

**Gratii Falisci Cynegeticon et M. Avrelii Olympii Nemesiani Cynegeticon /
cvm notis selectis Titii, Barthii, Vlitii, Iohnsonii et Petri Bvrmani integris.
[Ed. by J.P. Schmidt].**

Contributors

Grattius, Faliscus.
Nemesianus, Marcus Aurelius Olympius. Cynegetica.
Burman, Pieter, 1668-1741.
Titi, Roberto, 1551-1609.
Barth, Kaspar von, 1587-1658.
Vliet, Jan van, 1622-1666.
Johnson, Thomas, active 1718.
Schmidt, J. P.

Publication/Creation

Mitaviae : Apvd I.F. Hinzivm, 1775.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/r8a5bgv>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

25,407/3

[Faint, illegible handwriting]

25,407/B

217
62

[Faint, illegible handwriting]

GRATII FALISCI
CYNEGETICON

ET

M. AVRELIII OLYMPIII
NEMESIANI

CYNEGETICON

CVM NOTIS SELECTIS

TITII, BARTHII, VLITII, IOHNSONII

ET

PETRI BURMANNI

INTEGRIS

MITAVIAE
APVD IACOB. FRIDER. HINZIVM.

MDCCLXXV.

P R A E F A T I O.

Nam bis, immo tēr, eandem interpretationem legere nemini potest esse iucundum, etiamsi moles et pretium libri non augeatur. Et ne ipsi quidem illi eruditorum taedium ex talibus legendis sibi subnatum occultant, qui suas adnotationes in auctorem aliquem hac tantum lege volunt addi, vt omnia etiam verba integra seruentur. Enimuero ipsi illi heroës litterarum, quales haberi existimarique percipiunt, non raro fallunt et falluntur, et hi eorum errores lectori semper sunt obtrudendi? saepe scribunt ea, quae ad multa aliorum auctorum loca aequae commode possunt adiungi, etiam in his omnibus sua nomina fulgere postulabunt? Proferunt alii ex doctrinae verae illius, quibus sunt instructi copiis, quantum libet, et dum confidat feruor scribendi, sed haec, quamuis bona et exquisitissima, nemo hoc loco quaerit, licet forte inuentis gaudeat et delectetur. Nonnulli ex Aduersariis suis diuersis auctoribus eadem adlinunt, quo nomine Barthium non

P R A E F A T I O.

vno loco Burmannus ad Gratium notauit, horum quoque, quacumque data occasione, annotationum et exemplorum aceruis lectores oneremus? Sunt etiam, qui bis terue in eundem scriptorem obseruationes, castigationesque conscribunt, ita illi inconstantes et a se ipsi deficientes, vt alio tempore aliam scriptori mentem tribuant, aliamque lectionem vindicent, interdum eandem, quam in praecedenti examine proscripserunt, etiam tali inconstantiae tiro-nes adsuefaciamus, saltem incertos eos haerentesque dimittamus? Simplicitatis quidem hi speciosum nomen adsument, qui peccasse se aliquando fateantur, sed profecto latet anguis in herba, statim emerfurus, si quando alius quis ausus fuerit, contradicere et de meliori eos velle edocere. At verae explicationis emendationisue auctori seruandus est honor. At profecto vanus est iste honor et futilis gloria, quae sumtus auget, et verbositate lectori fastidium mouet. Misere actum esset cum bonis litteris,

PRAEFATIO.

si inde a depulsa ex occidente barbarie semper
sic fieri consueffet. Quantos libros habere-
mus, immo potius, quibuscum librorum mo-
libus, et vere immanibus monstris esset depu-
gnandum, si, quotquot in auctorem antiquum
aliquem vel explicando vel illustrando vel
emendando opis nonnihil contulissent, horum
omnium labores in vnum corpus congesti cum
auctore simul essent editi. Vnus Cicero sic edi-
tus magnae instar esset bibliothecae, et beato-
rum diuitiis vix comparandus. At forte hanc
ob causam antiquiores auctorum interpretes
non sunt adiungendi, quia multa facilia expli-
cant, saepius puerilia et nunc vulgo nota tra-
dunt. Hoc de nonnullis ingenue est fatendum,
sed, quod pace recentiorum dictum sit, per-
multa sunt in antiquioribus, quae, siue in ex-
plicando diligentiam, siue in emendando reli-
gionem, et in coniectando felicitatem spectes,
nostratum doctrinae non sunt postponenda.
Quodsi contra esset, puderet profecto eruditio-

P R A E F A T I O.

nis fama conspicuos homines veterum bona tacite sublegere, et pro suis aperte venditare, quorum nonnullos, nisi gloriam cuiusdam laedere nefas haberemus, facile esset indicare. Sed perinde est, modo bonis frui liceat, etsi auctor verus ignoratur, inprimis tironi. Ex hoc genere cum nonnulla sint in notis doctorum virorum ad hosce poëtas, quod harum notarum delectum instituimus, facile, speramus, excusaturos nos eos, qui lectionem veterum poëtarum commendant iuuentuti, et quidem sic editorum, vt et sumtus habita sit ratio, neque omnium intelligendi subsidiorum nudi sint destituti. Ipsa interpretis cuiusque verba ita tractauimus, vt nihil omnino mutare sustinere-
mus. Sperabamus ab initio, fore, vt ne in tantum quidem excreverent notae, omissis, quae ad scriptores prorsus non pertinent, praecipue ex Vlitianis, (harum enim magna pars in eo versatur, vt Barthius inscitiae, ineptiarum, mendaciorumque, rustico saepe more arguatur)

sed

PRAEFATIO.

sed cum Burmanni notae, quae integrae exhiberi debebant, non raro ad priorum Commentatorum notas referrentur, neque sine his illae bene intelligi possent, multa, licet aliena, necessario addidimus, quibus, in locis aliorum auctorum vel explicandis vel emendandis, falsos fuisse interpretes Burmannus docuit. Adhibuimus in hac re omnem quidem, quam potuimus debuimusque, curam, si quid tamen sit, quod non fatis accurate delectum videatur, erroris veniam ab humano iudice precari non erubescemus.

GRATII

GRATII FALISCI
CYNEGETICON.

GRATI PARISI
CYNEGETICOM

GRATII FALISCI
CYNGETICON.

Dona cano diuom, laetas venantibus artis
Auspicio, Diana, tuo; prius omnis in
armis

Spes

I. *Dona cano diuom*] Propositio nota circuitione expressa, nam ita fieri debere praecipiant poëticae artis Magistri. est autem numerus pro numero, nota Poëtis figura, cum intelligat ipsam Dianam, vt mox sequitur. *Titius*. Eodem modo inchoauerat *κυνηγετικὸν* suum *Xenophon*, quem et hic et passim alibi sequutus est *Gratius*. Nihil poterat elegantius. Versu vno proponit: semiuersu inuocat: tum narrat candidissime. *Vlit*. Sic *Demosthenes* apud *Marcianum Ictum* in l. 2. D. LL. *Ἐστὶ νόμος εὐρημα μὲν καὶ δῶρον Θεῶν*. Et *Cicero Tuscul. I. Philosophia quid est aliud, nisi, vt Plato ait, donum, vt ego, inuentum deorum*. Idem in *Add. Dona et munera* deorum vocare solent Poëtae, non tantum, quae illi inuenerunt, sed quaecumque in mortales sunt diuini numinis benignitate collata. vide, quae ad *Valer. Flac. IV, 179.* et *VII, 226.* notauit. *Burm.*

laetas venantibus] Hoc est, exoptatas, gratas, atque acceptas, quae gaudent videlicet venatores omnium maxime. Ita *Plautus Prologo Amphitruonis* *Mercurium laetum lucris* dicit. *Valerius Flaccus lib. I. Argon. Instat Fama viri, virtusque haud laeta tyranno.*

Barth. Nihil huc faciunt *laeti venti* apud *Val. Fl. IV, 31.* qui prosperi et ferentes sunt, multo minus locus *Claud. ex Epith. Pallad. 61.* Vbi legendum, *et qui lectissimus orbi sanguis erat.* Quae ex lexicis corradunt editores pauperes: sed *laetae artes venantibus*, vt *hilaris labores Nemesiano* initio operis, sunt, quas libenter exercent, quae illis gratae sunt, nec, vt seruilis labor et opus, subeuntur ab inuitis. recte huc *Barthius* aduocat ex *Valer. Flac. I, 30. Virtus haud laeta tyranno*, vbi vide, quae diximus. sic et *Lucan. VIII, 89. Infelix coniux, et nulli laeta marito*; vbi si nullo legas, diuersus oriretur

Spes fuit, et nuda filuas virtute mouebant

Incon-

senfus, scilicet vt illa fit delectata suo marito, non vero vt nulli grata et accepta, et felix fuerit coniugi; et ita recte *laetam parenti virginem* apud Stat. IV. Silu. VIII, 26. explicat, quae patrem laetum facit, doctissimus Marklandus, et exemplis illustrat. *laetus* vero in locis aliis a Vlitio et Barthio adductis, cum ablatiuo diuersa significatione debet sumi, vt *laetus lucro*, est gaudens, delectatus lucro; ita *Myrteris laeta litora*, sunt secunda, *saevus laetus* etc. quae huc non pertinent, vt nec Claud. praef. II. in rapt. 63. *Insula laeta choris*. ideo vero laetae sunt artes venantibus, quia dona deorum sunt. *Burmann.*

2. *Auspicio*] Tuo ductu et fauore. *Iohns.*

prius] Priusquam experientia doceret arteis. *Prius* pro Olim positum. *Barth.* Vox *omnis*, quia mox *omne auxilium* repetitur, suspecta erat Heinssio, et quia deerat in Codice Thuaneo, quare malebat, *unica*: sed repetitio eiusdem vocis non semper probabilem correctioni causam dat. nam vs. 240. *prima* occurrit, quae vs. 240. 243. et 245. iteratur. vs. 394. et 397. *factum* repetitur. *ille* et *illum* 291. et 292. atque ita saepe alibi. Sed et Terent. Adelph. III, 4. *in te*

spes omnis. et Phorm. I, 2. *in me spes omnis*. Heaut. IV, 3. *spem omnem eripio*. et ita alii. *Burm.*

in armis] Per *armos* robur solum natiuum intelligendum, quod *virtutis* mea nomine censet. Et homines primum exercuerunt contra feras. Non igitur *arma*, sed *armi* intelligendi. *Barth.* Recte *armos*, humeros et lacertos interpretatur Barthius. nam licet *armi* frequentius de animalibus dicantur, vt inf. vs. 160. et Heinss. ad Ouid. XII. Met. 137. neget de homine dici ab Ouidio, non refugerunt tamen alii Poetae. Lucan. IX, 831.

Toroque simul demittit ab armo.

et hinc Festus in *arma*, *armata* et *armillum* docet olim in vsu fuisse etiam *armum* et *armos* dici humeros cum brachiis. vid. et Barth. ad Stat. II. Theb. 475. et IV, 19. Praeterea si hic *arma* caperes, obloqueretur sibi Poeta, qui mox dicit *nuda virtute*: id est sine armis mouisse filuas. Dona ergo deorum sunt arma venantibus data et instrumenta, quibus feras capere didicerunt. Rutil. I. Num. 367.

Humanis manibus non sufficit vsus inermis,

Si non sint aliae, ferrea tela, manus. *Burm.*

3. *Nuda*

Inconsulti homines, vitaeque erat error in
omni;

5 Post

3. *Nuda virtute*] *Nuda* hic est, non armis instructa. ita *nudae manus* Senec. Ep. XXIV. non armatae. Iuuenal. XV, 53.

— et vice reli

Saeuit nuda manus.

Ita contra *iunctam cum viribus artem*. Ouid. VIII. Met. 29. et IO. 181. Vid. Broukh. ad Propert. IV, 1. 27. et quae nos ad Valer. Flacc. V, 146. et Phaedr. Prol. lib. III. notaui-
mus. *Burm.*

filuas] Feras. Nam promiscue his vitur Gratius: infra v. 65.

Quam magna mercede meo sine munere filuas

Impulerint.

Barth.

mouebant] Excutebant. Videtur huius vocis hic vsus descendisse ab apibus, quarum aluearia simul mouentur, excutiuntur ipsae et afflictantur. *Barth.* Mouere terram, agros, etc. quae ex Thesaurio Stephani, et ex Heinio ad Ouid. XV. Met. 554. repetita sunt, huc nihil faciunt. *mouere* hic est idem, quod *agitare filuas* dixit Ouid. V. Met. 606. vbi vide notata; filuae vero saepe a nostro et aliis pro feris latentibus in filuis ponuntur. Ita *domare filuas*. infr. 350. eodem fere sensu *mota Ouilia* dixit Val. Flac. II, 73. ab vrsis praedan-

tibus oues. idem lib. III, 21. *filuas fatigare* dixit. *Burm.*

4. *Inconsulti homines*] *Inconsulti* sunt, qui nec consilia inire, nec audire poterant, et ideo temere, vt res se dabant, in feras irruebant, ignari artium venandi. Ita Seru. ad Aen. III, 452. interpretatur *in scios rerum, sine consilio, incautos, qui sine consilio aliquid adgrediuntur*, et noster inf. 194. *inconsultos Gallos canes* vocat rudes, non doctos. et ita contra *consultissimus Rhetor* Columel. praef. lib. I. et hinc posset apud Petron. Cap. LXXXVIII. defendi *consultissima sapientiae via*, vt mox *propior via* nostro dicitur. et vt *error in omni vita*, ita Luciano in Amoribus dicitur *ἀμαθῆς βίος*. e contrario *consulto consilio* aliquid facere illustrauit Gronou. ad Gell. II. Cap. 19. *Burm.*

vitaque] Omnino scribendum est, *Vita qui erat*. Et illud agnoscere videtur Vetus Editio: Nam inibi scriptum, *vitaque*. Non dubito ad illud Aeschyli referendum, *ἀτερ γνώμης τὸ πᾶν ἐπρασσόν*. Et haec verissima emendatio. *Vita* totius omnem ordinem vitae significat. *Barth.* Vide, quae diximus ad Phaedr. lib. I. prooem.

5 Post alia propiore via, meliusque profecti,
Te so-

5. *Alia propiore via*] Legendum forte *Alii*, nam mihi sane friget istud *Alia*. Iohnf. Hein- sius etiam emendabat, *alii propiore via* in ora codicis sui; sed, si ita legas, quosnam prae- ter homines intelligas, non vi- deo: non enim diuersum ge- nus potest capi: sed de iisdem hominibus siue humano ge- nere pergit agere, quod ex- pressit per *vitaque erat error in omni*. iidem ergo illi ho- mines inconsulti antea et ru- des, quia nuda virtute olim mouebant filuas, cum viderent pericula et labores longos in bello illo ferino subeundos, postea melius per rationem et vsum alia via, eaque propiore profecti fuere: qui sensus cla- rus et perspicuus, *propior* vero via est compendiosa magis, facilior, promptior ad venatum exercendum. Vide Gronou. ad illa Ciceronis lib. XIV. ad Att. Ep. 19. *nos alium portum propiorem huic aetati videbamus*. et ita noster infra 218. *Hagnon vidit, qua propior patuit via*, et 465. *leto propior via*. Potest et explicari, conuenien- tior et magis propria homini- bus, qui mente et corpore in- structi, viribus fere cedunt feris et animalibus, sed idono deorum, ratione, consilio, astu et artibus animalia superant, ideoque rectius et naturae

suae conuenientius illis in venatu vti instituere, quam nuda virtute cum bestiis con- gredi. ratio ergo propria et quasi domestica est hominibus, vt ita *cura propior* Ouid. XII. Met. 570. et de Augusto IV. ex Ponto IX, 7. quae ipsi vt imperatori prae aliis conuenit. et Stat. III. Silu. IV, 5. *Tunc propior iam cura Deae*. et sic egregie vsus et experientia, est *via illa alia propior*. ita Virgil. II. Georg. initio, cum *modos*, quos natura dedit ar- boribus creandis, enumeraf- set, subiungit vs. 22.

Sunt alii (modi) quos ipse via sibi reperit vsus.

Vbi *via*, *ratione* explicat Ser- vius, et Pierius dicit, alios in- terpretari *via*, quasi inter eun- dum, et in ipso progressu re- rum id didicissent. quo referre debemus nostri illud *melius profecti*: et vt noster hoc pri- mo dono Deorum adscribit, deinde sollertiae hominum vs. 10. ita et idem Virgil. IV. Georg. 315. de ratione apes procreandi, primo Diis, mox industriae humanae adscribit.

Quis Deus hanc, Musae, quis nobis extudit artem?

Vnde noua ingressus hominum experientia cepit?

ex quibus omnibus conficitur *profecti* hic etiam legendum, nec Thuanei codicis scriptu- ram

Te sociam, Ratio, rebus sumpsere gerendis.
Hinc omne auxilium vitae, rectusque reluxit
Ordo: et contiguas didicere ex artibus artes

Profe-

ram *profectu*, nec, quod videntur Heinſius maluiſſe ex Epistoſta Vlitii ad Heinſium Tom. III. Syllog. pag. 740. et Tom. IV. pag. 294. *profecto* eſſe admittendum: ſed *profecti via propiore alia* explicandum faciliſſiori, magis conuenienti naturae humanae rationi. ſic *ignaros viae agreſtes* idem Maro lib. I. Georg. 41. vide plura de voce *via* ad Valer. Flac. III, 17. et apud Barth. ad Rutil. I, 364. et vt hic *propior*, ita infra *proxima tutela* vſ. 382. magis vtilis exponitur a Barthio ad Claudian. II. in Ruſin. 469. et certior ad Conf. Mallii 95. *Burm.*

6. *Sociam*] Locutio e caſtris ſumpta, vt et *Rebus gerendis*. Quam alluſionem ſeruant et v. 7. *Auxilium*, et *Ordo*, *Τάξις*, quin et *proferre. fines proferet Imperii*. Iohnſ.

7. *Rectusque reluxit Ordo:*] Ita reſoſui, non magis Adriani Turnebi monitu, quam rationis ductum ſequutus, cum antea legeretur *erectus*. Titius. Barthius edidit *certusque*, et nihil monuit: et potuerat tamen quaedam adducere, quis hanc leſionem tueretur. ſic apud Lucan. VII, 216. *ſtetit ordine certo infelix acies*. vbi in Thuaneo Codice et S. Ger-

mani erat *recto*: quod minime peius vulgato. nam *rectus ordo* in acie, quid ſit, ex comparatione imperatoris ad Rhetoris officium patet apud Quintil. II, 13. vbi *recto ordine*, id eſt acie directa, aliquando pugnari, nunc cuneis, nunc auxiliis, nunc legione docet, id eſt obliqua: et in initio capituli tamen vocat *certum quaestionum ordinem*, quem magis in dicendo, quam rectum in pugnando ſemper obſeruandum docet. vnde videmus rationem, quare hae voces confundantur, ſic Horatio lib. IV. Od. 15. *licentia euagans ordinem rectum* dicitur: denique haec verba permutari docet alius Fabii locus lib. I. de Inſt. Orat. 6. *quid eſt tam neceſſarium, quam recta locutio?* vbi alii Codices editi et ſcripti *certa*. Hic tamen nihil movendum puto, ob ea, quae diximus de *recto ordine. erectusque* erat in Cod. Putean. *Burm.*

8. *Contiguas*] Inter ſe vicinas, catena quadam connexas, atque adeo cognatas inuicem. ſic Virgilius. Barth. *Contiguas* omnes ſcripti et editi, praeter illam a Barthio iactatam editionem veterem. Difficile vero ſaepe eſt, alterutram vocem eligere.

Proferere; hinc demens cecidit violentia retro.

10 Sed

eligere, et praeferre. Vide, quae notauimus ad Ouid. IV. Met. 57. Nescio ergo, an doceat Adolescentem, etsi subnixum Magistro suo, barbaram et ineptam pronuntiare vulgatam lectionem, ad quam probandam non debuisset, more suo, ex Lexicorum obuia copia corradere *Dies, acuum* etc. *continua*, sed producere locum, vbi *continuae artes* dicuntur, et eleganter ita vocari ostendere. Cum *contiguas* sint vicinae, quae inter se habent aliquid commune et cognatum. Vt ita Dialectica dicitur *vicina et finitima* Rhetoricae Ciceroni in Orat. cap. 32. iam vero *vicinus* et *contiguus*, idem notat, vt infra vs. 37. *contiguum rorem* dicit. Ita artes bellicae, et venaticae sunt vicinae et contiguas, et quasi cognatae, et hinc toties scriptores cognationem et vinculum inter artes agnoscunt, quibus inter se continentur: vt ex vulgato Ciceronis pro Archia loco constat. *Continuae* vero artes dicerentur, quae non interruptae, sed cohaerentes essent, vt *aedes* non viis, montes non vallibus discreti etc. sed artes contiguas, quasi coniunctae sunt, vt duo diuersa corpora catena et vinculo colligata: ita et cognatio duos homines inter

se coniungit, qui inde non *continui*, sed *contigui* dici possunt: intercedit enim vinculum, quod vtrumque coniungit. Ita Cicero IV. Verr. 37. *Cognatio studiorum et artium non minus est coniuncta, quam illa generis, nominis.* vbi *cognatio* est similitudo studiorum, quae vterque colebat. denique *contiguas* legendum docent seq. *ex artibus artes*, quae non sunt continuas, sed vt recte explicat ex Manilio (Virgilio) Barthius, quae quasi cognatae sunt, et ex similitudine vnus aliae repertae quasi profeminantur. *ex* enim est *post*. nam *post* inuentam vnus, deinde alias reperere. vt ita aliam rem ex alia cogitare Terent. Eun. IV, 2. et millies alii Vid. et Barth. ad Rutil. I, 531. et hoc est, quod Virgilius I. Georg. 133. loco ab aliis laudato, *paulatim meditando artes extudisse usum.* vnde primum cauatas alnos, id est scaphas, postea perfectiora nauigia fecerunt. vid. ibi Seru. et ita ex agricultura natae artes aliae ad vitam sustinendam, vt venatus, piscatus, etc. nam addit Virgil. *sum variae venere artes.* Burm.

9. *Proferere*] Profeminare. Sed *Proferere* heic *anti* proferrari, usurpatum videtur. Quae figura phraseos valde frequens huic

10 Sed primum auspiciū Deus artibus, altaque
circum

Fir-

huic Poëtae. Vsu didicere
semper alias ex aliis artibus
proferri atque gigni. *Barth.*
Legitur *proferere*. quam lectio-
nem Manilius confirmat.

— — — *Artes*

*Semper enim ex aliis alias
profeminat usus.*

v. 171. l. I. longe impensius
tamen mihi altera arridet;
eundem enim imaginum teno-
rem serunt, nec a castris ad
agros et fata, nimis desultoria
leuitate Lectorem amandat.
Johns. Non recte pro *proferri*
capit *Barth.* cum *didicere* di-
ctum sit pro homines didicere,
quod praecessit, et licet lon-
gius vel omnino abesset, sub-
intelligi deberet, vt ita mox
25. *iubent.* et alibi saepius in-
terpretes explicant, vide, quae
ad multa Ouidii loca et ad
Phaedr. Epilog. II. adnotauim-
us, nec video, quare *pro-
ferre* praeferat *Johnsonius*,
quasi in omnibus his verbis
quaedam esset ex bellicis vo-
cabulis elegancia. quod si iam
daremus, tamen etiam et ar-
tes, inter quas belli et venat-
us sunt, recte *proferere* homi-
nes dici posset, vt ipsa bella ex
bellis *ferri* et *proferri* saepe di-
cuntur, et quod idem notat,
quod *proferris*: nimirum igno-
tas antea et occultas didicere
in lucem et usum et conspē-

ctum hominum producere,
idque ex similitudine illarum
inter se. vid. Interpretes eru-
ditos ad Sil. Ital. III. vi. 448.
et ita egregie respondet τὸ
reluxit. et duplex vis in hoc
verbo, vt sit *profeminare*, quo
Manilius siue Gratium aemu-
latus, siue sua sponte, vtitur,
et simul *exerere*, in lucem pro-
ducere. *Burm.*

demens] Inconsulta, teme-
raria. *Johns.*

cecidit violentia retro] *Pes-
sum iit.* Horat. lib. III. Od. 10.
ne currente retro funis eat rota.
appellauit autem *furorem de-
mentem* ob id, quod ait Maro
II. Aeneid. *furor iraque men-
tem praecipitant.* *Titius.* *Ces-
sit* in *Barthiana* editione sine
dubio adscribi debet negligē-
tiae operarum, vt recte *Lagus.*
Nam in notis producit exem-
pla, quae τὸ *cecidit* confirmant,
vt in *Virgilii* verbis *retro sub-
lapsa: labi* enim et *cadere* fere
idem est. Vellem tamen pla-
nius exemplum. In *Virgilio*
enim *retro* ad *referri* potest
adiungi: et an *retro cadere*
Latine dicatur, vehementer
dubito, cum *retro cedere* pro
paullatim reducere pedem,
cessim ire, sit obuium et vul-
gatum. *demens* id est inconsulta
violētia, victa quasi a ratio-
ne, paullatim cessit, et rudes
homines

Firmamenta dedit; tum partes quisque
secutus

Exegere

homines poliri atque erudiri se passi fuere. Nihil praeterea frequentius est confusione duorum verborum *cadere* et *cedere*. ita pro *cadere caussa* apud Cicer. I. de Finib. 17. alii Codices *cedere caussae*. qualis et diuersitas obseruata apud Quinctil. lib. V. de Instit. Orat. 13. et apud eundem *cedere victoria* et *cadere* lib. V. cap. 8. et apud Petron. LXXX. *Cum fortuna manet vultum seruat, amici, cum cecidit turpi vertitis ora fuga*. vbi viri docti restituerunt, *cum cedit*. ita apud Claud. III. Rapt. 273. *quo leges cecidere poli*, vbi Barth. hunc Gratii locum adduxit; Heinfs. tentabat *cessere*; sed ibi *abiere* est vera scriptura. Ouid. V. Met. 221. *non cessisse piget*, vbi in duobus ab Heinfsio collatis codicibus erat *cecidisse*, sed ibi puto, cum Moreti libro legendum *nunc coepisse piget*. Gadius adscripserat ex Calpurn. V. Ecl. 91. *Videbis serpentum cecidisse minas*. sed hoc nihil probat; nec quia passim occurrit *cadit ira*, *minae* etc. ideo potest dici, *cadit retro violentia*. Ita et *cadit prudentia damno* infra 262. *Burm.*

violentia] Mera et inconsulta vis, absque rationis ductu. *Violentia* est ἔξῃς quaedam vi agendi. *Barth.*

10. *Auspicium*] Principium atque initium. *Auspicii* vocabulum hoc significare coepit, quia nihil sine auspiciis agebant veteres. Ita *auspicia felicia* exordia dici coeperunt. *Barth.* *Aspatium* Cod. Thuan. et hoc iam est, quod *dona diuum* dixerit: non enim per se homines viderunt viam, qua emendarent inconsultam violentiam, sed Dei primum ostenderunt illis viam, quam deinde ingressi homines, industria sua perfecerunt artes. *Burm.*

Deus] *Deum* pro omnibus vnum dici familiare Poëtis. *Barth.* Foeminini generis. *Dianam* enim intelligit. Ita Graece, ἡ θεός. *Iohnf.* Vid. ad vl. 350.

atque circum Firmamenta dedit] In veteri Editio *circum* scriptum est. Quod ego ab eo inductum puto, quem repetitio τῶ a litterae, offendit. *Barth.* Scripsimus *circum* pro *circa*. Ita dicit in Vet. Ed. se inuenisse scriptum *Barthius*, sed ablegat, vt nugis suis locum faceret. Omnino tmesis est, pro *circumdedit*, id est addidit: vt Tacitus de Agricola cap. 20. *Egregiam famam paci circumdedit*. Attius eadem tmesi dixit: *circum magni sonantibus Excita saxis*. *Manilius*:

Exegere suas, tetigitque industria finem.

Tu

lius: *Inque deum deus ipse tulit*, pro, intulit ipse deum deus. *Vlit.* *Circa* pro *circum*. Ita et vsus Liuius lib. I. de Romulo: *venando peragrare circa saltus*. Nihil ergo mutandum fuit. *Vlit. in Add.* *Circum* probat Gudius ad Phaedr. III, 20. et Virgilianam imitationem esse credit ex I. Aeneid. *atque arida circum nutrimenta dedit*. ita mox vs. 29. *circum laqueare*. et vs. 407. *circum labra sequi*, et 358. *circum Melitesia nectunt*. vbi etiam *circa*, probat etiam *circa* Gronou. ad Senec. Herc. Fur. vs. 149. ego, quia tmesi delectantur Poetae, *circum praetuli*. *Fundamenta* vero suppositum ab iis, qui epitheton *alta* his magis conuenire credebant, sed et firmamenta, vt munimina, recte *alta* dici possunt, quibus vt vrbes, se a vi ferarum defenderent. posset et aliquis praefere, *apta firmamenta*. Burm.

II. *Firmamenta*] Vetus Edit. *fundamenta*. Quod non placet. Barth.

secutus] Eleganter ponitur pro profecutus, atque executus. Barth. Sic omnes libri. et Heinf. ad Ouid. Met. I. IV. v. 212. legit:

— — *Quisque secuti.*
Eleganter.

— — *Nomine quemque vocatos*

Exhortatur equos.

Ibidem Iohnf. Infr. vs. 441.

12. *Exegere*] Ad finem deduxere. *Exigere* enim est fini optato tradere. Horatius.

Exegi monumentum aere perennius.

Barth. Ab Hippodromo, vt et *tetigit finem*. Ouid. Met. I. I. v. 118.

Spatiis exegit quatuor annum. Iohnf. Sed ibi aliud *exigere* notare, ostendimus: *exigere partes* hic puto esse, pro se quisque adgressus illas partes, in quibus se aliquid noui excogitare, et veteribus addere posse, credebat. fere vt Ouid. II. Art. 502.

Atque opus ad vires exiges usque suas.

Quanquam nolo repugnare illis, qui pro peragere capiunt. Ita Claud. Praef. in Epith. Honor. 16.

— — *totosque renato*
Viderat exactos Hesperus igne choros.

Vbi, vt et hic, pro simplici *agere* potest capi, nisi quod intendat significationem: quisquis ergo *secutus* auspicia deorum, pro solertia et industria sua perfecit artes. *Agere, peragere partes* obuiam: vt vero *exigere opus* dici ostendit Iohnf. ita *peragere opus* passim occurrit. Burm. reti-

Tu trepidam bello vitam, Diana, ferino,
Qua primam quaerebat opem, dignata
repertis

15 Protegere auxiliis, orbemque hac soluere
noxa.

Adsci-

retigitque] Quasi collimando ad scopum. *Barth.* *Finem* hic pro meta capio. vt ita *tangere metas* Ouid. II. Met. 143. et *contingere metam* Horat. Art. Poët. 412. perfectas artes per industriam dicit, quae inventae et traditae sunt a diis. Ita inf. 429. *gratos agitando prendere fines.* non multum diuerso sensu dixit Ouid. IV. ex Ponto VIII, 38.

Et finem pietas contigit illa suum.

Burm.

industria] *Sollerziam* in eadem re nominat Manilius,

Nec tum etiam varias Sollerziam fecerat arteis.

Barth. Vid. Claud. III. Rapt. 30. et seqq. et ibi *Barth.* et ad *Idyll.* II, 44. *Burm.*

13. *Tu trepidam*] Cum parum auxilii esset in viribus hominum; itaque non satis tuto sylvas perlustrabant: a feris enim passim impetebantur, quibuscum quasi bellum, et id quidem non incruentum, assidue gerebant. *Titius.*

Vitam] Ordinem totum et fatum vitae. Quod superius etiam adnotauimus. *Barth.* vid. ad vs. 4.

14. *Quaerebat*] Desiderabat. Quod enim quaerimus, hoc desideramus, et vice versa. *Barth.* Vid. ad Ouid. II. Met. 239.

primam opem] Qua ex parte homines et tuam orabant opem, et maxime egebant. Hic enim mihi assequi velle videtur Grattius duplicem sensum τὸ ἐχρησε. *Iohus.* Mihi non displicet *primum*, et sensum esse puto. Tu Diana, hominum inconsultam violentiam, qua olim quaerebant subsidia vitae et alimenta ex feris captis, vnde continuus metus, et saepe damna, et ipsam mortem a feris illatam consequebantur, dignata es auxiliis artis venaticae repertis adiuuare et protegere, et nudae virtuti addere artes et dolos, quibus sine noxa feras capiant. Scal. legebat, *quae primam q. o.* etiam non male, et certe *primam opem* firmat quoque locus infr. 467.

Quod primum si fallat opem demissa facultas.

Vbi de remedio morbi sumitur, vt hic de vitae subsidio. *Burm.*

15. *Hac soluere noxa*] Hoc damno et periculo liberare:

noxa

Adsciuerere tuo comites sub nomine diuae

Centum

noxa enim damnum significat ex Seruii Sulpicii sententia, vt docet Festus; recte autem dixit *soluere*, vt responderet *noxae*. Titius. Vid. infra ad 439.

16. *Adsciuerere*] Elegantissime. Sententias suas atque experimenta addidere, a *Sciscendi* verbo, quod τεχνικόν. Vnde *scita* pro sententiis. Diana princeps et venationem arte instruxit, et hominibus eam demonstraui. Addiderunt sub eius numine sua quoque inventa aliae Deae. Quare et liquet *Numine* scribendum, non *nomine*, vt vulgo. Et ita vetus Editio. Si placet *adsciuerere*, vulgari modo capere, valebit *adscitae* sunt, more Gratii iam a nobis notato. Sed illud elegantius. *Barth. Numine*, edidit Barthius; tum interpretatur *asciuerere*, i. e. *scita* fecerunt. Discat a Festo: *Asciscere est adiungere, vel adsumere*. Imo contrarium significat τῶν *desciscere*, et παθητικῶς accipiendum. *Vlit.* Heinsius ad Ouid. Fast. I. vs. 512.

Ascitaeque tuo comites sub numine.

At nullus suffragatur codex, et *asciuerere* bene se habet. adiungere se. *Johns.* Vid. et *Heins.* ad Ouid. IV. Met. 625. Si *adsciuerere* (de quo verbo vide, quae diximus ad *Phaedr.* II, 17.) retinendum, subintelli-

gendum *se*. sed quia hoc durius, malim, *Accessere*, quod proprie de iis, qui sub aliquo militaturi veniunt. Val. Fl. II, 378.

O miseri quicumque tuis accessimus actis.

V, 118.

— *seque precantur*

Accipiant socios: noua dux accedere gaudes

Numina.

et vs. 200.

Annue, diua maris, numeroque accede tuorum.

et ita alii passim. et honoris verbum est. Sic *Caesar dis accessurus* Ouid. V. Trist. V, 61. qui *superis adscitus* IV. ex Pont. IX, 127. Claud. I. Stilic. 78. Et *gener Augustis, olim socer ipse futurus, Accedis*, vbi vid. *Barth.* Ouid. XIV. Met. 804. *Tatium accedere regno placet.* Scaliger emendauerat, *Diua*, et tunc *adsciuerere* posset retineri, vt homines venatores intelligantur, vt mox vs. 25. *iubent*, et alibi passim. deinde etiam *Naiadas* legebat. Sed quid tunc fiet *Maenaliusque puer*, et seq. quare ego *accessere* praefero, et *Diua* non damno. in *Thuaneo* erat *Adsciuerere*. *Burm.*

nomine] Sic omnes libri, at *Barthius numine*, *Heinsio* assentiente. ego tamen veterem lectionem retinendam censeo.

Centum omnes nemorum, centum de fontibus, omnes

Naiades,

cenſeo. *Iohnſ.* Sub nomina ſatis adſeruimus ad Ouid II. Trift. 551. *Burm.*

17. Centum omnes] Sic Callimachus hymno εἰς Ἀρτεμιν, vl. 13.

— ἐξήκοντα χορήτιδας
ὠκεανίνας,

Πάσας ἐνέτεας.

Barth. De hoc numero Nympharum vide Paſſerat. ad Propert. III, 7. pag. 448. imitatus videtur noſtrum Claudian. III. de laud. Stilic. 257.

— — Exercitus alter
Nympharum incedunt, acies
formoſa Dianae,
Centum Taygeti, centum de
vertice Cynthi,
Et totidem caſto genuit quos
flumine Ladon.

Ceterum aliquid ſcabri ſubefſe huic verſui videtur; cum enim dixiſſet *nemorum*, cur non *fontium* quoque dixit. facile vero pateret dici, ſi non praeceliſſet *nemorum*, *Naiades de fontibus*, vt *paſtor ab Amphryſo*, Virgilio, et Suetonio. Cal. XLV. *pauci de custodia*, et vt paſſim *vnus de populo*, de multis et ſimilia: ſuſpicionem corrupti loci auxit diuerſa Codicis Thuanei ſcriptura, quae habet,

Centum omnes nemor, ſumen-
tes de fontibus omnes
Naiades,

Vnde facillima profluit correctio,

Centum omnes Nemorum, humentes de fontibus omnes
Naiades.

Quis enim neſcit Naidas *vdas* ſaepe dici? Vid. Heinf. ad Ouid. Epift. XV, 162. et ita Calpur. II. Ecl. 14.

Adſuerunt ſicco Dryades pede,
Naiades vdo.

Claud. III. de Rapt. 17.

— incumbunt patribus vdae
Naiades.

et ita *Thetis vda* et *aquoſa*, de qua idem videndus Heinfius ad Ouid. XI. Met. 221. *Centum omnes* vero dictum, vt Quintil. III. de Inſt. Orat. 6. *omnia tria genera exſecutus.* et Iuſtin. lib. XLII, 5. ex MSS. *omnes fratres triginta occidit*, et ita ſaepe Graeci. Apollon. Rhod. I, 1318. dixit: δώδεκα πάντας ἀέθλας. Moſch. Idyl. I, 6. ἐν εἴκοσι πᾶσι μάθοις νιν, vbi vid. Vulcan. Strab. lib. III. p. 155. ex Pindaro laudem πάντα θύειν ἑκατόν, vbi vid. Caſaub. ridicula ſunt, quae de his Nymphis dictauit diſcipulo ſuo Magiſter, et cur *κερνιάδες* dicantur: quae tamen debet Heinfianis lectionibus Theocriteis, quem nominare quis, quaefo, pudor eſt. *Burm.*

Naiades, et Latii cultor qui Faunus amoeni,
Maenaliusque puer, domitrixque Idaea
leonum

20 Mater

18. *Latii cultor*] Cur Faunus Latii cultor dicatur, scias ex Varrone, qui scribat eum esse Deum Latinorum, nec non Lactantio. *Titius*.

Faunus] Latii cultor Faunus audit, quod primus vel cum primis Latium colere instituerit, ut traditum Aurelio Victori in Originibus Romanis. *Barth.* In Cod. Thuan. erat.

Naiades et Latii Faunus — Maenalius.

Ceteris verbis deficientibus. ex Putean. Gudius profert. *Naiades et Pacis Faunus.* Illud *cultor* vero ex vs. 38. irrepsisse credebatur Heinsius. supplere autem haec sine ope Codicis facile quidem esset, sed quis Gratii manum praestabit? *Latii* vero Deum fuisse docet Varro lib. VI. de L. L. pag. 72. qui locus corruptus apud Servium quoque exstat ad Virg. I. Georg. 10. et hoc Titium vidisse postea sensi. *Burm.*

19. *Maenalius puer*] Aristaeum enim intelligimus, qui venationis auctor dicitur; Nonnus suadet Dionysiacor. lib. V. fuit autem is Apollinis filius ex Nympha venatrice Cyrene, Rex Arcadiae, in qua Maenalus mons; unde hic *Maenalius* a Gratio nuncupatur: an vero de Pane exau-

diemus: et hoc quoque suos auctores habet. Sed cur *puer* hic a nostro Poeta vocatur, cum de eo scripserit Silius lib. III, 333.

*Stant aures, summoque cadit
barba hispida mento.*

Non a corporis habitu, sed ab aetate hanc nuncupationem sortitur. cum enim Dii sint immortales, nec senectutis incommoda experiantur, iuvenes et pueri non immerito vocari possunt. *Titius.* Bacchum puto intelligi. inter cuius mysteria venatio, hastis hedera inuolutis obiri consuevit. Sed de *Maenali*o Bacchi cognomine nihil legere memini. Nec tamen incidit, quem alium hoc nomine censeat. An Arcada Mercurium censes; cuius ingenio plurimae artes debitae. *Barth.* Siue Panna, siue Faunum intelligas, perinde est. Horum enim nomina vicissim confundi apud Poetas multis exemplis docet $\delta \pi \acute{\alpha} \nu \nu$ Salmasius ad Solin. p. 413. *Pueri* autem vocabulum non aetatis, sed blandimenti instar est. *Vlit. in Add.* Ego Mercurium intelligerem, qui Arcas, (nam id *Maenalius* notat) et eodem modo ut Pan pastores, et pecora tuebatur, unde arcebat feras; et hinc

20 Mater, et inculto Siluanus termite gaudens.
His ego praesidibus nostram defendere
fortem

Contra mille feras, et non sine carmine; nisus
Car-

νόμιος dicitur. vid. Vaillant. de Colon. Tom. I. in Ant. Pio in Colon. Aroe Patrensi, et in L. Vero, in Corintho. et Buonarrot. obseru. in numm. p. 26. et seq. et p. 41. et hinc montium, eodem iure, quo Siluanus Nemesiano Ecl. II. et Diana passim, Deus habebatur. Vid. Schol. Sophocl. in Philoct. vs. 1446. *puerum* recte explicat Vlitius, licet et puer vocari possit, quia seruus et nuntius deorum sit. *pueros* vero ministros dici obuium est. Vide, an huc cognomen Mercurii *παιδοκόμος* referri possit, quo nomine a Metapontinis coli Hesychnius ait. De Baccho hic cogitare ineptum, nec ille Maenalius, nec venatorum numen. *Burm.*

20. *Inculto Syluanus termite gaudens*] Vel nominatim Syluanus ipse, vel post enumerationem aliquot Deorum generatim intelligemus de quocumque Syluicola: nam sic a vetere Grammatico Syluanus, *πᾶς θεὸς ὑλαῖος*, et quidem totus hic locus respicit inuocationem Maronis I. Georgicor. expressam. *termes* porro ramus dicitur direptus ex arbore, nec foliis repletus, nec nimis glaber. *Titius.*

21. *Nostram defendere sortem*] Imbecillitatem humanam, quae ferarum viribus par esse nequit, cum nullis armis a natura muniti sumus, et varia variis animantibus parens illa praebuit. *Titius.* Conditionem diuinitus praescriptam. *Vlit.* *Partem* Gudius interpretabatur, vt vers. 11. sed rectius *Titius* exponit. *Burm.* Vid. ad vs. 292.

defendere sortem] Poterat totus hic locus ita apte concinnari:

His ego praesidibus nostram defendere sortem.

Contra mille feras: et non sine carmine ludens.

Nam in Thuaneo Cod. et in vetustissimi exemplaris, quae pauculae Mediolani supersunt, schedis, pro *lusus* legitur *lesus*, in aliis *vsus*, ita vt vetus mendum esse appareat. Nec tamen etiamnum displicet prior coniectum, *nisus*; *Vlit.* in Add.

et non sine carmine lusus] *Turnebus* legat *crimine*. *Titius.* Haud dubio genuina lectio est *Gratii*, quam eruditiss. *Turnebus* hariolatus est.

— *Non sine crimine.*

Quia videlicet sine sanguine et caede non patrat venatio.

In ve-

Carmine, et arma dabo venanti, et persequar
artes

Armo-

In veteri Editione longe aliam scripturam reperi.

— *Sed non sine carminis vsus.*
Vnde suspicari licet primitus in membranis fuisse.

— *Sed non nisi carminis vsu.*
Quae et ipsa scriptura non indigna Poëtae, et sententiae optimis modis congrua. Praefertim respectu versus subsequenti. *Barth.*

nifus] Ita confidenter re-
scripsi, donec aliquis *lusus* il-
los, quos vulgata exhibet,
nobis approbet. *Niti* hic Gra-
tio est, quod Manilio aliisque
aggredi. Vlit. Vlitio ita hunc
locum constituenti dudum est,
ex quo assensum praebui:
neque enim in omnes ver-
santi mihi partes quicquam
melius occurrit. lege modo,
at non sine carmine. Iohnf.
Vid. Epistolam Vlitii ad Hein-
tom. III. Sylloges nostrae
p. 741. Scaliger voluerat, *non*
sine crimine lusus, locus sine
dubio vitio graui contamina-
tus. Puer ille Britannicus hic
magnifice se effert, et ex di-
ctatis magistri sui nihil noui
praeter distinctionem adfert.
probat vero *nifus*, et ita vete-
res locutos iactans adfert loca,
certe Valerii Flacci, nihil huc
pertinentia. Sed quis ferat
hanc stribliginem, *ego nifus*
carminie, et non sine carmine

dabo arma etc. Heinsius vole-
bat *sed* (vel *at*) *non sine nu-*
mine, nifus carmine. vt apud
Virgil. II. Aen.

Non haec sine numine diuum
Eueniunt.

et Val. Flacc. II, 48.

— *non hanc sine numine*
pinum

Dirigimus.

Et obuia certe haec formula
est. ideoque etiam probabi-
lior videtur, quia nullus Poëta
sine aliquo numine carmina
sua se fecisse non profiteretur.
pro *nifus* Graeuus etiam non
absurde *iussus* restituebat. Quia
vero in codicibus et editis
quibusdam legitur, *non sine*
carminis vsu, vel *vsus*, fingere
liceret hunc locum desperatae
sanitatis hoc modo

— — *defendere sortem*

Contra mille feras, et non
certamine nudo,

Carmine et arma dabo, ve-
nanti, et p. a.

— *feras, duri certaminis vsu:*
Carmine et arma dabo etc.

Certamen et *carmen* per com-
pendia scribarum confundi
vidimus etiam ad Quinctil.
lib. IV. cap. I. initio. *Durum*
vero *certamen* a bellis et prae-
liis, quorum imago et instar
est venatus, dici recte proba-
bunt ea, quae dixi ad Valer.
Flac. VI, 545. et noster ipse

Armorum; cassesque, plagarumque ordiar
astus.

25 Prima

vl. 506. *durum Martem* dixit, et *certamina* vl. 278. Possit et ex *non sine* formari, *longi certaminis usu*; vt mox *usus longus* et *longus labor* infr. 249. vt ita omnia inter se cohaereant: His praesidibus dabo carmine, id est docebo, monstrabo, defendere nostram fortem, et humanam imbecillitatem vsu venationis, quae est certamen siue durum siue longum, et simul artes, quibus retia, casses etc. fiant et adhibeantur, sed hoc est hariolari, et veriora prodehenti lubens cedam. Certe epitheton aliquod latet in *non sine*. Burm.

23. *Carmine et arma dabo*] Post hoc carmen stellulae appositae sunt in codicibus Manutianis, lacunae indices, et sane quippiam deesse fit vero simile. *Arma* sunt ferramenta, siue generatim instrumenta omnia, omnisque mundus venaticus. Oppianus appellat $\sigma\pi\lambda\alpha$ et $\epsilon\nu\tau\epsilon\alpha$. Titius.

arma dabo venandi] Ita deprauatissimum hunc locum emendauimus. Vlit. *Persequar artem* Pythoeus, nescio vnde. MS. Thuan. *artis Armorum casses*. Sic et Mediolan. et Ald. *Artes armorum*, id est, quibus artibus vtenda ac tractanda. Sic Horatius lib. IV. Ode VI.

— — *Phoebus artem
Carminis, nomenque dedit
Poëtae.*

Idem. in *Add. Venandi et persequar artem* Cod. Heinsio inspectus.

24. *Cassesque, plagarumque*] Per *casses*, pedicas siue tendiculas, per *plagas* retia intelligemus. Titius. Non audimus magnum Turnebum, et illum, qui Poëmatia compegit, hunc versum ad suum ingenium ita interpolanteis.

Armorum casseisque, plagarumque ordiar astus.

Plagium enim eleganter Grattius, pro reti pluribus plagis contexto posuit. Et illi oppido incogitanteis, qui hoc Poëtae non vulgare vocabulum inuiderunt. Et id quidem Latinum fit huius vnus auctoritate. Barth. Non ausim recipere in Latium vocem inauditam *plagium*, et ex fordibus posterioris aevi prolatam, sed cum Heinsio scriberem,

Armorum, cassisque, plagaeque exordiar astus.

Arma enim retia, quorum species *cassis* et *plaga*. ita infra.

Non est humentibus vsus in armis.

et millies. *Plagium* defendit Vlitius ad Nemes. Cyn. 300. Scaliger notauerat in ora codicis, *Cassis plagarumque exordiar*

25 Prima iubent tenui nascentem iungere filo

Lim-

ordiar astus, credo *ordiar* voluisse, ne versus laboret. *Burm.*

25. *Prima*] Locus difficillimus. En Vlitianam tibi explanationem. Peridromum, *i. e.* limbum iubet circumuoluto annulatim filo retis orae apponi, eoque tenui, vt comode hac illac contrahi aut expandi rete possit. tum praecipit Gratius limbos, *i. e.* fila linea quadruplici nodo adstringi in quadrangulas maculas; sic limbi illi, *i. e.* fila linea et *συνειδοχικῶς* rete erunt vsus longi. Quod ad cassem ipsum, qui sequitur, mediam partem retis significare contendit. Nihil vltra hisce tribus 25. 26. 27. versibus mihi videtur significari, quam modus conficiendi lineam retibus aptam. Qualis demum foret illa operum patiens et vsus longi? nempe quae constat quatuor limbis, torquendo adstrictis. limbus autem est funiculus tenuibus lini filis inter se plexis confectus. Imprimis igitur iubent Artifices tenui lino funiculum et ex quatuor funiculis machina tortili adstrictis lineam conficere, nec te tua cura refellet inter opus. *Prima*, imprimis, graece τὰ πρῶτα, ad ipsum cassem, qui hiat mediocre circumlaqueare oportet per fenes sinus, vsque vt cavitata sua tutam

feram hostilem, quantumuis magnam, contineat includatque. *Iohus.* Vid. Seru. ad III. Aeneid. 426.

iubent] Qui? Magistri τῆς κυνηγετικῆς. *Barth.* Recte. ita infr. 90. *inssere*, et 58. *vetant*. vid. sup. vl. 8. et inf. 126. et saepe ad Cuidium. forte tamen scripserit, *iube*. *Burm.*

nascentem] Perquam eleganter. Nam deductio illa filorum similis est natiuitati. Et non infrequens scriptoribus haec metaphora. Inf.

Tunc ipsum medio cassem qui nascitur ore.

Sic Virgilius in Ceiri.

— *At tantas nunc primum nascimur arteis.*

Barth. Eodem modo Stat. V. Silu. I, 224. Est locus ante urbem, qua primum nascitur ingens Appia. vbi nollem cum *Heinf.* ad Ouid. IV. Met. 556. legere *surgitur*. Ita *nascentes morbos* Ouid. Remed. 115. dixit. *Frontin.* de Aquaed. n. 119. *opera nasci* dixit, cum necessaria incipit esse reparatio vitiosorum Aquaeductuum. et multa talia de ortu et initio quarumcumque rerum. *Scaliger* correxerat *nascentia iungere filo lina*. *Burm.*

iungere] Id est, annectere. Proprium hoc artis vocabulum in retium confectura; vt *texere* de pannis. *Vlit.*

Limbus, et quadruplici tormento adstringere limbos.

Illa operum patiens, illa vsus linea longi.
Tunc ipsam medio cassem qui nascitur ore,
Per senos circum vsque sinus laqueabis, vt
omnem

30 Con-

26. *Tormento*] Circumtorquentur enim in angulis funes, vt fibimet circumplicati inhaereant. *Tormentum* est funis contortus. Isidor. lib. XIX. cap. 4. *Barth.*

adstringere limbos] Non eodem significatu, quo prius, hic *limbos* posuit, sed pro lineis filis. Praecipit Gratius fila quadruplici nodo adstringi in quadrangulas maculas, quas βρόχος appellant Graeci. *Limbus* itaque hic quoduis filum significat. *Vlit.*

27. *Linea*] Totum contextum dicitur *linea*. Quia videlicet ad lineam ductum, et ab vna linea pendet. *Barth.*

longi] Diurni, stabilis. Propertius II. IX, 5.

*Et longam Augusto salua
precare diem.*

Hoc est stabilem vitam et diurnam. *Barth.* Contra in Focae Carmine de Virgilio,

*Praedia dat Caesar, quorum
breuis vsus habendi:*

Obtulit hic laudes —

Vid. ad Ouid. II. Amor. XIX, 23. et infr. vl. 60. ita *longus labor* inf. vl. 279. *Burm.*

28. *Tunc ipsum medio*] *Cassis* hic partem retis mediam, quae in concuum oblonge se sinuat, et sinus instar est, significat. Graeci τὴν σκυτάλην vocant. Latini a *casso*, id est inani, *casssem* et *cassidem* deriuant. Nam *cassidem* quoque pro reticulo in foeminarum capite gestari solito exposuerunt Veteres Grammatici. Nec aliter ἄρκυς apud Graecos. Sed ἄρκυς apud Graecos semper pro diuerso, et separato reti ponitur, vt δίκτυον fit rete planum, ἄρκυς fit *cassis*, siue rete concuum. Latini quoque ita *casssem* et et rete discernunt in ipsa primaeva vocum notione, sed in vsu, Poetae maxime confundunt, qui *casssem* pro reti et plagas quoque posuerunt. *Vlit.*

medio ore] Elegantissime spatium inter fila patens *os* appellauit, consuetudine scriptorum, quibus omne patens, *os*, perhibetur. *Barth.*

29. *Per senos circum vsque sinus*] Viden' τὸ *circum* concavitati respondere? Alias *laqueare* est nodis astringere. *Sinus* pro maculis posuit, quas
a medio

30 Concipiat tergo, si quisquam est plurimus, hostem.

Et

a medio ore retis, vbi cassis nascitur, vsque vbi angustius suis terminatur, sex numerat. *Vlit.*

Sinus] Cassis vnā tantam cavitatem habebat, quam Grattius *Tergum* vocat. Cassem, apud Pollucem hoc modo descriptam habes. ἔστι δὲ ὁ βρόχος τὸ συνεχὲς ἐν ταῖς δικτύοις τετραγώνον διάστημα. συνεχὲς κὸς ἐκ τεττάρων ἀμμάτων, ὅπερ, τεινομένης τῆς ἀρκυος, γίνεται ῥομβοειδές. δι' ἧ τὴν κεφαλὴν διώθει θηρία, ὡς διεκπεσόμενα. καὶ περὶ αὐτὸ ἐνοσχεθέντα ἀλίσκεται. Hic itaque videtur mihi verborum sensus. Ipsum cassem circumlaqueare oportet per fenos sinus, quorum vnusquisque validiori fune ab invicem disiunctus erat et munitus. *Iohns.*

laqueabis] Tmesis est: circumlaqueabis vsque per fenos sinus. Tamen et simplex verbum in vsu fuit. Iuuenus in Historia Evangelica I, 524.

Si te forte oculi dextri laqueaverit error. Hinc *laqueatores* dicti, qui in circo aduersarios laqueis superare didicerant. *Barth.* De hoc verbo *laqueare* ad D. Iuenci iocum quaedam ex his Barthii notis, nullo ipsi honore habito, et ex aliis compilauit nuperus no-

tarum scriptor Omeisius, qui raritatem verbi iactat. Atqui et Manilius vsus lib. V, 659.

— *Extentis laqueare profundum Retibus.*

et lib. I, 532.

Haec igitur texunt aequali sidera tractu

Ignibus, in varias coelum laqueantia formas.

Vbi posset etiam a *laquear* deduci; et nescio, an hic *laqueare* notet adstringere, cum cassem circum laqueare in sinus, referat fere speciem laquearis. sinus enim illi concavi aliquid notant in retibus, quo hostem concipiat. *Burm.*

30. *Concipiat*] Capiat. Compositum pro simplici. *Barth.* *Concipiat* explico plures simul capiat, complectatur. Ita Servius dicit farcinatores dici, *concipere vestimenta, cum e diverso coniungunt et adsuunt*, ad Virg. Aeneid. XII, 13. *Burm.*

tergo] Planitiem retis *tergum* vocat; vt omnia, quae aequali sunt planicie, *terga* appellantur. *Barth.* *Texto* malebat Heinsius, vel *gyro*: perperam. *Burm.*

si quisquam est] Pessime haec in omnibus editis distincta sunt. Scribe, *si quisquam est, plurimus hostem.* *Plurimus*, hoc est creberrimis cassibus: Et

Et bis vicenos spatium praetendere passus
Rete velim, plenisque decem confurgere
nodis.

Ingrati

plurimus est creberrimus. Virg.
lib. VI, 658.

— — — *Vnde superne
Plurimus Eridani per siluam
voluitur amnis.*

Hoc est, densissimus. Idem I,
419.

— *Adscendunt collem, qui
plurimus urbi*

Imminet.

Barth. *Plurimus* hic pro *maxi-
mus* ponitur. de vno tantum
hoste loquitur, et τὸ *Quis-
quam* clare indicat. *Iohans.*
Quis qua Cod. Thuan. forte
qua cassis plurimus, id est ea
parte retis, qua maxime cassis
in sex sinus est laqueatus.
nam ad hostem vel feram re-
ferri non potest, quia iam
omnem dixit, scilicet feras
omnes, quae in rete intra-
runt: nisi recepto *omni* ex
Cod. Thuanico legatur; *ut
omni* *Concipiat tergo, sinus est
qua plurimus, hostem.* Et ita
exempla a Barthio producta
capienda. Vid. Seru. ad Virg.
I. Georg. 187. Ouid. VIII.
Met. 581.

*Quantusque feror, cum plu-
rimus, umquam,*

Tantus eram.

XI, 140.

— *Fonti qua plurimus exit.*
XIV, 53. *Sol medio cum plu-
rimus orbe est, et 361. plurima
qua silua est.* Ibid. 600.

*Plurima qua flammam Sicanis
Aetna vomit.*

fic et *multus*, de quo vid. ad
Val. Fl. VI, 223. et Ouid. VIII.
Met. 423. et inf. vl. 493. et
ad Nemes. Cyn. 247. Hein-
sius quoque volebat distingui cum
Barthio.

*Concipiat tergo, si quisquam
est, plurimus hostem.*

Burm.

hostem] Feram. Cum qua
bellum venatori. Barth.

31. *Praetendere*] *Spatium
praetendere* ad bis vicenos pas-
sus, est tantum spatium inclu-
dere. Barth. *Et bis viceno spa-
tium praetendere passu*; Hein-
sius in ora Codicis, *praetendere
retia* facile fero. Sed vtuntur
eo verbo saepe Poetae cum Da-
tuo. vide, quae diximus ad
Val. Fl. V, 167. quare et hic
posset legi, *ad bis vicenos spa-
tium pr. p. Rete velim.* Ut *rete*
fit accusatiui casus, quod prae-
tenditur spatio, ad bis vicenos
passus. *Spatium* simpliciter di-
citur longitudo. vid. inf. vl.
227. *confurgere* vero altitudi-
nem notat. Burm.

32. *Plenis*] *Plenum* dicitur,
in quo nihil deficit, nihil abun-
dat. Virgilius VII. Aeneid. 53.
Plenis nubilis annis. Claudian.
Bell. Gild. 4. *Concordia fra-
trum Plena redit.* Barth.

Decem

Ingrati maiora finis impendia fument.

Optima Cinyphiae, ne quid contere, paludes
35 Lina dabunt; bonus Aeoliae de valle Sibyllae

Foetus,

Decem nodis] vt puta, si bipalmes maculae essent, vt in communi reti apud Xenophontem, rete ad XX. palmos confurgat. Quam mensuram bis excedit Xenophon, qui *τριακοντάμματα δίκτυα* facit. Nisi illum dicamus transfugas maculas numerare, quarum binae plenam maculam vnam aequant. *Plenos* ideo *nodos* expressit noster, ne obliquos intelligamus. Si ita plenas maculas apud Xenophontem supputemus, rete illud ad IX. palmos exsurget, quod altius esset, quam in vlla venatione opus fuerit, ne dicam ad leporis, in qua totus ille liber laborat. Sed praestat obliquas numerare, vt aequali proportione differat cum Gratio, et XXX. *άμματα* nodos plenos XV, et *decem pleni nodi* XX. *άμματα* complectantur. *Vlit.*

33. *Ingrati*] In quos plus impendendum sit, quam fructus redhiberi possit. Elegantissime *ingrata* dicuntur, in quae sumptus plus impenditur, quam utilitatis recipitur. *Barth.*

impendia] Qua ad operam, qua ad sumptum. *Lini* enim ad retia vsus veteribus non tam erat parabilis, quam nostro

aeuo nobis est. *Barth.* Inf. vl. 308.

34. *Optima Cyniphiae*] Cynips fluuius et regio inter vtramque Syrten est, quae propter vber agri optimum linum producebat. Cynips non adeo longe Carthagine abfuit, vt fortasse ideo omne id linum *Καρχηδόσιον* appellarent Graeci, cuius tantum et *Φασισιν* meminit Xenophon. *Vlit. Cyniphiae*, omnes Editiones; perperam, contra quantitatem. MS. Put. *Cinymphiae*, Mediolanensis, *Sinymphae*. Vnde certissimus sum scribendum, *Cinyphiae*. Idem in *Add. Cunctere*] *Contere* Cod. Thu. et ita veteres scribebant; *contari* vero hic est dubitare, deliberare, et accusatiuum eleganter habet. vid. Heinf. ad Claud. II. de Laud. Stilic. 284. et ad Val. Fl. I, 156. *Burm.*

35. *Aeoliae*] Ita imprimi curaueram, quia nullam *Aeoliam vallem* lino celebrem, sed Cumanam potius palmam attribui inueniebam, vbi *Aeolica Sibylla* vaticinata est Aeneae: cum paucis post diebus *ὁ πόντος* Salmasius ita locum hunc in suis ad me litteris et citauit, et intelligendum esse docuit. Quo coniecturam meam non iuari tantum, sed tanquam

Foetus, et aprico Tuscorum stupea campo
Messis, contiguum forbens, de flumine rorem,
Qua cultor Latii per opaca silentia Thybris

Labi-

oraculo affirmari existimaui.
Vlit. Aeoliae praeserebat etiam
Heinsius merito.

36. *Foetus*] Germen. Columella lib. IX. cap. 20. *Saltus eliguntur, qui et terrenis foetibus et arboreis abundant.* Barth.

stupea] Quod in lino cortici proximum est, *stupa* vocatur. Barth.

messis] Quilibet annuus proventus *messis* appellatione venit. Barth.

stupea messis] Quam hic *stuppeam messem*, mox *Cannabias silvas* vocat. Hic potius *stuppeam messem*, pro lino, sed duriore, intelligere est. *stupa* non solum linum impolitum, sed et quod in cannabo crudum maxime est. *Vlit.*

37. *Rorem*] *Ros* omnis humor Poëtis. Barth. Saepius a viris doctis notatum, *rorem*, et Graecis *δέσπον*, pro omni humore a Poëtis poni. vid. Potter, ad Lycophr. vs. 322. et Rob. Keuchen. ad Seren. Samm. cap. 13. sed saepius pro leui adspergine, aliquando pro copiosa etiam aqua, ut notat Torr. ad Horat. III. Od. IV, 61. Sed *ros* de flumine, quem forbet messis, hic debet de parte summa aquae, qua adspergitur et madefit, capi, quod *ρό* forbere notat. vid. Passer. et

Brouk. ad Propert. II. XX, 2. *Burm.*

38. *Cultor Latii*] Quippe vbertatem ei regioni largitur Tiberis. Barth. Metuo, ne hoc vocabulum intrusum sit ex vs. 18. Quamuis Heinsius huc illic migrasse suspicetur. *Colzor* erat in Cod. Thuan. Heins. olim coniecerat ad Ouid. XIV. Met. 122. *lotor*, ut fluvii *lavare* et lauere dicuntur regiones. Sed postea induxit. si cultor retinendum, explicarem cum Barthio, qui ipsi fecunditatem subministrat, quasi coleret eius terras, ut agricola: nam *cultor* est arator. vid. Heins. ad Ouid. III, 8. Amor. vs. 41. et eo sensu Herculem *cultorem feri orbis* vocat vs. 69. qui belluas, et feras perimendo, flumina et lacus coercendo, habitabiles et fertiles reddidit agros. durius tamen dictum puto. an et hic, *Qua multus Latii per o, s. Thybris.* ut modo *qua plurimus.* sed *ἐπέχω*. si vero ex MSS. auctoritate sequens versus esset eiiciendus, *Qua colitur, Latii per opaca silentia, Thybris. Opaca silentia* vocat, quia Thybris inumbratur arboribus; unde Ouidio dicitur lib. XIV. Met. 447. *nubilus umbra.* et hinc forte Nemesianus Cynege. 53. *flumi-*

Labitur, inque sinus magno venit ore
marinos.

40 At contra nostris imbellia lina Faliscis.
Hispanaeque alio spectantur Saetabis vsu.

Vix

flumineas umbras dixit. Nescio vero, an et hoc loco vti liceret ad firmandam quorundam Codicum lectionem apud Virgil. VIII, 51.

*Ipse ego te ripis et tecto flumine
ducam.*

Ignoro etiam, vnde Titius in loco Virgil. II. Aeneid. 781. *opaca* petierit, cum in omnibus editis et scriptis sit *opima*.
Burm.

opaca silentia] Eleganter simul tranquillitatem fluvii et opacitatem complexus est.
Barth.

40. *Nostris*] Patriam hinc suam indicat. quam quidem solum ex eius historia scimus;
Barth.

imbellia] Bello ferino inepta, et retibus inutilia. *Iohns.* Vid. Broukh. ad Propert. IV. IV, 36. sic Val. Fl. III, 118. *imbelle ostrum* vocat, quod telis resistere et ferre nequibat, vt clypeus; sic nec hoc linum Faliscum vim ferarum ferre poterat. *Burm.*

41. *Hispanique*] Saetabico idem primas assignavit, vt candidissimo, et Silius quoque lib. III, 373.

*Saetabis et telas Arabum spre-
viffe superba,
Et Pelusiaco linum componere
lino.*

Saetabico lino accenset Aegyptium: ita et hic Gratius. *Vlit.* Vid. Iun. Animad. IV. cap. 28.

Hispanaeque] *Hispanaeque alio spectantur Saetabis vsu*, subaudi *lina*. Ita hunc locum optime constituit Vossius ad Catullum Carm. XII. p. 56. dicit lina, quae proueniunt in Setabi Hispana, non esse apta retibus texendis, ideoque aliis vsibus destinanda. olim *Hispani Setabes*. *Iohns.* Gudius adscripserat Oppian. III. ἀλειουτ. vs. 342. commendare spartum Iberum; ibique videndum Rittershusium. *Spanique* Langerman. ex Cod. Putean. notaue- rat. recepi vero Vossii lectionem. *Saetabin* enim masculino genere dici posse, vix puto: et *altrix Saetabis* dicitur Silio, loco a Vlitio adducto.
Burm.

spectantur] Aestimantur. *Spectari* Latinis est probari, vt *spectati* dicuntur honorati et probati experientia Viri. *Barth.*

Saetabis] Vrbi huic Hispaniae secundam lini palmam
B 5 tribuunt.

Vix operata suo sacra ad Bubastia lina
Velatur sonipes aestiui turba Canopi.

Ipse

tribuunt. Plinius lib. XIX. cap. 1. Gratius autem fecerit ab instrumento venatoris, ob mollitiem, utcunque alias utile. *Barth.* Et hinc *sudariua Setabum* Catullo Carm. XV.

42. *Vix*] De Pelusiaco lino verba facere supersedendum putavit ob raritatem eius. Nam vix tantum eius provenire ait, ut sacerdotum vestibus, quas ex alia materia fieri nefas erat, sufficiat. *Barth.* Non induci etiamnum possum, ut Gratium scripsisse ita credam, lino Aegyptium vix suffecisse vestiendis Sacerdotibus, cum toto orbe notum vulgatumque eius commercium fuerit, ut patet vel ex scriptura sacra. Genes. cap. XLI. vers. 42. Exod. IX, 31. XXVI, 1. XXVIII, 1. 6. 15. et multis aliis locis; unde quanta eius abundantia fuerit, facile colligere est. Nullus itaque dubitem pro *Vix*, reponendum *Sic*, si Gratio fidem sartam tectam volumus. *Vlit. in Add.* Ego illud *vix* coniungo etiam cum *velatur*, et explico de tanta tenuitate, ut vix corpus ita velet, ut non fit per ipsam vestem perspicuum, ut de Cois etiam vestibus, in quibus lascivae puellae translucebant, passim tradunt: et unde *Nebulam lineam* dixisse Petronium vo-

lunt. LV. vbi vide interpretes: haec nemo humanior ignorat. *Burm.*

sacra ad Bubastin] Bubastis ἐν τῇ κορυφῇ τῆς Δέλτα a Geographo ponitur, et *procul a Mari Mela authore*: longius a Canopo. An igitur *turba Canopi* a suo Nili ostio Bubastim sacrificatura tam longo itinere petiit? Nihil minus. *Canopici* hic sunt Aegyptii, ut Silio *Pelusiaci*. *Bubastia sacra* sunt Diana sacra. Bubastis Aegyptiis Diana est. Hoc monebo, non Dianam ab vrbe illa, sed potius a Diana nomen illum adeptum videri, cuius auspiciis condita est. Nam haec communi Aegyptiorum lingua Bubastis, ut a Graecis Artemis vocabatur. *Vlit.*

43. *Velatur sonipes*] Lineis enim vestibus utebantur Aegyptii Sacerdotes. eae vestes adeo tenues erant, adeoque subtili filo contextae, ut illis induti viderentur ferme nudi; atque hoc est, quod hic dicitur, *vix velatur*. Titius.

sonipes] *turba Sonipes*, de uniuerso illo Isiaco apparatu. In eo transmittentur equi, quorum fortasse causa hic *Sonipes turba* dicitur: *Titius*. Turba tripudians, Salmastius ad Solinum p. 702. Sonipedes, qui pede scabillum sonabant. *Iohns. aestiui*

Ipse in materia damnosus candor inert
 45 Ostendit longe fraudem, atque exterruit
 hostes.

At

aestiui turba Canopi] Salma-
 fuis ad Histor. Augustas et ibi-
 dem ad Solinum rescribit,
festiui turba Canopi. Quod
 non potui non probare. *Vlit.*
 Nihil mutandum nunc censeo,
 cum ita in omnibus libris sit,
 et Claudianus ad Nilum ipse
 natus lib. I. in Rufin. 185.
Aestiuum septeno gurgite Nilum
 dixerit. Quem *tepidum* vocat
 eadem ratione Martialis lib.
 XI. Epist. 12. *Vlit. in Add.*
 Aestus ille in causa erat, cur
 turba sonipes vix velari debe-
 rent suo lino, et quare tenuis-
 simum et alerent, et vestibus
 texendis eligerent. *Iohns. La-*
sciui Canopi in margine Meur-
 fuis et Scaliger. Vt certe ita
 Stat. III. Silu. 2. III. *lasciuat*
ore Canopi: sed *aestiui* reti-
 nendum, quia per calores
 aestatis tenues illas e lino
 vestes gerebat, quibus vix ve-
 labatur corpus, turba illa
 Aegyptia. est ergo Epitheton
 rei, quam in manibus habet
 Poëta, accommodatum, non
 perpetuum, quo mores Cano-
 pi vulgo notabantur. vt male
 etiam Heinsius ad Ouid. Amor.
 XIII, 7. *festiui* probauerit. sic
aestiuos ignes dixit inf. 389.
 vehementissimos, vt aestate
 esse solent: ita et Nemes. Ecl.
 IV, 42. *aestiuas cicadas* dixit,

quia non nisi calore aestiuo
 prodeunt et cantant. Rutil.
 Itin. I, 281.

Inde Grauiscarum fastigia
rara videmus,
Quas premit aestiuæ sœpe
paludis odor.

Stat. IV. Silu. IV, 19. *Aestiuos*
quo decipis aëre soles. Burm.

44. *Ipse materia*] Non du-
 bito Gratium reliquisse. *ipse*
in m. Nam littera *m.* maiu-
 scula facta illud *in* in se gere-
 bat. *Barth.* Haec in omn. vett.
 libb. scriptura. Pythoeus τὸ *in*
 omisit, nisi error typorum est.
Vlit. Scaliger volebat, *ipsa in*
materia.

ipse in materia candor] Naso
 apposite de Remed. Amor. 516.

Quae, nimis apparent retia,
vitat auis.
Vlit. in Add.

inerti] Candorem illius lini
 vituperat, qui longius iusto
 lucens, prodat scilicet feris
 fraudem. *Iners* est inutilis.
 Ausonius Grypho.

Hic quoque ne ludus numero
transcurrat inertii.
Barth.

45. *Exterruit*] Pro exter-
 ret. Praeteritum pro praesenti
 tempore vsurpauit Virg. Aen.
 II, 12.

Quantum animus meminisse
horret, luctuque refugit.
 Propter

At pauper rigui custos Alabandicus horti
Canna-

Propter metrum praeteritum pro praesenti interpretatur Seruius. *Barth.* Pro exterreret, ut mox: *Nam fuit et laqueis usus*, pro est. Si tamen auctoritate melioris codicis τὸ *exterruit* nobis dedit Pithoeus. Nam omnes ante illum editiones habuerunt, *exterritur*: fortecan ἀπελαίωσ. ut *lauitur*, *feruitur* apud Nonium cap. 10. Turnebus coniecit *exterritat*, quod propius antiquam lectionem est, quam *exterruit*. Vlit. Verum est, quod Barthius de variatione duplici temporum in vna periodo obseruat. et ita Val. Flac. VI, 645.

*Rumpit iniqua colos, victorque
aduenit Iason.*

et plura congerit Gronou. ad Liu. XXIX, 27. et ad Senec. Hippol. 510. vid. inf. vl. 386. et Calp. III. Ecl. 69. et alibi. variationem aliam vid. infra 397. inclinat tamen animus in *exterritat*. Nisi legamus etiam *ostendit* in praeterito, et hoc modo, *saepe in materia d. c. i. ostendit l. f. atque exterruit h.* Burm.

46. *Custos Alabandicus*] Alabandam Cariae ciuitatem auctor Stephanus. Gratius Alabandicos paupereis indicat, cum luxum iis exprobet Iuuenalis Sat. III. Nisi si ignobilitatem potius inibi notari

credas; quod sane magis est. *Barth.* Verum est Alabandae incolas luxuriae notari pro verbiis etiam: et a Strabone lib. XIV. p. 661. sed inter luxuriosos et diuites etiam pauperes viuunt, ut olitores et hortorum custodes, quos solos hic pauperes vocat, non omnes vrbs Alabandae incolas. non enim diuites et luxuriosi hortorum custodes erant, sed pauperes. Sic inter Tyrios, diuites, potentes et luxuriosos, erat pauper Abdalonimus, qui operam oblocare ad puteos exhauriendos et hortos irrigandos solitus, misere vitam exhibebat. Iustin. XI, 10. in cod. Thuan. erat *Adlabandus*. et *ad paper* pro *at pauper*. an *Alanbandius*, ut saepe talia gentilia flectuntur. *Burm.*

rigui horti] Horat. II. Sat. IV, 10.

— *Irriguo nihil est elutius horto.*

Barth. Vid. ad Ouid. V. Met. 535. Heinii notas: et ad Calpur. II, 35 et 49.

custos] Ab adfiduitate cultus, quod quasi custos perpetuus suo horto adfixus sit. Sic Ennius:

— *o Romule, Romule, dic o
Qualem te Patriae custodem
Dii genuerunt.*

Hora-

Cannabias nutrit filuas, quam commoda
nostro

Arma-

Horatius de Ioue lib. I.
Carm. 12.

*Gentis humanae pater atque
custos.*

Manilius III, 47.

— *Et rerum custos Natura
latentum.*

Barth. Nimis magnifice olitores, et custodes horti, Diis custodibus comparat Barthius: rectius ex Draconibus, quos fabulosa antiquitas custodes Hesperidum hortorum aut Thesaurorum custodes finxit, illustrasset. sed *custodes* inferioris ordinis ministri, quibus cura rei vel loci committitur, passim dicuntur. Ita *custodes* gregis sunt pastores, ut ipse docuit ad Stat. II. Theb. 675. sic *custos alienus* Virg. Ecl. III. pro mercenario pastoris ministro. *custodes fundorum* leg. 72. de Legat. 3. et quae passim obuia. *Burm.*

47. *Nurrit syluas*] Maxima enim proceritate alicubi excrescit Cannabis, velut in Rosea agri Sabini, auctor Plinius. *Tirius*. Omnia censentur *siluarum* nominibus, quae vbertim proueniunt. Vide Seruium ad Aeneiden primam, eiusdemque exscriptorem perpetuum Isidorum Originum lib. III. cap. 3. *Barth.* Densam Cannabias segetem vocat *sylvas Cannabias*. *Iohns.* Seruius

ad I. Georg. 157. *Siluam* enim de herbis dici notat, nec in Isidoro quidquam inuenio, quod huc faciat, aut exscripsisse Seruium ibi probet. certe negligentior, Barthius fuit in his notis consarcinandis. Sed filuas dixere Poetae omnes non modo arbores, sed arbuta, frutices, et herbas, si modo densitate siluae nomen mereri poterant. sic Ouid. IV. Met. 339. *fruticum recondita silua*. VII, 242. *verbenis siluaque incinxit agresti*. ita *myrtea silua* Rutil. I, 3. et ita densa caesaries, tela, multa simul in corpore stantia, *silvae* dicuntur ab Poëtis, de quibus hic agere non vacat. *Burm.*

quam commoda] Miseret me pueri, et eius paedagogi, qui hic se criticos iactantes, *qua* legunt, pro ex qua regione, (quae tamen non praecedit) et insultant editoribus prioribus. an nesciebant, *quam* milles adiectiuus adiici, et idem esse, quod *valde, perquam?* vel poni pro *commodissimis*. remittendi ad ferulas hi lepores, aut si altius velint sapere, adeant Lexica, et omnes, qui de particulis L. L. scripserunt, iisque addant Cl. Graevii notas ad Cicer. VII. ad Att. 15. et Barth. XXXIII. Ad. 12.

Armamenta operi: grauis est tutela sed illis,
Tu licet Haemonios includas sentibus vrsos.

50 Tan-

Ad. 12. vbi et positiui gradus nominibus adiungi discent. *quam* et *qua* vs. 81. confunduntur etiam. *Burm.*

48. *Armamenta*] Quae toties *arma* dixit. Instrumenta. *ὄπλα* vocat Oppianus Cynege. I, 148.

— — *Θήρης ἐρικύδεος*
ὄπλα.

grauis est tutela sed illis] Difficilis, dura. non facile ait ea a vitiis, quorum capacia sunt, custodiri posse. *Barth.* Id est, valide suam stationem tuebuntur, ne qua fera perumpat, ne Aemonii quidem vrsi. Grammaticum hic, et aliquoties ago, quia miser Interpretes etiam hanc suam artem non satis calluit, quem hic τὸ *sed* non disiunctiuum, sed copulatiue positum fugit. *Vlit.* Barthius videtur accepisse tutelam, pro conseruatione retium, ne corrumpantur: sed *tutela* hic est, quo possit venator se tueri contra incursum ferarum; locutione desumpta a graui armatura in bello, vt ita linea retia, contra lepores et similia animalia sufficiant, et leuis armaturae speciem referant. aliter non constaret sensus, et retia ante laudata nunc culparet. quare puto, verum esse, quod *Vlitius* notat, *sed* hic non esse aduersa-

tiuam particulam, sed poni pro *sed etiam*. Vid. *Manut.* ad *Cicer.* I. ad *Famil.* et *Victor.* ad III. ad *Att.* 15. quorum auctoritate vindicauimus locum *Quinctil.* VIII. de *Instit.* Orat. 3. *Decentior equus, cuius adstricta sunt ilia, sed idem velocior.* plura de diuerso vsu huius particulae *sed*, pro *sed etiam*, ad *Phaedr.* lib. I. fab. I. congestimus. *Burm.*

Includas] Certa enim spatia, intra quae fera latere putatur, retibus ambiuntur. Vnde *claudendi* verbo ad hanc rem saepe vsi scriptores. Fluuio a tergo claudebantur, a fronte retibus, ferae. *Virgil.* lib. XII, 749.

Inclusum veluti si quando flumine nactus

Ceruum, aut caeruleae septum formidine pinnae

Venator etc.

Barth. Non succenseam magno *Pithoeo*, si ex *Cod.* suo hic *retibus* pro *sentibus* supposuit. sed videtur *Turnebum* secutus, qui *cassibus* legendum mandauit. Hoc scio, ex coniectura non debuisse mutari vocem, quae in omnibus editis erat. Sed alia etiam ratio subest, cur potissimum *ursos includere sentibus* dixerit *Grattius*. In maiorum ferarum, aprorum maxime, venatione, vbi

50 Tantum ne subeat vitiorum pessimus humor,
Ante caue: non est humentibus vsus in
armis;

Nulla fides. Ergo, seu pressa flumina valle
Inter

vbi cubile iam indagatum est, quod illi plerumque in densissimis siluis habent, solos aditus ferae expansis cassibus obstruere, moris est. caetera vt natura sunt, imperuia relinquunt, aut sicubi interual- lum, aut periculum est, ne exitum sibi faciat, caesis ad id arborum ramis, et sentibus circumsepiunt, et claudunt.

Vlit. Venatoria prorsus locutio. Sic, *claudas recte leaenas* Ouidio V. Fast. 371. Lucanus lib. VI. vs. 42.

Et siluas vastaque feras indagine claudit.

Vlit. in *Add.* *Sentibus* posset defendi ex illis, quae infr. 241. vbi in *aspretis* etiam latens fera clauditur, dicuntur; et ex loco Virgilii a Barthio adducto, vbi *inclusus flumine cervus* dicitur, vt hic *sentibus vrsi*. quare probamus *Vlitii* notam doctissimam: nam temere *Iohnson* reiicit, quia iam de retibus agitur. quis hoc neget? sed agitur de retium bonitate, quae tanta est, vt etiam vrsos includere possit sentibus et ramis arborum, nec perrumpere retia valeant, si modo ante caueas, ne humor subeat. *Burm.*

retibus] Logi Edit. *sentibus*.

quam lectionem tuetur *Vlitius*. frustra. iam enim de retibus agitur. *Iohns.*

51. *Humentibus vsus in armis*] Recte *arma* appellauit, hoc est instrumenta: sic *Martialis* de *Parazonio* XIV, 32.

Arma tribunium cingere digna latus.

Titius.

vsus] *Vtilitas.* *Barth.*

52. *Fides*] Ad res inanimas ab hominibus defertur *fides*. Ita *fidus ensis* apud *Virg.* lib. VI. *Perfidus ensis*, qui in media pugna frangitur lib. XII. *Barth.* Distingue: non est *humentibus vsus in armis*, *Nulla fides. Ergo, seu pressa* etc. *Vlit.* Ita et distinguit *Heinsius*; sic dicitur *Aetna fidem seruare nivibus*, quae non liquefiunt, *Claud.* I. de *Rapt.* 166. vbi vid. *Barth.* et *lorica fidelis duplici squama*, quae resistit ictibus, *Virg.* IX. *Aen.* 707. quod in opere non finditur, vel diu durat, lignum, *materia fidelis* *Plinio* dicitur lib. XIII, 6. et XVI, 40. *Arundo rimis explendis fidelior pice* XVI. cap. 26. Plura passim obuia: et nostrates ita vulgo loqui solent. vid. ad *Nemes.* *Cyneg.* 61. *perfidum flumen* dixit *Florus* lib. III, 4. vbi vid. *Freinsh.* *Burm.*

Inter opus, crassaeque malum fecere paludes;
Siue

53. *Inter opus*] Sic Ovidius VII. Met. *Inter opus tauros concidere.* et VIII. *inter opus moribusque genae maduere.* Vlit. in *Add.* *Inter opus* hic exponunt quidam, dum adhuc cannabin euellunt, et praeparant, ut inde stupa fieri possit. Alii, dum iam retia expansa, vel tensa sunt. Sine dubio agit de materia, unde retia facienda, sed simul docet, humorem semper nocere retibus ex cannabi factis, et ita si inter opus, id est dum utaris retibus cannabeis, subito superuenerit imber, vel ex paludibus surgens vapor illa madefecerit, rationem ficcandi simul adiicit. et ita obuiam it difficultati, quam quis mouere ipsi possit contra cannabis usum, quia retia ex ea facile humescunt, et tunc inutilia sunt. et postea addit *idcirco* etc. id est ob eandem causam, quia humida retia sunt inutilia, etiam in ipsa messe observandum tempus ficcum et ferenum. *Opus* centies venatum ipsum vocare nostrum putidum esset probare: et ideo hic *inter opus* explico, dum in venatu utaris his retibus, et illa opponis feris. et ita in alia re hac phrasi uti multos de negotio, quod est sub manibus, docent exempla a Vlitio ex Ouidio adducta: qui-

bus adde II. Amor. X, 26. *Medium soluar et inter opus.* agi vero non de messe cannabea, sed de usu retium iam factorum, docet mentio pressae *vallis* et *paludum*, ad quae loca stultus foret, si exponeret euulsas cannabes macerandas, cum apricus maxime eligi debeat locus, ut eo transferantur euulsae. Sed in venatu non est in manu venatoris loca non damnosa retibus eligere, sed inuestigat ille feram, etiam in vallibus pressis et ad paludosa loca cubilia habentem, quem locum si nactus fuerit, et inde humor subierit retia, docet rationem exficcandi. In vallibus vero aequae ac montibus latere feras, vix probari necesse, et ibi saepius cubilia ponere eas docet Ouid. I. Art. Am. 4.

*Scit bene, qua frendens valle
moretur aper.*

et apud eundem IV. Fast. 103. vulpes capta legitur *sub valle salicti.* et huic loco accommodatissime inf. vl. 102. Dercylon nobis exhibet.

*Per non assueras metantem
retia valles.*

Virgil. IV. Aeneid. 150. Aeneam cum Didone venantes *mediis in vallibus* inducit. *Pressa* vero vallis est vel humilis, vel qualem *decurfus aquarum fecit*, ut ait Ouid. XV. Met. 266. et

ita

Siue improuifus coelo perfuderit imber :

55 Illa

ita *pressum*, pro aquis inundantibus merfo loco dici, ostendit Passerat. ad Propert. III, 17. pag. 516. et pro oppresso idem pag. 454. et alibi. Accidere vero hoc inter opus ostendit venatus Aeneae et Didonis, qui pluuia et procella subita oppressi fuere, vnde tunc retia madefacta fuisse patet. Deinde de venatu agi docet verbum *subeat*, quod non ad messem cannabeam referri potest, sed ad vsum omnem retiam in tempus sequens: semper enim cauendum, ne humor subeat retia; et hoc praeceptum se extendit ad totum opus, et ideo messem non tantum sicca tempestate faciendas esse mox vs. 57. monet, sed et seruanda retia semper sicca, quae si ex cannabi in ipsa messe humida fierent, numquam valerent: immo etiam sicco tempore cannabi euulsa et parata ad linum, postea retia inde facta, inter opus esse semper ab humore custodienda. Scaligerum legisse *intrat opus, crassaeque m. f. p.* notant excerpta. quae non capio. licet construas, *seu pressa valle opus intrat flumina*. Burm. *crassaeque modum fecere paludes*] Aquam turbidam atque ideo crassam ob coenum commixtum continentes Virgilius II. Georg. 110.

Fluminibus salices, crassisque paludibus alni.

Nemesianus ad finem poemati de Venatione, *crassisque paludibus errant*. Ouid. Amor. III. VI, 8.

Et turpi crassas gurgite voluis aquas.

Titius. i. e. retibus clausae. Ita (*clausae*) lego, Barthium et Gronouium secutus. Turnebus coniecit *crassaeque madefe*. Pithoeus *crassaeque v dum*. Vlitius *causaeque malum* defendit; et causam pro morbo inueniri apud medicos probare conatur. at mihi non probat. *Iohns*. Ego cum Heinsio in Epist. ad Graeu. tom. IV. Syllog. 287. legerem, *crassaeque malum fecere paludes*, id est, exhalationes illae ex paludibus limosis ortae coruperunt humore retia: nam et *flumina* et *crassas paludes* iungit Nemes. Cyneg. 38. Martial. XI. Epig. 22.

Quam vetus a crassa calceus v d us aqua.

Vide alia a Titio adducta loca. Lagus legebat,

Caussamque mali fecere paludes. Quod firmare quis posset ex Nemes. Cyneg. 210.

Exhalat seu terra sinus, seu noxius aer

Caussa mali.

Burm.

54. *Perfuderit*] Non puto semper ad illud recurrendum,
G quod

55 Illa vel ad flatus Helices oppande ferenaë,

Vel

quod operose Barthius fere vbiq̄ue conatur probare, adiva poni passiva significatione; cum *armamenta* a superioribus possint repeti, quae perfudit imber: nam, si hoc verum esset, posset etiam dici, *imber perfunditur*, sed tum rectius *profunditur* legeretur. *Burm.*

55. *Ad fluctus*] Correctio Turnebi est. Cum alioqui legeretur, *fluctus*. optima emendatio summi Critici. *Flatus Helices serenae* sunt *lenes aurae*, quae per serenam noctem spirant. *Barth.* Optimam hanc lectionem a Turnebo Pithoeus primus dedit, ante quam in editis fuit, *ad fluctus*. Vlit. *Fluctus* in MSS. et editis esse notant. quae variatio forte ab illis orta, qui ventos nihil aliud esse, nisi *fluxus* vel *fluctus* aëris esse docent. ita Plinius II, 43. *Ventus non aliter intelligitur, quam fluxus aëris.* vbi in codice Bibliothecae nostrae Academicae reperi *fluctus*. vide Harduini emendationes. idem Plinius docet, *flatus* differre a ventis, quod illi sint statim et perspirantes. nullos vero magis statos esse Aquilonibus constat: quales hic ex Helice orti intelligendi sunt. Sed Poëtas Philosophis subtilia sua relinquere scimus, qui vocabulis similibus passim

et promiscue vti solent. Harduinus ad Plin. XIX, 9. hunc locum laudans etiam *oppande* dedit, an ipse properans, an operae errantes, nescio. *Burm.*

illa vel ad flatus Helices oppande serenae, Vel caligineo laxanda reposito fumo] Primum versum exposuerat Celeberrimus Gronovius lib. II. Obs. cap. 13. de Borea vel Aquilone, qui sicior reliquis ventis, ab Arcto siue Septemtrione oritur, et nubes fugat, et nimbos: *Helice* enim est regio, vnde maxime aridus ventus spirat. Cui interpretationi adqueuerunt docti: quamquam forte quis mallet non ipsam *Helicem serenam*, Boream serenam, vocare, sed *flatus Helices* exponere, Aquilonem vel Boream, ex Arcto, vbi est Helice, spirantem. Nostrum vero nobile par nugis, mirabile hic specimen eruditionis exhibet, quo vel mille Gerallis palmam in emendandis Poëtis praeripiet. Quia enim *Helice* nunquam inter Latinos designavit ventum, sed nomen erat poëticum sideris, idem haec vox (etiam Poëtico ipsorum iudicio) loco cedere debet nomini, a nullo vquam Poëta usurpato, quo ventus aliquis a Plinio et Agathemere (cuius Harduinus iam locum designavit) *Phoenix* vocatus nobis

Vel caligineo laxanda reponito fumo.

Idcirco

his innotuit. In quo εὐρήματα, docto Iupiter et laborioso! primo mirari subiit miram illam sagacitatem, qua in cubilia huius vitii, quod tot secula infedit Gratio, peruenerunt Palaemon ille cum Tyrone suo. Sed an non statim occurrere debuisset viris (vel pueris) ad miraculum subtilibus, dum escam in stercore scrutantur, Plinianum hunc ventum *Phoenicem* esse inter ortum brumalem et meridiem, et ita parum ab Austro distare, qui *humidus* et *tepidus* fere a Poëtis vocari solet, et *imbricus* a Plauto Merc. V. II, 35. Iam vero ad siccanda retia, aqua fluminum vel pluuia vitata, quis, nisi mente captus, humido et tepido vento oppandet ea venator? Si porro Plinii ventos lib. II. cap. 47. indagare festinantibus his canibus vacasset, legere potuissent, eum docere, *ventos a Septentrione et occidente esse sicciores, quam a meridie et oriente*. Certe, si quis hodie piscatoribus et venatoribus vellet persuadere, retia esse siccanda vento Austrino aut Phoenice, quibus pluuium et tepidum esse coelum solet, nae ille insignis demerentiae ab illis increparetur. Sed Gratio stultitiam insignem adfingere, et vim naturae facere, et sensum communem

eiurare non contenti hi Σοφοί, immensum praeterea vulnus infligere Poëtae, qui metri et modorum fuit seruantissimus, memorabili illa ad omnem posteritatem versus corruptione, non verentur: legunt enim,

Ille vel ad flatus PHOENICES oppande serenae.

Hic horribile arcanum discimus, quod adhuc latuit omnibus Latinis vatibus; diphthongos scilicet posse pro lubitu corripi, et ita *oe* in hac voce breuem esse. Forte ex posterioris aevi poëtis, Ausonio, Prudentio, et similibus, qui omnes leges metricas temerant, similia produci peccata possent, quorum auctoritate miror non vsos interpretes, qui ex Ouidio et Virgilio, ab hac labe immunibus, vulgata loca, sed de quibus nondum idem sentiunt viri docti, et in quibus alia est ratio, nobis ostendunt. Vt vero videas, Lector, quomodo inter se ratiocinati fuerint puer et magister, adiciunt rationem huius paradoxo: si enim, aiunt, poëtae dixerunt *Cyclopeia sacra*, et *Moeotis hyems*, ergo etiam licet dicere *Phoenix*, prima breui: verosimile enim esse, communem esse in propriis nominibus habitam diphthongum. Egregium sane ar-

Idcirco et primas linorum tangere messes

Ante

gumentum; cum alii viri docti hanc licentiam Poëtarum adstrinxerint vocibus, in quibus diphthongus vocalem excipit. Sed produxissent hi librorum et omnis scientiae belluones, vel vnum exemplum vocis, in qua sequente consona diphthongus corripitur: quae si hic aut alibi lateant vocabula, erunt Graeca origine, sed Latina forma, sine diphthongo scripta, ita vt hic non *Phoenix*, sed *Phenix* fuisset scribendum, si vlla ratio legis Pediae haberetur. Sed age, corripitur *oe* auctoritate tam graui, et brevis fiat prima in *Phoenix*, augeturque nouo hoc miraculo Profodia Smetii: at quid fiat secundae Syllabae, quam huc vsque omnes veteres produxisse sunt crediti: certe Ouid. XV. Met. 393.

Assyrii Phoenica vocant.

Virg. I. Aeneid. 343.

— — — *dirissimus agri
Phoenicum.*

Lucan. III, 220.

*Phoenices primi, famae si
creditur, ausi.*

et quae passim obuia. Sed novitii Poëtarum venaticorum interpretes corripere posse forte crediderunt (nam de modo huius Syllabae non solliciti eius tutelam abiecerunt, in solam diphthongum *oe* intenti) quia in *Phoeniceus* secun-

dam posse corripere magistelli quidam ex corruptis editionibus Poëtarum prodiderunt. Sed Tu, o Phoenix interpretum Poëticorum, et nouelle seculo hoc tuo Britannis future Phoenicule, videte, quid doceat felicior et doctior Poëtarum enarrator N. Heinsius ad Ouid. XII. Met. 104. et ad III. Amor. VII, 29. et aliis saepe locis, vbi doceri poteritis *Poeniceus* vel *Puniceus* scribendum, si legi Pediae satisfacere est animus. Videtis, Belga et Britanne Phoenix, quam sine vilo scrupulo et dubitatione, quasi emortui essent in Belgio omnes Poëtae et Poëtarum arbitri, in vna voce duplex Poëtae vulnus infligatis, et ita palmam dubiam faciatis viro clarissimo, qui nuper in Rutilio pro *Factus et Alcides nobilitate
Deus,*

rescribi iubebat,

*Factus et Alcides ferocitate
Deus.*

Sed, o bone editionis nouae auspex et moderator, qui si ipse hoc facinus non admisisisti, certe recensuisti discipuli tui notas, immo specimina typographica ad aedes tuas delata correxisse iam fateris, ipsumque exemplar editioni, fatente typographo tuo, concinnasti, et perdita etiam culpa pueri

Ante vetant, quam maturis adcenderit annum
 Igni-

pueri folia quaedam renovaſti, quo abiere, cum haec ſcriberes vel legeres, copiae doctrinae et ingenui tui? quae offuſa fuit oculis tuis caligo, vt in vno verbo duo enormia peccata te non aduerterent? ſed tu auctoritati tuae, quam in republica literaria iam peperisti, et indulgentiae, qua veniam ſimilium errorum tibi ſaepe videbas datam, ſeculi noſtri confidens, laudem ex hoc illuſtri artis criticae ſpecimine captabas. Non enim hoc primum a te facinus commiſſum ſcio, etſi numquam tam craſſe impegeris: inſignia enim peritiae metricae ſpecimina in Lucretio nuper ſunt edita: quae orbi literato quondam non inuidebuntur. Nunc ad Gratium redeamus: in quo *flatus Helices ſerenae* ſine vlllo dubio recte ab interpretibus ſunt expoſiti, ab Arcto ſiue ſeptemtrione venientes, eodem modo, vt Boreas *bacchari* dicitur a *Scythica Arcto* Ouid. I. Trift. 2. *Serena* vero *Helice*, quae hic pro Arcto ponitur, dicitur, quia, vt vel pueri norunt, venti ex ſeptemtrione flantes ſerenas tempeſtates inducere ſolent, vt probant loca a Gronouio adducta, et hinc *clarum Aquilonem* dicit Virg. I. Georg. 460. et ita *serenum flatum* dixit Apulei. lib. XV. Me-

tam. *Helicen* vero pro Arcto poni poſſe, nemo, credo, negabit, cum eius ventus proprius quaſi et peculiaris ſit Boreas ſiue Aquilo, qui *habitare ſub Arcto* eleganter dicitur Ouid. III. Trift. X, II. vt ibi viri docti oſtenderunt: et ideo, quia ſerena eſt *Helice*, *siccus Aquilones* dicit eadem elegia vl. 53. vt et Lucan. IV, 50.

*Aegro bruma gelu, ſiccisquo
 aquilonibus horrens.*

in quo loco, vt in tranſitu dicam, in Cod. Thuan. legitur *sociisque aquilonibus*, quae lectio illuſtrari poſſet illis, quae Cl. Bentleius ad Horat. I. Od. 25. adducit: vt oſtendat *Eurum Hiemis ſodalem* dici. Iam ſi Gratius *Phoenicem* voluiſſet (ventum ſolis forte nautis et rerum coeleſtium ſtudioſis Romae) indicare, *tepidi, humidi*, vel ſimili epitheto debuifſet ornare. deinde idem Ouidius inſigni loco Borean deſcribit lib. IV. Ex Pont. X, 39.

*Proxima ſunt nobis plauſtri
 ducentia formam,*

*Et quae praecipuum ſidera
 frigus habent:*

*Hinc oritur Boreas, oraeque
 domesticus hic eſt,*

*Et ſumit vires a propiore
 loco.*

Ignibus, et claro Pleias se prompferit ortu.

60 Im-

*At Notus, aduerso tepidum
qui spirat ab axe,
Est procul, et rarus languidiorque venit.*

Quid videtur? an ventus domesticus septemtrioni et plauastro, siue Arcto, non potest iure dici *Helices flatus*? eodem iure, quo Seneca Herc. Oet. 1539. *terras Helices*, et accomodate huic loco Auienus Desc. orb. 639. *flatus vsae sereniferae*, qui iidem sunt flatus, qui *Helices serena*. illustrare haec praeterea possemus infinitis locis, vbi Boreas dicitur in Arcto, siue *axe suo*, et septemtrione cogere nubes et in Africam agere, vbi effunduntur, dum serena Europae facit. Lucan. IV, 61. de Borea.

Ille suo nubes quascumque inuenit in axe,

Torsit in occiduum Nabathaeis flatibus orbem.

si Arctos, vbi est Helice, est Boreae axis, an ille non *Helices ventus* dici potest? quid quod idem Poeta lib. IX. vl. 422.

Arctos raris Aquilonibus imbres.

Vbi in Codice Hamb. inueni, *Arctois raris Aquilonibus*, vt Aquilones Arctoi sint ab Helice flantes: et ita contra Borean ponit pro plaga coeli septemtrionali lib. VIII, vl. 12. *Quidquid in Euro Regnorum Bo-*

reaque iacet, id est sub Helice vel Arcto. Iam vero quis adeo hospes in Poëtarum lectione, qui nesciat, epitheta adiungi rebus, ex locis, vbi semper et plerumque esse, oriri, et dominari credantur. Sic *animae Thraciae* Horat. IV. Od. 12. quia Thracia etiam quasi ventorum omnium patria censebatur. vid. Casaub. ad Strabon. lib. I. pag. 28. et hinc *Thracium ventum* idem dicit I. Od. 25. et *Threicium Borean* Ouid. II. Art. Amant. 431. et Lucan. I, 389. vbi Schol. *quia ibi est violentissimus. Dalmaticus Boreas* Lucan. V, 378. dicitur eadem ratione, quia inde spirat: et Ouidius iterum vocat *Sidonium Aquilonem* Epist. XV, 13. *Edonos ventos* Valer. Flac. VI, 34. et quae id genus infinita sunt apud Poëtas. Sic ergo Helice est domus et patria quasi Boreae vel Aquilonis, qui ventus, cum sit siccus, serenitatem inducit. Vnum addere adhuc libet, Barthium quidem *Helicen serenam* dici eodem modo putare, ac *noctes serena* apud Lucretium I, 346. in quo loco vellem probari, *noctes vigilare serenas*, posse villo modo significare, *studendo protrahere in lucem vsque et serenum tempus*. An lux ergo, etiam non sereno tempore, mane non apparet? et ita studendo

60 Imbiberit, tanto despondet longius vsu,
Magnum

studendo qui noctem extrahit, etiam non ad lucem non serenam posset vigilare? ego vero apud Lucretium vel proprie fumo, noctes sine nube, quibus poterat coelum et astra spectare: vel figura vsitata Poëtis, *serenas noctes* caperem, pro quibus animus Lucretii serenus, tranquillus et alacrior ad carmina pangenda esset, quia silentia noctis serena, sine ventis et procellis, aptiora sunt ad meditanda naturae opera et carmina. Ita fere Ouid. I. Trist. I. *carmina sereno animo deducta provenire* ait, non *temporibus nubilis*, metaphora peruulgata. Haecenus admittam in sensum communem, et in leges metricas vidimus: superest, ut Grammatices leges duplici facinore etiam temerasse in eadem vocabulo hos operis vnus consortes ostendamus; quo certe commento Gratium non modo ex Poëtarum ordine detruserunt, sed in plebem et rude vulgus, doctissimum vatem transcripserunt. Si enim ventus hic *Phoenix*, ut ex Plinio et Agathemere constat, dicendus sit, sine dubio ita dictus est, ut, *Iapyx* et alii venti, a regionibus nomen sortiti, unde ergo genitius ille *Phoenixes*? exemplum proferant Aristarchi no-

nostri, vbi nominis adiectiuum in *ix* exeuntis casus gignendi exeat in *ces*. Sed securi iam duorum priorum syllabarum metuere incipiebant tertiae, si produceretur *cis*, sequente vocali in verbo, *oppande*; atqui caesurae beneficio hoc defendere licebat. Sed forte nominatiuum sibi finxerunt *Phoenixe*: sed hoc nomine venit ipsa regio, quae et *Phoenicia*, non ventus, ut ex Plinio et Agathemere constat. Ut vero, qui semel aberrarunt, longius longiusque se impedire erroribus solent, ipsi prius plurali numero videntur cepisse *Phoenixes ventos, illos placidos et leniter spirantes*. Si vero de Regione intellexissent, non damnare potuissent *flatus Helices*, pro ex Helice, vel regione coeli, vbi Helice locatur, venientes. Praeterea debuissent probare, illam regionem fuisse sereniorum reliquis, ut hoc sibi proprio epitheto posset a Poëtis designari, ut Rhodus et aliae fuerunt. sed *Phoenix* simpliciter fuit ventus dictus, ut ex Plinio apparet, qui eum *Phoenixem* vocat a nominatiuo *Phoenix*, unde et in codice Bibliothecae Leidensis pro *Phoenixem, Phoenica*, ut apud Agathem. *Φοίνικα*, legitur. Quod si ipsi confiteri cogantur, iam turpius alterum peccatum ap-

Magnum opus, et tangi, nisi cura vincitur,
impar.

Nonne

paret, appposito foeminini generis epitheto *serenae*, cum constans sit Grammaticorum canon, ventorum nomina esse virilis generis. Vid. Voss. de Analog. I. cap. 10. neque de hoc quisquam adhuc dubitavit, et ita Agathem. Φοίνικα τὸν καὶ εὐρόνοτον dixit. Plinii vero locum citantes, quem forte aliunde exscripserunt, insigni negligentia, *Phoenicem media regione inter brumalem et meridiem*, exhibent. Quid vero est *brumalis*? debuissent certe addere, *inter ortum brumalem*. Sed haec sufficiant, ut lector videat quinque in vno vocabulo peccata; primum sensui communi et vsui venatorum contrarium, duo in leges carminis et metri incurrentia, reliqua vero Grammaticae canonas temerantia: quae omnia, perperam tentata, potuissent effugere, legendo

*Illam vel ad flatum Phoenicis
pande sereni.*

licet vel sic indignus esset Gratio versus. *Burm.*

56. *Laxanda reponito fumo*] Gronovius *siccanda*, at nihil muto. retia enim eo laxiora, quo sicciora. *Iohns.* Ut solebant etiam omnia instrumenta, quae debebant seruari a vitio. Virg. I. Georg. 175. II,

242. vid. Graeu. lect. Hesiod. cap. II. *Burm.*

57. *Idcirco*] Hic rationem dat prioris praecepti, quo et humorem inter opus esse cavendum monuit. et ideo magis custodiendum monet, ne messis fiat, nisi matura, et sicca aestate. *Burm.*

58. *Maturis*] Reddidit illa Maronis ex Georg. lib. I, 66.

*Pulverulenta coquat maturis
solibus aestas.*

Accendere τὸ coquat, ignibus soles, anno aestatem refert. Vlit.

accenderit annos] Incanduerit, hic enim *παθητικῶς* debet sumi verbum *accenderit*: *Accenderit* igitur *annus*, id est antequam fuerit accensus *maturis* ignibus. *Titius.* Scaliger, Heinsius et Graevius in Syllog. Epist. IV. pag. 284. *annum* esse legendum censebant: et recte: *annus* enim hic est pars anni, aestas. ut cum *siccus* est *gelidis aquilonibus annus*. Ouid. IV. Fast. 643. et *annum* pro qualibet eius parte poni iam dudum observarunt viri docti, vid Gronov. ad Liv. XXXII, 5. Barth. ad Stat. IV. Theb. I. et VII, 709. et inf. vf. 148, et alios passim. Aestatem vero intelligi ostendunt *maturi* ignes, ut *solis*, quos Servius ad locum Virgilii, a Vlitio productum, *vehementer*

Nonne vides, veterum quos prodit fabula
rerum,

Semi-

menter feruidos, magnos exponit. Pleiades vero cum oriantur vere, vt Seru. ad Virg. I. Georg. 138. vel mense Maio, et tunc incipiat aestas, vt ex Kalendario et Fastis Ouidii patet, primae messes, id est canna-beae, vnde funes fiunt, non debent ante aestatem tangi; sed illa iam adulta: nam notum est, duplicem esse messem cannabis, primam, qua euellitur, vt inde funes fiunt, alteram, qua semen maturum ex illis colligitur, quae ferior est. male Barth. ad Claud. Conf. Mall. 184. *accenderit annus*, pro accensus fuerit, capit more suo. *Burm.*

59. *Pleias se prompsert ortu]*
Vna pro cunctis. etenim sex aut septem enumeratas docet Hyginus, Ouidius ait lib. Fast. IV, 169.

*Pleiades incipiunt humeros
releuare paternos,
Quae septem dici, sex tamen
esse solent.*

Titius.

60. *Imbiberit]* Locus mutilus, vnde nullum bonum sensum exsculpas: defunt enim quaequam, ad quae coniectura peruenire me posse plane diffido: videtur autem sermo haberi de messione lini, atque eius cura: dicitur enim *tangi*

impar, quod tangi nequit, quod non potest tractari, *nisi cura*; aut porius verba fiunt de venatione ipsa, quae ante arma et instrumenta, inuenta vix attingi poterat sine periculo ob sui difficultatem. Turnebus distinguebat:

Imbiberit tanto respondet longior orsu;

Magnum opus, et tangi nisi cura vincitur impar.

Titius. Irreparabile damnum, ait Barthius. Turnebus distinctione putauit leuicula tantum opus esse, quam non video a vulgari vilo modo differre. Pithoeus ex V. C. citat: *longior usu*. Vnde veram lectionem dedi:

Imbiberit, tanto despondet longius usu.

Longius, vt compendio scribi solet, abiit in *longio*, et sic *longior*. *Despondere* inusitata vox librarius visa. *Despondet usu* linum, cum votis retiarum non respondet. *Despondet solum*, cum nihil producit. si *usum* legas, vulgatiores locutio erit, vt *despondere animum*. Ordo tamen verborum idem: Linum si non tantum aliqua occasione humectatum fuerit, sed humor vitiorum pessimus etiam imbiberit, tanto longius abesse, vt *usum* patiat, imo ne tactum quidem, nisi cura

Semideos? Illi aggeribus tentare superbis

Ire

vincitur, quod magnum opus est. *Vlit.* Elegans ellipsis. Subintelligitur autem τὸ *si*. Sic enim saepe Ovidius. Epistola Phaedrae:

— — — *verba precantis*
Perlegis, et lacrimas finge
videre meas.

Nimirum, *si perlegis.* Lib. I. Amor. Eleg. IV.

Quod tibi miscuerit, sapias,
bibat ipse iubeto.

Et lib. VI. Fastorum 113.

Huic aliquis iuuenem dixisset
amantia verba,

Reddebat tales protinus ore
sonos.

pro, *si dixisset.* *Vlit. in Add.* fuit cum conicerem, *Imber erit.* nec adhuc poenitet me coniecturae. *Johns.* Forte hic versus loco suo motus poni debet post 50. et de fumo capi, quem *si*,

Imbiberit, tanto respondet longius vsu.

etsi vero illa variatio numeri probari satis posset, ego tamen *imbiberint* malim; centies enim in MSS. vidi, librariorum negligenter in numerorum discrimine versatos fuisse: *vsu* pro *vsui* vsitato more, vid. 207. iam vero *bibere fumum* etiam Horat. dixit III. Od. 8. et Ovid. III. Art. 187. *Lana bibit succos.* Plin. VIII, 48. *Lanarum nigrae nullum bibunt colorem,* qui ita aliquoties hoc

verbo vtitur, et de *lino* etiam vt hic vtitur lib. XXXIII. cap. 5. sic *nidor imbibitur* idem XXIV. cap. 15. *potare succum* Horat. I. Epist. X, 27. *bibere* vero est largius attrahere, quam *forbere*, quo verbo ante vsus erat vs. 37. de lino, quod vicini fluminis rore adspergitur. Graeci etiam ita solent vti verbo πίνειν. Anacreon Od. XIX.

Ἡ γῆ μελαίνα πίνει,

Πίνει δὲ δένδρε' αὐτήν,

Πίνει θάλασσα δ' αὔρας etc.

Ita auctor epist. ad Hebrae. VI, 7. γῆ πίνεσσι τὸν ὑετὸν, notante Barnesio. haec mihi facilior visa via has salebras euadendi, in quibus admodum haesit Heinſius. qui tentabat, *imbrifera et: deinde (imbibe) erit tanto, res spondet, longior vsus. imbibere* sc. hoc monitum. vel *imbibere (et tanto respondet longior vsus.) Magnum opus.* vel *imbibe et id.* Sed fere omnes deleuerat rursus has sibi variis temporibus natas coniecturas. In Epist. ad Graevium Tom. IV. Syllog. p. 285. volebat, *imbibere (vt tanto respondet longior vsus) magnum opus.* vid. et pag. 287. Posset et legi, *quam bibent* sc. fumum. de ellipsi illa τῶ *si* vid. ad Ovid. Amor. I. IV, 29. et I. Art. 272. et inf. ad vs. 357. et 455. quae notamus. *longus* vero *vsus* saepe a nostro laudatur.

Ire freta; et matres ausi tractare deorum,
65 Quam

datur. vid. sup. vs. 27. posset forte et suum seruare locum hic versus, si tres praecedentes parenthesi includamus; nam certe occasione praecepti de siccandis retibus, videtur Poëtae in mentem venire mēsis, quae non tangenda, nisi sicca tempestate: legendumque tunc *vsus*: qui *respondere* dicitur, vt inf. vs. 73. *gratia*. Burm. *Se spondet* legebat Gudianus.

61. *Magnum opus*] Videtur hic dicere: Opus esse magnum, et quod nisi longa cura dometur, parari non possit, scientiam Venationis et armorum ad eam pertinentium vsus. *Tangi* videtur dictum ab altitudine, quia res alti momenti fit. Barth. Scaliger legebat, *est tangi*.

vincitur] Vinci dicitur, quod aegre et cum labore superatur. Barth.

impar] Deerat haec vox in Cod. Thuan. hic vero versus, quomodo cohaereat praecedentibus, vix video: ideoque quid turbatum aut omisum fuisse puto. nisi legamus continuata oratione, si imberit fumum etc. *tanto respondet longius vsu Magnum opus: at tangi n. c. v. impar*. vel hic incipiamus digressionem. vt, postquam de retibus egerit, nunc ipsum venatum adgre-

diatur. *magnum opus, et impar tangi* hominibus, nisi cura, id est diligentia et arte vincatur: cum nec Heroës sine periculo illud tetigerint. *Cura* saepe diligentiam in arte venatica notat, vt inf. 152. sed hic adhuc tenebras video. Burm.

62. *Veterum rerum*] *Res* sunt historiae, *Res gestae* veterum Semideorum. *Fabula* veterum rerum, de antiquorum gestis narratio. *Fabula* omne id est, quod fando percipitur. Barth. Heinf. coniciebat *auorum*: ego nihil moueo. Ita chaos dicitur, *res prisca* Ouidio I. Fast. 103. et ita tempus Mythicum passim *vetus aeuum*, et *aetas* dicitur. vt Ouid. XV. Met. II. et 69. et alibi. Burm.

63. *Semideos*] Heroas. Vnum enim idemque haec duo denotant. Martianus Capella libro II. *A medietate vero aëris, vsque in montium terraeque confinia, Semithei, Heroësque versantur*. Barth. Ita et Rutil. I, 365.

*Secula Semideum ferrati ne-
scia Martis*

*Ferro crudeles sustinuere
feras.*

Scaliger post *Semideos* recte interrogationis notam ponebat: vt ibi finiatur periodus, et deinde noua incipiat. *ausi* tentare coelum etc. quam magna mercede *impulerint* filuas.

Semi-

65 Quam magna mercede meo sine munere
filuas

Impu-

Semideos etiam obuio vsu, posset capi pro *Semidei*, nonne vides, quam Semidei ausi tentare coelum, magna mercede impulerint filuas? continuata oratione. nemo autem miretur et inter Semideos referri Gigantes, erant enim Deorum proles, et Terrae Matris filii. Nec de solis Argonautis agi, vt credebat Titius, patet ex Adoni. *Burm.*

illi aggeribus] Aggeribus quidem nullis omnino in his versibus opus est nobis. *Illi*, id est hostes, nam de feris, quas eo nomine censet, loqui, dubium non est. Aut scribendum *filuae*, quas pro filuestribus feris ponit. Porro coniectura ducor, Gratium scripsisse,

— *illi aggressus lethare superbos.*

Lethare pro occidere priscum et bonum verbum, sed vulgo non satis vsitatum, videtur loco omni corrumpendo ansam dedisse. *Aggressus* pro ipsis agredientibus dictos, non mirabitur, qui Latinos Poetas legerit. *Barth.* Gigantomachiam stolidae illorum ferocitatis primum exemplar proponit. *Vlit.* Id est, montibus. Horat. lib. I. Sat. 8. *Aggere in aprico spatari.* Vetus Scholion, *in colle aperto*, exponit. Ammianus frequenter *aggeres* pro montibus po-

nit. vt lib. XXV. *sub hac altitudine aggerum*, de Alpibus. *Aggerum altitudines* Thraciae attribuit, quas post paulo *montium altitudines* vocat. *Vlit.* in Add.

— *illi aggeribus tentare superbis,*

Iret freta matres ausit tractare Deorum.

Ita Pithoeus. In Logi Ed. deest *iret*. Grotius legendum coniecit,

Aethera, matronasque ausi tractare.

Heinsius,

Aethera, tum matres ausi atrectare.

Vlitius, *tentare* absolute sumi credit, et *Ire freta*; tum *matres deorum* exponit feras deorum nutrices, et *tractare* pro vexare, affligere. detur et mihi conieciendi locus: sic itaque lego

— *coelum aggeribus tentare superbis,*

Ire freta, et matres ausos tractare deorum.

Iohns. Facile accedere possem coniecturae doctissimi *Iohnsoni*, nisi quod *ausi* retinerem, et ad *impulerint* referrem. *coelum tentare*, est affectare, conari inuadere, vt Gigantes re vera fecere. hoc colore excusat audaciam suam Dae-

dalus

Impulerint. Flet adhuc et porro flebit
Adonim

Vieta

dalus apud Ouid. II. Art.
Am. 37.

*Non ego sidereas adfecto tan-
gere sedes.*

et ita *aequora tentare* Ouid.
Epist. VII, 37. vide de hoc
verbo ad Val. Flac. I, 197. et
329. et 804. illud *lethare* Bar-
thii ineptum, licet id nec im-
probare videatur Saluagnius
ad Ouid. Ibin vs. 405. Agge-
res vero recte exponunt viri
docti aggestos montes: insulle
puer Britannus moles nauium;
quia Val. Flac. II, 353. dixit
molem ratis. sed an omnes
moles, *aggeres* dici possunt?
ex obuiio Virgilio loco VI, 831.

*Aggeribus focer Alpinis atque
arce Monoeci.*

Descendens.

potuisset discere, *aggeres* de
montibus dici: consule et Pas-
ferat. ad Propert. I. XXI. pag.
241. Vide autem, an huc fa-
cere possit Valer. Flacci locus
lib. I, 199. et an non ille Gra-
tium respexerit.

— *nec nunc mihi iungere
montes*

Mens tumet.

si modo iungere montes, de
quo olim dubitabam, hoc sen-
su dici possit. licet idem Poëta
lib. II, 491. dicat *muros astris
iungere*, quod clarius dictum
puto. Scaligeri excerpta edebant,
et *fortes arces ausi tractare
Deorum*. Burm.

64. *Freta matres*] *Ire freta*
Latium est, vt *rate currimus
aequor* Maroni. Intelligit au-
tem *prima Deum magnis freta
peruia nauis*, et Argonauta-
rum temeritatem. *Vlit.* sic Va-
lerio Flacco lib. I. *It ratis*. Sic
Silius lib. XII. *Sardoos isse re-
cessus*. *Vlit. in Add.* Vid. Heinf.
ad Ouid. Ep. VII, 40.

matres Deorum] Dianam et
Iunonem. *Iohnf.* *Matres dea-
rum* est Poëtice dictum, pro
matres deas, id est, ipsas deas,
vt ita passim *matres Latiae,
Achaides, Ausoniae* etc. Ouidio
et aliis: sed et ipse Naso lib.
IV. Fast. 423.

*Frigida coelestum matres Aere-
thusa* vocarat.

accedit, quod honoris causa
eas matres appellet, vt passim
patres et *matres* Dii et Deae
dicuntur. ita *Bacchae matres*,
de quibus vide Barth ad Stat.
IX. Theb. 479. *Burm.*

tractare] *Tractare* hic pro
attrectare, et contrectare, id
est impudice tangere, ponitur.
vid. ad Ouid. II. Art. Am. 633.
vbi legendum censet Heinf.

— *Aggeribus tentare su-
perbis*

*Aethera, dum matres ausi
tractare deorum.*

vel *attrectare*. vid. et Tom. IV.
Syll. Epist. p. 285. vbi et pag.
288. tentat. *Aetheraque ma-
tresque*

Vieta Venus, ceciditque suis Ancaeus in
armis,

Vt

*eresque. hoc improba manu
eractare* vocat Petron. cap. 68.

vbi vide. et Sophocl. Trachin.

571. de Nesto, qui Dianiram

ψάβει μάταιαίαις χερσίν. *Burm.*

65. *Magna mercede*] Magna

poena et damno. Graecorum

more: Callimachus in Hymno

in Dianam

Οὐδὲ γὰρ Ἀτρείδης ὀλίγω

ἐπεκόμπασε μισθῶ.

Titius. Merces ἐκ τῶν μέσων

est, et poenam et praemium

significans. Phaedr. fab. 17.

haec merces fraudis a superis

datur. Quam magna mercede,

quanto cum dispendio. *Iohns.*

Vid. ad d. I. Phaedri, et adde

locum nostro Poëtae admo-

dum accommodatum Liuii lib.

II, 36. *satin' magnam spreti nu-*

oninis haberet mercedem? maio-

rem instare. *Burm.*

meo sine munere] Recte et

iure ita potest artem venandi

a se carmine proditam vocare,

vt passim meas artes dicit vs.

69. 489. 512. et alibi. tentor

tamen, vt rescribam, *Dei*, vel

Deae sine munere, vt Diana in-

telligatur, cuius auspicio susce-

pit hoc opus, et cui artes saepe

adscribit. vid. 105. Vel Deus,

qui primum auspiciam dedit

artibus, vs. 10. Ita *meas* con-

tra rescribi censebam apud

Nemes. II, 51. Sed non audeo

tamen aliquid hic mutare,

contentus fuscipionem indi-
casse. *Burm.*

66. *Impulerint*] Sic dictum,

impellere sylvas, vt et *nuda syl-*

vas virtute mouebant. Magis

proprie a Virgilio I. Georg.

254.

Et quando infidum remus im-

pellere marmor.

contrarium *quiescere*, cum a

venatione scilicet desistitur,

Martialis lib. XII. Ep. 1.

Et non inuenta sylua quiescit

apro.

Titius. Impellere hic idem,

quod initio operis dixit *mouere*.

Est enim verbum, quo vis et

impetus designatur, et quo

varie vsus Statium saepe do-

cet Barth. vid. ad V. Theb.

409. non placet vero Heinfia-

na coniectura *irruerint*, cum

nulla sit necessitas recepta

verba mutare aliis, pro arbi-

trio. *Burm.*

67. *Vieta Venus*] Cl. Gro-

nouius coniicit, *icta*. *Vetus*

Epitaphium:

ictus et angue puer, vieta

dolore parens.

Ictus domestico vulnere, Agri-

cola Tacito. *Vlit.* *Vieta, i. e.*

dolore *vieta*. *Iohns.* *Icta* posset

defendi ex illis, quae Ouidius

lib. X. Met. 525. et seq. nar-

rat. *vieta* vero simpliciter pro

dolore *vieta*, nescio an dica-

tur: cum vox haec varias

recipiat

Vt praedexter erat geminisque securibus
ingens.

Ipse

recipiat significationes, a diversis animi affectionibus, quibus mouemur. Ita *vic̄ta Dea* Ouid. XII. Met. 32. est mitigata. alias additur *precibus*, aut aliud. sed eligat lector. Heinſius tentabat *moesta Venus*, sed hoc longius abit; forte *vic̄ta* amore intelligendum. Vel potius, quae non potuit numine suo, quod minus erat fatis, mortem ab Adoni arcere et auertere. Ita Iuno apud Virg. I. Aen. 37.

Mene incepto desistere vic̄tam!
id est, quasi minor Aeneas sim, a quo vincor, vt lib. VII, 310.

*Vincor ab Aenea, quod si mea
numina non sunt*

Magna satis.

quo nos remittit Seruius, qui et alios *iratam* explicare addit. quod et hic locum [habere posset. *Burm.*

Ancaeus] Ancaeus non vnus fuit. Hic, quem loquitur, Oenei Calydonii filius, cum famosissimum illum aprum securi inuasisset, ab eo occisus est. Vide Ouid. lib. XII. *Barth.*

aruis] Heinſius ad Metam. lib. VIII, 313.

— *Ceciditque suis Ancaeus
in aruis.*

rescribendum censet. Vulgo, inquit, circumfertur *in aruis*, quod manifesto falsum. Arcas enim erat Ancaeus, Lycurgi

filius, et ab apro Calydonio in agris Aetolis occisus. quomodo ergo *suis in aruis*?— cum facile assentior. *Iohns.* *Suis in armis* capiendum, armatur bipenni. tentor vero vehementer, vt credam, *suis a suis* deriuandum, *ceciditque jōis Ancaeus ab armis*, id est ab apro Calydonio, qui dentibus inguina eius perfodit. Ouid. VIII, 400. dentes vero *arma* suis dici probari nihil necesse. vltima vero syllaba τῶ *suis* producit ob caesuram, vt notum. de Ancaeo vide, quae nos diximus in Catalogo Argonautarum. *Burm.*

68. *Vt*] *Male at.* [In Veteri Editione exstat, *vt.* cecidit, vt erat cum suis securibus. Iſtud elegantius. *Barth.* *Vt*, si legeretur, deberet *pro quamuis*, vel *quemadmodum* sumi. sed *at* mihi magis arripdet, quae particula saepe ironiae et sarcasmo inseruit, et passim a librariis in *vt* mutata fuit. vid. ad Ouid. III. Amor. VII, 1. Heinſius tentabat, *atqui*, vel *etsi dexter erat*, quia *praetexter* ipsi auctoritate caruisse videbatur. sed sufficiat nobis Gratii: vnusquisque enim sibi propria habet vocabula scriptor, et nihil est, quod repugnat Analogiae. Heinſio praeterea videbatur
spurius

Ipse deus, cultorque feri Tyrinthus orbis
 70 Quem mare, quem tellus, quem praeceps
 ianua Ditis,

Omnia tentantem, qua laus erat obuia, passi,
 Hinc

spurius versus, forte ob vocem *praedexter*: sed et *praedulcis* Nemes. Ecl. I, 22. *praetorridus* Calp. II. Ecl. 80. quae voces nescio an ab aureae aetatis scriptoribus usurpatae sint. et talis formae voces saepe ab vno aut altero auctore amatae. *Burm.*

praedexter erat] Agilis et aptus. *περιδέξιος*. Qui Latinis *aequimanus*. Nam Ancaeus vtraque manu dexter erat. *Ingentem* dicit, quod omnium Heroum corpora veteres maiora vsitatis finxerint. *Barth.*

geminisque securibus ingens] Geminas secures appellat, quae esset anceps, ita vt duarum vsum praebere possit. Vel magnam intelligit, Virgillii exemplo, qui dicit I. Georg. 172. *geminio dentalia dorso*. *Praedexter* porro est valde dexter, ex vi particulae *prae*, sic *praelustris*, *praediues*, *praecclarus*, *praepinguis*, *praepotens*. *Titius*. *geminus* est duabus. *ambidexter* enim erat. *Iohns.* Non verosimile mihi videretur, vtraque manu tenuisse singulas bipennes, cum *ambidextro* etiam vna sufficiat, quam transferre, vt vsus postulat, potest, et dextre vti; sed *ge-*

minae hic sunt, vt *Ouid.* VIII. Met. 397. *anceps securis*, quam ibi vtraque manu tollens ab apro confoditur. *Ingens* vero est terribilis. vid. ad *Val. Flac.* II. vs. 104. *Burm.*

69. *Cultorque*] Qui agros colit, sordes tollit. Ita orbem tot feris, tot monstris purgavit Hercules, et tamquam virtutis suae campum excoluit. *Vlit.*

70. *Mare*] Erat enim Hercules ex numero Argonautarum. *Iohns.*

praeceps] *Facilis enim descensus Auerni*. *Barth.*

ianua Ditis] Ob Cerberum ab inferis extractum. *Titius.*

71. *Omnia tentantem*] Proverbiale quid nutrit haec locutio. *Terentius Eunuch.* IV, 7.

Omnia prius experiri, quam armis sapientem decet.

Ouidius lib. IX, 540.

— — — *omnia feci,*

Sunt mihi Dii testeis, vt tandem sanior essem.

Barth. *Heinsius* malebat *tentantem*, vt vs. 102. sed locutio obuia, *omnia tentare*, a *Barthio* fatis illustrata, et aliis; talesque non libenter muto reconditoribus, nisi accedit *MSS.* auctoritas. *Burm.*

Hinc decus et famae primum patrauit honorem.

Exige,

laus erat obuia] Cuncta aggressum, ex quibus laudem se posse consequi speraret. Sed lectio non est sincera. *Titius.*

obuia] Ex illa scriptura Codicis Thuanei, *laus abulla*, posset quis exsculpere, *qua laus erat aemula*; et tentabar diu, an ita emendarem. Sed vulgata tandem perplacuit, quae notat, ubicumque se ostenderet materia laudis. Ita Quinct. XII. de Inst. Orat. 2. *Virtutem, qua nihil homini, quo ad deos immortales propius accederet, datum est, obuiam et illaboratam, tantum quia nati sumus, habeamus.* vbi *obuia* est parata, facilis. ita idem VIII. cap. 4. *ut Socratis inuictam continentiam ostenderet, quae corrumpi speciosissimi hominis tam obuia voluntate non posset.* *Obuia* ergo quasi quaerenti materiam fuit laus. sic idem Fab. IX, 3. de figuris, *se obuias fuisse dicenti declarant.* *Burm.*

passi] Nullum hic est substantiuum, cum quo cohaereat, aut igitur *passa*, pro *passa* sunt, legendum; aut *pauis*, i. e. timuit, formidauit. *Iohns.* In Cod. Thuan. erat, *qua laus erat abulla psofi*, superscripta litera *a*, *psofi*. Illud *passi* certe tolerari nequit: inepte vero noui editores *pressit*. Vbi enim pressit mare, tellus et orcus

Herculem? cum ille potius illa pressisse dici possit. Ex vitiosa illa lectione *psofi*, eruerem potius *sparsit*. aptum vocabulum vago Herculi: ita Val. Fl. V, 488.

— — — *ille labores*

Dat varios, suos ut magnum rex sparsit ab Argis

Alciden.

vbi vide, quae notauimus. *Laus* vero Herculi proprie tribuitur, ut viro forti et bellicoso. vid. ad Phadr. IV. 11. videant acutiores. *Burm.*

72. *Primus patrauit honorem*] *Vetus Edit. primum.* Sane ante Herculem multi venatores fuerunt. Qui vero tot funestas feras occiderit, nemo. Quare videtur *Gratius* ita scriptam reliquisse. *Barth.* MSS. *primum impetrauit*, quod *Heinsio* placet, et merito. *Iohns.* Ita *Heinsius* orae suae adscripserat. et ad *Ouid. I. Art. 395.* coniecerat, et *primum penetrauit honorem.* Sed in *Codice Thuaneo* erat *primum impetrauit.* potest respexisse ad *Cleonaeum Leonem*, nam

Prima Cleonaci tolerata aeterna Leonis.

Vid. ad *Val. Fl. I, 34.* aliter posset sollempni aberratione librariorum posita vox esse, pro *priuum*, de qua saepe ad *Ouidium.* de verbo *patrare*

D

egimus

Exige, si qua meis respondet ab artibus ergo
Gratia, quae vires fallat collata ferinas.

75 Sunt,

egimus ad Fabii Inſtit. Orat. lib. VIII. cap. 3. hic vero illud abiicere nondum audeo. *honorem famae* etiam dixit Ouid. Remed. 393. vbi vide notas. Scaliger etiam legebat *primum*. Sensus vero est, ipsum Deum Herculem, qui omnia tentavit mari, terra, et apud inferos, tamen ex venatu etiam sibi famam et decus parasse, nec armis solis, sed et artibus venaticis illustrem fuisse. nam inter primos fere labores fuere Leo Nemaeus, cerua Parrhasis, Taurus Cretenſis et alia monſtra, quae non sine venaticis artibus et robore domuit. Senec. Agam. 829. *Burm.*

73. *Exige*] Diligentius confidera, si quis vsus, si qua demum opera meis ab artibus oritur, quae collata et quasi commissa cum feris, earum vires eludat. *Iohnſ.* Recte vir doctus hic: *exige*, est excute, examinina illa, quae deinde memorabo. *Burm.*

respondet] Omnino legitima scriptura in prisca Editione superest. *se spondet.* Barth. Heinſio placet *se spondet*, vt et tentabat Gudius supra vs. 60. ego nihil muto: vt enim respondent agri, cum fructus reddunt et similia; sic ab arte

gratia respondet. *redit dixit* inf. 380.

Et nostra quidam redit vsus ab arte.

Respondit erat in Cod. Thuan. *Burm.*

74. *Gratia*] Allusio ad proprium nomen. Idem rursus facit inferius. *Titius.* Allusit ad nomen suum, vt et infra: *quam plurima semper Gratia per nostros vnum testabitur vsus.* Vlit. Lucretius: IV, 166.

— *quid enim mortalibus atque beatis:*

Gratia nostra queat largier emolumentum.

Idem *in Add.* Lucretii ille locus a Vlitio adductus, potuerat viros doctos docere, minime hic Auctorem frigidum illo schemate et hoc, quo scribebat Grattius, tempore damnato, voluisse nomen suum significare. Immo nec infra 216. recte interpretes id iterum adnotasse putem; saepe enim auctores operi suo vel gratiam adesse vel deesse, prout res, quas tradunt et docent, placituras lectoribus aut minus, praevident et praedicunt, iactant. Manil. IV, 434. sed *gratia deerit.* et mox 441.

— — *nec parua est gratia nostri*

Oris, si tamen haec poteris signare cauendo.

Et ita

75 Sunt, quibus immundo decerptae vulture
plumae

Instru-

Et ita passim ille hac voce utitur pro ea dote, venustate, decore, quo se commendat lectori opus Poëtae. Mens autem Poëtae nostri est, si qua dote, auctoritate, quam usu et experientia mihi paravi in hac arte, valeo apud Venatores. et ita passim aliis in rebus hac voce utuntur Poëtae. vid. ad Ouid. V. Met. 378. est illa ergo gratia, artis suae peritia et dos, quae auctorem commendat, et in auctoritate ponit: ita inf. 266. *expertos animi quae gratia prima est.* Cur vero nec illo in loco vocem hanc diuerso charactere imprimi curauerunt? sic Plinius XXXIV, 8. *statua debet habere suam gratiam.* Id est debet placere spectatoribus suis ob artis praestantiam. Sapuit vero in huius loci expositione Lagus, nec ineptum illum lusum agnouit, quem semper displicuisse magnis ingeniis notauimus iam ad Ouid. Epist. XXI, 201. quibus plura adiciere esset in promptu, nisi angustiis notarum contineremur. *Burm.*

collata] *collata* est in medium data, et communi usu praestita. *Barth. Conlata* Cod. Thuan. sed deficere hic substantiuum credo, cuius locum *collata* occupauit: *gratia* enim,

si intelligatur, debet explicari, quam ego tibi confecerō, quare cum Heinſio lego, *quae vires fallunt collata ferinas.* vt *collata* sint, quae ad congregiendum cum feris arte magis, quam vi, comparentur. *collata* ergo a Poëta, nunc venatoribus demonstrata, et mox enumeranda, vt formido, retia etc. quae fallunt feras magis, quam si vi adgrediaris. Ita verbo *conferre* utitur Ouid. V. Am. X, 58.

Quod quis habet dominae conferat omne suae.

III. Trist. V, 29.

Quaeque tibi linguae est facundia, confer in illud,

Vt doceas votum posse valere meum.

sic *conferre beneficium*, *munus* et similia passim. et inde noster saepe *munus suum* iactat. vid. ad vs. 65. *Burm.*

75. *Decerptae*] *Carptae* de immundo vulture. *Barth.* Heinſius malebat *dereptae.*

vulture] Quia cadaueribus, et morticinis carnibus hoc auis genus delectatur. Docet autem nunc Gratius, ex quarum auium pennis fiat formido. ea autem est linea quaedam venatoria, variis pinis conferta, ad terrorem animantibus incutiendum, vnde et nomen. *Titius.*

Instrumentum operis fuit, et non parua
facultas.

Tantum inter niuei iungantur vellera cygni:
Et satis armorum est. Haec clara luce
coruscant

Terribiles species: ab vulture dirus auaro

80 Turbat

facultas] Adiuumentum: quia reddit artem venandi faciliorem. *Iohns.* Hoc verbo indicari omnia, quibus facilius aliquid fit, aut sine quibus aliquid confici non potest, et late eius vsum apud scriptores patere, docuit Manut. ad Cicer. V. ad fam. ep. 20. *Burm.*

77. *Inter*] Tmesis: *interiungantur.* *Barth.*

vellera cygni] Plumas instar velleris contextas et conglobatas dicit. Alioqui *vellus* Poëtis, quicquid mollitie ei simile et colore. *Barth.* *Vellus* proprie est manipulus siue tractus lanae. Varro Lib. IV. de L. L. *Vellus dictum, quod vellebant lanam.* Ita vellus plumam dixit Gratius, quia vellitur, vt, *decerptae vulture plumae.* Non autem plumas instar velleris contextas et conglobatas intellexit, vt ariolatur *Barthius.* *Vlit.*

78. *Luce coruscant*] Virgilius II. Aen. 470.

— — *et luce coruscus athena.* Et illud: *plumae Instrumentum operis fuit,* exemplum habet in illa Aeneid. XII, 897.

Saxum antiquum, ingens, campo qui forte iacebat,
Limes agro positus.

Barth. Aptiora sunt exempla, vbi pluralis habet sequens nomen et verbum singulare, licet saepe turbauerint scribae. vt apud Ouid. I. Amor. VII, 60.

Sanguis erat lacrimae, quas dabat illa, meus.

ita Iunianus Cod. et alii. Sed *erant* vulgati IV. Met. 604.

— *Sed tamen ambobus ver-
sae solatia formae*

Magna nepos fuerat.

vt recte Heinsius, quem vide. sic Gellio IV, I. restituit, *ea, quae reconduntur ex eo, quod non in promptu sunt, penus dicta est.* Gronou. quem vide. ita et apud Curtium IX, I. *Caetera optimam praedam fore,* egregie vindicauit, et optimis exemplis illustrauit Snakenburgius noster. *Burm.*

coruscant] Huc illuc vibrant et emittunt. actiue fumitur. *Iohns.* Scalig. malebat *coruscat* *terribilis.*

79. *Species:*] Hac voce solent vti Poëtae, cum incertae formae aliquid oculis obiectum est. Quare nec audimus

Vet.

80 Turbat odor filuas, meliusque alterna valet
res.

Sed quam clara tuis et pinguis pluma sub
armis,

Tum

Vet. Edit. in qua diserte excusum *terribiles specie*. Barth. Non tam absurda est lectio *specie*, si etiam *terribili* legeretur. nam ita Virgil. IV. Georg. 73. *pennisque coruscant*, et 98. *fulgore coruscant arden-tes auro*. et passim; et tunc *clara luce pro sole*, vel *die* capiendum cum Wasaeo: vt infra 422. *clarus sol*. et ita *claram lucem* nubi opponit Maro lib. I, 588. sed quia tunc hiatus esset in versu, malo actiue fumere cum Iohns. vid. Heinl. ad Ouid. IV. Met. 493. nec *terribiles* video, quo referri posset, si cum aliis *terribiles specie* legas. nam *haec*, scilicet *vellera* cygni, praecedit: haec ergo coruscant, id est vibrant, tremulo motu, emittunt species terribiles feris illa intuentibus, vt odor Vulturis totam concutit et turbat filuam, id est feras in filua. *Burm.*

80. *Odor*] Vehementissimum nidorem et ingrati-
ssimum reddunt pennae vultu-
ris, sed crematae. Apud Aelia-
num lib. I. de Anim. 45. lego
γυπαῶν πτερὰ εἰ θυμιάσαι τις,
ὡς ἀκίδω, καὶ ἐκ φωλεῶν καὶ
ἐξ ἰλεῶν τὰς ὄφεις προάξει

ῥᾶσα. Titius. Seneca lib. II.
de Ira, cap. 12. *Acerrimas fe-
ras umbra, vox, et odor insoli-
tus exagitat*. quod huc refe-
rendum Lucanus lib IV, 437.

— *dum pauidos formidine
ceruos*

*Claudat odoratae metuentes
aëra pennae.*

Vlit. Oppianus lib. IV, 65.
rationem dat:

— ἐπεὶ μάλα θήρεσι πᾶσιν
ὄξύταται ρινῶν ὄσφρήσεις.

εἰ δὲ φρέσαιντο

ἢ σαλικῶν ὀδμήν, ἢ πεπτα-
μένοιο λίνοιο

ἢ Ἐμπαλιν ἰθύνησι, etc.

Vlit. in *Add.*

turbat syluas] Syluestres fe-
ras longe arcet. *Iohns.* Ita Val.
Flac. III, 531. *turbatum nemus*,
vbi vide.

alterna] Plumae cygni et
vulturis alternatim iunctae.
Iohns.

81. *Quam*] *Qua* Cod. Thu.
et *quam clara suis* Scaliger. ni-
hil opus: venatorem enim
docet. *Burm.*

pinguis] *Ampla*. *Iohns.* Im-
mo odorem spargens. vt ita
pinguia omnia vnguenta, oli-
va, tura, et similia passim di-
cuntur. quare *pinguis pluma*
vulturis adhuc recens et redo-
lens

Tam mollis tactu, et non sit creberrima nexu,
 Ne reprensa suis properantem linea pinnis
 Implicet, atque ipso mendosa coarguat vfu.
 85 Hic magis in ceruos valuit metus. ast vbi
 lentae

Inter-

lens, non ficcata, quae odorem iam amisit, capienda, et vt sequitur, *mollis adhuc tactu*, non indurata, et exficcata, vt *clara Cygni vellera* indicant. *Burm.*

82. *Tam mollis tactu*] De vfu illo supini in *u* vid. Voss. III. de Analog. 12.

83. *Reprensa*] In Cod. Thuan. est *inreprensa* vel vt Doruillii excerpta *intrepensa*. Heinf. tentabat, *ne te pansa*: non satis haec intelligo: forte scribendum *tractu*, vt mox *lentas* explicat Iohnf. hoc sensu. vt linea non impedita nodis vel nexu, sed molliter possit trahi et retrahi. De *tractu* vid. infr. 162. et hinc *reprensa* pro retracta, recollecta. formido vero illa, vel linea plumis illis instructa, per longum extensa tractum, nitebatur furcis quibusdam, vt mox docet Vlitius, per quos decurrens, si noti essent crebri, non facile attrahi poterat vel remitti, vel concuti, impredientibus illis notis et plumis. possit et *linea* sumi in accusatiuo casu, vt mox *linea arma*, et ita construi; ne pluma illa, (id est plumae) creberrima nexu, reprensa, implicet venatorem, properan-

tem linea, suis pinnis, et ita vfu coarguat illa linea mendosa: et tunc recte cohaerent omnia: videant peritiores huius artis. *Burm.*

linea pinnis] Sunt *pinnae* alarum, et ipsae alae frequenter: *penna* plumam in pectore vel tergo denotat, quam *tactu mollem*, et ideo *vellera* vocauit Gratius. sed *pinna* etiam pro pluma potest accipi, vt *πτερόν*, et *πτέρονξ*. *Vlit.*

84. *Mendosa coarguat vfu*] Parum utilis deprehendatur esse ipso vfu. atque ita *παθητικῶς* verbum *coarguat* exaudiemus: vel legendum *vsus*. *mendosa* porro valet hic idem, quod apud Horatium I. Sat. IV, 66. *Ac mea paucis Mendosa est natura*. Et II. Sat. IV, 24. *Aufidius forti miscebat mella falerno,*

Mendose.

Titius.

85. *Metus*] Pinnatum ab effectu non tantum *formido*, sed et *metus* vocatur. vt statim: *si qua metus eludat bellua falsos*. Nemesianus, 304. *volucresque metu concludere praedas*. *Vlit.* Qui et *Formido* vocatur, ab effectu. Pinnatum enim

Interdum Libyco fucantur Sandyce pinnae,
Lineaque exstructis lucent anconibus arma,
Rarum,

enim est instrumentum linea et pinnis constans, ad terrendas feras factum. *Iohns.*

ast ubi] Heinl. corrigebat, *est ubi.* vt apud Claud. I. in Eutrop. 138.

Est ubi despectus nimius iuuat. Et ita saepe loqui veteres, non ignoramus, sed melius cohaerere tum sequentia, *Rarum, si qua*, credimus; si *ast* legitur. *Burm.*

lentae] Molles tractu. *Iohns.*

86. *Fucantur*] i. e. Colorantur. Nam *fucus* pro colore. *Idem.*

Sandice pinnae] Solus, quod sciam Gratius, mediam huius vocis syllabam corripit. Id quod notauit Casaubonus ad Aurel. 29. *Barth.* Vetus auctor Glossarum dicit, *Sandycem esse herbam tincturae aptam, rubri coloris.* adi Salmaf. ad Solin. SIC. *Iohns.* Monent hic duumviri, *sandice* scribendum, quia corripitur, non *sandyce.* quod ineptum, cum tot deriuata ab *yx*, breuia sint: vt *Phryx, styx, sardonix*, et alia: contra in *ix* fere longam facere syllabam vidimus in *Phoenice* vs. 55. vbi debuissent meminisse hi heroës legis Pediae: quam ignorare se produnt. Sic quoque apud Nemes. Ecl. II. vs. 7. *Ericis* pro *Erycis* ediderunt. vt vero in modo syllabae in

obliquo casu variant Poëtae, ita de genere, an masculino, an feminino, non conuenit inter omnes. vid. Voss. I. de Analog. 34. in Thuan. erat *Sanduce.* *Burm.*

87. *Linteaque*] Vet. Edit. *Lineaque.* Et ita veteres libros habere notat etiam Petrus Pithoeus. Et hanc veram scripturam puto. Nam de retibus ab anconibus suspensis loquitur. Sunt autem *ancones* feramenta seu furcillae, siue amites, quibus plagae innuntur, vbi extensis iis opus est. *Barth.* Poterat sane hoc ferri, vt per *lintea* intelligeremus ex duriore lino facta vincula, quae stupea et ex stupa fieri solita. Non potuit igitur tenue et tersum fuisse *lintheum*, quo Saluator se circumstrinxit, vt pedes discipulorum abstergeret. *Lintheum* fuit omnino omolinum. *Lintea arma*, vel *Linea* ipsa hic retia esse facile concesserim Barthio, nisi vox ista *lucent* formidinem intelligendam innueret. Retia autem nequaquam lucere debent, sed terrae simillima esse, ne villo modo ea feris conspicua sint. Omnino igitur de formidine accipiendum, et *linea* vel *lintea arma* sunt funis ex stupa plexus. *Vlr.* *Linteaque* reponendum ex MS.

Rarum, si qua metus eludat bellua falsos.

Nam

Thuaneo, quia rudiori lino retia texti solita. Idque *lintheum* proprie est. Hinc et pro velis *linthea* passim apud Poetas. *Vlit. in Add.* Sine dubio de formidine accipienda, et *linea arma* sunt funis ex lino, ut modo vs. 81. *pluma sub armis.* id est, in fune. *Linthea* Scaliger. nescio, quid praestet, *Linea*, an *linthea*. sed id velle Poëtam credo: alios in formidine, siue funi illo longo, innectere vulturis et cygni pennas, ita ut natura eas dat, alios vero per interualla (id enim *interdum* notare hic puto) fucare illas pennas sandyce, quod si fiat, et *linea arma*, id est funes sint candidissimi, quae innexas has pennas habent, et quae in anconibus illis lucent, et splendent candore suo rarum esse, si bellua illos metus falsos, ex coloribus illis candidissimo et ruberrimo incusos, eludat, et super saliendo euadat. *Burm.*

extritis] Barthius dicit *extritis* (ita cod. suum habere) anconibus lucere retia, vel *extritis* (ut vulgo) valde tritis esse, et respondere *lineis lucentibus*. Ego nullus dubito, veram esse lectionem, quam dedi a Gronouio in ora libri sui adnotatam, et erectis furcillis iniectam formidinem intelligendam. *Vlit. Expositis*

Cod. Thuan. ut testatus iam olim Heinſ. ad Ouid. I. Am. IX, 12. ipse tamen in *extritis* propendere videtur. sed nihil elegantiae in *extritis* vel *tritis* anconibus video. *expositis* probarem, pro conspicuis, ita ut et illi terreant feras, et simul, ut recte Vlitius exponit, capitibus suis prominentes incurrentibus feris obstant. ita *expositum* saepe pro conspicuo, quod videndum ponitur. vid. ad Ouid. I. Art. 409. et III, 209. et ad IV. Fast. 564. Si tamen ab vsu longo *extritos* anconas velit quis interpretari, quia funes diu per eos ducti lignum extriuere, per me licet. *Burm.*

anconibus] *Ancones* hic sunt furcillae breuiiores, quibus formidines iniiciuntur: quarum in summo cornua bina sunt, ἀγκῶνα, siue cubitum referentia. A forma enim ita indigetavit Gratius, ut *cervos* quoque alii. Seruius ad Eclog. II. 29. *figere cervos*] *furcas*, quae dictae sunt *cerui* ad similitudinem cornuum ceruinorum. Varro lib. IV. inter castrenſia accenset: *Vallum*, vel quod ea varicare nemo possit, vel quod singula ibi extrema bacilla furcillata habent figuram litterae V. *cerui*, a similitudine cornuum *cerui*. *Vallum* a vallo nomen habet,

Nam fuit et laqueis aliquis curracibus vsus :

90 Cer-

habet, et *vallus* a *varo* deminuitur. Idcirco *vallum* per antiphrasin ἐτυμολογίσει Varro, quod vallos, quibus instruitur, *varicare*, id est inflectere nemo possit. Per ea videtur *valla* pro *vallos* intellexisse, neutro genere. Ita et Glossæ Veteres: *Vallum*, χαρῆξ. id est *vallus*, ut frequentius dicitur: quia *vallum* proprie munimentum est vallis praecinctum. Virgilius Georg. I, 264.

Exacuunt alii vallos furcasque bicornes.

Valli sunt furcae bicornes, ut et *vari*, a quibus deriuantur. In venatione quoque vsus habent. Lucanus lib. IV, 439.

Aut dum dispositis attollit retia varis,

Venator.

Barthius, quanquam ita quoque exponit, cum tamen retia ab anconibus suspensa dicat, et ea ferramenta fuisse, videtur pro hamis in arboribus postea affixis accepisse. His certe solent aucupes uti: non venatores. Illis enim eundem in locum redire semper integrum. His semper mutandus, prout ceciderit indagatio, vel ipsae ferae duxerint. Itaque furcillae commodius figuntur, et tolluntur, quam hami. Illas merito *anconas* vocat Gratius, quia pa-

tentioribus cornibus, quam retium furcillae, propius ad cubiti formam accedunt. *Vlit.* Profelyta quidem, sed iam familiaris Latio vox *Ancon*. Nam et a coetaneo Gratii Nasone vsurpata Met. XV, 718. *sinuosi litoris ancon*. Quia cubiti instar flexum erat litus. Eadem ratione Val. Flacco lib. IV, 600. *Ancon* fluuius dicitur, ut obseruant Carrio et Alardus. *Vlit.* in Add.

89. *Nam*] Hinc transit ad praecepta de pedicis per distinctionem; hoc enim efficit nunc vocula *nam*. ergo valet *fuit autem et laqueis*. Titius. Formidine quamuis feram posse capi cum dixisset, subdit, aliquos tamen et laqueis uti, quos ceruino neruo iubent contexere, cuius odor suspicionem feris facere non possit. *Vlit.* Gudius ad Appendic. Phaedri fab. IV. legit

Nam fuit ut laqueis aliquis curracibus vsus.

et latius de hoc loco agit; nec curraces abiisse in defuetudinem probat, sed ceruino neruo a magistris fuisse contextos: ita ut *fuit*, fit hic, postquam esse coepit vsus laqueorum curracium, iussere magistri artis eos contexere ceruino neruo. Heinsius, quia in Thuan. legebatur *aliis*, volebat,

90 Ceruino iussere magis contexere neruo;

Fraus

*Iam subit et laqueis alius cur-
racibus usus.*

Gudii lectio placet, quia aliter non videntur satis cohaerere sequentia. *aliquis* vero ne mutetur in *alius*. vid. infr. 380. *Burm.*

laqueis] Horum mentio et in iure. *βρόχοι* dicuntur in Basilicis. Vnde et in S. Scriptura crebrae petita metaphora. vt Psalmo IX, 16. XXX, 5. sed in Psalmo IX, 16. melius in ipso Hebraeo textu, *inciderunt in foueam, quam absconderunt mihi*. Intellexit enim sanctissimus Regum τὰς ποδοστράβας. Hae enim in foueis occultantur. Vti et Psalmo CXL. Ἐκρύψαν ὑπὲρ φωνὸν παγίδα μοι, καὶ σχοινίοις διέτειναν παγίδα τοῖς ποσὶ μου. Cum quo verbo tenus facit Ierem. locus cap. XVIII. vers. 22. et Iob. cap. XVIII. vers. 10. Item Psalm. XXXV, 7. et LVII, 7. et CXLII, 4. Quibus locis non semper podostrabas intelligas; sed nonnumquam et *foueas* solas, quae antiquissima venationis species. *Vlit. in Add.* De foueis vide ad Phaedr. I. fab. 17.

curracibus] Turnebus libro XXVI. Aduers. capite 19. Epitheton esse laqueorum hanc vocem credidit, cui adplicauit Gallicum loquendi morem. Non inepte sane. Nam *laquei*

curraces possunt dici, qui currentem sine difficultate facile sequuntur, et ita ipsi ob mobilitatem *curraces* esse dicuntur. Sed nobis dubium non est, de feris ipsis capiendum, quas curraceis laqueis capi posse autument. Eam Gratii sententiam fuisse facile nos docebit Manilius, lib. V. Astro- nom. 186.

*Mendacesque parant foueas,
laqueosque tenaces,
Currentesque feras pedicarum
compede necunt.*

De iis igitur feris dicit Grattius, quae non terrentur formidine, sed perpetuo cursu perrumpunt, ideoque iis laqueos non sine successu poni posse, quia *curraces*, hoc est, celeres sint. *Barth.* Dubito an hanc interpretationem patiatur vox *currax*, quae vagum, et inquietum notat. vt ita *seruus currax* non est, qui *cursor* vocari solet, sed sedulus, in omnes partes discurrere solitus, qui inertis et desidi opponitur, vel etiam nimiam festinationem adfectans, quales in comoediis *currentes* inducuntur saepe. Ita *curraces* laquei essent, qui ita erant positi, vt non vno loco haerent. qui quomodo fierent, nescire me fateor. an ab ipsius cerui velocitate, an quia ipsi laquei alligati palis currunt cum

Fraus teget infidias, habitu mentita ferino.
Quid, qui tentatas iligno robore clausit

Vena-

cum illaqueatis feris? ut fere Vlitius. Heinſius coniecerat *furacibus*. ſed an hoc pro fur-
tuis ponere liceat, nescio. ex Manilii loco, quem Bar-
thius et Vlitius adducunt, ſi *curraces* laquei eſſent illuſtran-
di, legendum eſſet,

*Currentique, feras pedicarum
compede neſtunt.*

ſed nihil muto. *curraces* illos
verò *nodos* Gallis dictos huc
nihil facere puto: illi enim
laxi et alligati palo vel alii
rei eſſe, et intrante fera ad-
ſtringi, debent intelligi. quare
illos aliis interpretandos re-
linquamus. deinde *certuino ter-
go*, malebat Heinſius, et certe
huic fauet ſequens *habitus*, ut
corii externam ſpeciem notet.
ſed nihil mutare melius erit.
Ut vero *ceruinos nervos* in la-
queis probant, ita et *Taurinos
viſcere nervos* intendere ſole-
bant. Ut Heinſ. ad Claudian.
Idyll. II, 38. legit. Haec omnia,
quae in deſuetudinem ab-
ierunt, obſcuriora. *Burm.*

90. *Magis*] Potius, quam
alio. Sic Claudianus hac voce
uſus lib. III. de Laud. Stilic.
209.

*Seu tibi Diſtaeae placuerunt
aſtra coronae,
Seu magis aeſtliuo ſedes vicina
Leoni.*

Barth. Terent. Adelph. IV.

III, 15. ad *conzumeliam omnia
accipiunt magis*, ubi Donatus,
*mire additum magis, quum poſ-
ſit ſenſus et ſine hoc eſſe integer.*
ſed *magis* eſt magis ceruino
quam aliis nervis. vid. Nemeſ.
214. et ad Val. Flacc. I, 74. et
III, 271. *Burm.*

91. *Habitu*] Appellat *habi-
tum* Gratius odorem ipſum.
nam alioqui quae cerui ſpe-
cies in ſolo neruo. *Titius*. An
nervis ceruinis habitum feri-
num dabit? Vel haec vox men-
doſa eſt, vel ante hanc verſum
lacunae nota pingenda. *Barth.*

mentita] Notandum paſſua
vi, hoc verbum uſurpari. An-
tiquos *mentio* et *mentior* dixiſſe
auctor Priſcianus lib. VIII.
Barth. Vid. ad Ouid. X. Met. 28.

92. *Quid, qui*] ſenſus eſt:
Ut aliquos laqueis curracibus
ſolis, ideoque feram illorum
laqueis implicitam nullo re-
liſto fugae ſuae veſtigio, quia
palus deeſt, ſaepe in alienas
inopinantis manus incidere.
Quid, qui igitur *ilignum ro-
bur*, i. e. palum pedicis ſuis
adhibuit, an non certius agit.
Vlit. Utramque mihi impro-
bare videtur Gratius. Neque
enim ſatis video, qui iſte pa-
lus pedicis adnexus impedi-
ret, quo minus praeda in
manus inopinantis incideret.
Johnſ.

denta-

Venator pedicas? quum dissimulantibus
armis

Saepe habet imprudens alieni lucra laboris.

95 O felix, tantis quem primum industria rebus
Prodidit auctorem! Deus ille an proxima
Diuos

Mens

dentatas] Stimulis ferreis,
quali dentibus munitas. *Tivius*.

93. *Dissimulantibus armis*] hic *dissimulantibus*, pro *dissimulatis* dictum. Nam illae pedicae terra iniecta teguntur. *Barth.* Ita *dissimulans vultus* Val. Max. III. IV. Extr. I. *arma dissimulantia* hic sunt occulta, latentia, quae clausa vel cineta sunt illicibus. vt ita *claudere* pro cingere mox vs. 112. *habet* vero referendum, non ad alium, sed ad eundem, qui posuit pedicas; nam Gratius instruit illum, et docet varios modos laqueorum. ille ergo, qui pedicas dentatas claudit iligno robore, saepe imprudens, id est, nescius ibi feram esse, aut incidisse in illas sine suo labore, ab aliis excitatum, lucratur, et ita alieni laboris fructum capit. ita malo cum Barthio explicare. nam absurdum foret, docere pedicarum genus, vnde alius, quam qui posuit, lucraretur. posset et ita explicari, illas pedicas ita esse positas, vt, si incideret in illas fera, clauderetur ligno quodam su-

per feram cadente, ita vt alius praeteriens nesciret sub illo, in pedica, feram iacere captam: fateor, haec nondum clara satis in luce posita, sed genus fuisse decipulae puto has pedicas, in quas incidens fera tegetetur sub iligno operculo. vellem haec magis illustrari ingenio aliorum. *Burm.*

96. *Prodidit auctorem*] In Vet. Ed. *condidit*, non *prodidit* exstat. Quod mihi quidem longe elegantius videtur, qui sciam, *condendi* verbum ita crebro ab scriptoribus poni. *condidit*, id est, esse fecit, prodidit atque edidit. *Barth.* *Condidit* posset adstrui ex illis, quae dixit ad Abinou. Eleg. in Drusum vs. 343. nihil tamen temere nouo. sic et Ouid. I. Art. 326. *partu proditus auctor erat*. IV. ex Pont. XIII, II. *Prodent auctorum vires*. *Burm.*

proxima Diuos] Heinsius, *Diuis*; Turnebus, *Diuo*. at nulla mutatione opus. *Iohns.* Vindicauimus vulgatam lectionem ad Ouid. I. Art. 139. *Diuis* etiam Scaliger. puer Britan-

nus

Mens fuit, in caecas aciem quae magna
tenebras

Egit, et ignarum perfudit lumine vulgus?
Dic age Pierio, (fas est) Diana, ministro.

100 Arcadium stat fama senem, quem Menalus
altor

Et La-

nus ex Plauto locum addu-
ctum sublegit Stephani The-
sauro. *Burm.*

97. *Caecas aciem*] *Caeca fa-
ciem* Cod. Thuan. ortum vi-
tium ex more librariorum,
qui solebant *aciem* et *faciem*
confundere. vid. ad Ouid. IV.
Met. 463. et ad Val. Flac. VI,
297. *Burm.*

magna] Pollens. Nam *ma-
gnus* excellentem Latinis so-
nat. Claudianus in Bell. Get.
356.

— *stat pallidus hospite magno
Pastor.*

Plinius Panegyrico. *quodcum-
que tectum magnus hospes im-
pleueris*. Barth. Vid. ad Val.
Flac. I, 272.

99. *Fas est*] Scilicet vt sa-
cro vati aperias arcanum hoc.
ita saepe Ouidius in Fastis, vt
lib. I, 89. et seq. lib. IV, I.
VI, 7. et passim. *Burm.*

100. *Arcadium stat fama
senem*] Fallor nisi omnino
ignotiore nomine Aristaeum
indicare voluerit, quem *Ar-
cadium magistrum* vocauit Ma-
ro Georg. IV. Barth. *Stat fa-
ma*, id est, pertinax penes

illum manet. quamquam id
verum non sit. Quod fortean
Turnebo suboluit, cum *scit* re-
scriberet. Sed recta locutio
est, *stat fama*. Vlit. Dura haec
locutio Cl. Gronouio merito
visa, cuius gemellam nondum
inueni. *Vlit. in Add.* Grono-
uius, *Dat.* Turnebus, *scit.*
ego tamen nihil temere mu-
tandum censeo. *Iohnf.* Sine
dubio verus fuit hic Gronouius
coniectur, cui accessit Hein-
sius, ad Sil. VII, 398. Et nos
confirmauimus ad illa Val. Fl.
V, 507. Qualemque dabat te
fama, videmus. et ad Ouid. VI.
Fast. 434. in Barthii notis non
capiro, an voluerit *fama stat
senem* coniungere, vt inde
efficiat *penes eum stat fama*.
Saltem ellipsin statuisset. *fama
stat* prodidisse has artes, vel
illum proditum esse harum
rerum inuentorem ab Indu-
stria, quam vt deam quandam
considerat. nam Latine dici,
fama stat senem, vt *manet ali-
quem*, nondum credo. *Scit
fama* illustramus infr. vl. 202.
Burm.

quem Maenalus auctor]
Emendatum *altor*: atque ita
Turne-

Et Lacedaemoniae primum vidistis Amyclae
 Per non adfuetas metantem retia valles,
 Dercylon. haud illo quisquam se iustior
 egit,

Aut

Turnebus. *Titius*. Mihi verisimile est scripsisse Gratium:

— — quem *Maenalus auctorem*

Et.

¶ Vlit. Hanc Turnebi emendationem textui non dubitabam inferere, contra omnes codices, qui *Auctor* nullo sensu habebant. *Iohnf.* *Altor* rerum est, et se probabat Heinsio. vid. *Sylog. Epist.* tom. IV. pag. 289. et 294. Si vero iam fingere liceret Maenalum Lyaconis filium, generis Dercyli auctorem, ille certe hunc vidisse non potuit. Sed mons Maenalus, in quo nutritus fuit, eum, more Poëtico, primum vidisse recte dicitur, et ita Poëta noster Maenalo, et Amyclis, utpote celeberrimis locis, utitur ad demonstrandam patriam: millies enim hunc vel illum locum eligunt Poëtae, ut totam regionem designent: sic supra vs. 34. *Cinyphiae paludes*, pro Africa. *Canopus*, pro Aegypto vs. 43. et vs. 42. *Bubastis*. et 128. *Hebrus*, pro Thracia, et infinita talia, quae congerant, quos puerilis labor iuuat. *Altor* vero hic, ut *Idaatrix* Ouid. IV. Met. 293. et *Saetabisatrix*

Silio III, 372. adcomodate Pacuuius apud Varron. de L. L. pag. 69. *Calydonia terra*, atrix exuberantium virorum, ubi Varro Calydonem pro tota Aetolia poni docet. *Burm.*

103. *Dercylon*] Mirum certe accidere potest lectori, tot laudibus celebratum, et Deis aequatum virum, non potuisse a doctissimis viris indagari. Sed ignoratione moris et vsus Poëtici deceptos viros egregios puto; solent enim Poëtae saepe in nominibus propriis, praesertim Graecis, filiis nomen patris dare, primitivum pro patronymico, ut vocant. et ita hic *Dercylum* esse dictum a nostro pro *Dercylide* puto, et laudari celeberrimum illum Laconem *Dercylidon*, cuius in bello Peloponnesiaco tot egregia exstiterunt facinora, et res pro patria gestae, et qui Abydo et Lampfaco, quae defecerunt ab Atheniensibus praefuit: Vid. Thucyd. lib. VIII, 61. hunc vero intelligi suspicor, quia a Xenophonte lib. III. Hellen. pag. 481. multum laudatur, et dicitur *ἀνὴρ μάλα μηχανικός*, quare et cognominatus fuit *Σίσυφος*, vir solers in inveniendis

Aut fuit in terris diuom obseruantior alter.
105 Ergo

veniendis machinis, et nouis instrumentis: Sisyphum vero vaferrimum fuisse notum satis est. Praeterea Athenaeus lib. XI. cap. 14. pro *Sisypho* eum *Scythion* vocatum dicit, nisi hoc corruptum sit et Sisyphum legendum: nam de eo testatur, ἦν γὰρ ἔδεν ἐν τῷ τρέπῳ Λακωνικὸν ἔθ' ἀπλῆν ἔχων, ἀλλὰ πολὺ τὸ πανουργον καὶ θηριώδες. *Nihil in eius moribus erat Laconici, aut simplicis, sed multum versuti et ferini.*

Quae omnia optime conueniunt in venatoriae artis peritissimum, qui vt in bello nouas machinas inuenit plurimas, ita et in venatu noui generis laqueos, pedicas etc. excogitasse fertur. Meminit eius et Polyaen. lib. II. Strateg. cap. 6. vbi pro *Δερκυλίδας*, alii *Δερκυλλίδας* volunt scribendum. Sed Poëtae licet, credo, metri causa literam exterere. corrupte apud Iustin. VI, 1. *Hercyclides* pro *Dercyllide* scribitur, sed hic alius videtur et paullo serior aetate. Diuersus etiam ab hoc, licet forte vt et alter ex eadem gente, est *Dercylidas*, item Laco, cuius responsum Pyrrho Regi datum, memorat Plutarch. in Apophth. Lacon. pag. 229. Edit. Francof. alii etiam hoc nomine memorantur, vt *Dercylus* Historicus,

saepe Plutarcho et aliis laudatus, de quo vide Mauflac. ad Plutarch. de fluminibus in Hydaspes, et de quo errantem Micillum notauimus ad Ouid. III. Metam. 32. *Dercyli* cauponis mentionem facit Aristoph. Vesp. vf. 78. Iam vero Graecorum exemplo nostrum *Dercylon* pro *Dercylida* posuisse, et iure suo et licentia vsam credo: Graeci enim promiscue saepe duplici hoc nomine solent vti. Ita Ἀμφιτρέων, pro Ἀμφιτρυωνίδης positum docet locus Pindari Od. Nem. IV, 32. vbi Scholiastes alia exempla producit, et primitiuis etiam dari formam patronymicam, ostendit Eustath. ad Dionys. Perieg. 251. Ita Σωκλείδας dicitur, qui Σώκλης erat dictus, Pindaro VI. Od. Nem. 35. vbi itidem videndus scholiastes. et Schmid. ad VI. Olymp. pag. 265. Latinos vero hoc quoque sibi ius fecisse patet ex Ouidio, qui VI. Fast. 235. *Lycaona* dixit pro *Lycaonide*. Hygin. fab. 81. et Sidon. Paneg. Maior. 179. *Oileus* dicitur *Ajax* pro *Oilide*, et apud Ciceron. II. de Orat. 66. *multos Oileos* Antonius dicit: ita *Herodes Atticus*, *Apollonius Molo*, et alii nomine patrum dicti, vt notum. et hinc videmus causam, cur *Eurytion*, cum *Euryto* saepe confusus fuerit,

105 Ergo illum primis nemorum Dea finxit in
annis,

Aucto-

fuerit, in Catalogo Argonautarum. plura exempla proferre possemus, sed intra notarum modum cohibendus est impetus. *Valles vero non adfuetas* non interpretor; Dercylo antea non visas, sed quae antea retia et instrumenta illa non viderant, sed venatores tantum viribus congregientes cum feris. *Burm.*

se iustior egit] *Tò se* abundat. Abundat vero *se* in plurimis scriptorum locis. Caesar lib. II. de Bell. Ciu. *portis se foras erumpunt. Emergere se* Manilius lib. IV. Sallustius. *Omnes homines qui sese student praestare caeteris animantibus.* *Barth.*

104. *Diuom obseruantior*] Virgil. *Obseruantissimus aequi.* *Barth.* Memoriae nimis confidit vir Doctus: apud Virgil. II. Aen. 427. legitur

— — *iustissimus vnus,*
Qui fuit in Teucris, et seruan-
tissimus aequi.

Quod imitans Grattius recte mutauit, quia, vt *seruare ius, aequum,* et similia dicimus, ita non *seruare,* sed *obseruare* deos dicimur. *Burm.*

105. *Primis in annis*] *Primis* illis temporibus. *Vlit.* Malo, ex ipsa iuuentute, vt ex *finxit* manifestum est. *Iohns.*

nemorum Dea] Diana, quae generatim cunctis nemoribus praeest. Horat. in carmine seculari

Phoebe, Syluarumque potens
Diana.

Catullus Carm. XXXIV.

Montium domina vt foret
Syluarumque virentium,
Saltuumque reconditorum.

Titius. Iupiter etiam cognomine Nemorum Dei censetur. Virgil. lib. II. Georg. 15.

— *Nemorumque Ioui quae*
maxima frondet

Aesculus.

Barth. Sed ibi non *Ioui nemorum,* sed *Aesculus maxima nemorum, frondet Ioui,* esse construendum, docet Seruius: Diana vero passim nemorum et montium dea a Poëtis inducitur. Vnde *Regina nemorum* Senec. Hipp. 406. vid. ad Catul. Carm. XXXIV. et infinitos alios. Egregie Lutatius illustrat Virgilii locum ad Stat. IV. Theb. 425. *Nemori Latonia cultrix additur: vbi, ille, omnis lucus Dianae est consecratus, exceptis quercetis, quae sunt Ioui.* vt recte legit *Barthius.* *Burm.*

finxit] Ad suas artes. in Vet. Edit. *armis,* non *annis* legitur, quod ego verum esse non puto. *Barth.* Sollemnem hanc esse librariorum confusionem

Auctoremque operi dignata inscribere
 magno,
 Iussit adire suas et pandere gentibus artes.
 Ille etiam valido primus venabula dente
 Induit:

τῶν primis in annis et armis
 docebunt ea, quae ad Ouid. I.
 Art. 118. et VIII. Met. 313. et
 alibi adnotata leguntur. ego
 hic etiam *annis* praefero, et
 cum Iohnf. de iuuentute prima
 expono: venatui enim ab ipsa
 pueritia a Diana fuit initiatus,
 et ita prolusit bellicae virtuti,
 et artibus militaribus. *Burm.*

106. *Auctoremque operi*] Al-
 ludit ad nomen Dercyli, Δερ-
 κύλλω excorio, a frequenti cap-
 tura ferarum. *adire artes* est
 exercere. *Titius*. Inepta deri-
 vatio nominis, cum δερκύλλειν
 ab Hesych. αἱμαποτείν verta-
 tur, et δερμούλλειν alios scribe-
 re notat Etym. M. Auctor, et
 pro excoriare sumi docet.
 Sed an ita non rectius seruis
 hoc nomen imponeretur?
 quibus credo hoc relinqueba-
 tur. *Burm.*

inscribere] Translatio a li-
 bris, qui nominibus auctorum
praetitulatur, vt loquitur Hie-
 ronymus. *Barth.* Ita *dominus*
inscriptus rei Senec. Epist.
 XCVIII. et Ouid. XV. Met.
 128. *inscripsere Deos sceleri* et
 X, 199. *mea dextera leto Inscr-
 ibenda tuo est.* alia constructio-
 ne Tibull. IV. I, 38.

*Vt nostrum tantis inscribam
 nomen in actis.*

Burm.

107. *Adire suas*] Tanquam
 mysteria. *Iohnf.* Heinsius ma-
 lebat *obire*. sed *adire*, ipsum
 scilicet, et *pandere* deinde
 aliis, verius videtur. et recte
 Iohnf. cepit. ita Ammian. Mar-
 cell. lib. XXII. cap. 16. dixit,
 diuini intelligendi aditionem, et
praesensionum originem. *Burm.*

108. *Etiam*] *Vet. Ed. aciem.*
 Quae lectio non indigna est
 Gratio. *venabula induit aciem,*
valido dente. Omnino ita scri-
 pisse videtur. *Dens* autem
 poëtis quilibet mucro aut cu-
 spis. *Barth.* Itaque nulla ante
 Dercylon venabula fuerunt,
 siquidem ex solo ligno con-
 stare non possunt. Sed Pli-
 nius lib. VII. cap. 56. Creten-
 ses dicit venabulum inuenisse.
 Varia itaque illa Barthii lectio
 a mala manu est. Creten-
 ses venabula inuenerunt, et pri-
 mus ea valido dente induit
 Dercylos. An ferreo? ita vi-
 detur, cum alio iam muniif-
 sent venabulum suum antea
 Cretes, sed minus valido.
 Doctissimus Gronouius lib. II.
 cap. 13. additam venabulo hic,
 λόγχην τομωτάτην καὶ σεγνῆ
 Ε σιδήρεα,

Induit: et proni moderatus vulneris iram

110 Omne

ειδής, verbis Pollucis, ex lib. V. cap. 3. Quod hic *valido dente* induere est, idem statim erit, *verutis dentibus strictum*. At si *veruti dentes*, et *geminæ furcæ* eadem, quæ antea *moræ* sint, etiam hic validum dentem esse censeam, qui moris excipit onus. Singulari pro duali posito, *validi dentes* sunt, quas *geminas furcas* statim vocat. Ita non primus inuenerit aut præfixerit cuspide venabula Dercylus, sed a Cretensibus inventa. Sed si *dentem* pro cuspide accipimus, ita et *veruti dentes* accipiendi erunt: Hoc sensu potest legi: *Ille aciem*, quod alias ineptum est. *Vlit.* Sed rationem constare constructioni fuisset ostendendum; et si *aciem* voluissent seruare, legendum foret,

*Ille acie validi primus venabula
dentis*

Induit.

Sed nec hoc præstare vulgato temere quis dixerit. sine dubio a glossatore venit, qui *dentem* explicabat per *aciem*. Quæ Vlitius ex Gronouii lib. II. Obs. 13. adducit, frustra quaeres in vltima editione, sed apparent in priore anni 1639. *Burm.*

109. *Proni moderatus*] Elegantissime. *Moderari* enim *vulnus* est certo ictu, non cum

impetu infligere. *Ira* vim inconsultam et impetum vulneris denotat. *Barth.* Deorsum acti. pessime hunc verbum interpretatus est Vlitius, qui per *pronus vulnus* feram pronò pectore in telum irruentem significari contendit. *Iohns.* Recte, vt puto, Iohnsonius. Ita *prosus* et *succinctos* coniungit Quintil. II. de Institut. Orat. 2. *pronus* venator et paratus ad excipiendum aprum, moderatur iram vulneris, id est, non irruit et altum vulnus infligere et adigere meditatatur, sed excipit feram irruentem venabulo: ita *toto pectore pronus* Ouid. IX. Met. 44. et hoc ostendit Pollux lib. V. §. 22. qui statum tenentis venabulum contra Aprum, dicit esse debere, vt sinistro pede præposito, dextro postposito, stet venator, et ita pronò sit corpore, contra alias vero feras, magis rectus stet. quia illæ insiliant venatorem, aper vero irruat: si autem saliat, enssem esse stringendum, et supponendum addit: *pronus* ergo *vulnus* Poëtice pro pronò homine, qui vt vulnus inferat paratus stat ad excipiendam venabulo feram, non vero præceps est ad inferendum sponte vulnus, sed expectat irruentem. *Pronus vulnus* videtur

110 Omne moris excepit onus. tum stricta
verutis

Denti-

detur dictum, vt *descendere* dicitur vulnus et ipsum telum, de quo vide ad Ouid. III. Met. 67. *Moderari* vero iram, vt apud Sueton. Aug. cap. 13. *Successum* victoriae moderari. *Temperare iras* dixit Maro I, 57. de Aeolo ventos cohibente. *Ira* vero hic est, quam postea *impetum* vl. 123. vocat. *Burm.*

110. *Moris*] id est extantibus vtrunque alis moratus est seram, ne totum subiret venabulum. Dicit Gratius, hunc primum adinuenisse duas illas furculas, quae circa medium fere cuspidis vtrunque prominent. *κνώδοντες* vocavit Xenophon. Mora illa est, quam in ingressu *κνώδοντες* siue dentalia habent. Non aliter quam si quis ense transadigat quidquam capulo tenus, ipse capulus moretur et sistat impetum. Silius lib. I, 515. *simul exigit enses* *Qua capuli statuere morae.* Contrariae his sunt, quas in extrahendo sagittae habent. Lucanus lib. VI, 216.

*Ille moras ferri, nervorum
et vincula rupit,*

*Affixam euellens, oculo pendente,
sagittam.*

Vlit. *Προβολός* vocat Hesychius, atque inde *προβόλιον*. quod illi est, *σιβύνη ἔχουσα*

μετὰ τὴν ἀκμὴν προβολός. Eleganter Naso lib. II. Amor. Eleg. XI. *conchas bibulosae lapillos, bibuli litoris moram* vocat, quasi vndas morentur. Quod autem *apros excipi* obseruavi, inueni et apud Flaccum lib. III. Od. 12. *latitantem fruticeto excipere aprum.* Et apud Ammianum lib. vlt. *si qui adultus aprum exceperit.*

Ad hoc valido nisu firmoque gradu venatori opus est. *Vlit. in Add.* Heins. malebat *toris*, quasi fuerit torosus vir, et inde fortis Dercylus, vt de Hercule et Milone multis ad Ouid. XV. Met. 230. sed *morae*, vt explicat Vlitius, magis placent. Licet quaedam exempla, quae adducit, non satis apta legerit: nam apud Ouidium: *litoris mora* est, vbi Puellae morari debent, vt legant conchas, non ultra progredi: ex Vlitii sensu dixisse debuisset, *aequoris illa mora* est. In Lucani quoque loco *Moras ferri rumpens*, est membra siue partes, vel ossa capitis, quae morabantur sagittam, ne altius penetraret, rumpens, et euellens sagittam. nihil haec ad moras illas siue furcas, siue in sagittis contrarios, vt puto, hamos intelligens Vlitius. Ita lib. IV, 762. *nec profuit ulli Cornipedis ruisse*

Dentibus et geminas subiere hastilia furcas.
Et qui-

pisse moras; id est, equis euntibus in hostes obstantia rupisse. *Burm.*

exceptit onus] Impetum feræ fauciae in venatorem ruentis sua mora sustinuit, quod alae in venabulo praestant. *Titius.* Artis huius vocabulum est, quam in venabulo tenendo egregie instruxit Xenophon cap. 27. et ab eo Pollux lib. V. cap. 4. et proprie quidem ad excipiendos apros. *Vlit.*

onus] Omne negotium venatorium. Quod graue erat, mora vero et ingenio leue redditum est. *Barth.* Immo *onus* est feram irruentem, quam sustinet, et moratur, ut recte Titius exposuit. *Burm.*

stricta verutis] *Veruti dentes* dicuntur mucrones instar veruum vna cuspidē prominentes. Nam *veru* est telum vnius et rectae cuspidis. Illa vero non inelegans phrasis est, *subiere in furcas*, pro in eas mutata sunt. *Barth.* *Veruti dentes* recte exponuntur cuspides longiores et tenues, quales erant in verubus. *verutos Volsco* Scalig. in Epist. ad Lipsium tom. I. Syllog. pag. 239. *νεσσοφόρος* explicabat. obscuriora vero haec sunt Grattii verba, quae ego ita construenda esse arbitrō et explicanda: tum hastilia verutis

dentibus (ut *venabula lato ferro*, et similia obuia) fuere stricta, (vel *structa*, licet prius praeferam) et subiere geminas furcas. nam variatio illa constructionis, si repetas *ἀπὸ τῆς κοινῆς subiere*, vix hoc loco placere potest: sensus autem est. tum hastilia (id est ligna venabuli) dentibus verutis, fuere stricta; et deinde ligna illa subiere furcas geminas, id est fuere sub furcis, quae in parte superiore post dentes verutos fuere positae, et quas subiere, id est inferiora fuere, hastilia. Quae clariora credo esse, quam perplexae illae interpretationes. *dentes veruti*, sunt *longum* illud *rostrum*, quod Martialis dat venabulo. lib. XIV. Epigr. 31. *stricta* vero separatim capiendum, non coniungendum cum *verutis dentibus*. ut ita *strictae manus*, *ungues*, etc. quae parata sunt, armata ad laedendum et pugnam, de quo vid. ad Ouid. I. Amor. VI, 14. ita *setae strictae* in sue apud Stat. XI. Theb. 531. posset et *stricta* pro *destrieta* sumi, ut mox 119. et 144. tunc *hastilia destrieta* dentibus verutis fuere. nam absurde Iohnf. hic, *hastilia stricta cortice*, explicat. inductus credo vs. 119. vbi *destrietae cortice virgae*, sed non *virgae destrieta cortice* dicuntur. Qui melius

Et quidem totos clauferunt ensibus orbes,
Ne ces-

melius exposuerit, vates esto felicior. sed *in furcas subiere*, vt Barthius vult, an notare possit, mutata sunt in furcas, dubito, et auctoris menti repugnare puto, qui non hastilia mutata in furcas, sed illas in superiori hastilium parte additas vult. praeterea, quae nam sunt illa, quae stricta sunt dentibus, et subiere in furcas? certe hastilia: sed illa manserunt, et ligna illa venabuli, veruto dente iam armata, accepere post cuspidem ab vtraque parte geminas furcas, quae vt *geminae secures* supr. vl. 66. ancipites erant, et duplex vulnus infligere exceptae ferae poterant. Et talia hastilia Vlitius in titulo Gratio sui inter alia expressit. Heinsius tentabat, *tum stricta veruti; vel veruta; dentibus et geminis subiere hastilia furcas*. Sed haec vix capio. in Codice Thuaneo etiam *furca* reperit Doruilius, vt legi posset, *et gemina subiere hastilia furca*, vt litera *s* adhaeserit voci, a sequentis *subiere* prima, et si ita legatur, ita construe, *tum hastilia gemina furca* (eodem modo vt *hastilia verutis dentibus* explicabam) subiere, id est succedere, postea inuenta fuere, et in vsum recepta. vt ita Ouid. I. Met. 114. *subiit argentea proles*. et tunc posset

etiam legi, *geminis subiere hastilia furcis*. quicquid sit, haec puto tolerabiliora esse iis, quae tentabat Barthius. et recte Vlitius credit, aliud genus venabuli, quam quod lato erat ferro, intelligi, quod longa et tereti esset cuspide, et munitum duabus furcis sub cuspide illa veruta: et hoc genus successisse illi valido denti, quo Dercylus armauerat antea venabulum. arbitrium esto penes eruditos.

Burm.

112. *Totos clauferunt ensibus orbes*] Rotunditatem hastilium vndique paruis gladiis muniuerunt. *Titius*. Vetus Codex, vt testatur Pirhoeus, habuit *notis*. Ait Gratio, quosdam tot cuspides telo vni praefixisse, vt in orbem visi sint eos totum disposuisse. *Barth.* Describit hic nobis *εὐρυκάρηνα προβόλια*, quae post exsertam aciei longitudinem ferreum orbiculum, siue obeliscum latissimum furcarum loco habent. *Totos clauferunt ensibus orbes*, idem est, ac si dixisset, totis clauferunt orbibus enses. Tò *ensibus* tertii casus est, vel pro *in ensibus*. *Claudere* est circumdare. *Toti orbes* sunt, qui enses siue cuspides totas circumeunt, cum furcae tantum ab vno et altero latere exstant. Orbes autem aliqui

Ne cessaret iners in vulnere massa ferino.

Blandi-

harum loco adhibuerunt, ut eo validius irruentem feram exciperent, et massa tota illa certius onus sustineret. *Vlit.* Obscuriora haec fateor, neque admodum satisfaciunt interpretes, ego timide et cum veniae praefatione dicam, quid de hac *massa inerti* sentiam. Dercylum primum inuenisse dicit moras, id est post cuspidem in ligno siue hastili, circulum quemdam vel orbem, qui vulneratam feram cuspidem venabuli moraretur, ne penetrante toto venabulo per corpus ferae, periculum aliquod venatori a fera vulnerata, et quae totum telum receperat, nasceretur. postea inuentas fuisse geminas furcas, quae non modo morarentur feram cuspidem ictam, sed et alio vulnere laederent. his non contentos alios post cuspidem addidisse circumpositam hastili massam illam, siue orbem ligneum vel ferreum, et multis minoribus cuspidibus, quos *enses* vocat, munivisse, et ita irruenti ferae et cuspidem iam percussae, si penetrare ulterius vellet, plura simul vulnera infligerentur. *iners* ergo erat prima illa massa, cum sola et nuda sine cuspidibus erat, nec inferuiebat ulli rei, nisi ut moraretur feram, quae ad moram

illam usque, cuspidem siue verutum dentem corpore receperat, sed cessabat, et nihil ulterius operabatur. Grattius vero monet duas furcas illas, sub dente venabula sufficere, quia et illae morari, et geminum praeterea vulnus ferae possunt imponere: nec debere aliquem, solo inductum nouitatis studio, illum orbem siue massam tot cuspidibus armare, quasi plura vulnera plus efficerent, duobus a furca inflicti: nam et nimio et exiguo peccari. exiguo peccabat nuda et iners massa, nimio peccabat massa tot ensibus armata, medium tenent duae furcae, quae sufficiunt. sed hoc esse, addit ingenium hominum, ut, licet usus et experientia doceant, quaedam sufficere, semper tamen expertis aliquid addere velit, blandiente inuentionis gloria, *quae noua semper amat, et mox possessa relinquit*; ut in alia re Petronius cap. 120. *ibidem* vero explicarem, in hac re, quam tracto, et coniungerem cum Vlitio sequentibus, *exiguo nimioque nocent sc. blandimenta nouitatis*. aequo ergo in venabuli structura dicit peccare, qui solam et nudam massam circumponunt hastili, atque eos, qui plurimis ensibus armant; et licet proprie

Blandimenta vagae fugies nouitatis; ibidem
115 Exiguo nimique nocent. sed lubricus errat
 Mos, et ab expertis festinant vsibus omnes.
 Quid, Macetum immensos libeat si dicere
 contos,

Quam

proprie *ibidem* de eodem loco dicatur, vt apud Terent. Andr. IV, 4. *te ibidem prouoluam in luto*, id est in eadem via. et Virg. I. Aeneid. 115. *ast illam fluctus ibidem torquet*, quia tamen *ibi* etiam saepe de re dicitur, vt Terent. Heaut. III. I. *Subsensi, illos ibi esse*, et alibi, nihil obstat, quo minus hic *ibidem* ita capiamus. *Burm.*

112. *Totos*] *Notis* Cod. Thu. in quibus et vox *orbes* deerat. Scaliger volebat, *clauserunt orbibus enses*. Sed enses clausi orbibus, quid nocere feris possint, non video. Licet ita per figuram etiam explicet Vlitius, et *claudere* pro cingere, ambire capiat: hoc recte, illud nimis improprie et duriter. Cum in vulgata lectione nihil duri sit, etsi *claudere* pro cingere, munire capias: vt *claudere siluas, feras* et similia, de quibus vid. ad vs. 49. et 91. similis locutio et in alia re, inf. 141.

Aspretis medius qua clauditur orbis.

Vbi orbis est locus, in quo creditur cubile ferae, vndique cinctus aspretis; ita hic

orbis, rotunda massa, ensibus clausa et circumdata est. *Burm.*

113. *Massa*] *Massam* vocat totum illud ferrum, quod vulneri infligendo per se ineptum est; sed tantummodo feram fauciam distinet, ne per contum ad venatorem peruadat. *Titius.* *Massam* videtur inertem appellare clauam illam siue ligneum telum, cui infixae fuerint] tot cuspides. Quod *ne cessaret*, hoc est, vllomodo finem vulnerandi faceret, tot in orbem mucronibus suffixum erat. *Barth.*

115. *Exiguo nimique*] Venationi inepta sunt hastilia, quibus vel nimia, vel perexigua sit cuspis. *Iohns.*

lubricus errat] *Errat* hic est non constitit, non acquiescit inuentis et vsu probatis: ita *errat amor* Ouid. II. Am. X, 9. et alibi saepe. *Burm.*

116. *Festinant vsibus omnes*] Discedunt, abeunt a recto vsu. *Titius.*

117. *Immensos libeat si dicere contos*] *Sarissas* Macedonicas; quarum ingens proditur fuisse longitudo. *Titius.* Longissimos. Hoc enim valet *immensi* non raro vox. *Claudianus*

Quam longa exigui spicant hastilia dentes?
Aut contra vt tenero destrietas cortice
virgas

120 Praegrauat ingenti pernix Lucania cultro?
Omnia

dianus de hasta Martis, Conf.
Olyb. 122.

— *immensaue cornus in
hostem,*

*Porrigitur, tremulisque ferit
splendoribus Hebrum.*

118. *Spicant hastilia*] Cuspitant, in modum spicarum armant ferro inserto. Virgil. I. Georg. 192.

— *ferroque faces inspicat
acuto.*

Titius. Vetus verbum *spicare*. Nam *spicum* dicebant, quod nunc frequentius *spiculum* perhibetur. Hinc *spicare* est adfigere spiculum. Barth. Aliud est *inspicare faces*, de quo egit infra Vlitius ad vs. 484. aliud *spicare* hoc loco, quod nihil aliud notat, nisi in dentes acutos exire hastilia, siue sarissas illas Macedonicas. *Burm.*

119. *Vt*] In Cod. Thu. ego abesse malim: vt supr. 75. *decerptae vulture plumae*: repeti debet *quam tenero*, cuius locum tamen *vt* tueri satis potest. *Burm.*

virgas] Sic tenues hastas alii etiam *virgas* vocant. $\rho\alpha\beta$ - $\delta\epsilon\zeta$ Graeci. Claudianus lib. I. de Laudibus Stiliconis 65.

*Quis Stilicone prior ferro
penetrare leones*

*Cominus, aut longe virga
transfigere tigres.*

Barth. Sed in Claudiani loco *virgatas figere tigres*, legendum docuerunt interpretes. tenero cortice destrietas interpretor, ex arboribus nondum validis et duro cortice obductis, sed tenero et molli adhuc. *Burm.*

120. *Liuania cultro*] Ignota mihi regio, ignoti populi. *Titius. Arbania* legendum coniecit Turnebus, cum ex autographo primae editiones habeant, *Liuania*. Quod *Lucaniam* ex suo cod. supposuerit Pithoeus, vereor, ne $\alpha\nu\iota\sigma\omega\epsilon\eta\tau\omicron\nu$ fit. Nam de iis nihil tale quid memoriae proditum est. At Albani celeberrimi antiquitus venatores, et canes eorum ab omnibus fere celebrati. *Vlit.* Recte Pithoeana habebat, *Lucania*. Nam ita in MS. Thuanæo. Venatu autem celebres fuisse Lucanos postliminio me docuit Papinius Theb. VIII, 532.

*Qualis fetigeram Lucana
cuspide frontem*

Strictus aper.

Iustinus lib. XXIII. cap. 1. de
ipsis

Omnia tela modi melius finxere salubris.

Quo-

ipsis Lucanis: *Quippe ab initio pubertatis in siluis inter pastores habebantur. Cibus his praeda venatica.* Vlit. in *Add.* Quia hic de venabulo agitur, de Apris Lucanis consulendus Barth. ad Stat. VIII, 532. quem locum recte Vlitius adduxit: adde Horat. II. Sat. IX, 6. vbi *Lucanus aper* captus memoratur. *Burm.*

cultro] *Cultrum, enses, dentes* pro iisdem ponit, nimirum cuspide vel acumine modo longiore, modo breuiore. Vide Salmaf. de Cruce. p. 338. vbi et Graecis *μάχαιραν* esse ferrum lanceae docet. *Burm.*

121. *Omnia tela modi*] Id est, temperata mediocritas. Plin. Lib. I. Epist. vlt. *Si praediolum istud tam salubriter emerit, ut poenitentias locum non relinquat.* Ita iusto et temperato pretio, ut neque emptori nimium, neque venditori minus videatur. lib. VI. Epist. 30. *Attendimus ergo, ut quam saluberrime reficiantur. Salubres modi* hic sunt, cum telum neque exiguo, ut Macedonicum, dente *leue* nimium *vulnus* stringat: neque ingenti, ut Albanicum, cultro iaculantis impetum corripit, et gravitate sua citius terram versus declinet. *Vlitius.* Mediocres recte exposui. sic Suetonius de Augusto cap. 42.

Sed ut salubrem magis, quam ambitiosum Principem scires. Id est moderantem beneficia sua, medium inter auarum et prodigum. *Idem in Add.* Vlitius exponit temperatos. et Plinium suum mellitissimum trahit in partes, inuitum siquid ego sentio. *Iohns.* Non male *mediocres* exponit Vlitius *salubres*: licet enim id non natura sua notet, sed vtilis, commodos; tamen inde illa significatio sponte fluit, et ita in Suetonii loco Augustus Saluber princeps, id est utilis reipublicae, legibus et etiam exemplo suo dicitur, et ita *salubre pretium*, est quod vtile est, nec arcae graue, et ideo etiam modum non excedit, sed medium est inter *vile et insanum*, ut alii loquuntur passim, ita Heinf. ex Codice S. Germ. apud Columell. VII, 3. rescripsit. *Cicercula sumptuosior est, quam ut suburbanis regionibus salubri pretio possit praebere.* vbi olim *exiguo pretio* legebatur. in Cod. erat *salubri potio.* mox sumptuositati opponit *vilitatem.* sic *salubriter pasci* idem VIII, 10. et *salubre pretium* Martiali X. Ep. 104. reddidit Scriuerius. ut ergo supra dixit vs. 115. de hastilibus armandis, *exiguo nimioque* nocent, et ideo inutilia fieri hastilia, quae modum excedunt

Quocirca et iaculis habilem perpendimus
vsum:

Neu

dunt, aut intra eum fiunt, sic mediocria etiam iacula probat. non est ergo, quod Iohnf. cavilletur, et Plinium perperam a Vlitio adductum dicat, qui *salubriter emtum* explicat iusto et temperato pretio, quod verum est, licet magis utile sit emtori, quam venditori. male quoque videtur Iohnf. in seq. nota haec verba confluxisse, ut sit *modi salubres melius finxerunt omnia tela*, quod nescio, an alicui placere posset. an enim modi, et ii salubres, fingunt tela? cum homines vel periti rei venaticae intelligendi sunt, qui finxerunt tela modi salubris, id est, quae sunt mediocria, et habilia, et ita vidimus iam ante vs. 25. 26. sub verbo nude posito subintelligi homines etc. quamquam, si mei arbitrii res esset, malim legere.

*Omnia tela modi melius
finxisse salubris.*

ut dictum sit quemadmodum apud Terent. Adelph. II, I.

*Ante aedes non fecisse convitium,
erit melius.*

Burm.

122. *Quocirca*] Ad haec verba sic Gronovius Obseru. I. II. c. 13. Quid sit hic *perpendere vsum habilem iaculis*,

aut vbicunque fit, iuxta intelligo. Suspico fuisse

*Quocirca et iaculis habiles
praebemus vsum,*

*Ni leue vulnus eat, neu sit
breuis impetus illi.*

Etiam iaculo habili instructi venationi vtiles erimus, modo ne sit tale iaculum, quod nimis aut leue vulnus faciat, aut impetum per breue spatium perferat. Modum armis Venatoriis praescriperat, eum et in iaculis exigit. Vide tamen, annon verbis, ut nunc sunt, non inconcinnus insit sensus. Quia itaque modus omnia tela melius fingit, idcirco librando examinamus vsum iaculis accommodum, eo fine, ut nec leue vulnus eat, nec sit breuis impetus illi. Nempe vulneri. *Vulnus* enim pro telo vulnifico poni videtur, ut v. 109. *Iohnf.* Sensum, quem Iohnf. his verbis adfingit, ego minime inde conficere possum: nihil enim de libratione teli aut praecessit aut sequitur: neque de eo agit Poëta, aut erudire vult modum iacula mittendi. sed de modo iaculorum ad venatum eligendorum agit. in voce *perpendimus* vero nihil est, quod ad librationem potest trahi, cum tantum diligens examen et disquisitionem no-

ter

Neu leue vulnus eat, neu fit breuis impetus
illi.

Ipfa

tet, quam in legendis iaculis vult adhiberi: et capiendum in praeterito; expertus enim Auctor loquitur, et ideo dicit, se omnibus perpenfis, vt in hastilibus, ita in iaculis habilem vsum, non grauem aut difficilem probare: fatendum tamen, durius esse loquendi genus. Sed nostrum abstrusis locutionibus indulgere Vlitius supr. ad vs. 112. et alibi recte notauit. si liceret *praependimus* legere, pro praefereimus, praepoimus, clarior esset sententia, sed hoc verbum auctoritate caret. Gronouii *praebimus* satisfacere quidem poterit, sed aequo iure aliud verbum vnusquisque poterit supponere, vt *praescribimus* vel *praescripsimus*; praeterea *habilem vsum iaculis* dictum videri potest pro *habilia iacula vsui*, id est, apta, accommodata vt ita *habilem currum* Ouid. II. Met. 531. vt legendum esse ostendimus, et multis exemplis adstruximus. Et ita Nemes. Cyn. 148. *habilem orbem*, vbi recte Barthius explicat. et hoc *iaculabile telum* Ouid. VII. Met. 680. vocat. *Vsum* certe *habilem iaculis* vix alium reperies, cum *habilitate* vti sit obuium, vt Mela III, 7. *habilitate et facile vti elephantis* dixit: posset tamen et *iaculis* esse

positum pro iaculorum, vt mox vs. 127. *disce dilectum omnem hastilibus*, pro *hastilium*. Offendit praeterea Iohnsonium impetus *illi*, cum *iaculis* praecesserit. et ideo ad vulnus refert, quod capit pro telo vulnifico, vt vs. 109. at ibi de homine vulnus infligente agitur. deinde ad iacula referendum patet ex Tibull. IV. I, 96.

*Siue hac, siue illac veniat
grauis impetus hastae.*

Facilius ergo fuisset legere *illis*. sed nec hoc opus. Gratium enim qui legerit, deprehendit sine dubio illum a plurali ad singularem, et contra, saepe transire. inf. 518. cum dixisset *Parthis (equis) mansit honor*, continuo subiicit, *veniat Caudini saxa Tiburni*. vbi vide alia exempla. Horat. IV. Od. 6.

*Nescios fari pueros Achiuis
Vreves flammis: etiam latentem*

Matris in aluo.

An ibi contra codices legendum *latentes*, vt satisfaciatur hodiernis grammaticis? nec causa erat, vt numerus conueniret apud eundem lib. III. Od. XII, 17.

↳ *Crescentem sequitur cura pecuniam*

Maiorumque fames.

legere

Ipsa arcu Lyciaque suas Diana pharetra
 125 Armavit comites; ne tela relinquit Diuæ,
 Magnum opus et volucres quondam fecere
 sagittæ.

Disce

legere *crescentes pecunias*. nam ibi a singulari transit ad pluralem contrario, vt hic, modo vid. quæ notauimus ad Quintil. lib. IX. cap. 2. idem Horat. I. Od. XXXIV, 13.

Insigne attenuat Deus, obscura promens.

Sed modus non esset, huius licentiæ exempla si proferre vellem, quæ ad manum sunt. *Burm.*

123. *Breuis*] Breuior iusto. Sic supra vs. 115. *exiguum* pro nimis curto vsurpauit. *Barth.*

124. *Lycia pharetra*] *Barth.* ad Stat. VI. Theb. 645. ex Virgillii Aen. VIII, 618. Lyciam pharetram illustrauit, et explicuit aequè præstantem ac Lyciam. et ita veteres Grammatici. sed Gratium credo ideo eius meminisse, et vsum eius commendasse, quia modica et habilis erat, ideoque Dianæ et Camillæ, vt virginibus datur, cum graues Diis et Heroibus conuenirent. *Burm.*

126. *Volucres fecere sagittas*] Ad differentiam telorum, quæ manibus retinentur; *volucres* autem propter pinnas, quæ sagittis induuntur, ad motum

accelerandum, et ad directionem. inde *πτέρυγες*. Sic etiam Oppianus *καὶ εὐπτερον ὠκὺν δῖον. Titius.* Nescio, vnde hauserit Iohns. lectionem nouam, *sagittæ*, cum omnes editi habeant *sagittas*: in Pithoei quoque et Barthii editione hæc (*Ne tela relinquit diuæ Magnum opus*) inclusa parenthesi, et ita expressit Vlitius. In Thuan. Codice *volucres quondam eam facere sagittæ.* Heinsius sublata parenthesi volebat

— *Ne tela relinquit Diuæ; Magnum opus, et volucres quondam exacuere sagittæ.*

Ego nescio, an non respiciat hic Poëta ad Herculem, qui volucris sagittis fecit quondam magnum opus, id est venatum, quem *magnum opus* passim noster dicit: sic et postea Herculeis sagittis petitur Philoctetes apud Ouid. XIII. Met. 53.

*Velaturque aliturque auibus,
 volucresque petendo
 Debita Troianis exercet spicula fatis.*

scio quidem, multos tradere Herculem Stymphalidas fugasse crepitaculis. Sed sagittis petiisse, et ab ipso coelo in terram

Disce agedum et validis delectum hasti-
libus omnem.

Plurima Threicii nutritur vallibus Hebri
Cornus, et umbrosae Veneris per litora
myrtus,

130 Taxique,

terram detulisse alii tradunt: Senec. Herc. Fur. 243.

*Solitasque pennis condere ob-
ductis diem*

*Petiit ab ipsis nubibus Stym-
phalidas.*

Herc. Oet. 1236.

— — *tensus hac arcus manu
Astris ab ipsis detulit Stym-
phalidas.*

Vid. Catull. LXIX, 113. et ad Hygin. fab. XX. et XXX. et Scriuer. ad Martial. IX. 101.

Volucres vero sagittas dicit exemplo Virgilii, quem Manilius et alii imitati passim. sic *volare tela* et similia dici vidimus ad Val. Flac. VII, 631. Herculis vero exemplo etiam usus est supra vs. 68. sensus vero optimus exoritur, si *Diva* casu datiuo sumatur, et ita explicetur: ne soli Dianae relinquitte sagittas, (*tela* enim pro sagittis ponit, vt passim) sed et vos eas adhibete in venatu, quia et Herculis sagittae volucres, non tantum misilia, et iacula, fecere magnum opus, id est venatui utilissima sunt. ita apud Ouid. XII. Met. 476. *Bella relinque viris.* vbi et *tela* in Medicaeo codice, et lib. VI, 687. *quid enim mea*

tela reliqui? Martial. I, 5. *cer- vos relinquunt Villici.* Burm.

127. *Delectum*] Nemp arborum, ex quibus fiant hastilia. *Johns. Dilectum* Cod. Thuan. Vid. ad Ouid. X. Met. 324. *omne* etiam Thuan. *Burm.*

128. *Hebri*] Heins. *mallet Haemi.* nec male, vt puto: vide de simili confusione ad illa Valer. Flac. II, 511.

*Qualis vbi a gelidi Boreas
conuallibus Hebri*

Tollitur.

Aliter *valles fluuiorum* dici vidimus ad Ouid. II. Met. 256. sed hic *Hebrum* pro Thracia potuit ponere, vt alias fieri vidimus supra ad vs. 100. *Burm.*

129. *Cornus*] *Cornumque sonantem* pro hasta posuere et Silius lib. XIII. et Claudianus I. in Rufin. bis. Quare *εὐσόχως* Nafoni a me restitutum olim *cornum*, pro corneo iaculo. Cui ipsi subscribit optimus eius Editor Heinsius. *Vlit. in Add.* Vide Epistolam Vlitii ad Heins. in Sylloge nostra t. III. p. 720. *Burm.*

Veneris per litora myrtus] quia Venus umbris gaudet. *Litora* autem *Veneris* Cyprum vocat.

130 Taxique, pinusque, Altinateque genistae,
Et ma-

vocat. Quam umbrosis locis confitam agnoscit Claudianus Nupt. Hon. *Barth.* Seruius ad initium lib. III. Aeneid. 23. ubi est *densis hastilibus horrida myrtus, umbrosum* interpretatur. Et quod per *Veneris litora* myrtum ex Cypro videtur laudare, exemplo caret: Nisi potius hic ordo verborum sit: *et Veneris myrtus* (plurium numero, ἀρχαῖκῶς *umbrosae per litora*. Veneri dicatum myrtum omnes sciunt. *Vlit. Myrtus*, quartae declinationis Arbor Veneri sacra ripis gaudens. *Iohns.* De myrtis et virgis myrteis videndae notae ad Valer. Flacc. III, 524. sed qui hic *myrtus umbrosas* dicere volunt, ostendere prius debuissent, quarta declinatione dici *myrtus*. quod cum adhuc ignorem, ego *Veneris umbrosae litora* explicare malim de templo aliquo Veneris, quod luco vel nemore obumbratur. certe nemo facile negauerit, id fuisse moris, ut circa templa nemora essent; de Veneris sede in Cypro id clare Claudian. de Nupt. Honor. vs. 62. inter alia canit.

*Umbrosumque nemus quo non
admittitur umbra.*

Quem locum innuere Barthium credo, sed hoc obuium. Myrtum autem umbrosam, certe ex Gratii sententia,

quam mox vs. 140. promit, dici non posse putem, cum densae feri soleant, non ut umbram facerent, sed ut rami depositi densos et crassos truncos ederent, utiles hastilibus. vid. Plin. XVII. cap. 12. nec in Virgilio loco, *densis hastilibus horridam myrtum*, explicarem cum Seruio umbrosam, sed quae horrorem incuteret, vel quae intonsa et ideo horrida erat; ad Cyprum vero abire hinc nollem, quia nescio, an ibi praecipue et tam facilliter Myrtus proueniat, ut eo respiciat Poëta, qui in Italia obuiam sciebat ad litora crescere arborem, quare locum viciniorem quaerendum esse puto, qui Veneris templo et nemore insignis fuit. Quid si Aphrodisium, non longe ab Antio intellexerit? quid si Veneris templum ad lacum Lucrinum, circa quem omnia loca viridibus et amoenis silvis erant plena? certe Baias vocat Martial. XV. Epig. 18. *litus beatæ Veneris aureum*. vide de Lucrina Venere ad Stat. III. Silu. I, 151. et ad Sil. XIV, 410. eruditorum adnotationes. et hinc inter Campaniae loca Stat. V. Silu. III, 164. *Veneri ploratum domum* ponit. posset et lucus Maricae intelligi, qui ad litus, quod amant myrti, erat, et ubi templum

Et magis incomptus operae Lutofer agrestis
Termes,

plum Veneris, cui inscriptum Νῆρον τῆς Ἀφροδίτης, teste Servio ad Virg. II. Aen. 47. et hinc *umbrosa* Marica dicitur Lucano II, 424. possit quidem pro *myrto umbrosa* adduci locus Claudian. de Bell. Get. 319. Vbi *umbrosa oliua* dicitur, sed hanc *umbrosiorem* esse *myrto* crediderim. Heinsius malebat hic legere *Ambraciae Veneris*, sed nec inde petere tela sua venatorem iussisse Gratium est vero simile, cum in propinquo ad manum esset materia. *Burm.*

130. *Taxique*] Silius quoque *taxum* pro iaculo posuit lib. XIII. *auras secat Itala taxus.* Vlit. in Add.

Altinatesque genistae] Mirum, quod hic dicitur de genistis in usum venabulorum, et quidem validorum, cum τῆ *lentae* atque *humiles* epitheto fuerint affectae a Marone. *Titius.* Genus fruticis illa quidem; inter arbores vero numeratur a Plinio, et nonnullis in locis credibile est, eam ad instar arboris excrescere. *Iohns.* Cod. Thuan. *genestae*, et ita alibi MSS. et editi Codices exhibent. ut in peruvigilio Veneris vs. 80. apud Pallad. Febr. tit. XXIII. Martial. I, 44. vid. ad Calp. I. Ecl. 5. sed de eo minus laboramus; maior difficultas suboritur, quam mo-

verunt, sed leui manu soluerunt *Titius* et *Iohns.* qui aptum hastilibus lignum ex *Genista* potuerit commendare Poëta, cum illa verius frutex humilis, quam arbor, vix videri possit dare valido venabulo lignum, quod ad quinque pedes caedi mox praecipit. Quare, cum hic haererem, decurri ad certissimum harum rerum arbitrum, collegam honoratissimum *Boerhauium*, qui, ut omnia, quae tractare voluit, inter manus suas splendescere et politiora exire videt, hic quoque noua luce, ut puto, Poëtam perfudit: meque docuit, reuera *Genistam* esse fruticem et stirpem, cuius doctes *Plinius* variis in locis descripsit, ut lib. XXI, 9. 12. XXIV, 9. et alibi. et cum *Virgilius* et alii *lentas genistas* dixerint, constare tamen herbarum peritis esse genus *Genistae*, quae *iuncea* dicitur, cuius virgulta sunt contumacissima, si frangere velis, sed tamen flecti facilia, et ideo recte *lentam* vocatam *Maroni* II. Georg. 12. si iam *genista* talis crescat in locis incultis, dispergitur in multos ramos, nec sponte sua procera exurgit, sed in ipsa stirpe curuatur, ut noster Poëta vs. 138. obseruat. sin cura et cultura accedat, et luxuria detrahatur, rectum, et procerum truncum

Termes, ab Eois descendet virga Sabateis,
Mater

truncum tollere discit: ostenditque Vir Doctissimus, esse genistam illam, quam vir in plantarum peritia princeps, Carolus Clusius depinxit, in Histor. Plantar. 102. et quam spartam Dioscoridis esse docuit. Andream etiam Caesalpinum, primae virum auctoritatis, hanc appellare in Histor. Plant. III, 35. Genistam alteram, cuius materiem in Italia crassam valde nasci testatur, et in quatuor vel quinque cubitos exfurgere, alius etiam et stipite magis lignoso in aliis regionibus excrecere. Quin Ioh. Bauhinum Hist. Plant. I, 2. 395. adfirmare mihi ostendit, in montibus Euganeis et circa Veronam instar arborum surgere, quibus si labor et cultus, a Gratio mox praeceptus adhibeatur, longum satis et aptum praebere posse hastilibus lignum. Et sine dubio debuit Altinatibus genistis peculiaris fuisse dos, ut eas praeter caeteris Gratio commendat: et cum vrbs haec in Venetis fuerit, aequae ibi altae genistae et densae potuere crescere, atque circa Veronam et Patavium, et cultu accedente hastilia inde fingi et poliri, quae nec facile frangerentur incursum ferarum, et flexibilitate sua maiorem usum dabant, quam si ex rigido ligno confecta fuissent. *Burm.*

131. *Lutofer agrestis*] Luctor hic cum dimensione carminis in dictione *incomptus*. Luctor item multo magis cum significatione vocis *lutofer*. de *lutoferere* nihil certi afferre possum. *Titius*. *Operae agrestis*, est ad usus agrestis aptus, atque habilis. Quod vero genus arboris *Lutofer* sit, nescio. *Barth*. Nihil certi habeo, quod dicam. Coniecturis defungendum erit. Principem inter eas pono, quam suppeditavit consultus a me super hoc loco Salmasius:

Et magis incomptus operae, loti, sed agrestis

Termes. Ab Eois, etc.

Gronovius annotauerat in ora libri sui: f. *incomptus*. Certe Lucretius lib. I, 88. *virgineoscomptus* dixit. Unde legendum ego coniciebam:

Et magis incomptus operae cupressus agrestis.

Ex cupressu enim *radios trivere rotis, hinc tympana plaustris Agricola*, autore Virgilio Georg. II, 144. Quid si hic apud Gratum legamus: *incomptus operae cupressus agrestis Termes*? Quia supra per *incultum termitem* Siluani inuere videtur cupressum, ex illo Maronis: *ferens Syluane cupressum*. Vlit.

132. *Termes virga*] Si vulgata distinctio retinenda est, *termes*

Mater odorati multum pulcherrima turis.

Illā

termes virga est, vt *termiteus ramus* infra. Sin ex Salmastiana distinctione *termes* ad praecedentia cohaeret, propius ad Maronem, quem in Georg. II. passim sequitur, etiam haec accedunt: *ab Eois descendet virga Sabaeis*. Vlit. Locus sane deploratissimus; cui tamen variis coniecturis medicinam facere tentavi. Accipe igitur.

Et magis in contos apro Lotaster agresti Termes
MS. *incomptos*. quod non longe abest ab *in contos*. MS. *opera*. quod et inuerso literarum ordine fiet *apro Lotaster*. verbum quidem insolens; et tamen ex analogia linguae Latinae depromptum, vt *Pinaster*, *Oleaster*. Sensus itaque hic est. Et Lotaster *termes* in contos apro agresti excipiendo idoneus.

Et magis in cultros opera Lotaster agresti
Termes.
Vnde istud *in cultros*, inquires? errore scriptum fuit, *incultos*, hinc *incomptos*, Glossēma: quod in textum irrepsit tandem. Vna adhuc superest coniectura.

Et magis in contos oleae praelatus agrestis
Termes.
Termes enim proprium est rami oleagini nomen. Ipsa quoque olea his vsibus desti-

nata olim fuit. *Iohns*. Hic scopulus, ad quem omnes interpretes impegerunt. Heinsius in ora codicis tentabat,

Et maris incomptus ripis Oleaster, agrestis

Termes; ab Eois descendit virga Sabaeis.

Sed nec haec lectio expeditam facit rem. nec in ripis maris crescere Oleastrum satis est planum, certe non magis, quam aliis in locis. De Oleastro tamen non male suspicatum esse virum egregium puto: nam *lutoser* ille ignorabilis est arbor. Quid si,

Et magis incomptus oleae nodosus agrestis

Termes.

Vt intelligatur *termes* Oleastri, qui magis incomptus est genistis. proprie vero *termes*, qui teste Festo est ramus incomptus, *nec repletus foliis, nec nimis glaber*, de Oleastro et Olea dicitur. ita Horat. Epod. XVI, 45.

Germinet et numquam fallentis termes oliuae.

Vbi vide Acron. et Porphyri. et noster mox vl. 138. repetens praecepta de cultu et labore, quo hastilia fingi debent, *Termitem* et *Genistas* iungit, vt hic fecerat: nodosos vero hos termites fuisse, nec glabros docet claua Herculis, quae ex Oleastro erat,

F

teste

Illa suos vsus intraçtatumque decorem

135 (Sic

teste Theocrit. Id. XVI. et Apoll. Rhod. IV, 1439. et aliis. Atqui haec nodosa erat, vnde *trinodis* dicitur Ouid. I. Fast. 575. et Virg. VIII, 220. *nodisque grauatum robur*. sic et Thesei claua *trinodis* Ouid. IV. Ep. 115. iam vero clauam etiam vult ferri a venatore Xenophon de Venat. p. 984. *incomptus* vero hic oleastri termes, et qui numquam procerus ad aëra exit, sed multo labore est fingendus. Caesurae vero beneficio satisfieri potest legi metricae. deinde malim continuata oratione legere.

*Termes, et Eois descendens
virga Sabaeis,*

Mater etc.

Nam descendere Sabaeis, dictum, vt *descendere coelo, templo, antro* Ouidio et aliis. Ideo vero hoc verbo vtitur Grattus, quia tus et virga turea ex Arabia ad mare deferrebat, vnde in alias partes orbis mittebatur. Vt ita passim *descendere*, et *adscendere* de itineribus ex montanis ad maritima vel contra dicitur, vt satis notum est. Iohnsonii coniecturae omnes vanae, nam de cultris et contis iam non agitur, sed de ligno deligendo hastilibus et iaculis apto. et de cultris non agi apparet, quia quinos pedes requirit

in hastili, quod ineptum esset cultro accommodare, qui breviores, vt et contis, qui longe illam mensuram excedebant. *Burm.*

133. *Mater*] Id est, quae producit tus. Plinius lib. XII, 14. *matrem* vocat ipsam arborem, vnde virgae illae deciduntur, quam dicit, *tereti et enodi fruticare trunco*. quid vero, paullum alio sensu, *matres* sint arbores, vid. apud Rutgerf. Venusin. Lect. cap. XI. *Burm.*

multum pulcherrima] Ita Cicer. XII. ad Att. Ep. 38. quae *maxime liberalissima, doctoque homine dignissima*. vbi videndi commentatores. II. Verr. 66. *maxime ab iniuriis remotissimi*. et ibi videndi interpretes. similis locutio in l. 2. §. 46. de Orig. Iur. *Oratio satis pulcherrima*. vbi vir dignitate et eruditione Illustris Bynkershoekius alia exempla produxit in Praetermissis pag. 83. alii auctores *multo* cum superlativo construere solent, vt vel Lexica docent. etiam *multum* apponitur comparatiuo. vid. ad Ouid. XVIII. Epist. 71. et alibi. *Burm.*

134. *Intraçtatumque decorem*] Manibus non conformatum aut vexatum. *Traçtare* enim vexare est. *Barth.* Non arte fictum, sed naturalem. *Iohnf.*

135 (Sic nemorum iussere Deae) natalibus haurit
Arbitriis. at enim multo sunt ficta labore
Cetera, quae filuis errant hastilia nostris.
Numquam sponte sua procerus ad aëra
termes

Exiit,

Iohns. Sic *intractatum et novum equum*, ubi alii codices *intactum*, dixit Cicero de Amicit. 19. et antea cap. 17. diverso sensu *tentatum* dixerat. *tractare* enim in genere dictum de omnibus, qui materiam aliquam excutiant, poliunt etc. Vid. ad Quinct. Prooem. p. 9. et ad lib. VII, I. p. 584. et alibi saepius. *vexare* huc nihil facit: rudem ergo virgam, ita ut nata est, describit, quam ideo praefert, quia est teres et enodis natura sua, nec eget, ut poliatur. ita in puella *naturae decus* vocat Propert. I, II. ubi mox flores et hederas, et arbutum ita commendari addit. *Burm.*

136. *Arbitriis*] Ipsa nascendi lege. *Iohns.*

ficta labore] Caetera genera arborum aptarum ad hastilia, multo labore vincenda sunt, ut hastilibus mutantur. *Errant* eleganter dixit de iis, quae temere inveniuntur. *Barth.* Heinſius correxerat *exstant*, *haerent*, vel *ſe dant*. in alio exemplari superscripserat verbo, *inter venandum*, forte explicans, dum emittuntur manu ad vulnerandas feras. ego Bar-

thio accedo. ut sint quae temere, passim in filuis nascuntur, cum in hortis ordine seri soleant arbores et frutices. *Burm.*

multo sunt ficta labore] *Malim* sint, ut praeceptum haec verba contineant. quia enim arbores aliae, et indigenae, quas memoravit, non ita rectae, enodes et politae nascuntur, ut turea virga, ideo praecipit, illas multo labore esse fingendas. *Vitta* Barthius perperam edidit, cum vitia in virgis et termitibus possint vinci labore, sed non ipsae virgae, quae fingi, poliri, eodem modo ut homines rudes et animalia, possunt. ita *fingere equos* inf. vl. 508. dixit. vid. et vl. 105. 121. et passim. *Burm.*

138. *Ad aëra*] Non est Latina haec scriptura. Scribendum *ad aethera*, vel *in aëra*. *Barth.* Ridicula est Barthii sollicitudo de hac locutione: si enim *aëra* sumas, pro quidquid est medium inter coelum et terras, an non recte termes dicitur exire *ad aëra*, id est se tollere humo? ita *aër liquidus* in versibus Varii apud Macrob.

Exiit, inque ipsa curuantur stirpe genistae.

140 Ergo age, luxuriam primo foetusque
nocentes

Detrahe: frondosas grauat indulgentia
filuas.

Post vbi proceris generosa stirpibus arbor
Se dede-

quos Vlitius adducit ad vs. 212. et altae arbores *aëriae* passim Poëtis dicuntur. ita *aëria* ornis Val. Flac. VIII, 113. sed hic *aër* intelligitur inferior, cum superior sit, vbi aquilae et volucres volant. vid ad Val. Flac. VII, 376. et ita saepe *aurae* pro aëre, in quas dicuntur surgere omnia, quae se supra tellurem eleuant. vt inl. vs. 503. de equo, qui crura fundit *in auras*, id est alte tollit. Immo mox vs. 143. maiori hyperbole dixit, virgas se *ferre ad sidera*, vnde longissime absunt. et quis non Poëtarum arbores, turres, muros ad aëra, aethera, et coelum surgere dixit? sic *aërius murus* Val. Flac. II, 553. vbi vide notas. *aëria cornua* Caprae, quae certe non altiora his arboribus, Quid. V. Fast. 119. Sed et aliter explicari hic locus potest, nimirum: nullum vmquam termitem, scilicet Oleastri, surgere procerum, siue rectum, ad summum vsque cacumen arboris, vt turea virga; sed incuruari statim, aequae ac genistam, ab ipsa stirpe: *aër* enim arboris dicitur cacumen,

fastigium. vide, quae nos et ad Val. Flac. VI, 261. notauimus. *Burm.*

140. *Luxuriam*] Ita *vitis luxuriosa* apud Columellam lib. IV. cap. 21. Quod ab hominum moribus et natura translatum. *Barth.* Intempestiuam surculorum abundantiam. *Iohns.*

foetus] Ramos. Virg. Georg. II, 56.

Crescentique adimunt foetus, vruntque ferentem.

Barth. Vid. supr. vs. 36.

141. *Indulgentia*] Si luxuriae ramorum indulseris, nec mature putaueris, grauatur arbor frondibus, et nodosa curuaque euadit. *Iohns.*

filuas] Arbores. Claudian. III. de Rapt. 30. de hasta.

Instar habet siluae

Saepe Virgilius Georg. II. *Barth.* Vid. supr. ad vs. 47.

142. *Generosa stirpibus*] Dudum a viris doctis obseruata est vis litterarum SP. SC. ST. quae scilicet syllabam breuem praecedentem soleant facere longam. *Barth.* Vid. ad Phaedr. prol. lib. III.

Se dederit, teretesque ferent ad fidera
virgae,
Stringe notas circum, et gemmantes exige
versus.

145 His,

143. *Se dederit*] Haec locutio obuia est, sed varie pro materia sumitur. semper fere notat copiam sui et facultatem facere, conspiciendum se dare, vt Virgil. I. Georg. 287.

Multa adeo gelida melius se nocte dederunt.

Senec. Epist. XXXVI. *Bene se dabit vinum in vetustate.* Sueton. Caes. XXXI. *se conuiuio dedit.* Ouid. III. Art. 421.

Det quoque se populo mulier speciosa videndam.

Vide plura apud Gronou. ad Liu. XXVIII, 5. hic vero est idem, quod antea *exiit ad aëra* vs. 138. dixit. et Virgil. II. Georg. 147. *sponte sua quae se tollunt in luminis oras.* vbi apud interpretes alia exempla videbis, vbi *existere*, *exire in auras* vel *oras* occurrit. et infr. 311. vbi *se extollere* dicitur ratio. vt ita *vitae se extollere* Catull. LXIII, 50. et mox *sublata hastilia in quinos pedes.* vs. 147. *Burm.*

ferent] Et hic repetendum *se.* sic *via ferens* dicitur, pro in aliquam partem tendens, Liu. VII, 30. et *scalae ferentes in publicum*, eidem XXXIX, 14. et ita Scaliger ad Manil. V, 355. *ara ferens*, est absolute

ἀναφερόμενος. vt in *coelumque ferens*, ibid. 390. sed in Manilio coniungo, *ara ferens turis*, pro *tus ferens.* *Burm.*

144. *Notas*] Aliter *comas.* V. II. Georg. vs. 368. *stringe comas.* at vide, ne legendum sit, *Nothas*, i. e. spurias virgas. vt amicus meus monuit legendum, et impense arridet. *Iohns.* *Stringere* in re rustica est, cum folia demunt; vt Virg. IX. Ecl. 60. *hic vbi densas Agricolae stringunt frondes.* Vbi vid. comment. ita passim *oleas stringere* apud R. R. scriptores; *defrondare* explicat Seru. ad I. Aeneid. 552. hoc autem fieri iubet Gratius, ne deinde gemmis et foliis illis in ramos exeuntibus nodi fiant. Quare *notas* vel *nothas* hic vix locum habet. et ego *comas* praeferrem, licet et *notas* potuerit vocare folia illa et frondes, quae destrietae faciunt notam, siue vlcus, vt mox vocat, et maculam: est vero hic tmesis, pro *circumstringe comas* vel *notas*, ex more Gratii: *Gemmantes* vero *versus*, explico de serie illa et ordine gemmarum, quae in fruticibus se exferunt, has iubet *exigi*, id est demi, ex-

145 His, si quis vitium nociturus sufficit humor,
 Ulceribus fluet, et venas durabit inertes.
 In quinos sublata pedes hastilia plena
 Caede manu, dum pomiferis aduertitur
 annus

Fron-

PELLI, vt ita *exigere* passim occurrit. exuberantes ergo gemmas vult, antequam in folia et ramos crescant, decerpi. vid. Heinſ. et Drak. ad Sil. VII, 657. misere hic caecutiunt noui operis duumviri, qui ipsa hastilia matura scindi iubent, cum adhuc agatur de crescentibus, et demum vs. 148. de caedendis sequatur, ad quem versum debuissent notam suam apponere. et forte manus cum mente, vt saepe, aberrauit. nam et *dum continet imbres*, explicant, antequam auctumnus effuderit imbres. an ergo aestate caedenda crediderunt hastilia? *Burm.*

145. *Quis vitium*] *Quid vitii* malebat Heinſius.

146. *Ulceribus*] Ita vocat laesum illum et vulneratum locum, ex quo gemmae et folia sunt destrieta: quae coibunt postea, cortice ita supernascente, vt nulla nota vel nodus appareat. *Burm.*

inertes] Inutileis aut nocivas. *Barth.*

147. *Plena manu*] Petron. cap. 46. *Manu plena eius scapulas verberauit.* Tibull. I, 6.

ianua plena percutienda manu. vbi recte quidem explicat, non tamen locum Ciceronis recte aduocauit egregius eius commentator; nec alium Tibulli locum, vbi pro liberali, larga sumitur. sed *plena manu*, est valide, vt contra *digito tangere*, est leuiter: ita *plenus gradus*, *plena vox*, et similia, quae alibi illustramus: aliud vero est *plana manu*, quod in Petronio quidam supponunt. illa enim opponitur pugno. vt apud Iuuenal. XIII, 128.

— *nec pugnis caedere pectus,*
Te veto, nec plana faciem con-
rundere palma.

Burm.

148. *Dum pomiferis*] Melior lectio in Vet. Ed. *aduertit.* Nam ex more Gratius agendi verbum vicem passiuum posuit. Est vero Graecum *περιπλομένων ἐνιαυτῶν.* *Voluentibus annis* Poetae dictum. Nam anni et temporis series in orbem volui fingebatur. *Anni* autem vocabulum Auctumnus notat, vel quamuis fertilem anni partem. *Barth.* mendum hic subesse suspicor. Non enim Annus dicitur *aduerti* sub Autumno, potius *auerti*; quin et *fron-*

Frondeb, et tepidos auctumnus continet
imbres.

150 Sed cur exiguis tantos in partibus orbes

Lustra-

et frondes dici pomiferas du-
rius vereor, ne fit. Aldina Edi-
tio omnium vetustissima exhi-
bet *Promiferis*, vnde sic locum
constituendum censeo.

— *pronus seris dum auertitur*
Annus

Frondeb.

Haec itaque loci sententia est.
Cum iam Annus prono latus
cursu frondeb seris aridisque
vultus auertit, et Autumnus
non amplius fundit tepidos
imbres. *Johns.* Violentiora haec
sunt: ego puto, simplicissimam
esse descriptionem praecipitis
auctumni in hiemen, et sen-
sum esse; illud esse tempus
caedendi captandum, quo au-
ctumnus maxime aduertitur,
id est cognoscitur, animadu-
ertitur per frondeb, id est arbo-
res et ramos, pomiferas: nam
initio auctumni poma vix sunt
matura, et pars prima auctu-
mni aestatis proxima nondum
poma dat, nisi praecocia. Ita
aduertere nos res visae passim
dicuntur. vid. Comm. ad Ta-
cit. XIV. Ann. 43. Cicer. I. ad
fam. I. *nam aduertebantur Pom-
peii familiares adserire Volca-
tio*; IV. ad Att. IV. de *Libra-
riis, si me amas, diligenter ad-
verte.* et ita Terentius et alii
saepe. Deinde monet, seren-
num tempus esse eligendum,

dum continet auctumnus se-
rior et praiceps imbres, id
est cum cessant isti imbres.
non enim semper imbres dat
auctumnus, sed et serenos saepe
dies, praecipue in hiemen
vergens, quos captandos esse
monet. *Continere* contrarium
hic est τῶν *effundere.* auctu-
mnum vero describit eodem
fere modo Horat. III. od. 23.
Pomifero graue tempus anno.
tepidos imbres [auctumno dat,
qui calore iam diminuto me-
dius inter frigus hybernum
est, et aestiuum calorem. Ma-
nil. III, 660. *dum terra tepore*
Autumni resoluta patet. Vid.
ad Calp. Ecl. I, I. *Burm.*

150. *Sed cur exiguis*] Ait
fugiendam esse μικρολογία
correctione sui, vt sic etiam
fiat μετὰβασις ad canes, qui
praecipue curae esse debent
venatoribus: dictum est au-
tem *lustramur*, quomodo *bel-
lantur* et *populantur* a Maro-
ne. *Titius.* Vulgatum retineo,
et fere cum Barthio faciens,
partes hic de operis sui parte,
quae de hastilibus agit, capio.
cur tot regiones orbis lustris?
vt Thraciam, Italiam, et Ara-
biam, iam recensuit, vnde
lignum hastilibus aptum ve-
nit. *tantos orbes* dixit, pro tot
partes orbis, vt ita *orbis Eous,*
et simi-

Lustramus? Prima illa canam, non vlla per
artes

Cura

et familia, *meus orbis* pro imperio meo Senec. Thyest. 181. vbi v. Gronou. *alienus orbis* Ouid. VII. Met. 22. et eo sensu, *diuersus orbis*, *Germanus*, *Hesperius*, *gelidus* et infinita talia apud Ouidium et alios. vide Passer. ad Propert. II, 16. p. 312. plurali vero numero recte vtitur cum quadam hyperbole, quia non de vno diuerso orbe, sed de pluribus, per quas iam vagatus est, partibus agit. Manil. I, 76. *Inmotusque nonos Pontus subduxerat orbis.* id est regiones. et V, 213. *Cuncta peregrinos orbis animalia quaerent.* singulari vtitur Val. Fl. IV, 745. *tanto procul orbe remoti.* et ita solent de longinquis et remotis loqui, vt Val. Fl. II, 375. *tantum maris aequor adorti.* et IV, 541. *tantum aequor adorti.* VII, 19. *nec tantas timuere vias.* tanti ergo *orbis*, sunt tot regiones a nobis diuersae et remotae. et *tantos* pro *tot* poni vulgatum est. vt Virg. VI. Aen. 58. *magnas obeuntia terras Tot maria intraui:* ita passim *terras* pro partibus terrae poëtae dicunt: Virg. I. Aen. vlt. *omnibus errantem terris et fluctibus.* Burm.

orbis] Cum in opere tam paruo tot versibus de hastilibus egimus. Figura sumpta

ab aurigis in circo. Horatius similiter Art. Poët. 132.

Nec circa parulum vilemque morabitur orbem.

Barth.

151. *Lustramus*] Log. Edit. *lustramur* habet. quod placet. *Iohns.* Non video, quis sensus aut elegantia oriatur ex illa lectione. Vellem, explicuissent simul. An vero probare possent, *lustrari* deponentis modo in vsu fuisse, vt *bellari*, *populari*? exemplis et auctoritati cedam, de *lustrare* vid. vs. 221. *Burm.*

prima] i. e. prima pars, prima regio. Si enim *prima* penderet ex *cura*, vereor, ne frigidissimus fieret sensus. Nam, si *cura* canum prima est, fatearis necesse est, nullam illa priorem esse. *Iohns.* Offendit vehementer me etiam repetitio illa πῶν *prima* et *prior*: nam licet aliquando Grattius easdem voces geminet breui interuallo, vt saepe vidimus, et hic *per artes* et *ex arte* etiam reperiatur, sensus tamen semper constat. sed quae haec stribligo, *prima cura est canum*, *nec vlla cura prior illa*? forte legendum, *lustramus? minima illa: Canum non vlla per artes Cura prior*, hoc sensu: quid, vt hastilia et tela paremus, obimus tot regiones orbis?
cum

Cura prior, siue indomitos vehementior
hostes

Nudo Marte premas, seu bellum ex arte
ministres.

Mille canum patriae, ductique ab origine
mores

155 Cuique

cum illa pars venatus sit minima. *sed* (hoc per ellipsim omis-
sum est) cura canum est praecipua per has artes, id est in venatu exercendo, in his deligendis magis spectanda est patria et mores. Si hastilia ex myrto, corno, turis virga etc. ex peregrinis regionibus petita non possunt haberi, ex obuio quoque ligno fieri possunt. Sed nulla cura prior sit cura canum, quorum multo diligentior delectus est agendus. *Per artes* vero dictum pro in hac venatica arte, quam trado. Ita Virgil. I. Georg. 122.

— — *Pater ipse colendi
Haud facilem esse viam voluit,
primusque per artem
Mouit agros.*

Manilius centies ita loquitur, et noster inf. 190. 383. et alibi. sic *per usus* 216. plura adscribere taedet. *Cura prior* etiam Martial. lib. VIII. Epig. vlt. dicitur. *Burm.*

153. *Nudo Marte premas*] Sola virtute et robore fretus, nullis infidiis adhibitis: haud

longe inferius: *sed nudi ad pignora Martis.* Titius.

ex arte] *Ex arte* capio de omnibus dolis, quibus vtimur, vt in bello sunt varia strategemata. ita de bello ipso Iustin. IX. cap. 8. de Philippo et Alexandro. *Hic aperte, ille artibus bella tractabat.* nudo vero *Marte* hic, vt inf. 255. est sicut initio, *nuda virtute.* etsi *Marte* aperto, simplici, quasi in aperto campo, praelio adgrediari, sine iaculis et armis: tamen opera canum egeas, vt imperator militum: et ideo dat primum locum bellicosus Vmbris. *ex arte* vero pro *arte.* vid. Gron. ad Gell. VII, 3. et Muncker. ad Hyg. fab. XX. et Barth. inf. ad vf. 325. licet ibi alia sit res. *ministrare* vero hic est regere, vt ita *ministrare ratem vento stellisque.* Val. Flac. III, 38. vbi vide. et inf. 314. *Burm.*

154. *Ductique ab origine mores*] Ita Manilius lib. V, 200.
— — *catulos nutrire sagaces,
Et genus a proavis, catulos
nutrire per arteis.*

155 Cuique sua. Magna indocilis dat proelia
Medus,
Magnaque diuersos extollit gloria Celtas.

Arma

Ingenium iisdem tribuit Claudianus *ibid.* 297.

— *variae formis et gente sequuntur*

Ingenioque canes.

Nemes. Cyneg. *vs.* 237. *Barth.*

155. *Cuique*] *Quosque* Thuan. et Heinfl. corrigebat *quisque*. nescio, cui bono. sine dubio olim scriptum fuerat *quoique*, quod saepe librarios in errorem duxit. *vid.* ad Ouid. VII. Met. 690. et ita semper exhibebat Romana editio in *Ecl. gis.* *Burm.*

dat] *Dat proelia* dictum, ut illud Terent. Eunuch. V. II, 60. *dabit hic aliquam pugnam denuo*, ubi in Donato exempla reperies, ubi *magna pugna* occurrat, ut *mox vs.* 170. *magnus pugnator*. Suet. Caes. LXVI. post *magnam pugnam atque victoriam*. et ad Veneris bella transferens Catul. Carm. XXXVIII. *pro qua mihi sunt magna bella pugnata*. Virg. III. Georg. 265. *quid, quae imbelles dant proelia cerui?* *Burm.*

proelia] Primo loco bellicosos ponit, nec immerito; siquidem primus eorum usus rudi adhuc orbi fuit, qui a feris defenderent greges. *Vlit.*

156. *Extollit gloria Celtas*] Appellat diuersos Poëta, vel ob situm regionis longe di-

versum in regione Medorum, vel quia disciplinae sunt capaces, cum Medi indociles habeantur. *Titius*. Sagaces hic intelligit Titius, quod refutat Vlitius, et recte *Gloria* enim bellicosos canes extollit, ut *infr.* 228. de equis victoribus. *vid.* ad Valer. Flac. I, 77. Sed idem Titius ridiculus est, qui *Braccos* canes dictos a Graeco *βραχάται*, (melius *βραχέαι* dixisset) deducit, cum hoc sit Celticum vocabulum, et in legibus Frisonum notum genus canum ostendit Oliu. Vredius tom. I. Flandriae pag. 249. et fatetur Menagius in originibus Italicis voce *Bracco*. et Francicis in *Braque*. quem vide. Valesius quoque in Notitia Galliae p. 93. inde castrum nomen, quod est *Braccum Saccum* deducit. *Burm.*

Diuersos] Primi itaque et in Gallia canes bellicosi fuere, et nullos adhuc sagaces ibi fuisse Gratii tempore ex ipso aliisque colligere est: ita ad hunc locum Vlitius. atqui Celtas a Medis diuersos vocat Gratius. unde igitur hoc discrimen? an quia dociles Celtas, aequae ac bellicosi? ita quidem videtur. Potest quidem explicari non minus recte, per *longe ab invicem disiunctos*, quibus

Arma negant contra, Martemque odere
Geloni,

Sed natura sagax: Perfes in utroque paratus.
Sunt qui Seras alant, genus intractabilis irae.

160 At contra faciles, magnique Lycaones armis.
Sed

quibus patria est maxime disiuncta. *Iohnf.* Vltius videtur vocis *diuersos* nullam rationem habuisse. et potest explicari sane cum Titio et *Iohnf.* qui ex regione longe a Media remota sunt orti (vid. ad Ouid. Epist. XII, 145.) aut qui etiam dociliores Medis sunt, et ita contrariae naturae, ut ita *diuersus parens* Calpurn. Ecl. II, 38. posset etiam hoc sensu capi, et aduersarii intelligantur, et si inter se committerentur, ut saepe fit. ut ita *diuersae partes* passim, *diuersa gens* Ouid. Ep. VII, 7. pro hostili. sed quisque capiat pro arbitrio suo. *Burm.*

157. *Arma negant contra*] *Ἐκλειψίς*, videlicet *ire* aut *mittendos esse*, aut quid tale. *Titius.* *Negare arma* simpliciter sine ellipsi est, nolunt pugnare, et ita *negare comitem* Ouid. I. Art. 127. quod nescio, cur *Heinsio* displicuerit: *negare manum* alicui III. *Trist.* IV, 76. et talia infinita. alio sensu *arma negare mihi* dixit *Ajax* apud Ouid. XIII, 254. contra dicitur arma *velle*. vid. inf. v. 173. *Burm.*

158. *In utroque*] An non, ut *Heinsius* notauit in margine, praestat *in utrumque?* ut *Virgilius*, quem centies imitatur, de *Sinone* II. *Aen.* 61.

Fidens animi, atque in utrumque paratus,

Seu versare dolos, seu certae occumbere morti.

Sed retineo tamen scripturam editam. nam in *Virgilio* loco *in pro ad* ponitur, ut explicat *Seruius*. hic vero peritiam, ingenium et naturam canis, in utroque genere venatus notat. ita in *iure paratus* *Scaevola* dicitur *Ciceroni*, ut docet *Cl. Graevius* ad *Suet. Claud.* 42. Qui ibi sine praepositione dixit, *utroque sermone paratus.* *Paratus ad partes* quid sit, docuimus ad Ouid. I. *Amor.* VIII, 87. *Burm.*

irae] *Ira* hic pro fortitudine et vehementia debet capi, ut passim apud *Poetas* *ira* tribuitur *Leonibus*, et etiam *mitibus*. vid. *Barth.* ad *Stat.* IV, 23. et 114. et saepius. *Burm.*

160. *Faciles*] *Heinsius* corrigebat, *graciles*. Sed melior est oppositio, si *faciles* retineatur: ut ita passim *Terentius* *facilem* patrem opponit duro,

Sed non Hyrcanae satis est vehementia genti
 Tanta: suis petiere vltro fera semina filuis.
 Dat Venus adcessus, et blando foedere iungit.
 Tunc et mansuetis tuto ferus errat adulter

165 In

duro, iracundo et truculento.
 vid. ad Nemes. vl. 50. *Burm.*

armis] Ad arma sua habiles
 ait Arcadios canes. Aut *armis*,
 brachiis quasi, aut lacertis va-
 let. *Barth.* Dubium iterum,
 an ab *arma*, an *armi* deducen-
 dus casus. si ab *arma*, intelli-
 gendum bello esse egregios,
 vt ita *magnus artibus* Cicer.
 pro Quinct. cap. XXX. ita in-
 fra vl. 173. vid. ad vl. 4. Sca-
 liger malebat, *magnisque L. ar-*
mis. quod eodem redit. *Burm.*

162. *Tanta:*] Malo, *nata*
 i. e. natiua, ingenita vehe-
 mentia non satis est Hyrcanis
 canibus. *Iohns.* Dubito, an
 auctoritate boni scriptoris de-
 fendi posset *nata*, et recte dici,
natam vehemenciam esse genti,
 pro innata, natiua, propria ex
 natalibus arbitriis, vt loquitur
 alibi. nec tamen *tanta* placet
 admodum, licet et infr. 196.
tantum vitium dicat fere eodem
 sensu: deinde *suis filuis* et *vl-*
tro, (quod Aristoteli repugna-
 re recte animaduertit Iohnso-
 nius, et quae vox iterum re-
 petitur mox) habent, quod of-
 fendat. forte scripserit,

Sed non Hyrcanis satis est
vehemencia gentis

Tanta suae. Petiere vltro fera
semina filuis.

Pro *vtro* posset et ex libro
 veteri Barthii legi, *ultra*, id
 est semina feriora, quam Hyr-
 canae genti propria et natu-
 ralis est vehementia, licet et
vtro posset capi pro *ultra*, in-
 super, vt Vossius docet ad Ca-
 tull. p. 327. hic vero erit sen-
 sus, sed tanta (id est propria
 et nota satis) vehementia gen-
 tis suae non sufficit Hyrcanis,
 sed canibus suis petunt vltra,
 id est praeterea feriora semi-
 na ex tigribus, quae in filuis
 Hyrcanis (vnde *Hyrcanae Ti-*
gres celebres habentur) fre-
 quentes sunt. si *vtro* retineas,
 ne explices de canibus, quae
 instinctu quasi naturae, sponte,
 et non sollicitatae quaerunt
 adulteria Tigridum: hoc enim
 Aristoteli et Aeliano repu-
 gnat, sed *petiere* referendum
 ad *gentem Hyrcanam*, siue Hyr-
 canos. perfecto vero tempore
 more suo vtitur, pro petero
 solent. vt mox 184. *subierunt*.
 et supra 45. *exterruit*. et pas-
 sim. vid. ad vl. 221. et saepe
 alibi. *Burm.*

fera semina] Hircanos ca-
 nes ait non contentos agnata
 vehementia, filuas subire et
 tigribus misceri. *Barth.*

164. *Adulter*] Tigrin dicit.
 Translatio adulterii ab homi-
 nibus

165 In stabulis, vltroque grauis succedere Tigrim
Aufa

nibus ad feras. Claudian. de Pardo, Conf. Mal. 304.

— — — leaenae

*Nobiliorem vterum viridis
corrupit adulter.*

Barth.

165. Grauis] Grauida. Virg. I. Aen. 274.

*Marte grauis geminam partu
dabit Ilia prolem.*

Barth. Planior sensus erit, si legamus *grauem*, vti citauit Salmasius ad Solin. Apud Maron. X. Aen. 207. *It grauis Auletes*, id est *fortis*, inquit Seruius. Auienus Fab. XL. *grauem leonem* indigetat, cui *grauem iram* et *graves oculos* attribuit Fab. XXIV. Eodem sensu hic *grauem tigrim* haberemus. *Vlit.* Hic versus valde sollicitos habuit olim Heinsum et Graeuium, vt ex Epistolis patet, quas edidi, tom. IV. Syllog. p. 285. vbi ille tentabat,

*Vteroque graui succedere
Tigrim*

Aufa canis.

et in sequentibus vehementer adhuc laborare videbis. in ora Codicis sui coniciebat Heinsum,

*Vteroque grauem succedere
Tigrim*

Aufa canis.

vide plura tentantes pag. 287. 288. et 293. mihi placeret vel *vteroque grauem succedere tigrim aufa canis.* vel quia *vtero*

anteceffit, *vltroque grauem succedere tigrim aufa canis*, vt *succedere* pro subire, succumbere tigris sit positum: eo fere sensu, vt apud Nemes. 116. *huic parilem submitte marem* explicant eruditi: *συμπλέκονται αὐταῖς* dicit Aelian. commiscentur cum illis: dicit vero plus noster Aeliano et Aristotele, quia Poëta, illi Historici *grauis* vero rectius tigris mihi videtur dici, quam canis, quae certe, cum coit cum Tigride, nondum grauida potest dici, et recte Vlitius ita cepit, et Salmasius. *succedere* vero accusatiuo casui iungi satis est obuium. Vid. Gronou. ad Liu. XXXV, 45. et quae nos ad Calpurn. Flac. Declam. XXIX. diximus. *Grauem* vero Tigrim potest dixisse, vel, vt Vlitius probat, pro feroci, forti, vehementi. vid. quae ad Val. Flac. I, 145. diximus. Vel quia succumbenti cani grauis Tigris incumbit, cui leuior consuetudo est cum cane sui generis. posset et legi, *vltroque graui succedere Tigri Aufa canis.* vt opponatur canis nunc sponte se summittens alteri in siluam deportatae, et alligatae arbori. et tunc ex Aeliano etiam *grauem* possemus *saturam* explicare. nam non stimulari libidine, nec misceri canibus Tigres, nisi saturatas praeda,

Aufa canis, maiore tulit de sanguine foetum.
Sed praeceps virtus ipsa venabitur aula.

Ille

praeda, ἐν πλησμονῇ ait: fame autem inanes, canes lacerare. Ita *mero grauis* Ouid. III. Met. 608. *grauis cibo* Liv. XXXI, 41. *cibo vinoque graues* Ouid. Epist. XIV, 33. non dissimili modo *graues hircos* dixit Martial. IV, 66. pro pinguibus. *gravi* vero propior est antiquae scripturae *Tigris*, vbi vltima litera geminata ex proximo vocabulo *succedere*. si *gravis* absolute pro pleno, satiatio displicet, capiat priori significatu, quem dedimus. *Burm.*

166. *Maiore de sanguine*] Praestantiori, nobiliori genere. Horat. Art. Poët. 292. *Pompilius sanguis*. Virg. VI, 836. *proiice tela manu sanguis meus*. Titius.

167. *Praeceptis*] Praefestina; impetus animi praeferridus. *Johns.* Dicitur, vt in *Halieut.* 75. *praeceps audacia*, de qua vide *Heinf.* ad *Claudian.* praef. lib. I. Rapt. 9. forte tamen scripserit *praecox*. *Burm.*

ipsa venabitur aula] Locus circumseptus, vbi totum agmen canum mansiones suas habet. Horat. lib. I. Epist. II.

— — *venaticus ex quo*

Tempore ceruinam pellem la-
trauit in aula,

Militat in siluis catulus.

Petronius *aulam* pro cauea

posuit. cap. CXIX. vs. 17. *Vlit.* Pro nido, vt apud Martialem, *aulas apum*, interpretatur *Barthius*. *Aulae* non apibus, sed Regi eorum metaphorice assignantur, *Georg.* VI, 201.

— *ipsi regem, paruosque*
Quirites

Sufficiunt, aulisque et cerea
regna resingunt.

Apud Gratium vero quid hic *aula* sit, docet *Seruius* ad IX. *Aeneid.* 60. *Graeci aulas vocant animalium receptacula. Vnde septa, quae turbas prohibent in sacris aedibus et tribunalibus, aulas vocamus.* Non sunt itaque nidi aut caueae, sed tota cancellata septa, quales illae in templis aulae, quae altare sepiunt. *Vlit.* Vide notas ad *Petronii* locum. ita et *Oppian.* IV. *Cyneg.* 107. *μέλαθρον* ponit pro Leonis cauea. hae caueae erant vel portatiles, vt certe illa *Petronii aula*, vel, vt *Vlitius*, septa et cancellata, et hinc apud *Virgil.* I. *Aen.* 140. eleganter de feroci et indomito Aeolo, *Neptunus indignabundus* dicit,

— — *illa se iactet in aula*
Aeolus, et clauso ventorum
carcere regnet.

Vbi *Seruius* notat, esse irrisionem, quod *aulam* vocat carcerem mox. et ita non semper eodem modo explicanda vox erat.

Ille tibi et pecudum multo cum sanguine
crescet:

Pasce tamen, quaecumque domi sibi cri-
mina fecit,

170 Excutiet filua magnus pugnator adeptus.
At fugit aduersos idem quos reperit hostes
Vmber.

erat. *Clathra* dici ostendit multis Heinſ. ad Claud. III. de laud. Stilic. 272. et ad Sil. I, 466. Catuli vero ex cane Hyrcana et tigride, inclusi fuiffe videntur septis, propter rabiem: sed qua ratione tunc venari, et cum sanguine pecudum crescere possint, non video: nisi aliquando emittantur, vt venatui adfuescant; vel, in eodem septo etiam alia animalia nutriantur. vt apud Martial. IX, 73. Leo et Aries et agna in eadem cauea vel septo. hoc septum *palaeſtra* forte inde dicta, in qua exercebantur canes, et in qua apri et alia animalia. vide Scriuer. ad Martial. III, 82. vide et Vlit. ad Calp. I. Ecl. 15. *Burm.*

169. *Crimina fecit*] Latine hoc dici probamus ad Ouid. II. Art. 633. *Burm.*

170. *Excuetiet*] Ingenioſiſſima Gronouii (II. Obſ. 13.) coniectura, *Excuset*, sed ita Gratium scripſiſſe nondum mihi probat. *Excudere metum, furor*em Maroni, vt hic *excudere crimina*: quod amplius aliquid ſignificat, quam *excusare*. Qui

crimen excuſat, vmbraculi loco aliquid obtendit. Qui vero *excuetit* totum delet et abolet. *Vlit.* Nihil mutem. Ita *excudere diros amores* Ouid. X. Met. 426. *excuetiet* etiam poteſt capi pro te obliuiſci faciet; fere ita vtitur Cicero. pro domo cap. 28. *Illa calamitas, ſi ita eſt appellanda, excuſſit hoc genus totum maledicti, ne quiſque audeat iam reprehendere conſultum meum tot, tantis, tam ornatis iudiciis, testimoniis, auctoritatibus comprobatum*, et ita *excudere alicui mentem*, pro demere, expellere. de quo vide ad Sil. II, 592. et ſimilia paſſim. *Burm.*

171. *Idem quos*] Vetus Editio, *idem quo*. Videtur Gratius, ſalua relationis lege, ſcripſiſſe *qui*. Nam alioqui *to idem* quo referatur, non habet. *Barth.* *Vmber hostes quos repperit, idem aduerſus fugit*. Quid planius poterat dici? Aqua tamen haeret interpreti, et ſcribendum edicit: *qui repperit*. Infulſe proſus. *Vlit.* Nescio, an mereatur haec Barthii correctio tam acerbam cenſuram. Idem ille Vmber, qui ſollers et fide-

Vmber. quanta fides, vtinam, et follertia naris,
Tanta foret virtus, et tantum vellet in armis!
Quid freta si Morinûm, dubio refluentia
ponto,

175 Veneris, atque ipsos libeat penetrare
Britannos?

O quanta

et fidelis in indagando et reperiendo hoste est, fugit, si se illi opponat, repertus. ita Ouid. Ep. XX, 73.

Idem, qui facimus, factam tenuabimus iram.

De voce *idem* vid. ad Val. Fl. II, 104. Vulgatam tamen seruo, eodem modo mox vs. 186.

At clangore citat, quos nondum conspicit apros etc.

Burm.

173. *Vellet in armis*] Id est in bellis, quae armis geruntur. Virgil. I. Aen. *Arma virumque cano.* et supra 157. *arma negant.* aliter dictum paullo superius. vs. 160. at *contra faciles, magnique Lycaones armis.* *Vellet ergo tantum in armis* eleganter dictum, pro in ipsa pugna, idem ipsi impetus esset, qui ardor in inuestigando. ita *arma velle* et similia. vid. ad Sil. IX, 7. eruditissimum Drakenborchium. *Burm.*

174. *Morinum*] *Dubio ponto* est instabili et semper inaequali. *Barth.* Aufonius in *Mosella* 32. *biuio reflutus munimine pontus.* *Dubius* itaque hic pontus, qui nunquam certa statione manet, sed modo huc,

modo illuc aestu suo agitur. *Vlit.* Recte explicant. aliter *dubium* mare, saepe est, vnde periculum naufragii et submersionis. Ouid. Ep. XVIII, 52. IV. ex Pont. X, 10. sed ex nostri Poëtae sensu dixit *dubiam Syrtim*, Lucan. I, 686. vbi vide doctissimi Oudendorpii notas. Iornand. de reb. Get. cap. V. *terra paludibus dubia.* vid. Scal. ad Manil. V, 794. Sic fere *dubium coelum* dicitur, nunc serenum, nunc pluuium. *Burm.*

175. *Atque ipsos*] Licet non culpam hanc locutionem, tamen video saepius *penetrare regionem* dici, quam ipsos *populos*, vt ita *Aegyptum penetrare* Sueton. Caes. 52. et ita Florus et alii. sed de hominibus fere dicunt *penetrare ad eos.* quare hic legerem, *atque ipsos l. penetrare Britannos.* Sueton. Caes. 6. *Clodium inter publicas ceremonias penetrasse ad eam fama erat.* 58. *per stationes hostium penetrauit ad suos.* sic Catull. Carm. cap. XI.

Sive in extremos penetrabit Indos.

Burm.

O quanta est merces, et quantum impendia
supra!

Si non ad speciem mentiturosque decores
Protinus; (haec vna est catulis iactura Bri-
tannis)

At magnum cum venit opus, promendaque
virtus,

Et

176. *Quantum impendia supra!*] Ait, impendia bene compensare canes Britannos. *Barth.*

177. *Ad speciem*] Ita Mela II, 2. de Thracia, viros benignius alit, non ad speciem tamen: nam illis asper atque indecens corporum habitus. vid. Pontan. ad Macrob. II, 9. Keuchen. ad Seren. Samm cap. 5. male ergo Heinſius tentabat, si non dant speciem: nam obuia locutio est etiam in aliis, ad speciem. Sueton. Caes. LXVII. milites argento et auro politis armis ornavit, simul et ad speciem, et ut tenuciores eorum in praelio essent. Flor. II, 12. ad imperii speciem magna nomina. *Burm.*

178. *Catulis*] dubito, vtrum pro canibus commode satis positum, an ita potius scribendum sit. *Vlit.* Vossius ad Catullum p. 100. ad haec verba, *catuli ore Gallicani* sic dicit. *catuli* i. e. canis. vt passim apud Horatium, Virgilium; Graeci *σκύμνους* vocant, non recens genitos, sed adultos. nulla

itaque opus correctione. occurrit postea v. 400. *Iobns.* Vide ad Nemes. Cyn. 129.

179. *Ad magnum*] Hanc e vet. lib. scripturam seruari. *Barthius* ex sua sibi Edit. refingit: *At, magnum*, etc. Mens *Gratii* autem haec est: *cum opus ad magnum venit*, id est cum bellandum est collata cum feris vi, et extremo vitae periculo discernendum. *Magnum opus* itaque bellicosa est venatio, vt mox, *leue opus*, cum cursu tantum in fugaces feras contenditur. *Opus* ipsam saepissime venationem vocat. *Vlit.* *At praetuli*, praecedente enim si rectius at subiicitur. vid. *Gronou.* ad *Liu.* XXII, 37. et hoc requirit praecedens *ad speciem*, cui nunc vsu opponit, vt saepe auctores. *Manil.* II. 821.

Effectu minor in specie, sed maior in vsu.

vbi ex codice *Sufiano* in speciem notauerat *Heinſius*. vnde *Iustin.* XIV, 6. *Speciosum magis, quam vtilem gregem* dixit.

180 Et vocat extremo praeceps discrimine Mauors,
 Non tunc egregios tantum admirere Mo-
 lossos,
 Comparat his versuta suas Athamania fraudes,
 Acyrusque, Pheraeque, et clandestinus
 Acarnan.

Sicut

et contrario sensu Ovidius
 VII. Met. 681.

— — — et usum
 Maiorem specie mirabere, di-
 xit in isto.

Burm.

181. *Molossos*] pergit belli-
 cosos canes recensere, inter
 quos celeberrimi olim Molossi,
 ideoque *egregios* hic vocat, *acres*
 Virgil. Georg. III. ubi Seruius:
 in Molossis fortitudo laudatur.
 Vlit. Ita mox Molosso patre et
 Aetola matre natum canem
 non vanae linguae fore tradit
 noster vs. 196. *Burm.*

182. *Comparat*] Forte, *com-
 paret.* et ita puto Gesnerum le-
 gisse, in cuius Hist. Quadrup.
 pag. 217. vitiose excusum est
competar pro *comparat.* vid. et
 inf. vs. 507. *Burm.*

fraudes] *Fraudes* eorum
 sunt subiti insultus, et repen-
 tini ac taciti accessus. Tale
 quid in Indico cane laudat Pli-
 nius, *ingenti primum larratu
 inuenit: mox irruit assultans, con-
 traque belluam exsurgens hinc et
 illinc artificii dimicatione, qua
 maxime opus esset, infestans at-
 que evitans, donec assidua rota-*

tum vertigine afflixit. Hae bel-
 licosorum fraudes sunt. Vlit.

183. *Acyrusque*] Lege *Acy-
 tus.* Barth. Gesnerus coniecit
 primus, *Acytus*, quae est ad-
 eo ignobilis, vt tam generosos
 canes produxisse verisimile
 non sit. Fuit cum substituen-
 dum putarem *Acritas*, quod ini-
 tium Messeniaci sinus est, et
 haud longe Taygetus mons ca-
 nibus Laconicis cognitissimus.
 Nunc vero ipsum *Taygetum* hic
 restituendum puto, cuius canes
 pro toto genere κατ' ἐξοχήν
 posuit Maro Georg. III. *Tay-
 getique canes.* Vlit. *Epirusque*
 restituit Grononius. Heinsius,
Arginus. Iohns. Vid. Syllog.
 Epist. t. IV. p. 285. et ad Ouid.
 VI. Met. 416. sed Argiuos ca-
 nes voluisse miscere Poëtam
 canibus, in alia parte Graeciae
 versus Epirum et Macedoniam,
 non fit verosimile. Latet no-
 men gentis vel urbis in vicini-
 a aliarum. Scaliger ad-
 scripserat *Ascyrus*, quem lo-
 cum ignoro, nisi aliquem no-
 verit, vnde *Ascyridem* palu-
 dem dictam memorat Liuius
 lib. XLIV, 2. sed obscurior
 eius

Sicut Acarnanes subierunt proelia furto:

185 Sic canis illa suos taciturna superuenit hostes.

At clangore citat, quos nondum conspicit,

apros

Aetola

eius notitia vix videtur persuadere eius meminisse Gratium. *Burm.*

clandestinus Acarnan] Qui ex insidiis viatorem adoritur. *Titius.*

184. *Sicut Acarnanes]* Thucydides lib. III. ad finem narrat, vt Acarnanes, consilio Demosthenis in insidiis locati Ambraciotas prorsus profligarunt. Huic historiae alludit Gratius. *Iohns.* Nescio, an ad singulare aliquod Acarnanum factum respiciat, an potius ad eorum consuetudinem, vt recte Barthius: ita vt *subierunt* sit pro *subire* solent; vt supra 162. vidimus. ex moribus ergo gentis, canes etiam fraudibus vti docet. *Superuenire* vero proprium esse bello docuit Barth. I. *Adu.* 16. et alii passim. sed noster noue accusatiuum casum ipsi dat, cum alii fere datiuum adiungant: ita Stat. VII. *Theb.* 275. *nimia sate laeta superuenit verba.* vbi recte, opprimit, reddit Lutatius. *Burm.*

Furto] Clam, dolo. Sic *κλοπήν* pro furto bellico dixit Libanius, Declamatione Menelai. *furtiuum bellum* Procopius de Bello Persico lib. I. Gratii est sententia: sicut Acar-

nanes consueuerunt clam et dolo hostibus nocere, sic eorum quoque canes mores eosdem furtim subrependi vsurpant. Vox *superuenit*, improuisum damnum denotat. *Barth.* *Furto* pro *furtim*. (vid. ad Quid. VI. *Epist.* 43. et *subire* esse verbum occultae et furtinae molitionis docuit Brouckh. ad Propert. I. IX, 26. vid. et inf. 257. *Burm.*

185. *Sic canis illa]* Semel dicendum est, libentius Cynegeticos scriptores canes, foeminas nominare, quam mares ad exercitium venandi, propterea quod eae longe sint animosiores. *Titius.*

186. *At clangore]* Gannitu. Festus. *gannitio canum querula murmuratio.* Clangorem de tuba Virgilius dixit. *Titius.* *Clamore* corrigit doctissimus Marklandus ad Stat. I. *Silu.* IV, 55. quia *clamor* in venaticis canibus proprie dicitur. fateor, sed non ideo minus noster hic eleganter *clangorem* canibus tribuit, quia grauior clamore, vnde *malignum officium* vocat. et hinc *κλέγγην* canibus tribuit Xenophon iunior cap. III. XXI. et alibi. et distinguit ab *ύλαγμῶ* latratu. *Burm.*

Aetola quaecumque canis de stirpe (ma-
lignum

Officium) siue illa metus conuicia rupit,

Seu frustra nimius properat furor. et tamen
illud

190 Ne

citari] Hic vero malignum officium diuuirum, et simul peruersam explicationem notare fas est. dicunt, se non plus semel in Poëta purioris aeu*u* *citari* pro excitari legisse: Quis vero ille sit, non indicant, nisi illum locum significant, quem ex Valerio Flac. lib. III, 527. (vbi *citatae sorores*, pro excitatae, producunt, cum sit ibi alia verbi vis, et *citatae* sint incitatae, cum impetu ruentes, vt explicui, et ex Statio eiusque interprete Barthio ostendi, quem mihi sublegerunt. et ita *citare equos*, et *citati equi*, *curfus*, *gradus* passim occurrunt, pro *citis*, *celeribus*. Sed hic *citare clangore*, est eodem modo dictum, vt *ciere* et *citare voce*, *sono*, quod saepe occurrit. ita *manes citare*, de quo vide Hein*o*. ad Claud. I. in Rufin. 155. vid. Festum in *proci-*
tant. vbi, *citare est vocitare*, qui vero *citatur voce*, ille facit, vt exsurgant, et ita simul excitat. Sic Lucret. V. 1250. *canibus ciere*: sic *citabantur* per praeco-
nes rei, testes et alii quae obuia sunt. Et Catull. LVI. ait, *se citari ad suam munus*. Senec. Herc. Octoe. 12, 38. *citatum*

gressibus vici feram, potest capi pro *celerem*, vt *pernix* dicitur Herc. Fur. 222. *Burm.*

187. *Malignum officium*] Venantibus malignum, vtpote quod feris euadendi copiam dat. noxia sedulitas. *Iohn*s*.*

188. *Conuicia*] Vox inordinata et confusa *conuicium* dicitur quaeuis. *Barth.* Clamorem. *Phaedrus* lib. I. fab. 6. *Clamorem ranae sustulere ad sidera, conuicio permotus quaerit Iupiter causam querelae.* Lib. III. fab. 14. *Cicada accerbim noctuae conuicium faciebat.* *Iohn*s*.*

189. *Furo*r**] Scribo *fauor*. dum sibi fauet ante tempus, et praedam credit suam, a qua longe adhuc abest. sic infra 230.

Ne qua ex nimio redeat iactura fauore.

Et mox 240.

— *vt ne prima fauentem pignora fallant.*

Gronon. II. Obs. 13. *Iohn*s*.* Verisimilis coniectura Grononii quia hae voces passim in MSS. reperiuntur inter se commutari. vt apud *Lucan.* II, 447. VIII, 359. *Sil. Ital.* VII, 496. vbi eodem modo dubia est scriptura, et *fauorem* explicare licet temeritatem magistrum militum

190 Ne vnum totas genus adspernere per artes,
Mirum quam celeres, et quantum nare me-
rentur:

Tunc non est victi cui concessere labori.

Idcirco variis miscebo gentibus vsum.

Quon-

litum, qua ille videbat Hanni-
bali ad victoriam viam aperi-
ri, vel *furorem*, vt viri docti
malunt, impetum et inconsul-
tum in Hannibalem tendendi
consilium. vid. Cl. Drakenb.
Burm.

190. *Vanum*] Vt vanum et
inutile. *Iohns.*

totas per artes] Artes venan-
di tres sunt, robur, odor, vo-
locitas. Robusti fere omnes
canes sunt, quos haecenus no-
minauit, exceptis Gelonis et
Vmbro. Athamanes et reli-
qui fraude magis, quam nuda
vi hostes suos debellant. His
subiicit nunc Aetolos, et belli-
cosae venationi aut fraudulen-
tae ineptos esse ostendit, quia
produnt clangore suo feras non-
dum conspectas. *Vlit.*

191. *Celeres*] Non vt inter
veloces constituendi sunt, sed
quod celerius et expeditius in-
uestigent. Hoc est, cur Maro
Georg. III, 405. dixerit: *Ve-
loces Spartaee catulos*, qui faga-
citate alias commendantur.
Vlit.

merentur] Praestant. *Barth.*
In eius editione est *merente*.

192. *Tum non*] Porro nul-
lus est labor, cui labori cesse-

runt vnquam defatigati. *Iohns.*
Heinsius in ora codicis, *tum
nil est, victi cui concessere, labo-
rum.* vel, *nihil e, v. c. c. laboris.*
Meursius. *tum non et victi cum
concessere labori.* Mihi vulgata
satisfacit. Sed videndum, an
ex vsu elegantioris aeuu dixe-
rit Gratius *victos concedere la-
bori*, cum vsitatius sit *cedere*,
vt videre licet ex illis, quae
Graeuus ad Cicer. I. Catil. 9.
Cort. ad Sall. Catil. Excursu
IV. et alii notarunt: victorum
enim est *cedere*, cui pares non
sunt. sed tam fastidiose ne
simus: vt enim *fatis concedere*
dicuntur, qui a fatis vincuntur
(vid. ad Val. Flac. I, 454.) *do-
lori concedere*, qui ab eo vin-
cuntur, *somno concedere* Nemes.
II. Ecl. 43. vt passim *vinci so-
mno*. vid. ad Ouid. XI. Met.
238. et similia obuia. sic ergo
et recte victus labori concedit.
Burm.

193. *Miscebo gentibus vsum*] *Suadeam*, vt diuersi generis ca-
nes inter se coitu misceantur.
Titius. Heins. Epistol. Syllog.
t. IV. p. 285. *Miscebo.* recte,
vt puto; praeceptum enim es-
se Poetae potest, vt moneat,
ex diuersis gentibus canes esse

Quondam inconsultis mater dabit Vmbrica
Gallis

195 Sensum agilem: traxere animos de patre
Gelonae

Hyrcano,

miscendos, qui inter se coëuntes dotes quasdam et virtutes alienas trahant a patre vel matre diuersae gentis, et ita emendent vitia suae stirpis. Insolentior tamen mihi locutio videtur *miscere usum diuersis gentibus*, nec video, quid inferat *τὸ idcirco*: an scripserit, *variis misceto gentibus unum*, vel *vnam*, ut de Aetola cane pergat agere, quam multi ob malignum officium nolunt adhibere, sed auctor non spernendam per totas artes, id est omnino, credit, quia est sagacissima, nec labori succumbit, et idcirco vel vnā saltem admisce canibus aliis ex diuersis gentibus. posset et ita capi totus hic locus, ut non tantum de coniunctione, quae coitu fit, sed et de ipso venatu, ubi variis ex gentibus canes miscentur inter se, agat: continuat autem de Aetola cane ad vs. 97. et media de Gallis ex Vmbrā matre, et Gelonis ex Hyrcano exempli gratia adducit. Videant eruditores: ego timide coniecturam meam prodo. *Burm.*

194. *Quondam*] *Quondam*, hic est aliquando, ut plurimum. Vide Heinl. ad Ouid.

II. Trist. 85. et infra vs. 500. *Burm.*

inconsultis Gallis] Temere in agris errantibus, quia nulla inest illis naris solertia, qua duce dirigantur. Nam v. 156. laudantur tantum ob bellicosam venationem. *Iobns.* De voce *inconsultus* vid. ad vs. 4. huic loco accommodatus locus Senecae de Tranq. Anim. 12. *inconsultus illis variusque cursus est.* *Burm.*

195. *Sensum agilem.*] *Sensum* pro ingenio aut acumine posuit. Virgil. Culice.

Vt tibi digna tuo poliantur carmina sensu.

Barth.

traxere animos] Hic fur- tum et inscitiam prodit nouellus interpretes Gratii, qui dicit, sic loqui aliquando poëtas, et ex Ouidii Tristibus locum producit, non designato libro vel Elegia, et explicat hoc modo, *facere animos*, id est *sumere animos*, quia scilicet in lexico Fabri repererat hoc exemplum ex Ouid. IV. Trist. 9. ubi tamen non exstat, sed Eleg. VIII, 3. sequebatur vero paulo post in Fabio, *sumere animum* ex l. Fast. 147. Faber vero, siue quicumque interpolauit, exponit,

Hyrcano, et vanae tantum Calydonia lin-
guae

Exhibet vitium patre emendata Molosso.

Scilicet

nit, *facere animos per reddere
animum*, vt Terent. And. II.
I. sed longe diuersa est Ouidii
sententia;

*Quae tibi res animos in me
facit, improbe?*

Id est, quae res te fecit mihi
inimicum, et tam insolentem,
vt misero audeas insultare.
Quae nihil habent commune
cum hoc Gratii loco. nam *tra-
bere* proprie verbum de nomi-
nibus, genere, ingenio, mori-
bus, et aliis, quae ex parenti-
bus ducimus. sic Gelonae canes
mansuetiores, ex patre Hyrca-
no, trahunt vehementiam il-
lam, quam supra in Hyrcanis
praedicauit. vid. ad Ouid. IV.
Met. 415. ita VI. Fast. 132.
sed genus inde trahunt. ibid. 802.
Vnde trahit Marcia casta genus.
Manil. V, 256. *Inde trahit
quicumque genus moresque.* Suet.
Tib. 3. *Genus ex stirpe hac tra-
xit Tiberius.* Ita originem tra-
bere Liu. lib. VIII, 22. et quae
passim occurrunt, non his no-
tis committenda, nisi tam ru-
des et stultos interpretes hic
Poëta nactus esset. *ducti ab ori-
gine mores supra 154. Burm.*

196. *Et vanae tantum Caly-
donialinguae]* Sine dubio Poëta,
vt *inconsultos Gallos* dicens, im-
petuni gentis per canes notat,
ita hic Aetolos tangit sub ca-

num nomine. nam in illis fae-
pe vanam linguam et animum
notant scriptores. ita *vanitate*
sua omnium aures offendisse
dicit Liuius libr. XXXIII, II.
vaniloquentiam dat Alexandro
Aetolorum principi lib.
XXXIV, 24. et XXXVI, 17.
gentem vanissimam vocat. et ita
passim. et modo Aetolos canes
vanum genus vocauit vs. 190.
per Calydoniam vero Aetoliam
intelligi docet Varro lib. VI.
de L. L. pag. 869. Pacuuius,
*Calydonia altrix terra exuberant-
ium virorum*, vbi addit Varro.
*vt ager Tusculanus, sic Calydo-
nius ager est, non terra. sed lege
Poëtica quod terra Aetolia, in
qua Calydon, a parte totam ac-
cipi Aetoliam voluit.* Heinsius
pro *tantum vitium* malebat in-
cautum. sed *tantum* hic est, vt
supr. 162. *vebementia tanta.* vel
posset *tantum* esse pro solum,
vt Calydoniae canes, nisi a pa-
tre Molosso genus trahant, va-
nae linguae tantum sint. *Burm.*

167. *Exhibet]* extra vitium.
Ita Virgil. cum accusatiuo. *exit
tela.* Iohns. *Exire* quidem cum
accusatiuo construitur, vt viri
docti docuerunt ad Virg. I.
Aeneid. 357. et V, 580. et Sca-
lig. ad Manil. V, 164. et Heins.
ad Ouid. VII. Met. 517. et
alibi. sed in illis sensus quidam

Scilicet ex omni florem virtute capeffunt,
 Et fequitur natura fauens, at te leue fi qua
 200 Tangit opus, pavidosque iuuat compellere
 dorcas,
 Aut verfuta fequi leporis veftigia parui;

Petro-

diuerfus eft, fed hic notat exuere, euadere, deponere, vt inf 372. et alibi, quare hoc inter fingularia Gratii repono.

Burm.

emendata] Elegantiffima translatio a libris, qui *emendari* dicuntur. Ita Ouidius *mendam* pro naeuo corporis dixit Amor.

I. V, 17.

Vt ftetit ante oculos pofito velamine nostros,

In toto unquam corpore menda fuit.

Barth. An non patre *emendante*. fed eodem redit. *Burm.*

198. *Florem virtute capeffunt*] Id quod optimum eft ac pulcherrimum in quaque re, *flos* appellari confuevit. neque aliter Graeci. Oppianus dixit IV. Cyn. 153. *Αὐτοὶ δ' οἶός ἄωτα πρόπαν δέμας ἀμφιέσαντο* *Titius.*

199. *Sequitur natura*] *Tralata* haec figura fermonis a cera, quae *fequi* dicitur manum artificis. *Barth.* Vid. ad *Quintil.* II. de *Inst. Orat.* 14. et I. *Declam.* 7. et XIII, 17.

200. *Tangit*] *Capit*, deletat. *Iohnf.*

opus] *Venatio.* *Idem.*

dorcas] pro *Dorcadēs*. *Titius.* Inufitator haec vox a *δορξ*, *δορκός*, non a *δορκάς*, vnde *dorcadēs* fecerunt Latini. *Glossae veteres*: *δορκάς*, *damma*, *capriola*. Ita scribebant illo tempore pro *dama*, *capreola*. *Vlit.*

201. *Versuta*] Nihil moueo, fed forte scripserit, *aut hirsuta fequi*, vt respiciat ad nomen *δασυπῆς*, quo et lepus et cuniculus designatur, vt multis *Gesnerus* ostendit: et certe licet *dasy-podes* diuerfi essent a lepore, non minus lepos pilos sub pedibus habet. Vnde *Xenophon* alter, siue *Arrianus* cap. 14. dicit, eum habere *δασεῖς πόδας*, et ideo sine noxa per glaciem currere. et cap. 18. idem dicit, ideoque eum non laedi asperitate locorum. *Versuta* vero ex *Xenophonte* possunt ex poni. *Τὰ ἐκ τῶν αὐτῶν πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἤκοντα*, et eos turbare *veftigia*, siue *ἐπαλλάττοντας ἄλματα*, *ἐμποιῶντες ἵχνεσιν ἵχνη ἀποχωρεῖν*, scribit idem de *Venat.* p. 985. vid. et *veftigiorum*

Petronios (scit fama) canes, volucresque
Sugambros,

giorum variorum descriptionem p. 985. et aliae artes, quibus salutem tuetur et quaerit lepus, venatoribus sunt notae, Martial. I, 56. *Leporemque forti callidum rumpes equo.* Vid. et inf. 225. *Burm.*

aut versuta sequi] Paruorum leporum quam adultiorum olentiora esse vestigia tradit Xenophon Cynegetico, quem forte respexit hoc Epitheto Gratius. *Bartb.*

202. *Petronios*] Qui sint isti canes *Petronii*, nondum comperi; cogitabam *Petrinos*, a populis Petrinis Siciliae: vel *Petragoros*, quasi Aquitanos: vel *Petronios* a colonia eius nominis in Carnis ad Drauum, cuius meminit Tacitus: quos *Petrobios* vocat Ammianus. *Petronia amnis est in Tiberim profluens.* Festus. Video a *Petra*, quo nomine sunt plures vrbes, interdum *Petreus*, interdum *Petrinus*, interdum *Petrensis* derivari. vid. Steph. in Πέτρα. Non habeo, vbi consistam. *Titius.* *Petrunculi* et *Petronii* iidem sunt, canes veloces simul et sagaces, non a gente aliqua, sed a qualitate nomen sortiti. Festus in schedis: *Petrones, rustici a petrarum asperitate, et duritie dicuntur.* *Petronii* hinc Romanorum familia: et *Petronii canes*, quia ita *solidos calces*

habent, vt petras et rupes etiam illaesim percurrant. *Εὐποδες* hi vocantur Xenophonti cap. 7. In Italia fama tantum cognitum fuisse Gratii aevo, ipsa haec verba fidem faciunt. ex Belgio originem traxisse vero non absimile est. *Vlit. Pannonios* in margine notauerat Scriuerius.

202. (*Scit fama*)] Olim sic legebatur. at non putem dicere Gratum, *Petronios canes* isto aevo tantum fama cognitos. quid enim iuberet deligere ad hanc venationem, qui nulli essent? sed scripsit, *scit fama.* testem enim eius quod dicit, facit famam publicam, prorsus idem v. 256. *Thoës commissos (clarissima fama) Leones.* Gronouius. *Iobns.* Frequens haec fuit aberratio librariorum, pro *scit sic* supponentium: ita apud Lucan. III, 215. legendum puto cum Heinio. Et *felix, scit fama, Ninos.* Nec dubito in aliis locis vbi; *scit fama est*, saepe ita peccatum fuisse, licet non semper *scit* supponendum putem. Vid. Sil. lib. III, 191. et quae ibi adducit Drakenborch. Apud Quinctil. Declam. XXVIII, 12. vidimus, inimemorem sui magnum Grononium mutasse veram lectionem. *i nunc et dicit scisse rumorem.* est vero vfitatissima

Et pictam macula Vertraham delige falsa.

Chor

tissima formula, et vsus verbi scire, vbi ad testimonium citamus res vel homines, Stat. VIII, 102. Scit Iudicis vrna Dictaei IV. Silu. VI, 93. Scit adhuc florente sub aeuo Par magnis Vestinus auis. Claud. I. in Eutr. 409. Scit Tabraca, Ouid. XII. Met. 440. Scit tuus hoc genitor. XIII, 202. Scis hoc Menelae. Stat. I. Thef. 70. natosque tibi (scis ipsa) parauit. Scit fama supr. vf. 100. Turnebus volebat, sed ibi dat praetulimus. eadem est ratio in vf. 256. clarissima fama. Burm.

203. Vertraham delige falsa] Meminit Martial. lib. XIV. Epig. 200. a Turnebo lib. XVIII. cap. 1. in eam rem notatus, sed syllaba media correpta, quod in barbaro vocabulo mirum obuenire nemini debet. Barb. Mirum nemini videbitur, quod barbarae voces in Latium delatae non literas aliquot, sed totas saepe syllabas diuersas acceperint. Integrum fuisse augurer. Velt-rachi. Velt campum significat. Racha Saxonibus canem significauit. Veltracha abiit itaque in Vertracha, et Vertraba. Videri alicui posset, Veltracham hic apud Gratium quoque integre scriptum fuisse, cum in Notis Tyronis ac Senecae expresse Veltragam legamus, nisi quod Veltagra perperam excu-

sum est. Veltraga autem et Veltracha eodem modo pronuntiantur. Sed Vertraba ab illis positum est, qui Vertragum apud alios legerunt. Vlit. Incertae omnes has coniecturas puto: nam et posset deduci a verre longe, et dragen, quia leporem post longum cursum captum illaesum ad dominum refert. Quales a nostratibus beschutters dicuntur, quia a reliquorum canum laceratione defendunt praedam, vt integra potiatur venator. Ec-card, ad Leg. Salic. Tit. VI, §. 4. vertraham vel vertragum cum Skennero deducit a vertendo, quod cum Saxonibus et nobis etiam sit wenden, inde windbond deriuat, quasi wendbond. sed hic a celeritate, qua ventos aequat, figurata et poetis vsitata locutione, dictus est. praeterea si argutiis indulgere licet, posset dici quasi wild-dragers, qui praedam, i'wildr, portant. multa quoque concessit Cangius in Glossar. Med. Latinit. in canis. Pithoe, ad Leg. Salic, legit Veltrabum. Burm.

macula falsa] pictam macula falsa, pro diuersicolori. solent enim optimae Veltrachae nigris flauisque mixtim virgis luporum liciorum terga potissimum referre, ita tamen, vt nec virgae, nec maculae proprie dici possint. Vlit. Falsam illam maculam

Ocior adfectu mentis pinnaque cucurrit,
 205 Sed premit inuentas non inuentura latentes,
 Illa feras; quae Petroniis bene gloria constat.
 Quod si maturo pressantes gaudia lusu

Diffi-

ulam vix intelligo, nisi si Vlitius intellexerit colorem illum falso apparentem, quem nostrates *weerschy* vocare solent, qui ex fulgore aliquo repercusso solet oriri, et reuera tamen non est diuersus color. *Burm.*

204. *Ocior affectu mentis*] Non potuit summa celeritas commodius exprimi, nam sagittarum, ventorum ac fulminum pernitas, quibus imaginibus nonnunquam vtuntur Poetae, ad eam rem significandam, nugae sunt prae celeritate mentis, cuius summa est, vt quae verbis non satis exprimi queat, velocitas. Sed peccatum videtur a Gratio, quod procedendo oratio decrescat, cum post celeritatem mentis ad pinnas transierit. Homerus recte *Odyss.* VII, 35. ἐπεὶ σφισι δῶκ' Ἐνοσίχθων τῶν νεῆς ὠκείαι, ὡσεὶ πτερόν, ἢ ἐ νόημα. Sed poetae non sunt eius ordinis admodum obseruantes. *Titius.*

pinnaque] Sagitta pinna suffixa. *Barth.* Nescio, an pinna pro sagitta ponatur. *pennam* ita sumi docuimus ad *Valer. Flac.* VI, 421. quare, si pinna retinendum, pro *volucris* vel

ae capiendum, vt canis velocior currat *ae* volante. *Burm.*

207. *Pressantes*] Non intelligo haec satis, quis ille *maturus lusus*, et quid *pressare gaudia*. sensus tamen auctoris apparet; si possent continere latratum, quo gaudia de inuenta fera produnt, gloriam omnem auferrent. *Heinsius* volebat,

Quod si immaturo testantes gaudia plausu

Diffimulare etc.

Certe *pressare gaudia* vix puto dici posse. Voce enim hac aliter vtuntur. vid. ad *Ouid.* VIII. *Met.* 538. nec *pressare gaudia* eleganter dici credo, forte *maturo seruantes gaudia lusu*, vt *lusu* sit pro *lusui*. si possent gaudia sua differre et seruare, maturo lusui et alacritati, decus omne illis foret. ita in *Apuleii* loco, a *Vlitio* laudato, *tacita seruata musitatione. lusu* autem pro *lusui* capi solere, non opus est, vt doceam. vid. et *vf.* 60. et *Broukh.* ad *Propert.* I. XI, 12. pro *lusu* posset et *nutu* legi vel *motu*, vel etiam *nisu*. sed facillimum sensum eliceremus, si illud *testantes* *Heinsii* amplectentes legeremus,

Quod

Diffimulare feras, tacitique adcedere possent:
 Illis omne decus, quod nunc, Metagontes,
 habetis,

210 Constaret filuis: sed virtus irrita damno est.

At

*Quod si maturo testantes gau-
 dia lusu,*

Diffimulare; feras etc.

gaudia dictum eodem sensu inf.
 vs. 237.

*Aut effēcta leui testatur gau-
 dia cauda.*

Vbi effēcta gaudia, quae hic
mature lusa testari vult Poēta,
 non ante, quam deprehende-
 rint cubile ferae. *lusu* ergo
 est adulantis casus motus ille
 corporis, cauda simul, et ro-
 stro et pedibus demonstrantis
 feram, habitus. vnde Plinius
 lib. VIII, 40. *Quam signifi-
 cans demonstratio est, cauda pri-
 mum, deinde rostro.* Burm.

209. *Metagontes habetis]* vox
 haec pura puta Graeca est, vt
 supra *ancones. μετάγοντες*
 dicti, quia multo tempore et
 foetu *μετάγεται καὶ συγ-
 κέκρται ἢ φύσις αὐτῶν,*
 vt fere de canibus ex vulpe se-
 miferis loquitur Xenophon cap.
 2. *Vlit.* De clamore in belli-
 cosa venatione addendus ele-
 gans Papinii Statii locus Th.
 IV, 494.

*Qualis Gaetulae stabulantem
 ad confraga siluae*

*Venator longo motum clamore
 leonem*

Exspectans etc.

Haec quidem de ipso venatore.
 Sed et canibus tum idem in-
 cumbit officium, vt latratu in-
 vadant hostem. Sic Apuleius
 in apraria venatione lib. VIII.
*Metam. Iamque apud frondosum
 tumultum, ramorumque densis teg-
 minibus umbrosum, prospectu ve-
 natorum obseptis (obsentitis exMS.
 malim) campis canis venationis
 indagini generosae mandatae, cu-
 bili residentes inuadere feras im-
 mittuntur: statimque solertis di-
 sciplinae memores partitae totos
 praecingunt aditus: tacitaque
 prius seruata mussitatione signo
 sibi repentino reddito latratibus
 feruidis dissonisque miscent om-
 nia. Vlit. in Add. An non
 Metagontes possent dici ab in-
 vestigando et persequendo fe-
 ras, a μετάγω? nam Hesych.
μετάγει, explicat μεταδιάκει.
 Burm.*

210. *Siluis]* In siluis. Ge-
 nera ista canum apud neminem
 scriptorem legi, cuius nunc
 meminere. *Barth.* Heinsius ma-
 lebat *siluae*, sed recte Barthius
 explicat: ita et supr. 162.
*suis petiere vltro fera semina
 siluis.* mox etiam vs. 214. et
 saepe alibi. *Burm.*

virtus] Inconsulta illa ani-
 mi vis et praefidens, quae ca-
 ret

At vestrum non vile genus, non patria vulgo,
Sparta

ret effectu, impedit, quo minus sua gloria omnibus numeris sit absoluta. *Iohnf.*

211. *Ad vestram] Virtutem* ex proximo repetendam. Dicit enim, Spartanos et Cretenfes canes ad Metagontium virtutem, proxime accedere. *Sparta et Creta non patria vulgo,* et vilibus canibus, *ad vestram virtutem promittit,* iactat et comparat alumnos suos *non vile genus.* Vlit. *Ad vestrum non vile genus* legit Barthius. at Heinſius ad lib. VI. Ouid. Met. v. 416. sic scribit. Locus contaminatissimus. scribe.

*Par vestro, non vile genus,
Nonacria, vulgo,*

*Sparta suos, et Creta suos
promittit alumnos.*

Iohnf. Videntur intricata hic omnia, et expositiones violentae, si ad hic inseruiat comparationi: quis enim vnquam dixit, *non promittit alumnos suos ad vestrum genus,* id est, non iactat, non comparat alumnos suos metagonti: si hoc est elegans loquendi genus, ego omnes elegantias ignorare me libens fateor. sine dubio autem at primo legendum, qualis et supra error commissus fuit vs. 179. Opponit metagontes vertrahae, et aliis canibus: laborarunt etiam vehementer in hoc loco Heinſius et Graeuus, vt ex mutuis eorum Epistolis Tom. IV. Syl-

log. 285. et sqq. est videre: praeter vero coniecturam a Iohnsonio memoratam pag. 294. legebat Heinſius,

Ad nostras non vile genus Nonacria, et, acres

Sparta suos, et Creta suos promittit alumnos.

vbi durissime certe, et, non suo loco positum vult, nec video sensum, nec quo ordine verba construendum, nisi hoc. Nonacria promittit non vile genus ad nostras acres canes, et Sparta et Creta suos alumnos: quae quam dura et coacta, et a vestigiis scriptorum longe abeuntia sint, manifestum est: melior medicina foret,

*At vestro ne vile genus, ne
patria, vulgo,*

Sparta suos, et Creta suos committit alumnos.

hoc sensu, ad Metagontes sermone conuerso. Vestro vulgo, (id est generi, genti, vt inf. 370. et alibi) ne vile genus esset et patria (quae duo etiam in hominibus iungere ad nobilitatem declarandam solent Poetae. vid. ad Valer. Flac. IV, 204. Petron. cap. 124.) committit, id est commiscet, Creta suos et Sparta suos alumnos, id est canes apud se natos. Ex Spartano enim et Creteni inter se commixtis, prodire Metagontem dicit: committere vero pro coniungere obuium

Sparta suos et Creta suos promittit alumnos.

Sed

obuium est, et ita *commissa Venus* Propert. IV, VII, 19. quae *iuncta* Ouidio et aliis. si quis *promittit* velit retinere, explicet, vestro vulgo spondet, et quasi despondet suos alumnos Sparta et Creta. *Vestrom* et *vulgom* fecere ex *vestro vulgo*, ut saepe aberratum alibi docuimus, et casus illos confusos. posset et *promittere* sumi pro profiteri, et tunc legi

At vestrum (ne vile genus, ne patria) vulgum

Sparta suos et Creta suos promittit alumnos.

Sparta et Creta profitetur vestrum vulgum, siue genus, esse suos alumnos, id est, ex suis canibus inter se commixtis, prognatos, sed tamen ipsae non auctores tui generis, sed Hagnon, qui primus Cretensem canem cum Spartana commisit. *promittere* pro profiteri dici vidimus ad Petron, cap. X. potest et inesse significatio futuri temporis, pollicetur vos fore aequales viribus et sagacitate suis alumnos, ut Nemes. Cyn. 163.

Validas iam tum promittere vires.

et ita omina et auguria dicuntur *promittere* et *polliceri* Floro I, 6 et 7. et IV, 7. et passim. illi ergo, qui committunt inter se, et commiscunt Cretensem canem cum Spartana, possunt sibi spondere optimos ca-

nes, qui Metagontes vocantur. videant acutiores, an meliorem medicinam difficili huic loco adferre possint. *Burm.*

212. Creta] Robore, odore et cursu, aequae ac Laconici, excelluerunt pariter Creteneses. *Totas* itaque per artes apti fuerunt canes Creteneses. A quibus originem duxerunt Carici, eo forte tempore, cum adhuc in Creta sub Minoi agerent ipsi Cares. Sunt enim eiusdem generis Cretici et Carici, agminatim et cum latratu venari soliti, si Xenophonti credimus τῷ δευτέρῳ. Imo et olim Varius hoc dixerat, si per librarios licuisset. Versus eius luculenti de Cretica cane supersunt apud Macrobius lib. VI. cap. 2. ita legendi:

*Ceu canis umbrosam lustrans
Gortynia vallem,*

*Si veteres potuit ceruae com-
prenderere lustra,*

*Saeuit in absentem, et circum
vestigia latrans*

*Aëra per nitidum tenues secta-
tur odores:*

*Non amnes illam medii, non
ardua tardant.*

*Perdita nec serae meminit
decedere nocti.*

Inepte vulgo: *circum vestigia
lustrans Aethera. Vlit.*

Sed primum celsa lorum ceruice ferentem,
 Glympice, te filuis egit Boeotius Hagnon,
 215 Hagnon Astylides, Hagnon, quem plurima
 semper
 Gratia per nostros vnum testabitur vsus.

Hic

213. *Lorum*] Dicit primum Hagnona cane inductore ad venationem vsuum fuisse, qui loro per collare aptato sequentem venatorem per vestigia ad ferarum cubilia ducit. Sic intelligendus Ennii locus apud Festum, in quo *vincolo aptum venaticum* dixit, sed non aëno, vt restituere eo loco voluit Scaliger. *Vlit.* Vlitius memoriae vitio ex Festo locum Ennii citat, qui apud Varronen lib. VI, de L. L. pag. 81. *Burm.*

celsa ceruice] Imo *pressa*. Sed nihil mutandum. *Celsam ceruicem* in ipso cane, non in actu laudat: vt infra: *Sint celsi vultus*: *Vlit.* Recte *celsa ceruice*: etiam in actu: loro enim retenta canis inquieta est, et spectat in omnes partes, an fera exiliat, iam iamque euadere vellet: sed et ita inductorem siue ducem canem decet, praecedere erecto capite; vt taurus dux gregis apud Senec, *Troad.* 539.

Ceruice celsus, et fronte arduus, et mulus apud Phaedr. II, 7.

Ille onere diues, celsa ceruice eminens.

vid. infr. vs. 239. *Burm.*

214. *Glympice*] Possit *Gymnice*, vel tale quid excogitari

nominis, cuius generis exstant apud Xenophontem. *Barth.* Scaliger legebat, *Lampyre te filuis e. B. H. Astylides*, *Barthius* edidit, *de filuis*.

Boeotius] Videtur hic fuisse pater Tiphys, quem Hagnium vocat Apollodorus. Vnde *Hagniaden* Tiphyn indigetant *Val. Flaccus* I, 482. *Vlit.* *Astylos* est augur inter Centauros *Ouidio*. VIII. *Met.* 308. de Typhys patre Hagnio vid. in Catalogo Argonautarum, quem *Valerio Flacco* adieci, sed an ab hoc Astylo descendat Hagnon et ab eo Tiphys, quis dixerit? *Astylos* alius *Crotoniates* Olympionices memoratur a *Pausan.* lib. VI, 13. *Burm.*

216. *Gratia*] Et hic quoque latenter et subobscore ad suum nomen alludit poeta, *Titius*. Malebat, *Graecia*. sed *Gratia* hic est grata mens, vel dos, ingenium, inuentum, quibus obligauit nos venatores. vid. supr. vs. 74. cum semper per vsus, id est venatum exercitationem, vt *per artes* supr. 151. vt vnicum inuentorem celebrabit grata posteritas, quod plenius exsequitur vs. 251. *Burm.*

Hic trepidas artes et vix nouitate sedentes
Vidit, qua propior patuit via: nec sibi turbam
Contra-

217. *Trepidat artes*] Dubias, fluctuantes, necdum prae sua nouitate stabilitas et *ιδρυμένας* Iohns.

nouitate sedentes] Confidentes, et locum tenenteis, cum errarent antea hinc inde vagae. In veteri Edit. *silentes*, quod nullius pretii est. Barth. Recte *sedentes*, id est quae receptae fuere in usum, quae placuere, ita *sedere consilia, sententiae* etc. dicuntur, quae post dubitationem fixa manent. Plin. II. Hist. Nat. 7. *sedere coepit sententia.* et eodem modo *stare* vtuntur, vt explicuimus ad Petron. cap. III. *simulque corruptae eloquentiae regula stetit et obinuit.* vid. et Brouckh. ad Tibull. I. VII, 92. *vix sedentes* ergo eodem modo, vt *vagae nouitatis blandimenta* dixit vs. 114. et hinc *trepidat*, id est, vt Iohns. *vagas, fluctuantes* opponit *sedentibus* et iam vsu stabilitis et constitutis: vel quae nondum plane periculo illo, quo antea nuda virtute et Marte cum feris congregientes se exponebant, securos praestabant. vt *trepidam vitam* dixit vs. 10. vbi vide. Burm.

218. *Vidit, qua propior*] *Vidit artes, qua propior patuit via, pro, vidit, qua artibus propior patuit via.* Hellenismus est, vt apud Anacreonta:

Ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν
εἴτ' εἰσὶν, εἴτ' ἀπῆλθον,
Οὐκ οἶδα. id est κατὰ λέξιν.

*Ego sed meos capillos,
An sint mihi, vel absint, Ignoro.*
Vlit. Vid. mox vs. 222
via] Methodus. Manilius.

— *artem Experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.*
Barth. Virg. XII, 388. *auxilioque viam, quae proxima, poscit.* vid. ad vs. 5. et 382. Burm.

nec sibi turbam *Contraxit comitem*] Videtur notasse aevi sui corruptelam, quo Romulidae *venari timentes* ipsi seruilem operam adhibebant. Namque antea solis heroibus hoc conueniebat opus. Quocirca et Polyb. in Excerptis lib. XXXI. gloriatur se a Scipione venante Romae adscitum. Sic et Hagnon solus hic, et solus apud Ouidium Metam. VII. vs. 804. Cephalus, et quidem vterque *prima luce*, venatum prodire:

Solis fere radiis feriente cacumina primis,

Venatum in siluas iuueniliter ire solebam:

*Nec mecum famuli, nec equi,
nec naribus acres*

Ire canes, nec lina sequi nodosa solebant:

Torus eram iaculo.

Ita

Contraxit comitem, nec vasa tenentia longe.

220 Vnus

Ita namque olim legebam,
pro *Tutus*. Exemplo Valerii
Flacci, qui saepe ita. Lib. III.
133.

*Tollitur hinc, totusque ruit
Tirynthius arcu.*

Tutum autem se iaculo tantum modo dicere, frigidum prorsus, cum iaculum non sit defensionis, sed petentis telum. *Vlit. in Add.* Certe Cephalus solo iactat iaculo se defendere a feris noxiis potuisse; quod aliis comitum numerus praestabat. denique quae haec locutio, *totus iaculo? totus in aliqua re esse*, vel *alicuius rei* recte dicitur. vid. Petron. cap. 6. *totus ruit arcu* in Val. Flacci loco eleganter dictum, ut ibi ostendimus. quare in Ouidio nihil nouandum: dubium autem est, an per turbam comitem intelligat hic venatus socios, an multitudinem canum, quod potius videri possit. vid. inf. v. 335. sine ergo aliis canibus, et cetero adparatu, sed solo Metagonte iretus ibat venatum Hagnon. *Turba comes* dicitur, ut *volucris turba* pro *volucrum* Ouid. V. Met. 301. *turba iuuenis* Tibull. I. V, 53. pro iuuenum. *Femina turba* Propert. II. XXIII, 4. et alia passim. quod notandum duxi, ne quis *comitum* legat. *Burm.*

219. *Vasa tenentia longe*] Repraesentavi scripturam in Aldino codice. quispiam tamen existimaret legi debere *gesa*: ut dicat Poëta *Gesa*, quae longe submoueat feras: aut potius *vasa* dicuntur a Gratio generatim arma, siue instrumenta venatoria. *Titius*. *Vasa* sunt instrumenta quaelibet venatoria. Quomodo et LXX. posuerunt Genes. cap. XXVII. vbi Isaac filio suo Esau venatum exituro dicit: λάβε τὸ σκεῦός σου, τὴν τε Φαρέτραν, καὶ τὸ τόξον. Ex Hebraeo יכלי quod passim pro instrumento ponitur in veteri Foedere, ut et τὸ σκεῦός in nouo. *Vlit. in Add.* Heins. correxerat, *nec vara*. nescio quo sensu, nisi pro *valia* cepit. vid. supr. ad v. 87. *Vlitii* notas, vbi in Lucani loco, *dispositis attollit retia varis*. sed hoc a *vari*, non *vara* deduci solet. de voce *varus* multa habet ad Ouid. I. Amor. III, 24. *vasa tenentia longe* ego explico moram adferentia longam semper, cum expeditior sit venatus sine comitibus et adparatu multo, quasi longiorem viam faciant, ut diutius et longius absis a feris captandis. de voce *longe* vid. Scriuer. ad Mart. III, 58. *Burm.*

220 Vnus praesidium, atque operi spes magna
petito,

Adsumptus Metagon lustrat per nota
ferarum

Pascua,

220. *Petito*] Vnde periti ediderint noui auspices, nescio. An operae aberrarunt? *petito* omnes habent et recte. Venatus enim intelligitur, quem petit ille Hagnon. alias legendum foret *operis perito*, quod forte placere alicui posset: sed *petitum opus*, ut *praeda perita* Ouid. II. Art. Am. 2. et I. Amor. VIII, 92.

Fit cito per multas praeda perita manus.

Dubia est scriptura apud Tibull. I. II, 26.

Aut rapta praemia veste petat. Vbi alii Codices *ferat*. Vide, quid pro vtraque lectione dicat Brouckhuf. vide et nostras notas ad Ouid. Ibin. 20. *Burm.*

221. *Lustrat*] *Lustrare* est lustra inquirere. Priscianus in Periegesi §92.

Trans istum, Zephyri sub parietis, degit Erebum

Speluncis genus infelix, et rebus egenum,

Qui Solis radiis nigrescunt corpus adusti,

Dispersique dolent, lustrantes more ferarum.

Hoc est hinc inde vagantes. Nam Dionysius.

Αὐτως οἶά τε θῆρες, ἀλώμενοι, ἀλγέ' ἔχουσιν.

Et hoc verbum paucis usurpatum. *Barth.* Non tam rarum hoc verbum puto eo sensu, quo noster vitur, nisi quod absolute ponatur, cum alii soleant addere accusatiuum, ut *vestigia lustrō* Virgil. Noster 151. *lustrare orbēs.* apud Nonium tamen in *lustrare* exempla occurrunt, quae huc faciunt. ut ex Lucilio XXX. *Quem sumtum facis in lustris circum oppida lustrans,* ubi *lustrans* est meretrices quaerens per lustra et lupanaria, et deponentis forma ex Plauti Pseud. IV. VII, 6. producitur *lustrantur, luxantur, comedunt, quod habent,* ubi etiam legendam *luxuriantur*: et *lustrari* idem esse, quod scortari, apparet, quia paullo post vl. 35. dicat *edunt, bibunt, scortantur*: et ita hic canis *lustrans* a *lustrari* potest dici, et hoc sensu nescio, an accusatiuum potest adsciscere, quod supr. vl. 151. probari mihi poscebam. *lustrari* ergo absolute positum est circumire, si de canibus, ferarum latebras, si de scortatoribus, lupanaria. et ita in Glossis *lustror, aris, διαποπταίνω* vertitur, id est, oculis circumspicio, quo sensu *lustrans* vitur, Val.

Pascua, per fontes, per quas triuere latebras,
 Primae lucis opus: tum signa vapore ferino
 Inte-

Val. Flac. IV, 234. et alibi saepe. hac vero occasione errorem Nonii in eodem verbo videor deprehendisse, qui *lustrare* etiam patefacere explicat ex Ciceronis loco in I. Catil. 3. *si lustrantur, si erumpunt omnia.* sed ibi meliores Codices *illustrantur* habent, quod recte vindicat Muretus ex alio loco in fine Orationis, *omnia patefacta, illustrata* etc. et ex III. Catil. I. *quae quoniam in senatu illustrata, patefacta, comperta sunt per me, vobis iam exponam breuiter*, confirmatur. Maiori specie *lustrare* pro illustrare posset quis positum contendere inf. 504. *Quis Eleas potior lustrauit arenas.* Sed et ibi recte explicat Vlitius per *περιέρεχει*. in sequentibus pro *per fontes*, Heinsius malebat *per montes*, non sine veri specie. licet enim in venatu saepe fontes et flumina transnarent, et transiliant ferae, non tamen in fontibus lustra et cubilia habere possunt aequae apte dici, atque in montibus. *fontes* vero et *montes* saepe confundi in scriptis vidimus ad Ouid. XIII. Met. 954. et alibi. postea in verbis *per quas triuere latebras*, intricatior est sententia, et posset legere aliquis, et *quas triuere latebras*, ne videatur *triuere*

absolute poni. sed praeterquam quod illa repetitio praepositionis sit venusta et frequens apud Poetas (vide ad Ouid. I. Art. 91. et alibi saepe) construenda verba sunt hoc modo *per latebras, quas triuere.* solet enim noster pronomen relatiuum saepe praepone, vt inf. 258. *pudeat quam informe fateri vulpina specie.* vide et Vlit. ad vs. 218. Tibullum I. V, 47.

*Vidi ego, qui iuuenem seros
 defisset amores.*

Pro *iuuenem qui defisset.* et ita centies. *per latebras* vero non sola cubilia, licet illa corpore ferarum trita dici possint, intelligo, sed fruticeta, filuas, et similia loca, in quibus latent. ita Tibull. IV. III, 9.

*Quidue iuuat furtim latebras
 intrare ferarum.*

et ita Ouidius I. Met. 216. 593. X, 710. et alii passim. *Burm.*

223. *Primae lucis opus*] Hoc inter omnes venandi peritos conuenit, summo mane venationem inchoandam esse. *Vlit.*

vapore ferino] Quem fera in locis, per quae transierit, relinquit, quemque naribus captant canes. *Titius,*

Intemerata legens, si qua est, qua fallitur, eius
 225 Turba loci, maiore secat spatia extera gyro.
 Atque hic egressu iam tum sine fraude
 reperto
 Incubuit spatiis, qualis permiffa Lechaeis
 Theffa-

224. *Intemerata*] Nondum mista odore aliarum ferarum, nec dum solis aestu libata, et infirmiora. *Iohns.*

si qua est] Quo referendum illud *qua?* nam *vapor ferinus* praecessit. sed ita construo: si qua turba eius loci est, id est, si multa vnus ferae vagantis, vel ferarum vestigia sint, quibus fallitur canis, nec scit, cuius vestigia sequatur, tunc circuit maiore gyro extremas oras, donec certum egressum ferae vnus reperit. *secare* est, vt *secare viam* apud Maronem, et *litora Nemes.* II, 21. *turba* saepe de variis rebus dicitur, quae plures numero sunt, et inter se confusae. ita *turba rerum* Ouid. IV. ex Pont. V, 27. vbi vide. *turba rotarum* VI. Met. 219. et ita passim. *Burm.*

eius] Hic locus addi potest aliis, quae produxi ad Ouid. VIII. Met. 16. vbi non refugisse Poetas eius usum ostendi contra Celebr. Bentleium. *Burm.*

226. *Fraude*] Errore. *Iohns.*

227. *Incubuit spatiis*] *Spatia* vocat tramitem siue egressum vestigiorum, qui πρὸς τὰ εὐ-

ναῖα duplex esse solet. Alter quo ad pascuum accedit fera, alter quo e pascuo ad cubile suum redit. Non aliter, quam in circo duo vtrinque spatia sunt. *Vlit.* Hic vim habet Graeci aoristi. vt v. 45. *ostendit* et *excurrit* v. 204. *cucurrit.* i. e. currere solet. Gronouius. *Iohns.* *Incubuit spatiis*; recte pro in rectum currit, tramite recto. sequens vestigia ferae, a pabulis ad cubile reuersae. sic Ouid. VII. Met. 783. *nec limite callida recto, in spatiumque fugit.* et lib. II, 197. *porrigere in spatium*, vbi vide notas. vide et supra vs. 31. eadem locutio repetitur mox vs. 244. in *Lechaeis* vero reperti debet intellectum *spatiis*, quod in *incubuit* absolute posito, non procedit. *Burm.*

Lechaeis] Lechaenum, portus Corinthi versus Occidentem ludis trietericis Isthmicum celebris. Eo alludit Grattius, canemque his amfractibus euolatum emicare in praedam dicit, vt Quadriga Thesfala se iactat in puluere Isthmico, seu spatiis Lechaeis. Gronou. *Iohns.*

Theſſalium quadriga decus, quam gloria
patrum

Excitat, et primae ſpes ambitioſa coronae.

230 Sed ne qua ex nimio redeat iactura fauore,
Lex dicta officiis: ne voce laceſſeret hoſtem,
Neue leuem praedam, aut propioris pigno-
ra lucri

Amplexus,

228. *Gloria patrum*] Notifiſimum, ſtirpes et genera equorum olim aeſtimata fuiſſe. Vide Iuuenalis Satyram octavam. *Barth.*

229. *Primae ſpes ambitioſa coronae*] Cum numquam alias in certamen deſcenderit; vel quia plura praemia proponebantur, quae primis, ſecundis tertiis, ac deinceps aliis ordine distribuiebantur. *Titius.*

230. *Nimio fauore*] Impetu ſpe praedae excitato, et quaſi ſibi plaudente. *Iohnſ.* Iterum ſe temerarii noſtri editores produnt. quia enim *ſibi fauere* dicuntur, qui non prompti ſunt ad labores, nec fauor viuaci et acuto animali conuenit, legunt *calore.* ne prius curſu et latratu exciter ſeras, antequam laquei recte ordinati ſint. Atqui *ſibi fauere* dicitur, qui applaudit quaſi ſibi, qui ſibi placet in opere, quod tractat, et ideo ſatis eſt promptus. ſic *faueo mihi* dixit Cicero. III. ad Fam. 6. vid. quae ad Phaedr. V, 6. notaui. ſic non ſtatim canis debet eſſe

promptus, et ſibi indulgere, ſed continere vocem. Deinde quis hic locus laqueis? cum paullo ante Hagnonem dixerit ſolum, vno cane Metagonte comitatum, venari ſolitam, nec comites, nec vaſa, id eſt retia, etc. ſecum duxiſſe. vid. ſupr. ad vſ. 189. et infr. 240. certe in Hagnonis huius venatu nulla retium mentio, quae tamen adhibita paſſim non ignoro, vt clauderentur ſerae, ſi euadere vellent. et Vlitius etiam hic retia agnoſcit, licet contra ſcribat ad vſ. 328. Sed ſi ſolus et vnus Hagnon, non video, qua ratione ille ſufficiat retibus ponendis, niſi comitem illi vnum et alterum ad fuiſſe fingimus. Sed non opus hoc commento. inuentam et excitatam ſeram, ſuo nimir. tempore, non propere et feſtinanter nimis, Metagon ille curſu inſequitur et apprehendit. *Burm.*

232. *Propioris*] Propria ſignificatione, viciniorem ac primo obuium denotat, non faciliorem, vt Barthius commentatur.

Amplexus, primos nequidquam effunderet
actus.

Iam vero impensum melior fortuna laborem
235 Quum sequitur, iuxtaque domus quaesita
ferarum,

Vt sciat,

Propioris lucri pignora, sunt vestigia propius latentis ferae. Verbotenus enim Xenophonem expressit cap. 4. ὑπολαμβάνουσαι ἐκ τῆς προόδου τὰ ἴχνη παραλείπασι τὸν λαγῶ. Eleganti translatione *pignora lucri* vocat, vestigia ferae quasi oppignoratae per vestigia sua, ac certo lucranda. *Vlit.* Vid. ad vers. 5. eleganter vero utitur voce *amplexus*, id est illa vestigia tenens, tanquam certa propius latentis ferae, quae tamen adhuc longius abest. Ita fere Ouid. III. ex Ponto. VII, 21. *Spem iuuat amplecti, quae non iuuat irrita semper.* Burm.

233. *Offenderet*] *Effunderet* fidenter scripsi pro, *offenderet*; nesciebam enim, quid sibi vellet: neque placebat Gronouii *offunderet*. quia nudum *offundere* non inuenitur pro offuscare, obnubilare. Quam correctionem firmat illud Virgillii Georg. Lib. IV, 492.

— — *ibi omnis*

Effusus labor.

Johnf. Vide ad Valer. Flac. VII, 34. et Oudend. nostrum ad Luc. VII, 344. in ventos,

in vanum prodigeret, et efficeret, ut careret effectu primus indagandi labor. Heinsius correxerat, *primo n. of. actu.* male. *primi actus* sunt, labores, cursus primi, quos perdit, si excitauerit clangore suo feram longius adhuc latentem, quam ex odore vestigiorum iam scrutatus erat. *Actus* in genere omne, quod agimus, idem quod *acta*. et ita labores, cursus vagi in investiganda fera intelligendi, qui effunduntur et irriti sunt nimis maturi. vid. ad Ouid. VII. Met. 58. eodem modo dixit de Gallis Liu. XXXVIII, 27. *Primum impetum feruido ingenio et caeca ira effundere.* Halieut. 72. *quantoque venit spectabilis actu.* vbi v. *Vlit.* Burm.

235. *Cum sequitur*] *Consequitur* Meursius in margine. male. Ouid. VII. Met. 518.

Flebile principium melior fortuna sequetur.

l. Amor. IV, 69.

Sed quaecumque tamen noctem fortuna sequetur.

Burm.

domus quaesita ferarum] *Laticibula*, *lustra*, quae *quietes* appellat Lucretius I, 405.

Namque

Vt sciat, occultos et signis arguat hostes:
 Aut effecta leui testatur gaudia cauta,
 Aut ipsa infodiens vncis vestigia plantis
 Mandit humum, celsasue adprendit nari-
 bus aures.

240 Et

*Namque canes vt montiuagae
 persaepe ferai*

*Naribus inueniunt inteetas
 fronde quieses.*

Horatius *sedes* de auibus lo-
 quens. *Titius*. Vid. ad Phaedr.
 I, 3. et Nemes. Cyn. 98.

236. *Vt sciat*] Dubito, vtrum
 ad canem, an ad venatorem
 referri debeat. Si ad canem,
 iubetur is diligenter indagare,
 vt certo sciat, an prope fe-
 ram sit. Sin ad venatorem,
 iubetur canis signis arguere
 occultos hostes, *vt hic sciat*.
 Vlit. Si *sciat* ad Hagnonem
 debet referri, etiam *arguat*
 ipsi tribuendum, et interpre-
 randum deprehendat: sed et
 posset quis ad Canem referre,
 qui cum domum ferarum in-
 venit, vt ostendat, se scire,
 signis ostendit, aut cauda, aut
 reliquis notis indicium facit.
 eadem significatione inf. 360.
fallentes argue causas. Burm.

237. *Eff. eta*] vt verum fa-
 tear, quiduis malo, quam lan-
 guidum istud Epitheton. *Es-*
fusa. *Efflicta*. Iohnf. Sed quid
 sunt *effusa* et *efflicta* gaudia?
 vellem explicuisset. Heinlius
 volebat *adfecta*, vt *corpora ad-*

fecta infr. vl. 462. dicuntur.
 sed nec hoc capio. forte trans-
 positae fuere voces, et legen-
 dum, *aut leuis erecta testatur*
gaudia cauda. Vel *effecta* gau-
 dia sunt vera, non vana, sed
 quae maturo lusu testatur, vt
 supr. vl. 207. explicuimus, et
 quae opponuntur actibus ne-
 quicquam effusis. sic *iter effe-*
ctum Ouid. VI. Met. 119. et
 omnia *effecta* dicuntur, quae
 arte quadam elaborata sunt.
 Vide, quae diximus ad Ouid.
 VII. Met. 129. *Burm.*

239. *Naribus*] *Celsas appren-*
sare naribus auras opponitur τῶ
Mandit humum illud enim
mersa nave fit: hoc vero (vt
 forte leg.) *celsis naribus*: vt
 in Halieutico: *elatis rimantur*
naribus auras, quod ibi quoque
 opponitur, τῶ *demisso quae-*
runt vestigia rostro. Quod ve-
 ro hoc loco scribendum *ap-*
pressat naribus aures coniecerit
 Pithoeus, videtur ex Xeno-
 phonte petuisse, qui inuesti-
 gantes canes dicit ἐπιχατα-
 βάζειν τὰ ὄτια. Vlit. In Pi-
 thoei editione est *adpressat*,
 non *appressat aures*, nec in
 notis aliquid monuit.

240 Et tamen, vt ne prima fauentem pignora
fallant

Circa omnem, aspretis medius qua clau-
ditur orbis,

Ferre pedem, adcessusque, abitusque notasse
ferarum

Admonet, et, si forte loci spes prima fefellit,
(Rarum

240. *Vt ne*] Τὸ *vt* eleganter *παρέλκει*. Phaedro hinc obiter asseram lectionem Fab. LXXXI. *vt ne irate demissum te sentiam*. Vbi miror, quod particula tam innoxia offensam dederit editoribus, qui communi conspiratione eam expunxerunt. *Ne prima fauentem pignora fallant*, idem est, quod modo: *ne qua ex nimio redeat iactura fauore*. Vlit. Vid. ad Phaedr. IV. XXIV, 14.

prima fauentem] Heinf. adscripserat *prima caui te pignora*, vt *cauum* sit cubile. quod durius. *fauentem* explica vt supra vs. 230. Credentem se iam certa vestigia reperisse, et ideo gaudentem et sibi applaudentem. *Burm.*

241. *Medius quo clauditur orbis*] *Orbes* appellat certa quaedam loca, quae a canibus circumdantur. haec ipsa loca paulo post vocabit *gyros*. Titius. *Orbem aspretis clausum*, intellige agros sepibus circummunitos, quorum ad sepes proxima obeunda sunt.

Vlit. *Aspreti* Heinsius emendat. non recte. *Orbem* enim vocat locum, quem circuit canis, in quo cubile ferae, et qui vndique clauditur *aspretis*. ita dixere pro *asperetis*. nam et *aspros* dixit Statius I. Theb. 622. et Virg. II. Aen. 377. Constructionem horum verborum hanc esse puto: circa omnem orbem, qua medius clauditur aspretis. posset tamen et circumferre pedem omnem, qua orbis medius clauditur aspretis. *Clauditur* vero capio pro cingitur, de quo vide ad vs. 49. et 112. vbi tamen *orbes* longe diuersi intelligendi. Sic et *insidiis*, id est, indagine, cassibus et retibus *claudere valles* dixit Tibull. I. IV, 43. *Burm.*

242. *Abitusque*] *Abitus* sunt noti illi exitus apud Phaedrum I. Fab. 11. vbi vide.

243. *Spes prima*] si forte *prima fauentem pignora* fefellerint, et cubile eo, quo putabat, loco non fuerit, sed eum circumiens deprehenderit abitum ferae, siue vestigia longius

(Rarum opus) incubuit spatiis ad prospera
versis,

245 In-

longius inde praecedentia, iis porro incumbit, donec alia maiora circuitu loca, quae nondum adierat, perlustrans, in prima vestigia iterum redeat. Si enim secundo circuitu nullum ferae abitum inuenerit, certus fit intra *intactum gyro* contineri feram. Hic sensus est difficillimi in toto Gratio loci, quem nemo ex corruptissima vulgo scriptura haecenus expiscari potuit. *Vlit.* Nemini non potest esse molesta illa repetitio τ̄ prima. ter sex versibus occurrit. quia et menti Authoris aduersatur, ita vt post *Vlitii* explicationem, quantum ego video, locus maneat adhuc obscurus aequae ac antea. at si loco *prima* suffeceris *illa* (cuius *Glossema* illud erat) planam dederis sententiam. Nempe hanc, at si forte spes illa loci, quem canis monitu venatoris lustrauerat (quod tamen raro euenit) caruit effectu, incumbit protinus spatiis, etc. Est et altera amici coniectura, quae eundem conficit sensum, et propius receptae lectionis vestigiis inhaeret.

— *Et si forte loci spes praeda fefellit.*

Iohnf. Certe intricatus est hic locus, qui incertum est, an ad canem *Metagonta*, an ad ve-

natores hoc verbum fit referendum, vt visum interpretibus: ego fateor, hic mihi aquam haerere, et admodum inconcinnum videri, si omnia praecedentia verba, *testatur, infodiens, mandit, adprensat* ad canem pertineant, vt et sequentia *incubuit, repetens*, medium inter illa *admonet* referri ad venatorem; et tamen cani conuenire vix videtur. Forte posset, si de venatore capiamus, ita constitui locus,

Admonet: et si forte loci spes prima fefellit,

(*Rarum opus*) *incumbat spatiis ad prospera, sese*

Intacto referens prima ad vestigia gyro.

hoc vero velle mihi videtur *Gratius*, ne deprehensis primis vestigiis, et indiciis ferae, placens sibi canis exultet statim, sed et ne eum fallant omnia, admonet venator, vt omnem circulum ambiat, et notet *aditus et abitus* ferae, et si iam aditu, vt credit sibi favens, ad cubile, (id enim per *locum* intelligit,) reperto tamen (quod raro fit) fallatur, quia iam fera e cubili euasit, vel in illo non est, recta redeat ad prospera: id est, ad ea, quae meliorem fortunam spondent, gyro et circuitu lustrans asperta illa, quae or-

245 Intacto repetens prima ad vestigia gyro.

Ergo

bem cingunt, et vbi priora vestigia deprehenderit, tandiu circumeat, donec nouum feræ ad cubile iter inuenerit, quod vbi deprehenderit, plena tandem redibit victoria: quæ licet meliorem sensum faciant, tamen nondum omnia, fateor, satis plana sunt. morari enim posset aliquem varietas illa constructionis, *Admonet ferre pedem et incumbat.* Sed hoc nihil præter morem optimorum Poëtarum: ita Valer. Flac. VI, 6.

Edocet adfari Minyas, fraudemque Tyranni

Vt moueant.

Vbi satisfaciunt, spero, quæ adnotavi, et ad Quintil. lib. I. de Inst. Orat. 7. in fin. et X, 3. pag. 817. Calpurn. Ecl. III, 34.

— *Nec tam nobis ego Phylida reddi*

Exopto, quam quod Mopso iurgetur anhelò.

alia variatio in huius ipsius verbi *admoneo* constructione est infr. 378.

— *Trans altas ducere valles Admoneo, latumque fuga superabitur annem.*

Vbi temerarius Criticus, *superetis ut tentaret. monere* cum infinitiuo iungit etiam infr. 287. hoc ergo scrupulo sublato, alius euanescet in nostra emendatione, qui in vulgata lectione me male habebat: nam si *re-*

petens prima ad vestigia legas, non video verbum, quod respondeat illis prioribus, *si spes prima fefellit.* sub *repetens ad* enim quid subintelliges? *cursum, viam* inquit Iohnf. et Barthius, ne suspecta Latinitas esset, locum ex Culice Virgiliano profert aequè obscurum, et vbi malim *repedabant* legere, cuius glossa est *repetebant*: Heinsius legebat, *repebant ad vada*, et qui hic etiam *erepens* malebat. sed hoc veloci cani non conuenit. *repedare* hoc loco volebat Titius. quidquid sit, *repetere ad locum* Latine dici cras credam: licet dici posset, *repetere locum ad hoc*, vel *illud* scilicet agendum, ut explico illa Sueton. Aug. 16. *Cum ad partem reliquarum copiarum continentem repeteret*, qui locus varie vexatur. Deinde *millies referre* et *repetere* confundi patet ex notis ad Ouid. V. Ep. 113. et alibi saepius. *se se* vero reposui ex vestigiis veteris lectionis, quæ a quibusdam *fiser* esse dicitur: a Scaligero vero profertur hic versus, hoc modo,

Incubuit spaciis ac prospera sic se etc.

se referre autem vulgatissima phrasis. vid. Ouid. IV, Met. 477. et XIV, 52. Nescio, an ceperim hunc locum; in quo adhuc moratur *intactus* ille *gyrus*:

Ergo vbi plena suo rediit victoria fine,

In par-

gyrus: an intelligat reliqua circuli, siue orbis, quem deceptus prima spe aditus ad cubile ferae interrupt, et ad quem nunc se referre admonetur, et reliquum absoluere, donec nouum vestigium ferae reperiat ad cubile ducens. An pro *intacto* alia vox erit supponenda? *incubuit* mutauit in *incumbat*, quia illud librarium ex simili loco vs. 227. repetisse credo. In illis si *forte* loci spes prima fefellit nihil reperio, quod offendat, licet repetitio illa vocis *prima* laeserit delicatas aures Iohnsonii, qui *spes illa* malebat, sed hoc nihil certi definit hoc loco. Amicus vero eius, si *loci spes praeda fefellit*, quae non intelligere me verba fateor, et vellem, Laconicos illos interpretes explicare talia, et an *spes* sit accusatiuo casu, vt sit si *praeda fefellit spes*, an vero per appositionem *spes praeda*, sit intelligenda, quae fefellit, id est euanuit, irrita fuit. Sed totius loci huius complexus requirit *prima*, quia iubetur canis redire ad alia prospera magis. et iam vidimus vs. 2. saepe apud nostrum voces easdem breui interuallo repeti, et ita mox vs. 266. *primum* et *prima* eodem versu occurrunt; modo vs. 206. *gloria constat*, tertio deinde ite-

rum versu *decus constaret* sequitur: vs. 281. et 284. *verus*, vs. 421. et 425. *aestus*, 478. et 482. *tutela*, et passim aliae voces repetuntur: et miror, tam fastidiosos et ignaros simul moris Gratiani interpretes hic non etiam haesisse ad verbum *fallere*, quod vs. 240. et 243. seruatur intactum a manu critica. Si vero iam *Admonet* ad canem referendum, *fauentem* ad venatorem pertinebit. qui ne fallant eum prima pignora, admonetur a Cane, circumiuisse se omnem orbem, et notasse aditus et abitus ferarum; et hinc canis redit ad prospera etc. sed prior interpretatio videtur commodior. *Burm.*

244. *Sparis ad prospera Sifer*] Si vno aliquo in loco feram non reperit, pergit eam in alio atque alio quaerere. *Sifer* non facit ad hunc locum, itaque titubanter, et valde suspensio animo legebam *Silae*: erat autem Sila Mons, in quo Sylua. Maro XII, 715. sed enim Gratius canem aliquem exprimere voluit eo vocabulo: puto ego, mendum aliquod subesse in his verbis, quod cuiusmodi sit, diuinare non possum: nec illud quidem *repetens* sincerum esse arbitror, et suspicabar, vel *repens*, vel *repedans*; nam certe *repetere ad vestigia*, latinatatem non redo-

In partem praedae veniat comes, et sua naris
Prae-

redolet. *Titius. Sifer*, ita et Editio vetus. Quin vero mendum in hac voce fit, dubitare nemo potest. Nobis dubium non est, emendasse nos feliciter.

— *ad prospera seiri.*

τὸ *Prospera* ἀπὸ κοινῆ ad vocem *vestigia* referendum arbitrator. *Seiri* autem sunt criptae subterraneae, in quibus condi solet aliquid. Speluncas et recondita ferrarum latibula hac voce insigniuit Gratius. *Barth. Prossia* forte coaluerat in *prospa*. Virgula addita hic abiit in *prospera*; illud fit *prossima*, siue *proxima*. *Sifer* adiecta litera et traiectis mutuo syllabis, fit, *versis*. Procul dubio itaque scripsit Gratius: *ad proxima versis*. Vlit.

245. *Intacto*] Non ante calcato. *Iohnf.*

246. *Plena*] Optabilis, perfecta. Nam plenum denotat absolutum omnibus numeris. *Claud. Bell. Gild. 4.*

— *concordia fratrum*

Plena redit.

Plena Janitas apud *Vegetium* lib. III. cap. 22. *Barth.* Vid. ad *Quid. X. Met. 290.* sed hic construendum videtur, *victoria plena sine suo*, non *redii sine suo*, vt *annus plenus successibus* *Quidio VIII. Met. 273. Burm.*

247. *Novit praemia*] *Olim naris.* nullo sensu. sentiat, hanc

pro nauata opera sibi mercedem dari, vt hac memoria et spe excitetur in futurum. *Gronou. Iohnf. Heinf. in Syllog. Epist. Tom. IV. pag. 284.* legebat, *et sua par est praemia*, vt sit constructio, par est, vt comes veniat in partem praedae, et sua praemia. Nec hoc displicebat *Graeuio*, licet ille nec improbaret *Gronouii* coniecturam, *sua norit praemia*; quam probabilem facit non multum diuersus ductus litterarum in vocibus *naris* at *norit*, et non dissimilis confusio in similibus vocibus, quae non plane litteris et syllabis discrepant, vt *narres* et *noris*, apud *Martial. IX. Ep. 39.* vbi vulgo, *nam vt tua secula narrant*, in membranis vero *Scriverius* reperit, *narres*, vnde ille fecit *noris*. Deinde saepe hoc verbo vtitur noster, vt inf. 255. *seu norit voces*, vbi *Iohnf. siue voces naris. vl. 309. noscere luxus. Calpur. VI. Ecl. 42. noscere mapalia*, et quae id genus plura. Nihilominus vix possum in his omnibus sententiae virorum doctorum accedere, et vulgata lectio mihi elegantia et simplicitate sua ita placet, vt nequeam illa *praemia naris*, id est sagacitatem, qua inuenit feram, eiicere ex hoc loco. Antea enim vl. 191. *quantum nare meren-*

Praemia: sic operi iuuet iuferuisse benigno.
Hoc ingens meritum est, haec vltima palma
tropaei,

250 Hagnon magne, tibi Diuom concessa fauore.
Ergo semper eris, dum carmina, dumque
manebunt

Siluarum dotes, atque arma Diania terris.

Hic

merentur dixit, et mox *ingens meritum*. locutionem vero, *veniat in partem et praemia*, fere ex Virgilio cum Titio credo sumfisse, qui III., Aeneid. 222.

— *Diuos ipsumque vocamus In partem praedamque Iouem*. Quod per ἐν δὲ δῶσιν est in *partem praedae*, et imitatus est Ausonius Epist. IV, 21.

— *qui te postrema rimentes In partem praedamque vocent*. eleganter vero *venire in rem aliquam*, in *bona*, in *praemia*, et similia dici, infinita exempla apud Ciceronem et alios probant, quae Lexica suppeditant. Vid. et Ouid. II. Amor. V, 32. Tacit. Germ. XLVI. *passim enim comitantur, partemque praedae petunt*. Burm.

249. *Vltima palma trophaei*] Quid, Grati, an haec adeo ampla spolia, et egregia trophaea sunt, feram cepisse? Sed secutus noster Xenophonem fuit cap. 26. qui miseram lepusculi capturam venationis summam aestimans, ita concludit: ἔσι γὰρ Θερατικὸν μὲν, Φιλόπονον δὲ, τὸ ἐκ παντὸς τρόπῳ ἔλθῃν ταχύ. Quod

in primaeuis venatoribus ferri poterat, quos ipsa natura hunc primum acquirendi modum docuit, et *spoliis corpus vestire ferarum*, et *ditescere praeda*, vt diuine canit Lucretius lib. V. *Vlit*. Nescio, an illa Propertii de grauiore materia sua fecerit Gratius. Ita Paulla lib. IV. XI, 96.

Haec est feminei merces extrema triumphii.

Burm.

251. *Ergo semper eris*] Memoraberis, atque adeo meis in carminibus perpetuo viaes. Maro Ecl. V, 78. *semper honos nomenque tuum laudesque manebunt*. Titius. Ouid. I. Amor. XV, 16.

Cum sole et luna semper Aratus erit.

Burm.

252. *Dotes*] Voluptas et commoda. *Iohns*.

arma Dianea] Instrumenta venatoria: particulatim de canibus intellexit Ouidius, cum cecinit Fastor. lib. V, 151.

Exagitant et lar, et turba Diania fures.

Titius. Olim *Dianea*. male. *Iohns*.

Hic et semiferam Thoum de sanguine
prolem

Finxit. Non alio maior sub pectore virtus,
255 Seu norit voces, seu nudi ad pignora Martis.
Thoes

Iohnf. et ita Scaliger emendauerat.

253. *Hic est semiferam*] appellat *thoëm semiferam*, quoniam ex cane, et Leone, siue lupo et pardalo gignatur: dixit autem *finxit*, ut ostenderet, sobolem esse factitiam, non proprio genere ortam. *Titius*.

Thoum] *Θῶες*, genus luporum, procerius longitudine, breuitate crurum dissimile, velox saltu, venatu viuens. Plin. lib. VIII. cap. 34. *Iohnf.*

254. *Sua*] Non adscititia per artem, sed domestica atque natiua. Sic supra v. 170.

Quaecunque domi sibi crimina fecit.

id est, sibi propria. *Barth.* Mihi omnino videtur legendum *Sub*. *Iohnf.* Et ita *Heinfius* correxerat. vid. ad *Valer. Flacc.* VI, 603. Nisi ita legas, non puto constare Latinitatis rationem. *Burm.*

255. *Seu norit voces*] *Ald. morit.* hinc *Barthius* *morit fauces*. at *Vlitius* alteram Lectionem retinet, quia praecipua virtus in cane obedientia est. Neutram mihi placet. Quae enim haec Latinitas est? Seu

norit voces, siue ad pignora. mihi verbum deesse videtur, quod vtrique membro cohaereat; at, ni fallor, adest. Sic itaque refingerem hunc locum.

Siue voces naris, seu nudi ad pignora Martis.

iure credi possunt hoc immutasse, qui nesciebant τὸ ad pignora, bis quasi positum esset, bis construi debere. v. 247. *naris* occupauerat locum τὸ norit. non itaque insolens haec inter se mutatio. Hic igitur sensus est, siue canem hunc euoces ad pignora naris, i. e. ad perfequendas sagacitate feras, siue ad hostes nudo Marte domandos vl. 152.

— *siue indomitos vehementior hostes*

Nudo Marte premas, seu bellum ex arte ministres.

Iohnf. Heinfius, seu morit vocem, aut nudi dent pignora Martis: in illa corrupta lectione *Barthianae* editionis *fauces*, latet forte *fraudes*. et ita legi possit, *seu mouet ad fraudes, seu nudi ad pignora Martis*, seu virtus mouet ad *fraudes*, et hoc sequentia poscunt, vbi et astu *subeunt* et *domant* leones, et vl. 153. a *Iohnf.* adductus

artes

Thoes commissos (clarissima fama) leones
 Et subiere astu, et paruis tomuere lacertis.
 Nam genus exiguum, et, pudeat quam
 infirme fateri,
 Vulpina specie: tamen huic exacta voluntas.
 260 At

artes et nudum Martem con-
 iungit, ibi et vl. 182.

*Conferat his versuta suas
 Athamania fraudes.*

Vbi vide Vlit. posslet et legi,

*Seu morit fraudes, seu nudi
 pignora Martis.*

Malim tamen pro *pignora Mar-
 tis*, quod durius, cum Titio
praelia Martis: eodem modo
 vt Ouid. II. Trist. 71. *gigantei
 praelia belli. mouere* vero con-
 venit vtrique: Nam et *frau-
 des* et *praelia* mouere recte
 dicitur. *mouere* vero et *noscere*
 faepe confunduntur, ita apud
 Manil. I, 51. hi *tantum nouere
 decus*, vbi Scal. et Iunius ex
 MS. *mouere*. Vid. et ad Ouid.
 Epist. VI, 83. et Sil. Ital. XIV,
 144. *voces* vero et *fauces* com-
 mutari a librariis videbimus
 ad Calpurn. VI. Ecl. 23. *Burm.*

256. *Commissos*] In circo,
 vbi plura animalium genera
 producebantur, quae inuicem
 pugnarent. *Titius.*

257. *Subiere astu*] Hoc vl.
 184. dixit *subiere praelia furto*.
 vbi ipsum verbum *subire* frau-
 dem et strategema notare vi-
 dimus. hoc forte Romae ali-
 quando in venationibus con-
 spectum fuit, vnde clarissimam

famam esse dicit, et hoc vide-
 tur verbum *commissos* indicare,
 quo Suetonius et alii passim
 de spectaculis vti solent, quod
 probare nihil attinet: et ita
 recte Titius cepisse videtur.
Burm.

lacertis] Sic manus adscri-
 bit vrlis Oppianus Cynegeti-
 co IV, 413.

— μάλα γὰρ τότε θυ-
 μαινῶσιν

Ἄρκτοι, καὶ γενέεσσι, καὶ ἄρ-
 γαλέοις παλάμῃσι.

Idem iterum 417.

— τις ἀνὴρ παλάμην ἐπέ-
 δησεν

Ἄρκτε δεξιτέρην.

Barth.] Ita et *lacertos* inf. vl.
 177. dixit.

259. *Exacta voluntas*] Quam-
 vis referat vulpis speciem,
 praeditus tamen simplici, fin-
 cero, ac minime versuto ani-
 mo, non duplici, ac sicuti vul-
 pes, hostem enim aperto Marte
 aggreditur, atque hoc est, quod
 ait *exacta voluntas*, cogitandum
 tamen, an sit legendum *huic*
 pro *huc*. Titius. Dispensendus
 distinctione hic versiculus, *Vul-
 pina species: tamen huic exacta
 voluntas. Exacta*, verbum est,
 vt loquuntur Grammatici, non
 nomen

260 At non est alius, quem tanta ad munia, foetus
Exercere velis: haut te tua culpa refellat

Inter

nomen. Et subintelligendum, est: huic etiam pro huc rescribendum. voluntatem pro conata agnouit et supra v. 173. Barth. Distingui etiam posset,

Nam genus exiguum, et pudeat
quam informe fateri:

Vulpina speci:

pudeat fateri, quam sit informe. est etiam vulpina specie. pudet fateri vero solemnis formula. vid. ad Propert. I. IX, 33. Broukhuf. Burm.

exacta] Aptissima, quasi ad normam exacta. Iohns. Barthium hic sequor cum Heinio, qui ita in ora codicis sui emendarat: non dubitare, aut timere ait hoc genus canum, sed prompte hostem inuadere. Ouid. Ep. XVII, 177.

Et libet, et timeo, nec adhuc
exacta voluntas.

vbi vide, quae notauimus. male Meursius in ora libri scripserat, huc est acta voluntas. quod quid velit, non capio, sed ex Scaligeri codice est, qui speciem, tamen huc est acta voluntas. quae aequae non intelligo. Burm.

260. At non] Aceruus vti-
tiorum. Scribe.

At non est alius, quem tanti ad
munia foetus

Exercere velis: haut te tua
culpa refellet

Inter opus, quum fera redit
prudencia damno.

Exercere ad munia tanti foetus, est iungere cum cane in Venerem ad nobilem Metagontagenerandum: quam curam si praestiteris, non te poenitebit postea hoc foetu in venando vti, vt solet fieri sero et damno suo sapientibus. redit, vt infra,

— haec magno redit iudul-
gentia damno.

Grononouius: quia in C. Ald. refellat reperitur, textui inferendam duxi. Iohns. Ego ita construerem. at non est alius foetus, quem velis exercere ad tanta munia, scilicet vt leones et feras inuadat vel fraude vel nudo Marte. munia belli passim occurrunt. vid. ad Ouid. I. Art. 691. et ad Nemes. Cyneg. 194. mox certamina vocat vs. 278. deinde cum Heinio legerem,

Haut te tua culpa refellat
Inter opus

Inter opus hic est, vt alibi, inter venandum: Exercendos esse catulos a prima aetate docet, ne, si inexercitati adhibeantur operi, culpam in se transferat negligentiae dominus, qui sero iam vult docere canes confirmata aetate. Scaliger legebat, aut de tua culpa reuellit, eo sensu, quo Virgil. Ecl. VI, 3. Cynthus autem vellit, durum hoc. Burm.

Inter opus. quo fera cadit prudentia damno.

Iunge pares ergo, et maiorum pignore
signa

Foeturam, prodantque tibi Metagonta
parentes,

265 Qui genuere sua pecus hoc immane iuuenta.

Et pri-

262. *Cadit*] Vanescit, incassum recidit. Ita *cadere studia* dixit Priscianus praef. *Cadere sapientiam* Lactantius libro IV. cap. I. *Barth.* Et Ouid. V. Trist. XII, 13. sed construerem hic,

Prudentia fera cadit domino. Id est damnosa est: non tantum nihil efficit, sed etiam damno est. *Cadere* hic euentum irritum et damnosum notat. Ita infra 309. *magno redit indulgentia damno.* simile fere, sed in alia re, est illud Manil. II, 782.

*Ne medios rumpat cursus
praepostera cura.*

Vbi etiam docet non inter opus, sed antequam incipias, omnia esse praeparanda ad urbis exstructionem. *Burm.*

263. *Pignore*] Aliqua nota, indicio aliquo. *Titius.*

264. *Foeturam*] Nemefianus 119.

*Sed diuersa magis foeturae
conuenit aetas.*

Barth. Ita et *Calp.* II, 47.

*Ne depulsa vagos quaerat
foetura parentes.*
et passim alii. *Burm.*

265. *Qui genuere*] Versum

hunc non leuibus coniecturis *σκότιον* esse autumo. Quid enim *pecoris immanis* sibi vult appellatio? Vetus liber, *pecus hoc manete iuuenta.* A qua lectione haud dubio illa vulgaris genita est. *Barth.* Quia pudeat quam informe fateri *Vulpina specie.* Non est igitur, cur *σκότιον* hunc versum esse declaret aliquis. *Vlit.* Recte *Vlitius* tuetur: *immane pecus* vocat bellicosum et forte: et *immane* idem est, quod *ἄνομαστον* et in bonam partem sumi ex ipso *Barthio* et aliis docuimus ad Ouid. Trist. I. II, 335. vid. et inf. vl. 281. *Pecus* vero dici de canibus, ne mirum sit, cum et de Leonibus Ouid. Ibid. 457. vid. *Voss.* ad Catull. p. 165. et de equis dicat Curtius VI. V, 18. et saepe *Stattius.* vid. *Barth.* ad IV. Theb. 733. et alii. Immo de Elephantis *Martial.* V. Ep. 38. ita *pecuaria* inf. 362. vbi vide. in *Barthii* vero notis operas peccasse puto, edentes *pecus hoc mutante infra,* cum legendum sit, *pecus hoc mutante iuuenta.* sed quid significet haec lectio, non intelligo,

Et primum expertos animi, quae gratia
 prima est,
 In Venerem iungunt: tum fortis cura
 secunda,
 Ne renuat species, aut quae detractet
 honorem.

Sint

si *florente*, vel *vernante* coniecisset, sensus subesset. nos *immane* retinemus. *Burm.*

266. *Animi*] Heins. malebat *animis*, de quo dicemus ad Suet. Vesp. cap. 4. *gratia* vero hic est dos, ornamentum. vide supr. 74. cur et hic non nomen suum respicere credunt Poëtam? *Burm.*

268. *Ne renuat species*] Lege.

Ne renuat species, aut ne detractet honorem.

Curandum est, ut sint puri specie, et ne illa sit talis, quae omnem detractet honorem et venustatem. Malo tamen, fateor, *praedetractet*, quod propius veteri lectioni, et sensu elegantius. *Prae* solenne est in decompositis, *praedelasso, praeconsumo*. Iohns. An non merebatur Heinsius hic memorari, qui in notis ad Ouid. IX. Met. 505. correxerat iam,

Ne renuat species, aut ne detractet honorem.

Quomodo et Scaliger emendauerat. malim etiam cum eodem Heinsio *fortis cura secunda*. et fortem explico, natales, et quam forte quadam

formam consecuti sunt, praeter reliquos. ut infr. 292. *aequa fors*. et de hominibus dici patet ex notis ad Ouid. X. Met. 244. et XIII, 651. prima cura est, generosos et expertos animi eligere; deinde feliciter natos formosos, unde genus facere velis, canes. Idem fere, quod supra vs. 211. *non vile genus, non patria*. possit et quis legere, *tum formae cura secunda*. sed non opus: *forti* enim et felicitati nascendi debetur forma. *renuit* vero hic absolute positum, ut apud Stat. I. Silu. II, 159.

*Alituum pecudumque mihi,
 durique ferarum*

Non renuere greges.

Id est non repugnarunt, ut ita *negare* simpliciter saepe ponitur. vid. ad Ouid. XIII. Met. 741. et Heins. ad Claud. II. Rapt. 180. vid. et inf. 285. *Detractat honorem*, est, minuat reliqua, quae praecipua habet, animum, et fortem. vel quae venatui postea non erit inepta; ut mox 291. *tuos non defecturus honores*. *Burm.*

Sint celsi vultus, sint hirtae frontibus aures,
270 Os magnum, et patulis agitato morfibus
ignes

Spirent, adstricti succingant ilia ventres,
Cauda brevis, longumque latus, discretaque
collo

Caesaries, non pexa nimis, non frigoris illa
Impa-

270. *Magnum*] Ut ex ducto et patulo rictu possis aestimare, quanto animo et morfu feras inuasuri sint. *Vlit.*

morfibus ignes] Morfus appellat rictum, ipsaque ora ducta velut ad morsum inferendum. *Titius.* Ita Poëtae fere semper, cum animal depingerent animosum. *Virgil.* G. 3, 85. de equo.

*Collectumque fremens voluit
sub naribus ignem.*

Vlitius.

271. *Spirent*] Corrigebat *Heinsius*, *spiret*, et *ads.* scil. *os.* non male. et ita *spirare* cum accusatiuo illustravit ad *Claud.* IV. *Conf. Honor.* 492. *Burm.*

ilia ventres] Diuine profus, tribus verbis extulit, quae copiose *παρὰφράζει* *Aurelius*, 109.

— *multumque gerat sub
pectore lato*

*Costarum sub sine decenter
prona carinam,*

*Quae sensim rursus sicca se
colligit aluo.*

Vlit.

272. *Discretaque collo*] Quae ab reliquis corporis pilis discerni possit. Vel quae a collo videatur remota. *Barth.* Tractata haec lectio a comae comptu, quam in fronte olim, plurimum discernere, moris erat. Ita canem suum pilos in collo discretos, et hinc illinc quasi demissos, habere vult *Gratius.* *Vlit.* Ita *discrimina* in coma muliebri apud *Ouid.* II. Art. 302. vbi vide. *Burm.*

273. *Caesaries, non pexa nimis,*] Non quae a reliquis corporis pilis discreta, vt somniat *Barthius*, sed de vniuerso pilo canino intelligenda haec sunt. *Pexum* enim in vestibibus villosum, siue multis floccis pectine aequatis obductum proprie significat, vt docuit ad *Solinum* *Salmasius.* Non villosos nimium, nec raros adeo pilos, vt frigoris iniuriae pateant, sed medium quid requirit *Gratius.* Si enim *pexam* pro laeui et molli interpretare, pugnaret hoc cum aliis omnibus, qui tenues, ac molles pilos poscunt. Et *Columella*

Impatiens: validis tum surgat pectus ab
armis,

275 Quod magnos capiat motus, magnisque
superfit.

Effuge,

mella quadratum suum rusticum canem *cruribus hirtis villosoque pectore* constituit, caetera, ut colligere est, minus villosum. Idem de oue l. VII. cap. 3. *Id pecus, quamvis ex omnibus animalibus vestitissimum, frigoris tamen impatientissimum.* Vnde facile intelligere est, quae *caesaries frigoris impatiens* hic dicatur. *Vlit.* si notas *Vlitii* diligenter legisset, et non *Barthii* interpretatione deceptus fuisset, novae editionis curator, non tam stulte corrigeret hunc locum, *Non pexa nimis, nam frigoris illa Impatiens.* quis unquam fando audiuit, villosum animal esse impatiens frigoris? nam *pexa caesaries* est ita densa et longa, ut pecti debeat. vid. *Heins.* ad *Quid.* III. *Amor.* I, 7. ita et *pexae vestes.* de quibus *Ferrar.* I. de *Re Vest.* 17. quae *tritis* opponuntur, et quae crassae et pilosae sunt. *Horat.* I. *Ep.* I, 95. ita *pexus et pinguis doctor* *Quinct.* I. *Inst.* 5. non ergo nimis villosam, nec nimis caluam vult esse canem. *Burm.*

278. *Pectus quod magnos capiat motus,*] Non potuit ma-

iore spiritu pectoris amplitudinem commendare summus *Vates.* *Vlit.* Quod, quantumvis magnos pulmonum anhelitus capiat, satis superque tamen amplum sit, nec laborantem deficiat. *Johns.* Ego interpretor, quod statim et in ipso initio operis vehementiam et celeres motus capiat, et etiam diu eos feruet: nam aliter saepe in initio cursus lentius irruunt, deinde augent celeritatem, quod nostrates dicunt, *op den adem komen.* Sed hic canis debet statim eadem celeritate et vehementia conspici, qua alii post moram. et hoc *capere* notat. ut *capere impetum, conatus* et similia, de quibus vid. *Gron.* ad *Liu.* XXII, 5. *Quid.* III. *Trist.* V, 31. *Et faciles motus mens generosa capit.* *Supereffe* est ultra fere debitum sufficere laboribus, et motibus illis magnis. eodem sensu notarunt viri docti, dixisse *Columell.* VI, 27. de equo, *appropinquante vere, ordeo eruoque saginandus, ut Veneri superfit,* quod ex *Virgilio* III. *Georg.* 127. qui *blando labori supereffe* dixit. vid. ibi *Taubmannum;* quem exscribit

Effuge, qui lata pandit vestigia planta;
Mollis in officio. ficcis ego dura lacertis
Crura velim, et solidos haec in certamina
calces.

Sed frustra longus properat labor, abdita
si non

280 Altas in latebras, vni que inclusa marito
Femina, nec patitur Veneris sub tempore
magnos

Illa,

bit Iohnson ad vs. 287. Superesse enim debet ita explicari, vt post magnos illos motus, non defatigatus iaceat, sed omnes labores vincat et superet, ita vt vires supersint. Virg. XI. Aen. 420.

Auxilioque vrbes Italiae populique supersunt.

vbi Seruius, ad sunt vltra quam bella deposcunt. vid. ad Ouid. II. Trist. 69. *Burm.*

278. *Solidos haec in certamina calces*] *Solidum* ponitur nunc ad differentiam τὸ *molle*. Titius. Πόδας περιφερεῖς καὶ σεπέρας vterque Xenophon et Pollux. *Vestigia* autem, et sola Varroni, modo *plantas*, et nunc *calces* eleganter vocat Gratius. *Vlit.*

279. *Longus labor*] Educationis et Institutionis. *Barth.* Recte. nec opus cum Heinio rescribere *ingratus* vel, *hic omnis*. vid. ad vs. 27. *Burm.*

281. *Magnos*] Multos. Vel *magnos* pro vulgaribus et ineptis dixit. *Barth.* donec me-

lora ex libris vetustis afferantur, ne temere quid mutemus, ego vulgatam simplicissimo sensu pati potero. Frustra laborari dicit Poëta, nisi canis foemina vni inclusa marito fuerit, eumque quantumuis magnum patiat, ac admittat. *Vlit.* At haec locum nullatenus dilucidiores reddunt, cur enim magnos, si vnum Gratius tantum voluit? nos leui mutatione defungemur hac difficultate. lege modo

— *Nec patitur Veneris sub tempore moechos*

Illa.

magis placeret, si *fastidia* legeretur, et confirmant hanc coniecturam sequentia. *si veniit cunctos, et mater adultera non est.* Iohnf. Laudo priorem correctionem *moechos*, id est canes vulgiuagos admittat. *pai* proprie. Ouid. V. Fast. 156. *nullum corpore passa virum.* vid. ad Nemes. Cyneg. 31. sed *fastidia* si recipiantur, contra-

Illa, neque emeritae seruat fastigia laudis.
Primi complexus, dulcissima prima voluptas.

Hunc Veneris dedit impatiens natura
furorem.

285 Si renuit cunctos, et mater adultera non est,

Da re-

rius sensus emergeret, et pro
neque scribendum *atque* foret,
vel *sed* potius: *illa* quoque
hic languere puto: et quia
passim ab infinitis canibus fe-
minas sub veneris tempore
appeti videmus, malle,

*Nec patitur Veneris sub tem-
pore moechos*

*Mille, sed emeritae seruat
fastigia laudis.*

Fastigia laudis, id est castitas,
quam emeruit vni marito in-
clusa, quae est summa laus in
cane, impudentissimo animali,
et libidinis proiectae. *emeri-
tae* pro *meritae*, vno coitu
scilicet, si postea demissa ex
custodia renuit cunctos, et ita
seruat pudicitiam emeritam,
siue meritam, vno coitu con-
tenta. sic Plinius Paneg. 52.
*sic fit, vt Dei summum inter
homines fastigium serues.* Si
neque seruandum est, malle,
*neque emeritae perdat fastigia
laudis.* Burm.

284. *Veneri*] *Veneris* recte
corrigebat Heinsius. et ita
etiam noui editores, semel
saltem scopum in tenebris fe-
rientes. vbi autem didicerunt
constructionem Iohnsono vi-

sam coactam et barbaram?
eerte in notis nihil tale repe-
rio, sed ex illis videntur cor-
rectionem hausisse, quibus *li-
bidinis impatiens* natura expli-
catur. vsitatissima vero con-
structio cum genitiuo. de qua
vid. ad Sil. Ital. VI, 252. et
X, 244. et noster mox 292. et
modo vs. 274. et millies alii
scriptores. *Burm.*

impatiens] Indomita, effera
in libidinem. *Barth.* Suae libi-
dinis impatiens Natura hunc
Veneri caninae dedit furorem.
Impatentia, libido immodera-
ta. *Iohns.*

285. *Si tenuit cunctos*] *Te-
nere* verbum in obscaenis erat,
sed sensus exposcere videtur
renuit. atque ita emendo.
Titius.

cunctos] *Iunctos*, Heinsius;
male. *Iohns.* Ad Ouid. IX.
Met. 506. idem in ora conie-
cerat, *si renuat coitus:* ego
malle, *si renuit cunctis.* vt ita
negare viro mulier dicitur. scil.
venerem, noctem. vid. supr. ad
vs. 268. Tibull. II. IV, 48.

Non ego me vinculis verberibusque nego.

Burm.

Da requiem grauidae, folitosque remitte
labores.

Vix oneri super illa suo. tum deinde
monebo,

Ne matrem indocilis natorum turba fatiget,
Percensere notis, iamque inde excernere
paruos.

290 Signa dabunt ipsi. teneris vix artubus haeret
Ille

287. *Super*] Heinſius, *Par.*
at Virgil. G. III. vſ. 127.

— *ne blando nequeant ſu-
pereffe labori.*

Ita Colum. *Roborandus largo
cibo*, etc. *vt Veneri ſuperſit*. ſic
itaque Gratius. *Vix ſuperſtes
erit oneri ſuo.* *Iohnſ.* Heinſ.
ita ad Ouid. II. *Trift.* 69. ſed
in Syll. *Epift.* t. IV. p. 289.
vix ſuppar oneri illa ſuo, de
qua voce vid. eum ad Vell.
Paterc. I, 17. ſed hic nihil mo-
vero. eſt enim hic ellipſis *eſt*,
pro *ſuperest* de quo verſ. 275.
Burm.

tum deinde monebo] Videtur
vna ſuperflua vox. ſed et ita
dehinc poſt, et ſimilia fuiſſe
in veterum deliciis monuit
Broukh. ad Propert. II. II, 14.
Burm.

289. *Percensere notis*] Vide
de verbo *percensere* Heinſ. ad
Claud. III. *Rapt.* 362. de con-
ſtructione verbi *monere* vid.
ſupr. ad vſ. 243. *Burm.*

excernere] Hic de electione
optimi agiur. *Paruos*, pro ca-
tulis poſuit, quos mox *mino-*

res quoque vocat. *Vlit.* Si ſim-
pliciter dixiſſet *excernere par-
uos*, nihil tenere mouerem.
ſed quia addit *inde*, id eſt, *ex
turba natorum*, qui omnes
ſunt *parui*, dubito, an non
praefter legere, *iamque inde
excernere prauos*. ita apud Cae-
ſar. IV. *Bell. Gall.* 2. de equis,
*quae ſunt apud eos nata praua
et deformia*, vbi alii codices
habent *parua*. *Excernere* vero
eſt excipere, excerpere quos-
dam. ita *excreti hoedi* apud
Virgil. III. *Georg.* 398. quos
depulſos a lacte interpretatur
Vauaſſ. de vſu quorund. verb.
pag. 94. vid. et Gronou. ad
Liu. XXVIII, 39. hoc confir-
mant illa Nemeſ. 150. *ma-
ter ſegregat egregiam ſobolem.*
Burm.

290. *Ipsae*] Ipsae matres.
Videtur tamen ſcribendum:
ſigna dabunt ipſi: nimirum,
quos proxime vocauit, *parui*,
ſiue catuli. Quod et ſequen-
tia probant, in quibus ſigna,
quae ipſi dant, exequitur.
Vlit.

Ille tuos olim non defecturus honores :
Iamque illum impatiens aequae vehementia
fortis

Extulit: adfectat materna regna sub aluo ;
Vbera tota tenet, a tergo liber aperto,

295 Dum

291. *Tuos*] In veteri libro, *suos*. quod ego praeferendum puto. *Barth.* Heinſius legebat, *mille suos*. sed ille hic, ut centies, praestantem et excellentem notat. *tui honores* vero sunt, quos ex venatu captas, et praestantia canum, prae aliis venatoribus. vid. supr. 268. alia res est inf. vf. 376. et 458. ubi *suos honores* retinendum. *Burm.*

defecturus] i. e. deserturus. *Johnſ.*

292. *Aequae fortis*] Quia ut heredes aequam partem habent, ita hic catulus cum aliis communem habet sortem. *aequa* hic est aequalis, ut milites: Terent. Eun. I, 2. *aequa pars amoris* fors vero de hereditate, aut conditione, in qua nascimur, unde et *confortes* coheredes, quibus aequalis fors obtigit. Ita *Remus confortis* Romuli dicitur Tibull. II. V, 24. et Suet. Tib. I. *Tit. Tazius confortis Romuli*. et saepe alii. catulus ergo ille optimus erit, qui iam ab ipsis natalibus pares et superiores ferre non potest, sed adfectat regnum sub vberibus matris. vid. et supr. 221. et 267. *Burm.*

294. *A tergo liber aperto*] Logi editio, *Libera tota tenet ea*. Pithoeana, *Vbera tota tenet ea tergo*, unde Pithoeus, *eat ergo*. Gronovius coniecit, *stat tergo liber aperto*. quid si,

Vbera tota tenet sua, tergo liber aperto.

Johnſ. Heinſius varie tentavit locum, *tenens, eat agro liber aperto*. vel *eat aëre*, vel *tenet*, vel *meat aëre liber aperto*, sed nondum de valido catulo agit, qui relicto nido egreditur foras. quid vero est *tergum apertum*? an cui non incumbunt ceteri catuli? ut mox 297. forte, *dat tergum liber apertum, dum* etc. ut *dare latus apertum* dicitur passim. sensus vero est, hunc generosum catulum, dum fugit vbera matris, nullum pati ex confortibus tergum eius conscendere ea parte diei, quae calida est, sed velle tergum suum natum esse. Vespertino vero frigore pati se opperiri ab inerti turba fratrum. *stare* non potest in nido vbera tenens; posset et, *tenens, ac tergo liber aperto*, ut excutiat fratres incipientes, et ab vberibus matris arceat. et tunc *affectat*

295 Dum tepida indulget terris clementia mundi.
 Verum, vbi Caurino perstrinxit frigore
 vesper,
 Ira iacet, turbaque potens operitur inertī.
 Illius

*affectat regna, opponeretur seq.
 ira iacet.* Burm.

295. *Tepida*] Non dubito
 ver circumloqui. *Barth.* Ego
 post solis ortum, et medium
 fere diem credo indicari, cui
 vesper opponitur, quare nec
 Heinſii coniecturam *verni* pro
terris rescribentis probo. eodē
 fere sensu, *primi clemen-*
zia solis apud Nemes. Ecl. I, 8.
indulgere vero absolute posi-
 tum, pro dum clementia solis
 est benigna, larga et satis cal-
 oris praebet. ita *Inachus vr-*
nae indulget dixit Stat. VI.
 Theb. 275. Virg. II. Georg.
 277. *Indulge ordinibus*, vbi vid.
 Taubm. et Calp. III. Ecl. 37.
 et ad Nemes. Cyn. 192. *Burm.*

mundi] Solis. Nam et Ma-
 nilius *Mundum* pro sole vsur-
 pauit, cum Hesiodum inter-
 pretaretur. *Barth.*

297. *Ira iacet*] Inepte vul-
 go legitur: *Ire placet.* Ego
 non dubito, bonae frugis esse
 lectionem, quam dedi. *Ira*
iacet, cum *impatiens aequae ve-*
hementia fortis frigescit. *Vlit.*
 Heinſius, qui progredientem
 iam catulum finxerat, legit,
septa placent: vel crate latet:

et *septa* a Columella VI, 23.
 VII, 3. et alibi memorari no-
 tauerat. vt et a Capella lib. IX.
 p. 315. vel *cratem* munimen-
 tum pecoris explicat, vt Barth.
 IV. Adu. 24. docet. quae
 omnia huc minus pertinent.
 ita *ira* erga consortes, quos ab
 vberibus, et a se quoque an-
 tea longe arcuit, et remouit.
 ita *ira cadit* dixit Ouid. II.
 Am. XIII, 14. et Lucan. IV,
 284. *Burm.*

turbaque potens operitur] In
 vet. libro, *aperitur*. Sed eru-
 ditior interpretatio in altera
 scriptura, *operitur*, hoc est,
 ab omni latere cingentibus
 minoris spiritus catulus ille,
 qui indole potentior est, me-
 dius vadit, caeteris latera eius
 tegentibus. *Caurinum* porro
frigus a vespere dixit, quia id
 spirantis inde venti nomen.
Vlit. Langerm. corrigebat
patens. sed tunc malim *tur-*
baeque patens inertī operitur.
potens vero retinerem, qui in
 nido matris dominatur, et
 pro tempore, vel liberum et
 apertum tergum, reiectis con-
 sortibus habere vult, vel illis
 patitur se tegi, frigoris arcendi
 causa. *Burm.*

Illius et manibus vires sit cura futuras
 Perpensare: leues deducet pondere fratres:
 300 Nec me pignoribus, nec te mea carmina
 fallent.

Proti-

298. *Illius e manibus*] Nec *manus* hic catulis attribuuntur, quum sint hominis pondus catulorum exigentis: nec *deducet*, est ipse leuior fratres descendere coget, quum grauiores magis probentur; nec *deducere* est vincere citra respectum librae: nam de *manibus* loquitur, vt de lancibus librae. nimirum *deducere* Gratio vt *deprimere* Ciceroni, id dicitur in libra, quod grauitate vincit, L. 5. de finibus. *Terram, mihi crede*, ea lanx et *maria deprimet*. Gronouius. *Iohns*. Praestat, *illius et manibus*, cum Heinio, qui et *praepensare* corrigebat. Ego, si liceret, malim, *Illius et vires manibus*. *manibus* autem non cum *illius*, sed construerem cum *vires*. vt sit, *vires illius perpensare manibus*. sic Nemes. 145. *pondere nam Catuli poteris perpendere vires*. Burm.

299. *Leues deducet pondere fratres*] Grauiiores itaque praestant, qui fratres suos *pondere deducunt*, id est, vincunt. Non quia in libra quasi appendantur, sed *e manibus*. Vlit. Sensus satis ex Nemesiani vs. 145.

Pondere nam Catuli poteris perpendere vires etc.

apparet. Sed an *pondere deducit*, possit notare vincit, vehementer dubito, cum videatur *deducit* significare ad terram deorsum, ad inferiorem locum ducit. Cum contra accidere soleat, grauiora enim pondere deducunt libram, vel vt hic manum, quae instar staterae fit, et inclinare et vergere faciunt. Scaliger legebat, *leuis deducit pondera frater*. Meursius *leuis deducet pondere frater*. sed nec haec recte explico. Vtinam *leues subducet pondere fratres* liceret legere, id est, ipse deorsum ducens libram, sursum ducit fratres. ita Lucret. II, 203.

Sic igitur debent flammae quoque posse per auras Aëris expressae sursum succedere, quamquam

Pondera, quantum in se est, deorsum deducere pugnent.

et hoc *pondere subsidere* Ouidius IV. Fast. 13. *ferri in inferius* XV. Met. 241. dixit. Burm.

300. *Pignoribus*] Notis illis et documentis, quae *pignora* vocat futurae utilitatis. Barth. Non intelligo hunc versum, et Barthii explicatio nullis fidiculis ex his verbis, vt vulgo

Protinus et cultus alios et debita foetae
Blandimenta feres, curaque sequere me-
rentem:

Illa perinde suos, vt erit delata, minores;
Ac lon-

vulgo leguntur, extorqueri
potest. forte,

*Haec de pignoribus: nec te
mea carmina fallent.*

pignora pro catulis fumo, vt
millies liberi vocantur. haec
certa esse inquit de catulis,
quibus fidem habere potest
lector: nunc ad foetam siue
matrem regreditur. Qui MSS.
codices viderunt, sciunt, pri-
mam literam H. et N. fere
eodem modo fingi a librariis.
vid. inf. 461. vbi *Haec* pro *Nec*
editum, et in Nemes. Ecl. I,
48. itidem pro *Nec*, *Haec* in
scriptis apud Calp. I. Ecl. 3. et
apud Corn. Seuer. in Aetn. 349.
pro *nec leuitas* Scalig. reposuit
Haec. itidem apud Tibull. II.
V; 49. viri docti ex MS. resti-
tuerunt, *Nec fore credebat Ro-
mam*, cum antea legeretur
Haec. et iterum eadem est
variatio lib. III. II, 7.

Nec mihi vera loqui pudor est.
vbi codices multi *haec*. Propert.
IV. II, 5.

Haec me turba iuuat.

Ita ediderunt docti viri, cum
olim esset *nec*: vid. Broukhu-
fii notas, infr. 328. *Hebroden*,
pro *Nebroden*. et ita millies.
Eodem vero modo transit ad
aliam partem operis, inf. 344.

haec tua militia est. et ita Graeci.
Oppian. I. Cyneg. 387.
Τόσσα μὲν ἀμφ' ἰπποισίν.
Burm.

301. *Foetae*] Latini *foetam*
dicunt, et grauidam et partu
liberatam. vt recte Seruius ad
primam Aeneida 51. Hinc
foetus et conceptus et partus.
Iohns. Vid. Barth. ad Stat. IX.
Theb. 116. et I. Achil. 168.

303. *Vt erit delata*] Ita vul-
gatam, quae sensu prorsus ca-
rebat, leui distinctione ad ali-
quem saltem sensum accom-
modaui. *Illa*, nimirum mater,
perinde ac tu illam cura seque-
re, minores suos quoque pro-
sequetur. *Vt erit delata*, id
est, cum ad catulos suos defe-
retur. Vel, *vt erunt delata*,
blandimenta illa. Primae edi-
tiones ex Romano illo anti-
quiss. cod. constanter reprae-
sentant: *suos vt erit delacta
minores*. Vnde Pithoeus fecit,
*suos, vt erit delata, minores, Ac
longam* etc. Sed ego veram
lectionem dudum elicui.

*Illa perinde suos, vteri de
lacte, minores,*

Ac longam praestabit opem.

Vt sit συγγουσις. *Illa perinde
minores suos cura prosequetur,
ac vteri de lacte longam prae-
stabit*

Ac longam praestabit opem. tum denique,
foetae

305 Cum

stabit opem. ita quoque refingerem.

Illa petendo suos, ut erit dilata, minores

Ad longam perstabit opem.

Vlit. forte legendum.

Illa perinde suo nutrit de lacte minores.

Vel,

Illa perinde suo saturat de lacte.

Iohnf. Haec intricata et obscura, quae etiam post tot coniecturas vix intelligo. credo, Poëtam velle, matrem, postquam catulos aliquamdiu a partu aluerit, paullatim minus curare, et ad opus suum, id est, venatum, redire velle; quod vbi plane apparet, tum monet, a matre esse abducendos catulos, et lacte et maza esse alendos. Heinsius in ora Codicis.

Illa perinde suos, ut erit delecta, minores

Ad longam praestabit opem.

vel, *ut erit praelata*, Graevius, *ut erit curata*: sed nec italoci sententiam capio. cogitabam aliquando, posse refingi,

Illa subinde (vel deinde) suis, ut erit deiecta minorem,

Nec longam praestabit opem.

Postea, vbi a catulis suis erit deiecta (nam paullatim a lactatione abstinentiam matrem noster, ut et alii faciunt, mo-

net) minorem curam, nec longam, id est non diu in nido morans, *praestabit*, quare cum vides, foetas deesse operi, id est, lactationi, et industriam, siue venandi studium, superare maternum affectum, tum lacte et maza alendi catuli: *delectus* vero *deiectus* et *delaectus* confunduntur etiam aliis locis in MSS. vid. ad Tacit. II. Ann. 60. Comm. Possset et ex vestigiis antiquae editionis legi,

Illa deinde suis, ut fit, de lacte minorem

Nec longam praestabit opem.

Vt fit, id est, ut fieri solet, (vid. ad Petron. cap. 49.) et est consuetudo canum, quae initio diligenter curant et lactant catulos, sed deinde minorem indies opem et curam illis praestant, nec multum ac diu in nido apud catulos morantur, sed incipiunt excurrere, quod vbi videas, a matre sunt separandi quare addit, *tum denique foetae cum desunt operi*, id est negligenter catulos lactare incipiunt, tunc a cura matris transeat tutela ad relictos catulos. *relicti* enim proprie dicuntur, quos negligit mater, et hoc ex Virgilii lib. II. Aeneid. 357.

— — *catulique relictii*

Faucibus exspectant siccis.

et Flor.

305 Cum defunt operi, fregitque industria
matres,

Transeat in catulos omnis tutela relictos.

Lacte nouam pubem, facilique tuebere
maza:

Nec luxus alios, auidaeque impendia vitae
Noscant.

et Flor. I, 1. de lupa, *relictis catulis vagitum secuta, vbera admouit. Delacta pro delactata barbarum censeo. Burm.*

delacta minores] *Delactata*, hoc est ipsi catuli ab lactati fuerint: suspicor tamen aliquid de mendo in ea voce: *minores* appellantur filii *ἀνώγειος*, quomodo etiam a Virgilio VIII, 269. *Laetique minores seruauere diem.* vbi notat Servius: sic etiam Nemesianus 135. *Mox non omnes nutrire minores.* Titius.

304. *Tum denique, foetae*] Ita (*Foetu*) Logi Ed. pro *Foetui*. quam lectionem alteri nempe *foetae* (quia modo praecesserat) antepone non dubitavi. haec verba sic Vlitius exponit. Cum foetae defunt operi, *i. e.* nutritioni, et industria vicit naturalem matrum affectum. *Mater* enim pro amore materno. Mihi tamen eiusmodi videtur esse sententia. Cum matres suo defunt foetui, nec ultra lac praebere valent, et operis illius, nimirum nutriendi, labor debilitauit omnino vires. *operis* malo cum Vlitio. *Iohns.*

305. *Fregitque industria*] *Frangere matrem* hic est, naturalem affectum, quem in prolem habent matres, vincere, ac tandem abolere. *Industria* haec venatoris est, vt nec repente, sed paulatim hanc obliuionem catulis simul et matri inducat. *Vlit.* Ego *industriam* de foetis canibus capio, pro ardore venandi, qui efficit, vt obliuiscantur catulorum. vid. notam superiorem. *Burm.*

307. *Faciliq[ue]*] Parabili, auidae enim impendia vitae omnino vitanda. *Iohns.* Recte. vid. ad Petron. cap. 93.

maza:] Pane subacto. Haec maza est, siue lacte, siue aqua subacta. Hanc Nemesianus 161. *Cererem cum lacte* vocat. *Vlit.*

308. *Vitae*] *Vitae* vocabulum heic luxum et delicias viuendi denotat. Nam *viuere* est genio indulgere: vetus inscriptio AMICI. DVM. VIVIMVS. VIVAMVS. Petronius cap. 34.

Viuamus, dum licet esse bene. Barth. Barth. ad Claud. III. de Laud. Stilic. 160. legit *auidaeue*, si ex MSS. recte: nec tamen
semper

Noscant. haec magno rediv indulgentia
damno.

310 Nec mirum: humanos non est magis altera
sensus.

Tollit se ratio, et vitiis adeuntibus obstat.

Haec

Temper post *nec* opus est *vel*
vel ve ponere, vt docuimus
ad Ouid. III. Met. 492. et ad
Rutil. I. Itin. 253. vbi itidem
Barthius *que* eiicit. *impendia*
vero supra illustravit Barth.
ad verl. 33. vtitur et Sueton.
Caesar. 53. *rapinis et sacrilegiis*
onera bellorum ciuiliu et trium-
phorum ac muneru sustinuit
impendia. Burm.

310. *Humanos* etc.] Ita
omnes codices ante Vlitium
hos versus exhibent, nisi quod
obstant in fine, pro *abstant*, vt
opinor. Hic est verborum sen-
sus. Non altera *indulgentia* ma-
gis *est*, i. e. Edit, corrumpit,
praedatur humanos sensus.
Ratio enim subducit se, et vi-
tiis adeuntibus interesse non
sustinet. *Iohns.* Heinsius corri-
gebat *census*, quod defendi
potest multis Manilii locis,
quibus *census* de omni homi-
num opera, studiis, opibus et
diuitiis, et quocumque homo
cenferi potest, occurrit. vid.
lib. I, 12. et ibi Scaligerum,
et III, 72. et alibi: praeterea
passim occurrit apud varios
edere, comedere, vorare bona,
patrimoniu et censum. de qui-
bus ad Petron. cap. 42. et ita

variat saepe scriptura Codicum
et apud Manilium, et Petron.
cap. 119. *quae turbant censum,*
vt legendum puto, licet *sen-*
sum tueantur alii, et Barth.
XXI. Ad. 3. De vestium luxu-
ria Ouid. III. Art. 172.

Quis furor est census corpore
ferre suo.

vbi vide adnotata. de Eri-
chthone idem lib. VIII. Met.
846.

— *demisso in viscera censu.*

Quia omnia deuorauerat. si
quis tamen *humanos sensus*
probabilius dici credat, non
pugnabo. *Burm.*

311. *Vitiis adeuntibus*] Ma-
nifesto haec contraria sunt
menti Gratii nostri. Nam ster-
nacem quasi et efferatam Ra-
tionem dicere vult viam omni-
bus vitiis aperire planam atque
facilem. Haec vero lectio viam
obstruere vitiis canit. Profus
scribendum. *vitiis abeuntibus,*
Nam Ratio efferata et luxuria
intumescens non patitur, vi-
tiorum amorem semel hau-
stum abire. Si omnino lectio
vulgata placebit, subintelli-
gendum erit *cum.* et *obstat*
cum vitiis adeuntibus. Sensibus
videlicet humanis. *Barth.* Idem

Bar-

Haec illa est, Pharios quae fregit noxia
reges,

Dum

Barthius ad Claudian. III. de
Laud. Stilic. 160. legebat,

*Tollat se ratio, et vitiis adeun-
tibus obstet.*

et ita fere Heinſius, qui et
pro *obstet*, *abstet* adſcripſerat,
et pro *adeuntibus*, *adedentibus*,
vt modo *est sensus* dixerat pro
edit. Graevius in Syllog. Epist.
Tom. IV. pag. 244.

*Tollit ni ratio, et vitiis adeun-
tibus obstat.*

vbi vero legerit Iohnſ. *obstant*,
pro quo ille *abstant*, nescio.
forte operae aberrarunt: nam
in contextu edidit *abstat*, quod
verbum iterum verſ. 353. oc-
currit, licet ibi ab *absisto* etiam
poſſit deduci. mihi ſatiſfacit
Barthii correctio, niſi quod
pro *adeuntibus curis*, malim
ſubeuntibus, hoc modo,

*Tollat se ratio, et vitiis ſubeun-
tibus obstet.*

Vt in initio operis *Rationem*
rebus gerendis ſociam homi-
nes ſumſiſſe dicit, ita hic eam-
dem commendat, vt contra
vitia ſe tollat, nec premi luxus
conſuetudine mala patiatur.
Manil. I, 97. *coelum adſcendit
ratio*. forte idem dicit, quod
Perſius Sat. V, 96. *Stat ratio
contra* etc. *Tollere se* paſſim
occurrit apud Virgilium, cum
corpus et caput alte efferimus.
vt V. Aen. 369. ſic *mare se tol-*

lit VII, 359. et Metaphorice
III. Georg. 8.

— *qua me quoque poſſim.*

Tollere humo, ita *se dare*, de
quo ſupr. ad vſ. 143. parare
ergo ratio ſe debet ad pugnam
contra vitia ſubeuntia dolo et
aſtu. aliter *se tollere* etiam ar-
rogantiam notat, et nimiam
animi elationem, vt apud Pe-
tron. LXXXIII.

*Qui pelago credit, magno ſe
foenore tollit.*

ſubeuntibus vero vt corrigam,
inducor, quia litera *s* vltima
in *vitiis* abſorpsit ſequentem,
vt reſtaret *ubeuntibus*, vnde
adeuntibus fecerunt, *a* et *u* enim
facile permutantur: vſus eius
verbi vero in ſimilibus obuius.
ita *ſubeunt morbi* Nemeſ. Cyn.
II 7. Ouid. III. Art. 373. *Ita
ſubit, deforme malum*. inf. 386.
ſubit mala peſtis, et millies
alii. *Burm.*

312. *Fregit*] Exprimere vo-
luit Graecum $\epsilon\theta\rho\upsilon\psi\epsilon$. Iohnſ.

noxia] pernicioſa indulgentia.
ſumitur et ſubſtantive pro
damno, vitio, labe. *Idem*. Ita
hic capiendum: aliter τὸ *quae*
deberet referri ad *indulgentiam*,
cum tamen ratio proxime
praecedat. ſed *noxia* eſt
culpa, damnum. vid. vſ. 439.
et 461. *Burm.*

Dum seruata cauis potant Mareotica gemmis,
Nardiferumque metunt Gangem, vitiisque
miniftrant.

315 Sic

313. *Potant Mareotica gemmis*] Errorem hic Gratio vix defendam. *Mareotis* Nili palus in Aegypto quidem est. At, *Mareotica vina* non ab Aegypti parte illa, sed ab alia Graeciae, aut Epiri potius acceperunt. Nam Columella *Mareoticas* vites inter Graeculas recenset lib. III. c. 2. *Barth.* Nemo Geographorum est, qui huius similisue appellationis locum vllum in Graecia, aut alibi, quam in Aegypto, posuit. Sed omne illi fundamentum esse videtur Columellae locus lib. III. c. 2. *Nam quae Graeculae vites sunt, ut Mareoticae, Thasiae, Psythiae* etc. Heic cardo totius ineptiae Barthianae vertitur, quem si emouerimus, tota concidet somniorum machina. *Graeculas* eas vites videtur vocare Columella, quia Maro lib. II. Georg. iuxta Graecas vites etiam *Mareoticas* posuerit. Quod an bene colligerit, aut, si fortasse, *Mareoticas* vites in Graeciam propagatas esse, vt *Thasias* quoque, quae ad Thraciam magis pertinent, an adeo compertum habuerit, non temere asseruerim. Videant alii, vtrum hoc sibi persuadere possint, an potius scripsisse Columellam: *Nam quae trunculae vites sunt.* Qua voce alibi

quoque vtitur. *Trunculae vites* sunt, quae minus alte coluntur. *Vlit.* Palinodiam videtur cecinisse *Barth.* ad Stat. III. Silu. II, 24. quod monere lectores oportet, non vt *Lagus* fecit, oblatrare *Vlitio.* *Burm.* *gemmis*] Poculis ex gemma cauatis. *Barth.*

314. *Nardiferumque metunt Gangem*] *Καταχρηστικῶς*, pro metunt loca Indiae vicina Gangi. *Iohns.* *Metere Gangem* insolentior videtur locutio, nec placuisse *Heinsio* videtur, qui in ora codicis correxerat, *nardiferumque metunt unguen*, pro unguento, vt infr. 416. *unguen amurcae* et ita alibi. Sed an *unguentum* possit dici *nardiferum*, merito dubito: nec etiam *metere unguentum* eleganter dici arbitror. Certe aliter de unguentis agens siue *Sulpicia*, siue *Tibullus* IV. II, 17. haec expressit.

*Possideatque, metit quidquid
bene olentibus aruis
Cultor odoratae diues
Arabs segetis.*

Quare ego hic *Gangem* Poëtarum more, potuisse pro India, cuius maximus et celeberrimus est fluuius, credo. Ita *Seruius* ad illa *Virgil.* Georg. 137.

*Nec pulcher Ganges, atque
auro turbidus Hermus.
Ganges*

315 Sic et Achaemenio cecidisti, Lydia, Cyro.

Atqui

Ganges Indiae fluvius, per quem prouincia significatur. et ita alia flumina saepe indicant regiones. Virgil. III. Georg. 30.

Addam vrbes Asiae domitas, pulsumque Niphatem.

Vbi iterum Seruius. *Niphates et fluvius est et mons.* per *Niphatem autem populos iuxta habitantes accipimus: nam nec fluvius, nec mons umquam potest pelli.* vere. nec fluvius arari aut meti potest, sed regio. iterum Maro IV. Georg. 211.

Nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes.

Vbi pro ipsis Medis ponitur. *Tigris et Euphrates* per Parthia et Armenia apud Propert. III. III, 4. recte exponitur a Passeratio. et ita apud Claudian. Epistola ad Genadium posset capi *Rubiconis amoeni incolae.* nec opus opponere *accolae.* ita Nilus centies pro Aegypto, vt apud Martial. X, 26.

Numquid et hoc, fallax Nile, negare potes?

quem et *spiciferum* vocat eod. lib. 74. quia Aegyptus feracissima. sic Rhenus pro Germanis et alia flumina; sed modus sit exemplis. noster ipse Hebrum pro Thracia vs. 128. dixit. vt vero metere fluvium noster, ita, licet diuerso sensu dixit Silius VIII, 565.

Qui Batulum Nucraeque metunt.

pro incolunt. quo sensu Poëtae frequentius *arare*, aut si fluvium adducunt, *bibere* et *potare* vtuntur, de quo ad Nemes. Cyneg. 67. sed et *natate* vtuntur, vt Claudian. II. Rapt. 177.

Et qui te, Latiis nondum praecincte tropaeis,

Thybri natant.

Stat. X, 492.

Incola Taygeti Panopeus, rigidique natator

Oebalus Eurotae.

Idem IV, 239.

Qui te flauae natant terris Alphaeae Sicaniis

Aduena.

Vt recte Barthius monuit legendum. et iam impetus me ceperat hic *natant Gangem* rescribendi; sed *metunt* magis feracitatem, et copiam nardi exprimere puto. et hinc *messes Indicae* a Poëtis, de odoribus et foliis. vid. Stat. IV. Silu. V, 30. Architecti vero nuperae editionis et indicis, in hunc retulerunt, *metire Gangem*: eho quam belle et diligenter! *Burm.*

314. *Vitiisque ministrant*] *Δελεύσσι.* Ministros se praebent. *Minister* enim proprium in conuiujs et comestationibus verbum, vt et *ministro.* *αὐτοὶ τῇ ἑαυτῶν τευφείᾳ οἰνοχοῦσι.* *Iohns.* De illa constructione verbi *ministrare* vid. ad Val. Flacc. III, 38. et Broukh.

K

ad Pro-

Atqui diues eras, fluuialibus aurea venis.
Scilicet, ad summam ne quid restaret
habendum,

Tu quoque luxuriae fictas dum colligis artes,
Et se-

ad Propert. III. XIV, 15. et
supra vi. 153. *Burm.*

315. *Cecidisti*] Et haec ra-
rior locutio: vulgatio est,
cadere ab aliquo, de quo ad
Ouid. V. Met. 192. Sed et *ca-
dere alicui* illustrauit Doctissi-
mus Cortius de vsu Orthog.
Latin. dif. cap. III. §. 1. p. 22.
immo et ablatius potest esse,
vt Claud. IV. Conf. Hon. 89.

*Non hostes victore cadunt, sed
iudice fontes.*

Dubium, an datiuo, an abla-
tiuo idem III. Stil. 163.

Atque idem Thebis cecidit.

Ita et *perire* idem II. de Laud.
Stil. 250.

*Me quoque vicinis pereuntem
gentibus, inquit,*

Muniuit Stilicho.

et ita *perire ab aliquo*, dici ad
Ouidium vidimus, apud quem
VI. Fast. 490. *tuque cadis pa-
tria, parue Learche, manu.*
vbi alii codices, *tu cadis a pa-
tria.* *Burm.*

317. *Summam*] Perfectione-
nem, et summum decus. Pro-
pert. II. VII, 11.

*In Veneris tabula summam
sibi ponit Apelles.*

Barth. Vid. ad Ouid. Ep. II, 56.
et 66. et VI, 12. vbi et *ad sum-
mam* aliter posse capi docui-
mus. *Burm.*

habendam] Inuidiam quan-
dam auaritiaē hoc verbum ad-
fert. Vt apud Ouid. I. Met. 131.

— *amor sceleratus habendi.*
Barth. Vid. ad Phaedr. prae-
fat. lib. III. et V. fab. 4.

318. *Fictas*] *Artes fictae* sunt
verarum aemulatriceis. Non
displicet tamen, quod in v. c.
reperio, *victas*; vt victarum
gentium intelligat. *Barth.*

luxuriae artes] Ita ingenio-
sam gulam appellarunt Petro-
nius et Martialis. Sic arteis et
libidines synonyma habet Sal-
lustius. *animus imbutus malis
artibus, haud facile libidinibus
carebat.* Graias arteis pro de-
liciis posuit Iuuenalis Sat. XV.

*Tunc rudis, et Graias mirari
nescius arteis,*

*Magnorum artificum frange-
bat pocula miles.*

Barth.

fictas artes] Studio elabora-
tas. *Iohns.* Possit Barthii lectio,
victas, illustrari illis, quae ad
Petronium cap. LV. notauim-
us: sed *victae artes* pro victa-
rum gentium, durius puto di-
ctum quare *fictas artes* expli-
care possemus, quas ab aliis
sumunt, discunt, vt ita apud
Horat. III. od. 6. *fugitur arti-
bus* propugnat Cl. Bentleius.
Heinsius malebat *dictas*; sic
inf. 379.

Et sequeris demens alienam, Graecia,
culpam.

320 O quantum, et quoties decoris frustrata
paterni!

At qualis nostris, quam simplex mensa
Camillis!

Qui tibi cultus erat post tot, Serrane,
triumphos?

Ergo illi ex habitu, virtutisque indole
priscae,

Impo-

inf. 379. haerent viri docti inter *ficta*, *victa* et *dicta auxilia*, ego *fictas artes* excogitatas a variis luxuriae magistris interpretor, ut ita *fingere fallaciam* Terent. Andr. I. III, 15. et Heaut. III. II, 22. et Andr. II. I, 34. *facite, fingite, inuenite*, et ita *fictae* illae *artes luxuriae* opponuntur *facili et naturali victui et simplici*, ut mox vocat, *mensae*. *colligis* explicari posset ex illo Ouidii I. Trist. V, 31. *Atque haec exemplis quondam collecta priorum*. notat enim copiam verbum, ut apud Prop. II. XI, 9.

*Quanta ego praeterita collegi
gaudia nocte?*

Burm.

319. *Alienam culpam*] Peregrinam, non naturalem, nec tuam. *Iohns.*

320. *O quantum et quoties*] Ita apud Ouid. II. Art. 447.

*O quantum et quoties non est
numerare, beatum!*

plurimi habent codices. vid. ad Rutil. I. Itin. 5. *Burm.*

decoris frustrata] Subaud. *es*. quod passim Gratius omittit. Expressere voluit Graecum ἀπέτυχες, seu τυγχάνεις ἀποτυχῆσα. ideoque cum genitivo iungitur. *Iohns.*

322. *Cultus*] Totam vitae culturam hoc verbo denotat. Tibull. III. Eleg. III, 31.

*Haec alii cupiant, liceat mihi
paupere cultu*

*Securo cara coniuge posse
frui.*

Barth. *Victus* malebat Hein-
sius, sed nihil opus: nam et in cultu maxima luxuria, et *habitus* sequitur, quae duo semper fere iungunt scriptores. vid. ad Ouid. IV. Met. 405. et *cultus* millies respondet triumphis, in quibus in tunica Iouis etc. conspicui erant. Sed Serranum ad pristinum cultum deinde rediisse dicit. *Burm.*

323. *Ex habitu*] Τὸ ex super-
fluam,

Impofuere orbi Romam caput: actaque ab
illis

325 Ad coelum virtus, fummosque tetendit
honores.

Scili-

fluum, vt plurimis locis apud
fcriptorum omne genus. *Barth.*
Ex hic notat propter, et cau-
fam, vnde hoc euenit. fic Te-
rent. Andr. I. V, 33. *ex hoc fol-
licita est.* et Adel. II. I, 43. *in-
fanire ex iniuria.* et ita paffim
veteres. fuperfluum vidimus
τὸ ex fupr. 153. *Burm.*

324. *Impofuere orbi Romam
caput*] Effecerunt, vt Roma
caput orbis efflet, ac dicere-
tur. *Titius.*

actaque] V. ed. *ortaque*, quod
non receperim. Alludit Ma-
ronianum illud VI, 782.

*Imperium terris, animos
acquabit Olympo.*

Barth. Nec *acta* placebat Hein-
fio, qui vel *altaque* vel *auctaque*
corrigebat. fic apud Claudian.
praef. conf. Mallii, pro *fama
celfius vero acta*, malebat *aucta*.
vide ibi notas. fed nihil mu-
tare tutius: nam *agere* eft ex-
tollere, propellere, fiue in
altitudinem, fiue aliquando
in profundum, vt *altius acta*
apud Rutil. I, 130. eft proiecta,
immerfa in profundum. ita
poffumus capere illa Hora-
tii II. Od. 2.

*Illum aget penna, metuente
folui,
Fama fuperftes.*

vbi vetus commentator expo-
nit, *extollet.* fic *actum ferrum*
Claud. Bell. Get. 122. vid. ad
Vellei. II, 180. et Val. Flac.
II, 179. fic *agere radicem* dici-
tur arbor et planta, quando
immittit in terram. de quo
vide Heinf. ad Ouid. II. Met.
583. et contra *agere flores* dixit
Columel. II, 16. et nofter
vf. 96. *agere aciem in tenebras*,
et quae infinita talia funt.
Virtus ergo *ad coelum acta*,
eft elata, quae creuit immen-
fum. In quo multi funt Poë-
tae. Horatius fufficiat lib. IV.
Od. 15.

*Per quas Latinum nomen, et
Italae*

*Creuere vires, famaue, et
imperi*

*Porrecta maiestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.*

Burm.

325. *Tetendit*] τὸ ad ἀπὸ
κοινῶς repetendum: et *ad fum-
mos tetendit honores.* Vlit. Sca-
liger in ora Codicis fcripferat,
summo se extendit honore, per-
peram. recte Vlitius geminan-
dam effe praepositionem in-
tellectu docet, de quo nos plu-
ribus ad Claudian. IV. Conf.
Honor. 207. *Burm.*

Scilicet exiguis magna sub imagine rebus
 Prospicies, quae sit ratio, et quo fine regenda.
 Idcirco imperium catulis, vnusque magister
 Additur: ille dapes, poenamque ope-
 ramque ministrans

330 Temperet: hunc spectet filuas domitura
 iuuentus.

Nec

326. *Imagine*] Idem est,
 quod dicit Ouid. III. Art. 525.

*Quid vetat a magnis ad res
 exempla minores*

Sumere.

Vid. et I. Trist. III, 25. *Burm.*

327. *Regenda*] Ipsa nimirum ratio, siue modus agendi: ne quis *regendae* legat, et ad *res exiguas* referat. dicimus vero *ratione regere*, vt *consilio* Terent. Eun. I, 1. et ipsam etiam *rationem*, vt Suet. *disciplinam* Caes. 48. et Aug. 24. vbi nihil mutandum. *regere iura* Sidon. Apol. Carm. VII, 296. et 312. vid. ad Rutil. I. Itin. 157. *regere frena*, pro frenis equum, Claud. III. Stilic. 9. et Stat. IX. Theb. 818. ita *imperium regere*, et *imperio*, de quo vid. ad Ouid. III. ex Pont. III, 61. *quo fine* vero est, quo modo, vt Flor. II, 15. *Quum bellum sederet, de belli fine tractatum.* Id est modo gerendi proposito, quem in bello deberent Romani tenere. Val. Max. VI. VI, 2. *cum de belli fine ageret.* et ita Horat. I. Sat. I, 106.

*Est modus in rebus, sunt certi
 denique fines.*

et II. III, 126. *ratione modoque tractari.* *Burm.*

328. *Imperium*] Imperator. *Iohnf.*

vnusque magister] Magister catulorum, vt magister Equitum. alibi enim catulorum agmen *exercitum* vocat, et vbiq; fere ad Romanam militiam alludit Gratius. paulo post, *Socios.* *Iohnf.*

329. *Poenamque*] Notauerat hanc vocem Heinſius nota, qua suspectas sibi voces indicabat, quia forte rectius *ministrare operam*, quam *poenam* duceret. Sed saepe vno verbo contenti, licet duo videantur requiri. Nihil ergo mouendum: si enim delinquent catuli, dum ad artem venatoriam formantur, poenis debent affici, quae vna efficacissima est erudiendi canes ratio. sed temperare debet poenam magister, nec saeuire. *Burm.*

330. *Hunc spectet*] Ad huius nutum pendeat. *Siluas* hoc

Nec vile arbitrium est: cuicumque haec
regna dicantur,
Ille tibi egregia iuuenis de pube legendus,
Vtrumque, et prudens, et sumptis impiger
armis.

Quod

versu pro feris dixit, *Iuuentu-
rem canum: vt apum* Virgil.
Georg. IV.

*Vt cum prima noui ducunt
examina Reges,*

*Vere suo, luditque fauis emissa
iuuentus.*

Barth. Ita Ouid. I. Amor.
IV, 17.

*Me specta, nutusque meos, vul-
tumque loquacem.*

Spectare enim aliquem est ocu-
los non ab alterius oculis de-
mouere, vt Terent. Adel. II.
I, 16. ait. et ita Parmeno ad
Lachetem in Eunuch. V. VI, 18.
Here ne me spectes. de admira-
tione et veneratione hoc ver-
bum etiam poni docuit Tor-
rent. ad Horat. I. Ep. XVI, 57.
qui et II. Ep. I, 60. *hoc spectat
Roma potens.* Burm.

331. *Arbitrium*] I. e. impe-
rium. *Iohns.* Vide, quae ad
Claudian. lib. I. Rapt. 55. no-
tamus. *Burm.*

dicantur] Destinantur, vel
conferuntur. *Iohns.* Ita *sortem
dicatam* dixit Manil. I, 60. qui
saepe hoc verbo vtitur eodem
sensu: ita apud Seren. Samon.
cap. XXII.

*At nos pauperibus praecepta
dicamus amica.*

Ita Puteaneus codex. *regna* hic
cape, vt *imperium, arbitrium,*
ἐπιτοκείω in canes: vt ita pas-
sim Poëtae omnes administra-
tiones, et etiam ministeria,
regna vocare solent. sic *regna
ratis tradere* Valer. Flacc. I.
Arg. 418. de gubernatione,
vbi vide, quae adnotauimus.
Burm.

332. *Ille tibi egregia*] Xeno-
phon cap. 2. ea ad retium cu-
ram, quasi ea praecipua vena-
toris sit, commendauit, quae
proprie, vt melius ea appli-
cuit Gratius, ad *κωνηγεσίαν* re-
quiruntur. *Vlit.* Viliorem ta-
men hanc curam fuisse docet
Virg. Ecl. III, 75.

*Si, dum tu sectaris apros, ego
retia seruo.*

Burm.

333. *Vtrumque*] Non damno
hanc lectionem; suspicatur ta-
men non immerito Heinsius,
scripsisse Gratium *Rerumque et
prudens.* vid. ad Ouid. II. Art.
Am. 675. sic infr. vl. 427. *re-
rum prudens experientia* dicitur.
Pers. Sat. IV, 4.

*Scilicet ingenium, et rerum
prudenzia velox*

Aute pilos venit.

Burm.

integer

Quod nisi et adcessus, et agendi tempora
belli

- 335 Nouerit, et focios tutabitur hoste minores:
Aut cedent, aut illa tamen victoria damno est.
Ergo in opus vigila, factusque ades omni-
bus armis:

Arma

integer] In veteri ed. *impiger*. Barth. Eadem varietas in scriptis et editis apud Stat. VIII. Theb. 302. *quidquid novat integer annus*. Burm.

334. *Agendi belli*] Insolentior phrasis, *agere bellum* pro gerere. Claud. II. in Eutrop. 325.

Tandem consilium belli confessus agendi.

Et in Epigrammatis.

— *bello quibus ille peracto
Conspicuis, reges inter fulget
ret Achivos.*

Barth. Minime insolens phrasis, sed optimis vfitatissima. vid. ad Ouid. II. Trist. 230. et Bos. ad Nepot. Hannib. 8. et quae nos ad Quinctil. X, 1. p. 908. sic *agere victoriam* dixit Claud. III. de Laud. Stilich. 216. *agere principatum* Suet. Tiber. 24. tales locutiones qui insolentes vocant, parum versati in priscorum auctorum lectione mihi videntur, et insolentes esse ipsi: idem Cellarius adnotat ad Eutrop. II, 3. Burm.

335. *Socios*] Id est, canes. Ouid. I. Remed. 182.

— *et comites, sedula turba,
canes.*

Vlit. in Add.

hoste minores] Minus validos hoste stabulis excito. Barth. Vide, quae de hac voce notavimus ad Val. Flacc. VII, 349. Burm.

336. *Illam tamen*] Est hic defectus Orationis, quae suppleri hoc modo debet, quamvis non cedent, quamvis vincent, tamen victoria damno est, propter vulnera et interitum etiam canum. Vide, quae de exquisita hac Latinitate notat Gronov. ad Senec. IV. de Benef. 6. et ad Liu. XXIII, 19. et plura congeffit Kortius ad Sall. Iug. LV. vid. et Calpurn. Ecl. V, 110. Burm.

337. *Ergo*] Hic, ut saepe, transitioni ad novam operis partem inseruit, post tradita de retibus, hastilibus, venabulis etc. et canibus, nunc ad ipsum venatum educit Poëta suum, quem instruit, discipulum, quem paratum et instructum nunc in ipsum opus, venatum, vult vigilare. An respicit ad illa, *Mars vigila*. Burm.

factusque] Pleraque, quae huc adduxere exempla Vliius et Johnson, parum ad rem faciunt, nisi si *factus omnibus*

Arma acuere viam. tegat imas fascia furas.

Sic

armis, capias pro apto, accom-
modato armis, vt dicitur, *factus*
et *natus* rei alicui vel ad rem,
qui singulari quodam modo
est idoneus illi rei. de quo
verbi *facere* vsu videndus
Heins. ad Ouid. II. Epist. 39.
et ita saepe Ciceronem et
alios loqui constat. sic Oui-
dius XV. Epist. 94.

*Quid numeras factos ad noua
membra pedes?*

sed tamen hoc durius, nec
sententiae Poëtae satis conue-
niens mihi videtur. posset et
quis *factus* pro perfecto, cui
iam nihil deest ad venatum
recte et ex arte instituendum,
capi. vt ita Cicero II. Aca-
dem. I. de Lucullo, *qui in
Asiam factus imperator venit.*
similiter posset illa Tibull. II.
VI, 10.

Et mihi facta via est.

exponi. iam mihi ratio appa-
ret efficiendi id, quod institui.
tunc vero debet construi *factus*
iam et instructus ades omnibus
armis, et ita *ades* recte subiun-
gitur *rois vigila in opus*, vt
adesse sit vrguere, instare. sic
Florus III, 5. de Mithridate,
*aderat, instabat, saeuitia quasi
virtute utebatur.* Caesar. VII.
de Bell. Gall. *ipse dux illis
aderat.* nondum tamen in hoc
loco mihi satisfacio, et forte
melius legeretur, *rectusque ades
omnibus armis*, vt impune et

tuto feras laceffas, et coeli in-
iurias feras. sic sequetur mox,
tegat imas fascia furas. Burm.

338. *Arma acuere viam*]
Quid sit *acuere viam*, profus
nescio. Videtur legendum *Vi-
rum*, et verba parenthesi in-
cludenda. *Iohns.* Hic deberent
insolentiae arcessere interpre-
tes Gratium, si ita scripserit:
nam arma qui *acuere* vel *viam*
vel *virum* possint, vix intelligo.
viam tamen explicaret forte
quis modum, methodum, vt
saepe noster *propriorem viam*
et similia dixit: ita vt sensus
esset, quum olim nudis viri-
bus et nudo Marte aggrede-
rentur feras, nunc sollertia
humana inuentis armis, sub-
tilior et doctior ratio venandi
instituta est. Sed forte scripse-
rit, *arma acuent vires. vires*
enim venatui propriae, quas
egregie illustrauit Gudius ad
Phaedr. I, 9. vt ita nuda illa
virtus, de qua initio Poëma-
tis et alibi egit, instruatur et
ornetur armis venatoriis, et
naturae addatur *ratio*, quam
toties laudat. ita fere Tibull.
II. VI, 6.

*Praeda feras acies acuit cru-
delibus armis.*

Vbi videnda, quae Broukhu-
sius olim meus adduxit. Ma-
nil. I, 79.

*Longa dies acuit mortalia
corda.*

posset,

Sit famulis vitulina tuis, aut tergore fuluo

340 *Man-*

posset, et forte melius, legi, *Arma acuere iram*, vel *iras*, vt *ira* pro virtute et fortitudine ponatur. vide supr. ad vf. 189. audaces ergo et fortes venatores, armis instructi, et recti multo animosius aggrediuntur feras, et venatum exercent. *Burm.*

tegat imas fascia furas] Calceos venatorios intelligit, de quibus et Vlitius plenius agit ad Nemes. Cyneg. 90. et egregie Spanh. ad Callim. Hymn. in Dianam vf. 16. cothurnos intelligi docet vox *furas*, vt Virgil. Ecl. VII. *furas euincta cothurno*. *Burm.*

339. *Is inulina suis*] Locus pessime interpolatus, quem non nisi ex peruetusto codice restituere queas: plura diuinabam; sed quaerimus, quid Poëta scripserit, non quid commode substitui possit. *pellis hinnulina*, est quae hinnulo detracta in aliquod integumentum genus conformatur. *Titius*. Tinearum haec iniurias, si quidem absque veterum librorum ope vindicare non est, id quid possumus, celabimus aliquatenus, si ita sarciatur haec lacuna:

Sit fociis vitulina tuis, aut tergore fuluo.

Mantica, cincta chlamys, canaque e maele galeri.

Vitulina mantica est *μόσχειος κυνῆχος*, quem requirit Xenophon cap. 11. Pollux V. §. 31. *κυνῆχος δὲ, δέρμα μόσχειον, εἰς ὃ ἐντίθεται τὸ δίκτυον*. *Vlit.* Desperatae haec sunt sanitatis. sed illustrari posse puto, ex Petron. cap. 40. vbi ad scindendum aprum accedit, *barbatus ingens, fasciis cruralibus alligatus et alicula subornatus polymita, strictoque venatorio cultro latus apri vehementer percussit*. vbi vides, fascias, quae imas furas tegunt. *aliculam* vero in lacuna latere hic credo, sine *chlamydem*. Vide, quae ibi notauimus, et figuram, quam ex Rhodio adiecimus, vbi et culter apparet. lacunas vero supplere, est in tenebris micare. Heinsius in primo versu, vbi *is* restabat, supplebat, exuuiis. Scaliger *cum villis maelina suis*. posset et legi, *in laeuis sint lina, suis de tergore fuluo*, vel *fuluae, Pendeat apta Chlamys*. *apta* est *εὐσαλής* Polluci. Quae vero ratio Vlitium mouerit, vt in notis *cincta Chlamys*, in contextu ederet *curta*, nescio. de *vitulina mantica* ingeniosa est coniectura. nam et panarium gestasse venatores docet Plin. I. Ep. 6. et simul lagunculam. si *mantica* placeat, vellem, *Mantica sit vitulina, suis de tergore fuluae, Pendeat apta chlamys*. nec famuli illi placent admodum.

340 *Mantica, curta cblamys*, canaque e Mele galeri:

Ima Toletano praecingant ilia cultro:
Terribilemque manu vibrata falarica dextra
Det

admodum. Vide, vt hunc locum etiam tractauerit Vlitius in notis ad Nemes. Cyneg. 91. *famulos* vero ex Nemes. 297. videtur fumfisse. *Burm.*

340. *E macie galeri*] Vides, hic designari illud capitis integumentum, quod et *galea venatoria*, vt puto, nuncupatur; id conficiebatur ex pelle alicuius animantis. *Titius*. Potest et vulgata haec feruari. Est enim *maclis* siue *machlis* fera, vt testatur Plinius lib. VIII. cap. 15. *Item notam in Scandinauia insula, nec vnquam visam in hoc orbe, multis tamen narratam machlin*. Dubitari tamen merito potest, an Gratii aeuo innotuerit iam hoc cum patria sua animal. Itaque melius est, vt τῶ πᾶνν Salmas. Exerc. Plin. p. 710.) assentiamur, scribenti *maele*. Omni- no itaque vera hic lectio est: *canaque e maele galeri*. Vlit. vid. inf. 402.

341. *Ima Toletano*] Gladium Hispaniensem significari suspicor. Sed *culter venatorius* diuersum usum habet. Martialis Apophor. XXIX. *culter venari- us*.

*Si deiecta gemes longo vena-
bula rostro,*

*Hic breuis in grandem cominus
Ibit aprum.*

Vlit. Cultrum hunc Toletanum diuersum esse puto a cultro altero venatorio, quo solebant euiscerare feras, certe diuersum in ipso venatu usum praebebat, si iam idem esset: nam genus gladii Hispanici fuit, quo utebantur, si inutile esset venabulum, vt irruentem feram conficerent. vide, quae supra ad vs. 209. ex Pol- luce notauimus de statu excipientis aprum. et ita intelligendum epigramma Martialis, si deficiat venabulum, id est inutile erit, infiliente fera, vteris gladio, vel cultro, quo succinctum hic esse venatorem docet Gratius. *Breuis* vero culter ille minime mutari debuerat a Scriuero in *leuis*. Opponitur enim venabulis longo rostro, id est cuspide. vid. supr. 108. et sqq. *Burm.*

342. *Vibrata falarica dextra*] Grandiorem solito hastam designat. venabulum praegrande. alius enim erat falaricarum usus in obsidionibus. *Iohns.*

Det sonitum, et curua rumpant non peruia
falce.

Haec tua militia est: quin et Mauortia
bello

345 Vulnera, et errantes per tot diuortia morbos,
Caus-

343. *Curua falce*] Xenophon, cap. 2. requirit et δρέπανα, ἵνα ἢ τῆς ὕλης τέμνοντα φράττειν τὰ δεόμενα. Noster autem longe alio vsu falcem habet, vt *rumpant non peruia*. Ita quippe legendum coniecit Vir doctissimus. Vulgo: *rumpant noua peruia*. Quod eundem sensum admittit. Similis enim locutio apud Val. Flacum initio l. I. *mediosque inter iuga concita cursus Rumpere*. Id est, rumpendo patefacere, vt et hic in Gratio. *Rumpant*, nimirum *focii* vel *famuli*. Vlit. *noua peruia*] sic dictum veluti si vox *peruia* subiiciatur, non addatur, et tamen legi posset *non peruia funda*. Titius. Vet. Edit. *noua*. quod quid sit, nescio. amplector itaque emedationem, nescio cuius legentis *non*. Iohns. *Non* sine dubio rectum, et Scaligero et Heinsio approbatum. de vi vocis *rumpere* ad Val. Flac. locum a Vlitio laudatum ex initio Poëmatis, sed de hoc nemo dubitat. Nec, licet operose firmet Vlitius, video eum *noua peruia* recte dici probare. nam et si ponatur *noua*, substantiui loco erit *peruia*, et

ita *auia*, *inuia*, *obuia* passim occurrunt. vt Val. Fl. III, 583. *obuia quaeque ruens*. Claud. IV. Conf. Honor. 484. *obuia quid mirum vinci*. et ita passim. vt vero rectius prioribus haec respondeant, et quia de famulis coniectura est dubia, malim, *et curuae rumpant non peruia falces*. Burm.

344. *Militia*] Hoc opus tuum est, hae partes, quas cures. Ouid. II. Fast. 9.

Haec mea militia est, ferimus, quae possumus, arma.

Et Epist. XVII, 256.

Militia haec operis altera digna tui.

Ita *militiam soli* dixit agriculturam Manil. lib. II, 20. et omne ἐπιτήδευμα et studium cuiuscumque priuati aut publici muneris *militiam* dici egregie docet Casaub. ad Persii Prolog. vs. 6. Burm.

345. *Per tot diuortia morbos*] Tot flexibus huc illuc per corpus serpentes, et inexpectatis vicibus adorientes; Iohns.

Caussasque, adfectusque canum tua cura
tueri est.

Stat fatum supra, totumque auidissimus
Orcus

Pascitur, et nigris orbem circumsonat alis.
Scili-

346. *Affectusque*] Ita Manil.
I, 873. *signa per affectus coe-
lique incendia mittit.* Burm.

tueri] Ita infra vs. 478. *tute-
la podagrae* est ratio sanandi
et curandi: quae praeterea
de verbo *tueri*, et inde *tutela*
disputat Vlitius, nimis subti-
lia videntur: reliqua fatis ob-
via et vulgata. *Burm.*

347. *Stat fatum supra*] Hoc
est, imminet. Virg. III. Georg.
194.

*Olli caeruleus supra caput
astitit imber.*

Barth.

totumque] Noui quidem,
totum posse coniungi cum *or-
bem*, videtur tamen expressum
voluisse Graecum τὸ Πῶν.
Johns.

auidissimus orcus] Mors ipsa,
sive Pluto. *Barth.* vid. ad Pe-
tron. XXXV. et XLV.

348. *Pascitur*] Deglutit, de-
vorat atque instar pecudis
summos eius flores depasci-
tur. Hinc interpretandum epi-
gramma Martialis lib. IX, 82.

*Duxerat esuriens locupletem
pauper anumque
Vxorem, Pascit, Gellius, et
fuit.*

Hoc est, nihil aliud egit in

coniugio tam absongo Gellius,
quam laute viuere, aut famem
pristinam magnis bolis exple-
re, et illud nequam in gra-
tiam anus patrare. *Barth.* Epi-
gramma Martialis non quidem
male explicat Barthius, sed
plus velle puto Poëtam, nec
se solum explere dapibus esu-
rientem olim vult indicare,
sed et alios ventres pascere,
et quotidie fere conuiuari.
vid. ad Petron. LVII. vel pos-
set capi pro *se pascit*, vt apud
eundem cap. 39. et ita contra
de paupere et pathico dixit
idem Martial. IX, 64. *mentula
quem pascit*, quia ab omnibus
Cinaedis vocabatur ad coe-
nam: posset tamen et obscae-
nior sensus subesse, si mute-
tur distinctio apud Martialem,
vxorem pascit Gellius, et fuit,
vt nimirum vxori fellatrici
indulgeat, dum ille alias subi-
git. *Burm.*

nigris orbem circumsonat alis]
Elegantissima pictura Mortis
omnibus imminentis, et cuius
stridorem omnium corda ex-
audiant; nigras illi alas tri-
buit, quod omnia funesta *ni-
gra* vocare antiqui consueue-
rint. *Barth.*

Scilicet ad magnum maior ducenda laborem
 350 Cura, nec expertos fallet Deus. hinc quoque
 nosse

Est

350. *Deus*] Euentus, Fortuna. τὸ θεῖον. *Barth.* Deum saepe singulari numero a Deorum falforum et plurimorum cultoribus, poni vidimus ad Ouid. III. Art. 103. vbi perperam Heinſius aliquid mutare voluit, vt et III. Trist. III, 18. sed Deum saepe Fortunam notare verum est, et ad Ouidium quoque ostendimus, saepe tamen de quocumque Deo, qui rei vel operi illi, de quo agitur, praeest, debet fumi, vt supr. vl. 30. *Iohnſon.* Dianam intelligi vult. infr. vl. 513. *Sed iuxta vitium posuit Deus.* nonnumquam a Fortuna diuersus *Deus* dicitur, vt Stat. II. Theb. 540. *Audenti Deus et Fortuna recessit.* et III, 60. *siue haec sententia Diuum, seu Fortuna fuit.* Ouid. II. Fast. 783. *Audentes Forsne deusne iuuat.* et ita *diuinitus an casu* saepe dubitantes dicebant, de quo ad Sueton. Claud. cap. 8. agemus. *Burm.*

hinc] Ab experientia nempe licet nosse aliud opus, quod praestat numen placabile. Heinſius (ad Ouid. X. Met. 399.) hunc locum ita emendandum censet,

— *Hinc quoque nosse
 Est illud, quod praestat opis
 placabile numen.*

numen opis, *i. e.* opiferum. postea, *animae numen.* at quo saepius repeto hunc locum, eo magis displicet, ita merum frigus est, ita tarde incedit, vtcunque omnis ponderis experts. Audacius itaque agamus, et sanitatem, amputando licet, restituere conemur. Sic ergo locum lege,

*Scilicet ad magnum maior
 ducenda laborem*

*Cura; nec expertos fallet
 placabile numen.*

Idem postea vocat, *facilis Paeon.* *Iohnſ.* Temeraria coniectura: facilius erat, *hinc quoque nosse Est aliud, quo praestat opem* p. n. melius vero *numen praestare opem* dicitur, quam, vt, in Barthii lectione, *opus praestet numen placabile.* in Vlitii distinctione aequae ambigua est sententia, atque in oraculo Delphico,

*Aio te, Aeacida, Romanos,
 vincere posse.*

Aliud vero refer ad sequens *remedium.* sed est aliud, quo numen placabile praestet opem, nec longe illud remedium siue auxilium petendum. ita *poscere opem* inf. 494. *Burm.*

Est aliud, quod praestat opus placabile
numen.

Nec longe auxilium, licet alti vulneris orae
Abstiterint, atroque cadant cum sanguine
fibrae:

Inde rape ex ipso, qui vulnus fecerit, hoste
355 Virofam eluuiem, lacerique per vlceris ora
Sparge

351. *Est aliud quod praestet opem*] Scribendum olim putauit: hinc quoque nosse *Est aliud*, vel potius, *illud, quod praestet opem, pl. n.* Nunc vero nihil mutari volo, postquam *σύγχυσις* hanc verborum Gratio familiarem adeo esse obseruauit. Quae ut promptius agnoscat, distinguendum erat:

Est aliud, quod praestet, opus, placabile numen.

Vlit.

352. *Vulneris ora*] V. ed. *orae*. Quod hoc loco recipiendum. nam *ora* post paucos versus repetitur. *Barth.* Recte *Barth.* *orae* enim, quae abstant, id est hiatu quodam inter se distant, proprie dicuntur in hac re. *Celf. lib. VII, 3. aut, si antequam sinus carne impleantur, orae carnosae fiunt. cap. 4. fibula oris curis iniicienda.* et mox *oras vulneris futurae* comprehendunt. et ita ille et alii medici saepe. *os* vero vlceris vel vulneris, est ipse hiatus inter duas oras, quem et *sinum* vocat *Celfus*. *ora* hiant, non abstant. tale os describit sub metaphorae figura *Stat. II. Silu. I, 3.*

— *Abruptis etiam nunc flebile venis,*

Vulnus hiat, magnaepatet via lubrica plagae.

Abruptas illas venas *comprimi* noster mox dicit, id est oras illas coire. *emarginare vlcera* dixit *Plin. XXVIII, 9.* ut *labra* mox vocat *pura* noster. *Burm.*

353. *Atroque*] Sic *Vlitius*. olim *utroque*, vnde *Pithoeus utroque*. non male. *Iohns.*

355. *Virofam eluuiem*] Non pus aut saniem, sed lotium intellige. *Virofam* vocat propter falsedinem. Ut *falsedinis virus* *Plinio* alicubi: et *lib. XXI. cap. 6.* aquam marinam *vetustate virus deponentem* dixit. De lotio autem loqui *Gratium*, sequens illud arguit: *venas dum succus comprimat acer*: id est, lotii virus. Et *Dioscorides* quoque aduersus vulnera a cane non rabido facta probat vrinam eius. *Vlit.* Recte *Vlitius*. non enim necesse est, ut fera etiam vulnerata fingatur, ex cuius sanie vel pure remedium quaeratur. Ita et *virus* videtur de lotio sumi

Sparge manu, venas dum fucus comprimatur.
acer.

Mortis enim patuere viae. tum pura monebo
Circum labra sequi, tenuique includere filo.
At si perniciēs angusto pascitur ore,

360 Contra pande viam, fallentesque argue
causas:

Morborum in vitio facilis medicina recenti.
Sed tactu impositis mulcent pecuaria palmis,
(Id fa-

fumi apud Plin. XVII, 9. *Quippe plus iam sibi mali domandum est, cum ad virus illud vini homo accesserit.* de semine obuium est. de aliis rebus infr. v. 415. *Burm.*

357. *Mortis enim patuere viae*] Elegantissime. Nam de magnis et latis vulneribus loquitur, vbi ex ventre fibrae cum sanguine, vt loquitur, cadant. Ibi patet mortem minari canibus. *Barth.* Ideo elegantius Poëta vtitur, quia varii mortis modi et pericula *viae* dicuntur. hic vero quasi proprie per latum et patens vulnus. vid. ad Valer. Flacc. I, 502. sic apud Martial. I, 79.

Dimisitque animam nobiliore via.

vt Scriuerius ex MS. legit, quem vide. vid. et ad Tibull. I. III, 50. et infr. 465. potest autem hic *si* intelligi; si enim *mortis patuere viae*, tum etc. *at si perniciēs.* etc. vid. supr. v. 60. *Burm.*

pura] Sic mundata, fordi-

bus purgata. *Iohns.* Heinsius corrigebat.

— tum suta monebo

Circum labra sequi, tenuique inducere filo.

Sed ego nihil mutem. *Burm.*

358. *Sequi*] Manu sequi, et reuocare discedentia vulneris ora. *Iohns.*

360. *Contra*] os vlcis amplius redde, et latentes detege causas. *Iohns.*

argue] Vid. supr. 236. Heinsius distinguebat, *fallentesque argue causas Morborum: vitio* etc. non male, nec me invito. *fallentes* sunt latentes, obscurae. *Burm.*

362. *Sed*] Seu Heins. Iohns. edidit *aut tactu*, nec, vnde petierit, monet. *Burm.*

tactu] Coelius Aurelius L. I. Acut. *Manibus leuiter defricandum, sed non impressis.* quo nihil ad hunc locum accommodatius. idem enim Gratius dicit, *mulcent pecuaria manibus, sed tactu impositis.* quae manus mollis partibus affectis calefaciendis

(Id fatis) aut nigrae circum picis vnguine
signant.

Quod

ciendis et leniendis inseruit. Vid. Gronou. lib. II. Obseru. c. I. *Iohns.* Quae hic ex Gronouio nobis admetitur Iohnson, alio spectant; ad medicinam nempe miraculosam et fere magicam, quam tactu et cantu adhibebant Marfi, et sagae. talia damnat infr. 400. sed hic agit de modo quotidiano inter veterinarios, qui pecudum morbos et vulnera curabant: praeterea locus Aureliani docere potuisset, *tactu* non esse construendum cum *impositis palmis*, quis enim imponit manus sine tactu? sed *tactu mulcent pecuaria impositis palmis*, et licet ita sensus satis constet, vehementer tamen tentor, vt *tractu* legam; nam et hae voces saepe commutantur, vt in quibusdam a Gronouio adductis apparet, vbi *tactu*, *tractu*, *tractim tangere*, *mulcere*, et *radere* occurrunt, quod lente et *σὺρδην* fit. vnde et obuium *tractare vulnera*, de quo ad Samonic. vl. 24. vnde *tractus* de multis aliis dicitur, vbi longa quaedam et continua est series, vt Apuleio de mundo, *tractus caussarum* de fato, *tractus literarum*, *serpentum* et similia, de quo ad Nemes. Ecl. IV, 40. *tractu* vero idem est, quod alibi *tractim* dicitur, vt *furto*

pro *furtim* vidimus supr. vl. 184. vid. Indic. Erythr. in Virgil. in voce *tractim*. et in ipso Virgilii loco IV. Georg. 260. pro *tractimque susurrant*, in Mentelii codice Heinsius inuenit *tractu*, vt ex excerptis eius didici. ita *tractim tangere*, quod apud Plautum recte *demulcere* explicat Gronouius, Gebhardus quoque II. Crep. 10. licet aliunde ducta metaphora, non diuerso multum modo exponit. Tã *mulcere* vero cum infit *tactus*, vt et *manibus impositis*, melius hic *tractu*, vel *tractim* (absorpta vltima syllaba a prima in *impositis*,) praefeream. sic apud Virgil. II. Aeneid. 683. vbi vulgo legitur,

*Fundere lumen apex, tactuque
innoxia molli*

Lambere flamma caput.

In Codice Sprotiano reperit Heinsius *tractu*, quod verum puto. *tactu* enim *lambere* nihili est, sed *tractu molli* est leuiter et spatio quodam sensim circumire et adflare. vt paullo post de stella, quae *signabat vias et longo limite sulcum* referebat, quod idem Maro I. Georg. 367. vocat *flammarum longos tractus*. qui locus mire hanc locutionem et suspicionem nostram confirmat. apud eundem lib. III. Georg. 502.

Quod si destrieto leuis est in vulnere noxa,
 365 Ipse habet auxilium validae natale saluuae.
 Illa grauis labes, et cura est altior illis,

Cum

Georg. 502. *Et ad tactum tractanti dura resistit*, in duobus codicibus vidi, quod et in Pieriano libro legitur, *tractum*, vbi etiam *tractare* est demulcere, fouere. Apud Germanic. quoque in Arat. vl. 402.

Praecipiti tractu vastis dimittitur undis.

Vbi in aliis codicibus est *tactu*. vid. alia in notis ad Quintil. de Inst. Orat. VI, 3. et ad lib. V, 8. *impositae* vero *manus* sunt corpori adplicitae, vt in alia re dicitur, quando rem aliquam adgredimur. vid. ad Ouid. IV. Trist. I, 28. *Burm.*

pecuaria] *Pecuaria* de canibus dici, mirum videri non debet. Infra: *defecta mala pecuaria tabe*. Ita et Xenophon lib. VIII. de instit. Cyri equos et canes *βοσκήματα* vocauit. Et in Geoponicis lib. XIX. cap. 3. de canibus adiicitur: *καὶ τὰς ἀλλὰς νόσους τῶν κτηνῶν*. *Vlit.* Vid. supr. vl. 265.

364. *Destrieto*] Libri, *distrieto*. male. *destringi* et *abradi* simul leguntur, vt *συνώνυμα*. *Iohnf.* *Destrieto* Heinsius, recte, id est leuiter vulnerato. Ouid. Ep. XVI, 275.

*Non mea sunt summa leuiter
 destrieta sagitta*

*Corpora, descendit vulnus ad
 ossa meum.*

Vbi vide notas. et centies alibi etiam in his libris. *Burm.*

365. *Validae*] Logi Edit. *Validum*. *Iohnf.* Parum referret, nisi duplici epitheto ornaretur vox *auxilium*, et *saluua* nuda relinqueretur. proprie vero *valida* sunt omnia medicamenta iuuantia, quae et *potentia* et *pollentia* Poëtis passim vocantur. vid. ad Valer. Flacc. VII, 385. et Ouid. VII. Met. 123. et ad Ser. Sam. vl. 18. et 109. *Burm.*

natale] *Genitale* malebat *Heinf.* sed nihil opus. ita supra 135. *natalia arbitria*. Val. Flacc. VI, 62. *Crinis inest, natale decus*. *Burm.*

366. *Cura*] Medicinale verbum, quod ea scientia sibi vindicauit quasi proprium. Et *cura* pro applicatione medicinae. *Barth.* Ita ab ingenio primus edidit Pithoeus. Vett. Lib. *curas altior illis*. *Heinsius* alicubi ad Ouidium plurimos congeffit locos, vbi simile occurrit mendum, ex breui scribendi modo ortum. *Cura est*. *Vlitius* coniecit, *curis altior illis*. *Pithoeana* magis placet. Nam *illis* refertur ad *caussae* proximo versu, non ad *labes*, quod praecessit. falsus est hic *Vlitius*, qui putauit *illis* non posse stare, et reposuit *illi*.

L

Iohnf.

Cum vitium cauffae totis egere latentes
Corporibus, feraque aperitur noxia fumina.

Inde

Iohnf. Heinſ. etiam in vno codice *illi*, in altero *altior omni* ſcripſerat. quod vltimum planiſſimum facit verſum: ſic apud Ouid. IV. Epift. 189. pro *vndaque ferocior illa*, in optimo codice legitur *vndaque ferocior omni*. in aliis: *vndaque ferocior vlla*: quod et hic poſſet ſupponi. de voce *cura* vid. ad Seren. Samon. vl. 33. *Burm.*

368. *Agi corporibus*] Eadem conſtructione dixit Val. Flacc. VI, 609. *vimque recentem ſentit agi membris*. vbi non opus eſt *ali*. *Burm.*

ſera ſumma] Sero enim ſumma mali aperitur, cum tota corpora intus ſcabie infecta et poſſeſſa ſunt. *Summa* eſt, ipſa mali perfectio, atque ſummitas. *Barth.* Sed quid, quaero, eſt *ſera ſumma*? Heinſius corrigebat, *ſeroque aperitur noxia damno*, non male, ſi codices addicerent. dicam, quid mihi in mentem venerit: *ſumma* ſaepe pro palma, principatu ponitur, et ideo ſaepe hae voces ex Gloſſis interpretum commutatae. ita apud Lucan. IX, 787.

Cyniphias inter peſtes tibi ſumma nocendi eſt.

In vno codice Heinſius inuenit *palma*, quae vox ſi hic reſtituatur, aliam quidem ſignificationem habebit, et pro

manu ſumenda erit: vt ſupra vl. 362. quod fortalle ignorabat ſcriba. qui caſu etiam de *ſumma manu* cogitabat. de manu autem hic agi, docere poteſt Virgilii locus a Vlitio adductus; *medicas adhibere manus ad vulnera* etc. huic coniecturae ipſe non multum tribuo. ſed quia vulgatae nullum puto ineſſe ſenſum, aliquid hic innouandum videtur; licet enim *ſumma* dicatur, pro fine et perfectione, non ideo licet *ſeram* ſummam dicere, niſi ita veteribus in uſu fuiſſe oſtendatur: poſſet et legi *ſeraque a. n. cura*. Nam et hae voces commutatae. ita apud Ouid. XIII. Met. 191. *ſumma mouet ſepiri*. vbi magno numero codices, *cura*. vide adnotata. ſeruata tamen vulgata lectione ſenſus conſtabat, ſi legatur *ſeroque a. n. ſumma*, vt ſit ſumma noxia, pro maxima, vel alta et profunde latens, et tunc *noxia ſumma* eſt morbus; vel vitium iam letale et immedicabile, quod ſero intelligitur et cognoscitur, eſt exponendum; quod morbo incipienti, cui facile occurri poteſt, opponitur. ſic mox 383. *inuictaque tardis praecipitat letale manum*, id eſt noxia ſumma. et vl. 364. contra, *leuis noxa*. *Burm.*

Inde emissa lues, et per contagia morbus
 370 Venere in vulgum, iuxtaque exercitus ingens
 Aequali sub labe ruit: nec viribus vllis,
 Aut merito venia est, aut spes, exire
 precanti.

Quod

369. *Et per contagia mor-
 bus]* Lege, morbi. Passim enim
 noster hic Maronis illa sequi-
 tur, vbi morborum causas et
 signa docet. Georg. III, 468.

*Continuo ferro culpam com-
 pesce, priusquam*

*Dira per incautum serpant
 contagia vulgus.*

*Quam multae pecudum pestes,
 nec singula morbi*

*Corpora corripunt, sed tota
 aestiua repente*

*Spemque gregemque simul, cun-
 ctamque ab origine gentem.*

Versu 357. *Mortis enim patue-
 re viae.* Hoc Maroni est: vs.

482. *Nec via mortis erat sim-
 plex.* Tum quod sequitur hic:

*nec viribus vllis, Aut merito
 venia est.* expressum est ex

alio eiusdem libri loco, vbi
 supra boum stragem ita inge-
 mit Maro vs. 325. *Quid labor*

aut benefacta iuuant? Quodque

addit noster: *aut spes exire
 precanti.* Respexit ista longe

antecedentia vs. 453.

— *alitur vinitque tegendo,
 Dum medicas adhibere manus*

*ad vulnera pastor
 Abnegat, et meliora deos sedet
 omnia posceus.*

Vlit. Heinfs. *morbus saeuire in*

vulgus, vel se serere: in Epist.
 ad Graeu. t. IV. Syll. p. 289.

deinde p. 292. *lues et morbus ve-
 nere* tuetur, approbante Grae-
 vio p. 294. quod mille exem-
 plis firmari posset. Sed vulga-
 ta nunc aggerere non placet.

Lucret. VI, 1129. *venire* vti-
 tur de morbis.

*Consimili ratione venit bubus
 quoque saepe*

Pestilitas.

et 1096. *vis morborum pestili-
 tasque veniunt.* Nemes. 202.

*Nam tristes morbi, scabies, et
 sordida venis*

Saepe venit.

Ita in loco Persii vulgato, III.
 Sat. 64. *venienti occurrite morbo.*

et passim. *Vulgum* vero mu-
 tari non meretur. vid. supra

vs. 211. et inf. 412. vt ad
 Phaedr. IV, 14. vulgata talia

et obuia mutare in aliam lo-
 quendi formam, semper te-
 merarium, nisi codices prae-
 eunt, et a glossatoribus quo-
 tidiana verba explicationis

loco supposita fuisse clamant.

Burm.

371. *Aequali]* ὁμοίως. com-
 munis, nulli parcens. *Iohns.*

372. *Exire]* Labem. vt et
 L 2 antea

Quod siue a Stygia letum Proserpina nocte
Extulit, et Furiis commissam vlciscitur iram;

375 Seu

antea 197. *exibit vitium*. Iohnf.
Et inf. 495.

*Seu tibi fatorum labes exire
minasque*

Cura prior.

et alibi saepe: vid. supr. 197.
Burm.

373. *Quod siue a Stygia*] Videtur respexisse Actaeonis fabulam, cuius temeritatem non in ipso tantum, sed etiam in canibus vltia est Diana, quae eadem Proserpina esse ab antiquis traditur. *Commissa ira* est, quam vocat alicubi Maro, *ira irritata Deorum*. Grattius autem Proserpinam, siue Dianam autorem mali huius nominat, quia summam illi in canes vitae necisque arbitrium attribuerunt veteres. *Vlit.*

nocte] Nox Orcum notat.
Barth.

374. *Et furtis commissam vlciscitur iram*] *Furtim*, caussis latentibus. Omne enim, quod clam fit, *furtum* dicitur. *Furtis* Logi Edit. quod miror nullius oculos aduertisse, cum ad sensum Authoris et stylum poëticum tam prope accedit. leuissima enim mutatione *Furiis* legendum videtur, poenarum illis ministris, et quibus omnia mala adscribunt Poëtae: si cui tamen *furtis* magis placuerit, et Historiam

putet Gratio designatam, quae apud Liuium perscripta est de Plemirii in compilandis Proserpinae Thesauris audacia et poena, per me licet. *Iohnf.* Longius petita de Actaeone aut Pleminio mihi videntur caussae: non enim furtim Dianae superuenit Actaeon, sed incautus et casu ad eam delatus fuit, miser. nec ideo canibus irasci potuit Diana, quia illae poenas pro Dea exegerunt a Domino. De Pleminio nihil legitur, quod ad venatum aut canes spectet, quare hic Proserpinam illam intelligimus, quae a Plutone rapta, et ad inferos delata, vlciscitur iram suam, emittendo in terras ex orco letum, quare legerem,

Et furtum commissum vlciscitur ira.

vel *furtim* commissam, vt *commissa* sit accusatiui casus: Plutonis enim furtum fuit, qui oppressit ex insidiis Dianam. et terra, quae dedit viam hiati Plutoni rapienti, meruit iram Deae, vt ipsi noxios spiritus ex orco emitteret. *furiis* non displiceret, si *commissam iram* referre vellent ad iram ob raptum: et tunc mallet interpretari, *iram commissam Furiis*, quae illis data est vindicanda, vt Iohnson. Nam nondum

375 Seu vitium ex alto, spiratque vaporibus
aether

Pestiferis, seu terra suos populatur honores:
Fontem auerte mali. trans altas ducere valles
Admo-

dum possum probare Vlitii
explicationem, sic apud Vir-
gil. IV. Georg. 454. *magna lues
commissa*, Seruius et alii expli-
cant, magnum *scelus*. sed recte
alii legunt *luis commissa*. Burm.

375. *Spirat vaporibus*] Ita
construi hoc verbum docui-
mus ad Val. Flacc. VI, 157. et
ad Claud. IV. Conf. Honor.
592. *Burm.*

376. *Terra*] Exhalationibus
nimirum pestiferis. Scite vero
animalia *terrae honores* nomi-
nat. *Barth.* Hinc Nemesianus
216.

*Exhalat seu terra sinus, seu
noxius aer*

Causa mali.

Sed ille rabiei has causas assi-
gnat, nec videtur percepisse,
de pestilentia hic agere Gra-
tium. Eisdem quippe et pe-
stilentiae causas recenset Ma-
ro III. Georg. 478.

*Hic quondam morbo coeli mi-
seranda coorta est*

*Tempestas, totoque autumnii
incanduit aestu,*

*Corrupitque lacus, infecit
pabula tabo.*

Vlit. Vid. Lucret. VI, 1097.

honores] Ita fruges vocat,
non animalia, vt perperam
Barthius. Horat. I. Od. 17.

— *hinc tibi copia*

*Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta
cornu.*

Vbi Schol. *fruges terrae* inter-
pretatur. et II. Sat. V, 13.

— — *dulcia poma,*

*Et quoscumque feret cultus tibi
fundus honores.*

Vide ibi interpretes. et ita
Poetae millies. sic frondes *sil-
varum honores* vocat Virg. II.
Georg. 404. *frondis honores*
Martial. IX, 62. et Sympof.
Aenig. XLVIII. *flores prato-
rum honorem* Claud. II. Rapt.
128. *Burm.*

377. *Fontem auerte*] *Auer-
tere* dicitur de fontibus aut
fluminibus. Claud. IV. Conf.
Honor. 482.

*Iusserat auerso fluium mi-
grare meatu.*

Barth.

trans altas ducere valles] Ma-
ronis est in alia re: eodem
tamen lib. 212.

— — *in sola relegant*

*Pascua, post montem opposi-
tum, et trans flumina lata.*

Hinc est, quod subditur: *la-
tumque fuga superabitis amnem.*
Sed Gratius *vallem* pro *monte*
posuit, quam per hypallagen
altam videtur vocasse. Si enim

Admoneo : latumque fuga superabitis
annem.

Hoc primum effugium leti. tunc dicta
valebunt

380 Auxi-

pro profunda interpretare, vt alibi quidem, intellectu tamen duriusculum erit. Nec legi velim *latas*, quod olim mihi in mentem venit. *Vlit.* Pronum esset mutato genere legere, *altos colles* vel *calles*, quae voces passim permixtae. vid. ad Ouid. VI. *Fast.* 327. sed quia nulli montes sine vallibus, hinc Poëtae tractum montanum, saepe *montes*, saepe *valles* vocant. ita Ouid. *altae Idae valles* dixit Ep. XVII, 115. vbi etiam duo codices, *in altis vallibus Idae*. Ep. XVI, 53.

Est locus in mediis nemorosae vallibus Idae.

Et ita ille passim. nam cliuosi sunt montes, vt Ida dicitur eidem I. Am. XIV, 11. et nunc valles, nunc vertices ostendunt; sic *Aetnaeae valles* Lucan. VI, 293. vbi MSS. *colles* et *montes* eadem de causa praeferunt. *Burm.*

478. *Latumque fuga superabitis annem*] Id est, cursu. Virg. I, 317.

— *Volucrumque fuga praervertitur Ebrum.*

Nemesianus 289.

— *Latumque fuga consumere campum.*

Vel simpliciter discessu. *Titius*. Heinsius legebat,

Latumque fuga superantibus annem

Hoc primum eff. l.

Rectius, quam quod itidem adscripserat, *superarier*. tunc enim *duci* etiam debuisset scribere; sed maneat vulgata, et transitus ille a singulari ad pluralem numerum obuius et frequens. vid. ad Val. Flacc. VIII, 187. et Ouid. I. *Met.* 93. Et alibi saepius contrariam variationem videbimus; vt inf. 509. Si quid mutandum, melius videri posset,

Latumque fuga superetis vt annem.

Nam supr. ad vs. 243. vidimus in modis temporum saepe variari. sed in Poëta hoc non facile talia tentanda, quia sibi proprios loquendi modos habet plurimos. *Burm.*

379. *Victa*] *Dicta* edidi ex coniectura. Iubet enim illa quoque remedia adhiberi, quae modo vlceribus curandis praescripsit; non quidem promiscue, sed cum delectu et examine, quid optimum, ac praesentissimum sit. Hoc est, quod addit: *et quae tutela est proxima, tenta*, Frustra enim

380 Auxilia, et nostra quidam redit vsus ab arte.
Sed varii motus, nec in omnibus vna
potestas.

Disce

enim hoc fit tentare, nisi remedia aliqua sciamus, quae experiamur. *Vlit.* Sic Ouidius Met. IX, 744. de Iphide: *num me puerum de virgine dictis Artibus efficiet?* Nimirum quibus et Daedalus, et reliquae, quas dixerat, in amoribus suis adiutae fuerant. Quare, pace amicissimi et accuratissimi Editoris, dixerim hoc mihi praeplicere, quam *doctis* Artibus, quod languidum videtur. *Vlit. in Add. Dicta* etiam Heinsius. *Vlitii* vindicias loci Ouidiani refutavit in notis Heinsius. *Burm.*

380. *Quondam*] Ita rescripti amici monitu. Libri omnes *quidam*, quod positum pro *aliquis* iure displicebat. *Iohns.* Nescio, cur mutari mereatur, cum Cicero centies utatur hac voce, licet saepe adiungat aliud adiectiuum. Sed et *quidam afflatus* occurrit II. de Orat. 46. *quaedam forma* Ouid. I. Met. 404. et ita saepe. vis autem est huius vocis, ut ex ultimo Ouidii loco apparet, non perfectum vsus indicari, sed quemdam paruum et tenuem, quem ars et experientia auctori suppeditauit. Saepe *aliquid* notare id, quod certis verbis exprimere non possumus, excellens, eximium, et

tunc fere adiectiuum adici docet Manut. ad Cicer. I. ad Fam. 9. et IV, 8. ita Cicer. I. de Nat. Deor. 5. *quae quamquam non perciperentur, tamen quia vsus haberent quemdam insignem.* ut olim lectum. nunc *visum*, sed Ampl. Bouthierius, *vsus* legendum ostendit. *aliquis* idem fere notat, ut Ouid. I. Met. 352. *aliquisque malo fuit vsus in illo.* et noster supr. 89. *aliquis laqueis curvacibus vsus.* Cicer. III. Verr. 85. *eius facti, si non bonam, at aliquam rationem adferre.* Discrimen quod quidam grammatici statuunt, ut *quidam* certum, *aliquis* incertum notet, perpetuum non esse credo. nec credit Bangius Obseru. t. I. p. 441. pro eodem vsus Cicer. II. de Orat. 10. *hesterno sermone remigem aliquem aut baiulum nobis oratorem descripseras, inopem quemdam humanitatis atque inurbanum.* Terent. Andr. I. III, 16. et III. VI, 1. *dixit aliquam fallaciam;* et Heaut. III. III, 6. *quamdam.* sed non libet in Grammaticorum spinas me ulterius inferere. *Burm.*

381. *Motus,*] Quibus sanitas concutitur. *Barth.* *Motus* possunt capi pro morbis, ut ita de febre dici docuit Heins. ad Vell. Paterc. II, 123. sed du-

Disce vices, et quae tutela est proxima, tenta.
Plurima per catulos rabies, inuictaque
tardis,

Praecipitat letale malum: sic tutius ergo
385 Anteire auxiliis, et primas vincere causas.
Namque

bito, an *monitus* scripserat, vt
dicta auxilia. Intelligit vero
varia remedia, quae praescr-
buntur a peritis, et in quibus
omnibus non est vna potestas.
Burm.

382. *Quae*] Heinſ. legebat
et qua. vel et quae tutelae pro-
xima. ita infr. 468. *qua spes*
est proxima. vid. ad vl. 5. et
218. *Burm.*

384. *Praecipitat*] Logi Edit.
ita hunc versum exhibet.

Praecipiat letale malum. ac
tutius ergo.

Nemini non displicere languidum illud *sic tutius* puto. nonne itaque tibi videtur posse legi, praesertim cum mora tanto reedit damno.

Praecipita letale malum ma-
turius ergo

Anteire auxiliis, et primas
vincere causas.

ac tutius mutandum est, in *Maturius*. Sed et *praecipiat*, quod Logi Editio exhibet, forte bene se habeat, hoc nimirum sensu. *Praecipiat* itaque custos canum anteire, *i. e.* occupet *anteire lethale malum maturius, et primas vincere causas.* Iohnſ. Sed an *praecipitare malum* notare potest oc-

cupare, anteire? Immo potius est promouere, vt maius fiat. At ipsum malum *praecipitat*, quod velox est, nec moram pati potest, sed postulat praesens remedium. saltem post *ergo* non distinxisset, et *praecipita anteire* construxisset; et tunc ferri posset haec lectio: sed et indicis auctor *praecipitare malum letale prodidit.* inf. 469. *praecipitem labem* dixit simili in loco. *tutius* vero non mouendum. quid enim magis obuium, quam tuto debere medicum curare morbos, ita vt inter praecepta sit, tuto, celeriter, et iucunde curare. pro *ergo* Heinſ. *aegros* malebat, vt mox 418. *inde lauant aegros*: sed nihil opus. si quid mutandum, malim *sic tutius ergo Anteire auxiliis. auxilia* vero sunt *medicamina.* vl. 352. et passim apud medicos. vt *auxiliari* mederi. vid. Doct. Markl. ad Stat. V. Silu. I, 158. et hoc centum aliis locis posset firmari: et ita manet in metaphora a bello sumpta, in quo auxiliis instructi vincunt. Ita *euincere morbos* Tibull. IV. XI, 3. *Burm.*

Namque subit, nodis qua lingua tenacibus
haeret,

(Vermiculum dixere) mala atque incondita
pestis.

Ille, vbi falsa siti percepit viscera longa,
Aestiuos fibrans adensis febribus ignes,
390 Moliturque fugas, et sedem spernit amatam,
Scili-

386. *Namque*] Heins. malebat, *Iamque*. *nodi* vero proprie ligamenta illa linguae, quae saepe impediunt promptum linguae usum. *obligationem linguae* dixit Iustin. VIII, 7. et mox, *Linguae nodis solutis loqui primum coepit*. Gell. V, 9. *vitium nodumque linguae rupit*. Iuuen. lib. I, 113.

Implicitam soluit per verba sonantia linguam.

Burm.

387. *Incondita*] Barbara, et horrenda. *Barth.*

388. *Ille*] Vbi Vermiculum ille penetrauit, occupauit viscera longa siti. ea enim est vis verbi, *percepit*, quam emendationem Gronouio debes. Libri omnes *praecepit*. Vid. Gronou. ad Liu. lib. VII. Sect. 26. *Iohns.* Adde Lambin. ad Lucret. III, 80.

389. *Vibrans*] Ita ex coniectura Gronouius. olim *vibrant*. nullo sensu. *Iohns.* Et ita iam olim Scaliger, sed *vibrant aestiuus accensit*, malebat Heinsius. incommoda vero est illa numeri enallage, si *vibrant*

ad canes referas, et mox *molitur* et *spernit* subsequatur. vt Vlitius explicat: quare ego locum ita constituerem,

Inde, vbi falsa siti percepit
(vermiculus) *viscera longa,*
Aestiuos vibrans, accensis fe-
bribus, ignes,

Moliturque.

Ille et *inde* saepe in scriptis permutata. vid. Ouid. III. Met. 99. XV, 586. ita mox vl. 447. pro *ipse* legendum *inde* coniecimus. posset etiam legi.

Aestiuus vibrans accensis febribus ignes.

sed vulgata lectio eodem redit. *Burm.*

390. *Et sedem spernit amar-*
am] *Legebam amarum*. Titius. *Amatam* Vlitius pro *amarum*. recte. Nec Heinsiana displicet lectio, *Auitam*. *Iohns.* Non succurrit locus, vbi Heinsius ita restituit. certe in ora Codicis nihi! notauit. sed firmari posset ex illis, quae ad Claud. bell. Getic. 410. notauit. vbi ex Stat. IV. Theb. 323. producit *amata vallis*, ille vero *auita* corrigit. est vero *amata sedes*

Scilicet hoc motu, stimulisque potentibus
acti

In Furias vertere canes. ergo insita ferro
Iam teneris elementa mali caussasque re-
cidunt.

Nec longa in facto medicina est ulcere.
purum

395 Sparge salem, et tenui permulce vulnus
oliuo.

Ante

eadem, quae nota, vt Horat. I. Od. 2. nota quae sedes fuerat columbis. et ita in Claudiani loco olim legebatur, notae pascua vallis. vid. ad Phaedr. I, 11. et ita passim amare rura, filuas, etc. dicuntur, qui in illis solent versari, Ouid. XIV. Met. 626.

— Non siluas illa, nec amnes,
Rus amat, et ramos.

VII, 819. Tu facis, vt siluas, vt ameni loca sola. Sil. III, 345. de Pane, amata reuisit Menala. sic tellus amata Stat. VII, 56. et flumina semper amica Valerius in Diris 65. Martial. X, 20. Et poteram Scythicas hospes amare casas. pisces amatos Var. III. de Rust. cap. vlt. et ita millies. deinde verbum spernit optime conuenit τῶν amatam: fastidium enim, quod creat morbus, indicat, vt in amoribus eius vim ostendit Broukh. ad Tibull. I. IV, 77. vbi exempla videbis egregia. Horat. I. Od. IX, 15. nec dulces amores sperne puer. et ad sensum vocis ama-

tae I. Od. 30. Veneri dicit, sperne dilectam Cypron. id est amatam. vt Delos amata Phoebo Ouidio II. Art. 80. haec factis efficient nihil hic mutandum esse. Amaram etiam Barth. ad Claud. Epithal. Honor. 70. et ad Rutil. I, 492. explicare conatur. *Burm.*

392. In Furias vertere canes] Versi fuere. frequens est illa Ellipsis pronominis post verba actiua. *Iohns.*

393. Elementa mali] Prima cuiusque rei principia *Elementa* vocantur. *Barth.*

395. Purum sparge salem] Ab omni corruptione tutum, quique putredini valde aduersatur: vel *purum*, quia expiationibus adhibetur. *Titius.* Nihil ergo muta apud Ouid. I. Fast. 338. *puri lucida concha salis.* vbi *liquidi* malebat *Hein- sius.* *Burm.*

tenui] Non qualitatis, vt quis putet, sed quantitatis hoc est. *Vlit.* Vid. inf. 475. et 522.

Ante relata suas quam nox bene compleat
 umbras,

Ecce aderit, factique oblitus vulneris, vltro
 Blanditur mensis, Cereremque efflagitat ore.

Quid priscas artes inuentaque simplicis anni

400 Si referam! non illa metus solatia falsi

Tam longam traxere fidem. collaribus ergo

Sunt

396. *Relata*] Cogitabam
 olim *renata*. sed sequamur
 Codices. *Burm.*

397. *Aderit*] Hoc opponi-
 tur τῶ *spernit sedem amatam*;
 deinde variatio hic tempo-
 rum notanda, *aderit*, et tunc
blanditur, *efflagitat*. aliam vi-
 dimus vs. 45. et alibi saepius.
Burm.

399. *Priscas artes*] Magicas
 nimirum, quarum inuentor Zo-
 roastres fuisse perhibetur. *Tit.*

anni] Mirum, simplicem
annum pro aeuo rudi vsurpa-
 tum. *Annus* quidem ponitur
 pro omni tempore. Sed ego
 hunc locum suspicor corrup-
 tum. et quam facile *anni* ex
aeui factum. *Barth.* *Annus* per
 synecdochen partis pro toto,
 vt *Longa dies* apud Poëtam
 pro aeuo ponitur. *Vlit.* Sed,
 quidquid dicat *Vlitius*, vix
 persuadebit, *simplicem annum*
 hoc sensu Latine dici. *aeui* *Sca-*
liger et *Heinlius* probant. et
 solent haec verba commutare
 librarii. *Ouid.* III. Art. 657.

Sed semel est custos longum
redimendus in annum.
 vbi fere omnes editi et scripti

aeuum. *Lucan.* X, 201. *sol tem-*
pora diuidit anni, et ibi MSS.
 multi *aeui*. denique *aeui* le-
 gendum docet *Ouid.* I. Art.
 241. *aeuo rarissima nostro sim-*
plicitas: nam sed olim illa fuit
 frequens apud prius aeuum.
 et III, 113. *Simplicitas rudis*
ante fuit. *Simplices anni* de in-
 fantibus et pueris possunt dici,
 vt *Mart.* X, 20. et *simplex aetas*
Stat. IX, 878. *annum* pro aeuo
 dixisse *Propert.* IV. V, 51.

Dum vernat sanguis, dum
rugis integer annus.
 notabat *Heinlius*. sed ibi pro
 vere aetatis, siue iuuenta ca-
 pitur. vt saepe *annus* pro vere.
 vid. supr. vs. 58. *Burm.*

400. *Non illa metus*] *Non*
falsi metus solatia tam anti-
quam fidem habuere. *Non falsi*
metus solatia vocat curam ca-
 num et instrumenta eius ab
 vsu probata. Quae non tam
 diuturno tempore fidem ha-
 buissent, si falso metu aut re-
 ligione fuissent inuenta atque
 vsui mandata. Hic sensus est
Gratii. *Barth.* Immo videtur
Gratius contra dixisse, super-
 stitiosa et magica remedia,
 quibus

Sunt qui lucifugae cristas inducere Melis
Iussere,

quibus prisca et simplex aetas
vsa fuerit, non diu fidem et
auctoritatem seruasse. *trahere*
enim est producere, vt ita
fata, vitam trahere. vid. Val.
Flac. I, 764. Superstitiosa et
magica illa medicina non du-
rauit in nostram aetatem, nisi
apud superstitiosos et imperi-
tos. *Burm.*

402. *Lucifugae*] *Lucifuga*,
quia cauernas incolit, et saepe
haud aliter ac vrsi totam hye-
mem in iis se tenet. *Lucifu-
gae* dicuntur *maeles*, quia fo-
veas sub arboribus plerunque,
quas nunquam sua luce per-
fundit Titan, inhabitant. *Vlit.*

cristas inducere] hoc spectasse
hic Gratium, verba ipsa fidem
faciunt, vt morbos, et maxime
scabiem, praeueniat, melinam
pellem collari intrinsecus in-
duci velle. quandoquidem ita
molliter vestitum collare col-
lum non exasperet, neque ter-
rat. Maxime si ferreis clavis
confixum fuerit. Varro: *quae
intra capita clauorum insuitur
pellis mollis, ne noceat collo du-
ritia ferri.* Nec verisimile est
aduersus veneficia hanc tan-
tum adhibere velle, vt qui-
dem illa, quae sequuntur.
Quare illa omnia hoc fere mo-
do interpungi ac scribi malim:

— — *Collaribus ergo*

*Sunt, qui lucifugae cristas in-
cludere maelis*

*Iussere: aut sacris conferta
monilia conchis,*

*Et viuum lapidem, et circum
Melitesia nectunt*

*Coralia, et sacris adiutas can-
ribus herbas.*

Vlit. *Inducere* etiam corrige-
bat supra 358. vbi *includere*,
et contra hic *Vlitius*; sed per-
petua harum vocum confusio.
vid. ad Ouid. XV, Met. 813.
ego hic *inducere* praefero.
nam, ne laedatur collum can-
nis, collaria inducebantur pel-
le animalis mollis, vt Varro-
nis locus a viris doctis citatus
probat; vel propter magicam
vim potuit ex mele aliquid
induci collaribus communi-
bus, ita vt non opus fit ca-
pere Poëtam, quasi collaria
fiant ex melis siue cristis siue
crustis, sed aliquid ex hoc
animali inducebatur coreaceis
collaribus. *Burm.*

Maelis] Hanc eandem esse
cum *Taxo* censet *Vlitius*. con-
tra *Salmasius*, qui pro *Cato
putoso* habet, vel *viuerra*;
quae Graece dicitur *κρίς*. *Iohnsf.*
Vide de Mele *Scriuer.* ad Mar-
tial. X, 37. et quae nuper *Vir
Doctissimus Morgagne* in Epi-
stola ad *Vulpium* in *Seren.*
Samon. pag. 63. scripsit. Apud
Seren. Samon. cap. XXII. *Keu-
chenius* legit, *Quorum cinis
aut cochlearum aut denique mae-
lis.* forte recte. sed quod ibi
duo

Iussere, aut sacris conferta monilia conchis,
Et viuum lapidem, et circa Melitensia
nectunt

duo loca Gratii confundat, et
vf. 340. et hoc Hemistichium,
citans hoc modo,

Lucifugaeque ex maele galeros.
condonari vix potest. sed
exemplo viri magni peccat.
vid. supra ad d. vf. neque ta-
men recte descripsit Salina-
fium: ille enim *Lucifugaeque*
è maele galeros, non *Lucifu-*
gaeque: quia vero illae cristae
vix explicari possint, vide, num
legi possit *costas*: nam et ita
costas Leonis pro exuviis dixit
Ouid. Ep. IX, III. et ita *va-*
cuas costas ouium Calp. Ecl.
V, 72. Scaliger malebat *crustas*.
scribendum autem *melis*, non
maelis, a melle enim ductum,
Graece μέλι, quia illud vehe-
menter appetit, vt Gesnerus
docet de animalibus quadru-
pedibus pag. 688. *Burm.*

403. *Sacris conferta monilia*
conchis] Deabus marinis di-
catis, siue Veneria vnde *Con-*
chae Venerae. Titius. Propter
Venerem hoc dicit, cui con-
cha sacra. *Barth.* *Venereas con-*
chas, sed minuscultas, innui
ex Plinii illis persuadeor lib.
XXXII. cap. I. *Nec dubitamus*
idem (quod remorae) *valere*
omnia genera, cum celebri et
consecrato etiam exemplo apud
Gnidiam Venerem conchas quo-
que eiusdem potentiae credi ne-

405 *Cu-*
cesse est. Noster expressius *sa-*
cras vocavit, quia Veneri dictas
et dicatas. sed minuscultas,
quae commode in monilia
conferantur. *Vlit.*

404. *Et viuum lapidem*] La-
tini lapidem Graecis πυρίτην
dictum, vocant lapidem vi-
vum. sic ad haec verba Tur-
nebus, quae a Plinio sumpta
sunt. lib. XXXVI. cap. 19. et
Isidor. lib. XVI. cap. 4. dubi-
tat Vlitius, an eundem Gratius
voluit, cum tamen nihil sit
apud Plinium, Isidorum, locis
citatis planius expressiusue.
Iohns.

circa] Malim *circum* ex more
auctoris nostri, vid. vf. 10.
nectere vero est in hac re pro-
prium alligare ad membra,
vid. ad Seren. Sam. cap. I.
vf. 20. et saepius. *Burm.*

Melitensia nectunt curalia] Melite insula inter Africam
et Siciliam. Hodie Malta. πρό-
κειται δὲ τῆ Παχύνης. Strabo.
Vid. Bochartum lib. I. partis
posterioris Geograph. s. lege
potius cum Vlitio *Melitensia*,
nam sic Lucretius. *Iohns.* Vide
ex Menag. ad Diog. Laert. VI.
§. 55. qui aequae aestuat, cui
Melitae adscribat canes, neque
expedit. vid. et Periz. ad Ae-
lian. XIII, 42. vbi tamen in-
terpres Μελιταίων verat *Meli-*
tensem.

405 Curalia, et magicis adiutas cantibus herbas.

Ac sic

zensem. Nescio vero, quare *Melitaesia* ediderit Barthius. *Burm.*

405. *Curalia*] Ita apud omnes Autores hoc verbum, quoties prima producta est legendum monent Vett. Libri. Vid. Ouid. *Metam.* lib. IV, 749. Graeci *μαγάλιον*. *Iohns.* Vid. ad d. Ouidii locum. et ita apud Ser. Sam. cap. 53. *Curalium* in Codice veteri reperit Keuchenius. *Burm.*

magicis cantibus] *Magicum carmen* est incantatio. Vnde *Dii magici* appellati sacris cantibus praesides, quibus sacra fiebant impiatis illis cantibus, quorum scilicet ea in tutela essent. Virgilius in *Ceiri*.

Hinc Magico venerata Ioui Stygialia sacra.

Lucanus libro sexto *Pharfaliae* vl. 577.

Illa Magis, Magicisque Diis, incognita verba

Tentabat, carmenque novos fugebat in vsus.

Tibull. I. II, 61.

Et me lustravit taedis, et nocte serena

Concidit ad magicos hostia pulla Deos.

Quem Virgil. eo *Ceiris* versu *Magicum Iouem* appellat, eum *Terrificum* Claud. VI. Conf. Honor. 328. *Tartareum* Val. Flacc. I, 370. Ea iuuat prolixius notasse, vt ludibrium omnibus debere sciatur, qui immane in Senecae Tragoe-

dias *Commentarios* edidit. Is, vt veritati et Scaligero oppederet, primum, Valerium *Catonem Ceiris* nobis, genuinum, scilicet, auctorem laudat; deinde versum ipsum modo productum, diuina plane correctione, ingenioque felicissime acuto ita proponit.

Hinc magno venerata Ioui frigidula sacra.

Barth. Haec spectant *Delrium*, quem auctorem *Amphitheatri Honoris* facit, cum alii *Carolum Scribanium* inscribant, quo Scaliger, et alii traducti fuere. vid. ad *Sylog.* Epist. tom I. p. 249. 384. et 553. et aliis in locis. tragoedias etiam ante triginta fere annos haec *frigidula sacra* excitauerunt inter *Athletas literarios*, quorum aestus componebat lepide *Rutgerus ille Hermannides* omnium leporum et venustatum pater, qui vtinam *Phoenicem* ventum vidisset! *Burm.*

adiurant] *Adiutas cantibus herbas*, ita restitui ex principe Editione. Perperam *Pithoeus, adiutant*, et *Barthius adiurant* edidere. Quibus et verustissimi cod. autoritas, et ipse sensus aperte refragatur. Quid enim profit, si magicis cantibus herbas adiutent, nisi ita adiutas herbas circumnectant canicum reliquis amuletis? *Vlit.* De cantibus illis magicis, sono, et mur-

Ac sic effectus, oculique venena maligni

Vicit

et murmure vide ad Val. Flac. VII, 390. VI, 448. *adiutae* vero sunt validiores et potentiores, quam ipsa natura sua esse solent. ita *validae aristae* Val. Fl. VII, 365. vbi vide. Varium vero vsum verbi *adiuuare* videre poteris in notis doctorum ad Sil. Ital. VII, 354. et nostris ad Val. Flac. II, 528. non male vero Barthius, qui *adiurare* esse putat testimonium alicuius iureiurando cedere: nam idem notat fere, quod simplex *iurare*; nisi quod intendat significationem, et sit sancte, religiose iurare. sic Terent. Hecyr. I. I, 4. dicit *sancte iurare* et II. II, 26. *sancte adiurare*. et V. II, 5. *deierat sancte*. et Andr. IV. II, 1. *per omnes tibi adiuro deos*. vid. Heins. ad Ouid. Epist. XX, 159. vbi vero est, *adiuro coelum, te, caput tuum* etc. idem est, quod *iuro per coelum*: nam saepe omittere solent praepositionem, saepe addere in his loquendi modis. vid. Broukh. ad Tibul. IV. XIII, 16. ex Francicae linguae vfu, *je te conjure, adiurare aliquem* male accepere multi. *Burm.*

406. *Ac sic effectus*] Admodum belle hoc restitutum hoc loci vocabulum. Nam *offendere* vox incantationibus propria. Vt apud Petronium. *Numquid te osculam meum offendit*. Barth. *Nescio*, quae malae hic Bar-

thium ceperint praestigiae, dum *effectus* ab *offendo* deducit, et verbum hoc incantationibus proprium esse probaturus Petronii locum adducit. *Vlit.* Credo, librarios errasse in Barthii notis, et illum *offensus* pro *effectus* rescriptisse. Non enim tam plumbeus erat Barthius, vt *effectus* ab *offendo* deriuaret. *offensus* vero pro *offensionibus* legitur apud Stat. XII. Theb. 283. vbi ex Lucretio et aliis exempla profert Barth. Turneb. IX. Adu. 28. citat *effectus*. *Burm.*

Oculique] Mira superstitio in fascinis oculorum priscis fuit. Nam credebant homines inuidos et maliuolos solo obtutu oculorum nocere posse felicitati eorum, quibus male cuperent. Virg. III. Ecl. 103.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

Hinc *noxios inuidiae oculos* dixit Appul. IV. *Metam.* Barth. Vid. Markl. ad Stat. IV. Silu. VIII, 16.

venena] Par enim effectus oculorum malignorum et veneni creditus. Horat. I. Epist. XIV, 37.

Non isthic obliquo oculo mea commoda quisquam

Limat, non odio obscuro, morsu suae venenat.

Comment. *Venenat, fascinat. Noue dictum.* Barth.

maligni] Mali, inuidi, qui fasci-

Vicit tutela pax impetrata deorum.

At si deformis lacerum dulcedine corpus

Perse-

fascinare credebantur. *Mali et maleuoli* pro fascinatoribus Latinis vsurpantur Catull. Carm. 5.

Ne quis malus inuidere possit. Tibullus *malam mentem* pro fascino impedita dixit lib. II. V, 104.

Et se iurabit mente fuisse mala. Deos malignos pro scaeuis atque inuidis Val. Flacc. lib. VII, 229.

— *Diis nata malignis Messis.*

Deos illos, qui ad fascinum faciendum inuocabantur, *malignos* licet cum Valerio appellare. Eisdem eleganter *Male-Deos* quasi *κακοδαίμονες* dicas, indigetavit Seneca Thyeste 3.

Quis male-Deorum Tantalo viuas domos

Ostendit iterum?

Barth. Multa hic constipat Barthius, quae parum faciunt ad Poëtam. in Senecae etiam loco *Male-Deos* perperam exponit. rectiora videbis apud Gronou. I. Obseru. 21. *Burm.*

407. *Pax*] Fauor. Lucret. V, 1223.

— — *prece quaesit*

Ventorum pavidus paces, animasque serenas.

Barth. V. 482. ad illa verba, *Supplicibusque vocanda sacris tutela Deorum*

sic Vlitius. Geminum germanum est, quod praecessit, tu-

tela pax impetrata Deorum. *tutela enim Deorum*, non *pax Deorum* interpretandum. Nam *pax* ibi pro integritate sumenda est. Nihil peius. Pax enim Deorum, est fauor, beneuolentia, gratia Deorum *redux. Iohns.* Ita *pax* dicitur fluuiis redire, post exundationes: *ventorum pax* post procellas, et similia. vid. Barth. ad Stat. VII, 87. post pugnam requies *pax* dicitur. vid. Gronou. Diatr. Stat. cap. 46. Lucan. IV, 473. et in genere, *pax* melior itatus priore dicitur. recte ergo Vlitius pacem, a malis illis restitutam dicit tutela Deorum, id est, diis auspiciibus et tutoribus, quos veteres illi magicis sacris praeficiebant. *Burm.*

408. *Dulcedine*] Quid tibi vult haec *dulcedo*? num morbidus humor est dulcis? at nihil minus. num voluptatem natam scabendo intelligit? non credo. Scribe itaque *salsedine*. Salsus enim ille humor, eaque acrimonia impellit carnes ad corpus suum lacerandum. *Iohns.* Graeuus in Epist. ad Heinf. Syll. t. IV. p. 295. *porrigine* legebat. Heinusius vero *dulcedinem* pro *porrigine* posse sumi credebatur. Wail. ad Sall. Catil. cap. IV. Iohnsonium refutans, *dulcedinem* pro scabendi

Persequitur scabies, longi via pessima leti :
 410 In primo adcessu tristis medicina; sed vna
 Pernicies redimenda anima, quae prima
 sequaci

Sparfa

scabendi libidine, et pruriginē, quae in scabie oboriri solet, exponit. legit vero *deformis scabies*, vt apud Ouidium. apud quem tamen exstare nescio. vellem, locum indicasset. sed non opus hoc exemplis confirmare. est enim *deformis* hic *turpis*, vt Virgilio dicitur. confirmat haec Ciceronis locutio metaphorica lib. I. de Legib. 17. *voluptatis blanditiis corrupti, quae natura bona sunt, quia dulcedine hac et scabie carent, non ceruimus satis.* Martialis pruriginem aurium vocat libidines XIV. Ep. 23. vide Ioh. Rhod. Lexic. Scribon. in *libido*. et notas ad Seren. Samon. cap. VI. vs. 89. Itaque Viri docti correctionem utroque pollice probo. *dulcedine* vero *lacerum* debet coniungi, illa enim caussa scabendi et laedendi corpus. *Burm.*

409. Longi] Lenti. Quod non cito conficiat. Longi enim morbi dicuntur diu inhaerere. *Barth.*

via leti] Virgil. Georg. III, 482. *Nec via mortis erat simplex.* Vlit. Vid. ad vs. 357. et 369.

411. Redimenda] Scite ita

hoc verbo vtitur Latinitas. Iuuen. IV. Sat. 2.

— *nulla virtute redemptus
 A vitiis.*

Animam canis pro vita dixit. *Barth.* Credo et hic Virgilium suum habuisse ante oculos, qui de Sinone ita oraculo editum canit II. Aen. 118. *animaque litandum Argolica.* quae postea explicat. *et quae sibi quisque timebat, vnus in miseri exitium conuersa tulere.* haec noster venuste ad canem scabiosam transtulit. Iuuenal. II, 78.

— *dedit hanc contagio labem,
 Et dabit in plures, sicut grex
 tetus in agris
 Vnius scabie cadit, et porrigine
 porci.*

Vbi Schol. ineditus. *porrigo* est vitium porcorum, quod cum in vno visum erit, nisi statim occidatur, totum gregem commaculat, dicta *porrigo*, quod ab vno in plures porrigatur. *Burm.*

sequaci] Quod persequitur alios. et ita *copras sequaces* Virg. II. Georg. 374. et *fumos sequaces* IV, 230. dixit. vbi v. Seru. et alios commentatores. vid. ad Calp. I. Ecl. 31. *Burm.*

Sparſa malo eſt, ne dira trahant contagia
vulgum.

Quod ſi dat ſpatium clemens, et promouet
ortu

Morbus, diſce vias, et, qua finit, artibus exi.

415 Tunc et odorato medicata bitumina viro,
Impo-

412. *Malo*] Morbo. Ita
ſupr. 53.

— *clauſaeue malum fecere
paludes.*

et 377.

— *fontem auerte mali.*

Barth.

trahant] Attrahant, concipi-
pant. Peculiare verbum, ad
morboſ, vt loquitur Gratiuſ,
ſequaceis. Barth.

vulgi] Vetus editio, *vulgo*.
Quod omnino Poëtae eſſe ar-
bitror. Barth. *Vulgus*, vel *vul-
gum* volebat Heinfius. vid.
ſupr. 370. pro *vulgum* olim
ſcribebant *vulgom*, vnde litera
m omiſſa, vel lineola ſupra
ducta vel ſignata, factum eſt
vulgo, vt millies hi caſuſ ita
confuſi. ſi *vulgi* legatur, ne-
ſcio, an Latinitas conſtet.
quos enim trahunt contagia?
ſed contagia trahunt vulgum,
vt Flor. II, 13. *Macedonici belli
contagio traxit Illyricos*. IV, 2.
felicem, Pompeium, ſi eadem
ipſum, quae exercitum eius for-
tuna traxiſſet. Ouid. I. Trift.
II, 58. *immetitos cur mea poena
trahit?* Burm.

413. *Et promouet ortu*]
Recte, nec fortalſſe male, ſi le-

gatur *praemonet*. Titiuſ. Heinf.
malebat, *nec promouet*. Grae-
uiuſ, *et praemonet*. ego malim
promouet ortuſ morbuſ, id eſt,
morbuſ incipiens ſenſim au-
getur. vel conſtrue, ſi det
ſpatium, et clemens ortu, id
eſt ab initio non ſit acutuſ et
praeeceptuſ; *promouet*, pro pro-
mouetur, vt millies; poſſet
et legi ſi *promouet ortum*, id
eſt principium ſenſim auget
morbuſ, et videtur vehemen-
tior fieri. *Burm*.

414. *Exi*] Ductum ab iis,
qui vitant corporiſ declina-
tione icſtum alicuiuſ teli. Vir-
gil. V, 438.

*Corpore tela modo atque oculiſ
vigilantibuſ exit.*

Barth. Vid. ſupr. vl. 197. et
372. *viae* vero hic ſunt reme-
dia, modi medendi. *Burm*.

415. *Medicata bitumina viro*]
Ipſum Medicamentum nunc
viriſ appellat, idem *venenum*
quandoque dicitur. *Titiuſ*. *Odo-
ratuſ viruſ* nihil aliud intel-
ligimuſ, quam ſulſur. Nam
ſupra ſaniem *viriſ* appellauit,
ei vero concolor materieſ ſul-
ſuriſ. Barth. Pro ipſa ſcabi-
e accipit Vlitiuſ, et *medicata*, ſa-
nantia

Imponasque pices, immundaeque vnguen
amurcae.

Miscuit,

nantia exponit. postea, odore pestifero infecta, exponit, et in secundis curis firmatum it. vtrumque male. neque enim *odoratum* idem, quod graveolens vnquam, sed e contra; neque *medicata* simpliciter sumptum est pro *infecta*. Omnino legendum est, (vt omnes medici, et ipse Gratius v. 474.) *vino*. Sic enim ille,

— *defusaque Massica prisco*
Sparge cado; Liber tenues e
pectore curas
Exiget; est morbo Liber medi-
cina furenti.

Medicata autem idem valet, ac medicorum more composita et concinnata. *Iohns.* De *viro* vid. *Salmaf. Ex. Plin.* p. 122. et 255. sed hoc loco, quia virus per se olet et foetet, neque opus erat addere epitheton *odorato*, quod de grato et bono fere odore dicitur; facile probare possumus correctionem viri docti; sed quod dicat *medicare* simpliciter pro inficere non poni, fallitur; ita enim centies. vt *medicare capillos* *Ouid. I. Am. XIV, 1.* est tinguere, inficere, et passim. immo *Virgil. I. Georg. 193. medicare semina.* vid. *Passerat.* ad *Propert. I. Eleg. I. p. 145.* quare *medicata bitumina vino*, sunt tincta vino, quae incoquantur vino, vt *Virgil. IV,*

279. *Huius odorato radices incoque Baccho.* quod generosum interpretantur: et ita *odoratus Bacchus* *Ouid. III. Fast. 303.* *Veget. Art. Veter. III, 71. sulphur cum vino decoctum iuuat.* et *Varro III. de R. R. 9. bonum et odoratum* coniungit. hinc *aëno medicari vellus*, pro incoquere dixit *Ouid. in Medicam. 9. et Remed. 707.* deinde verbum *imponere* pro in olla vel vase mixta medicamina igni imponere sumendum, vt *laticem et herbas igni imponere.* *Ouid. VII. Met. 327. et XIII, 583. impositi ignibus artus;* licet non ignorem, apud *Samonium* et alios medicos frequenter *imponere* sumi pro applicare corpori. *Burm.*

416. *Imponasque pisces*] Ea quidem vett. librorum scriptura est: sed dubito, an non melius ita constituentur, et interpungantur haec:

Idaeasque pices, immundaeque
vnguen amurcae

Miscuit, et summam complecti-
tur ignis in vnam.

Vlit. Heinsius, Impone, atque pices. vel impositasque pices, vel denique fraces. Scaliger, Mygdoniasque, vel Maeoniasque pices. *Burm.*

vnguen amurcae] Ita sordes olei vocantur. Vid. *Virgil. Georg. III. v. 448.* vbi haec

Miscuit, et summam complectitur ignis in
vnam.

Inde lauant aegros. est ira coërcita morbi,
Laxatusque rigor, quae te, natura timentem
420 Differat, et pluuias, et Cauri frigora vitent;
Sic

totidem fere verbis inuenies.
Iohns.

417. *Miscuit*] Legendum,
Miscet id. Barth. Ego malim
miscet et haec summam c. i. i.
vnam. licet illa variatio tem-
poris sit familiaris nostro, et
praeterito saepe vtatur noster;
vt et Calp. Ecl. V, 91. *Burm.*

418. *Est ira coërcita*] Non
dubito, veram esse scripturam
Poëtae, quae in editione ve-
tere visitur.

— *atque ira coërcita morbi*
est.

Barth. *Stet vt ira* legebat Scal.

419. *Quae te natura*] *Quae*
te ne cura, haec ipsius Gratii
manus est, iamdudum felici
coniectura Cl. Gronouii resti-
tuta. *Cura* autem, si non pro-
prie, etiam pro curatione hic
sumi potest, vti saepe ea voce
vtuntur medici. *Vlit.* Sensum
puto esse, cum lotae sint ca-
nes illo medicamine, iram et
impetum primum morbi esse
repressum. Sed ne cura ti-
mentem adhuc aegris differat,
(quod vel notat, distrahat,
cruciet, vt *differor doloribus*,
vel in longius tempus trahat:
vid. ad Ouid. Rem. 93.) et vt
medicatio promoueat, vi-

tent pluuias etc. Corruptus
tamen adhuc mihi videtur lo-
cus, et illud *est* nimis abrup-
tum: forte,

— *ast ira coërcita morbi!*
Laxatusque rigor, ne te ven-
tura timentem

Differat.

Ne blandiens principium me-
dicaminis te timentem etiam,
quae sequi possunt mala, diu
distineat, et incertum reddat
de integritate restituenda, vi-
tent pluuias etc. Scal. *quae te*
natura timente, cura certe huic
loco minime conuenire mihi
videtur. Probabiliorem facit
coniecturam similis depraua-
tio loci Tibulliani lib. III. IV, 9.
vbi legitur in quibusdam co-
dicibus,

Et natum in curas hominum
genus.

Sed restituerunt viri docti,

Et vanum ventura hominum
genus omina noctis,
Farre pio placant.

Denique apertius Ouid. Epist.
XIX, 73.

Cur ea praeterita est? cur non
ventura timebat?

Burm.

Sic magis, vt nudis incumbant vallibus
aestus,

A vento; clarique faces ad solis; vt omne
Exsudent vitium, subeatque latentibus vltro,
Quae

421. *Sic magis*] Idque eoque magis, cum aestus incumbunt vallibus nudis, et spinarum vacuis, ne iis se adfricent scabiosos canes. *Vlrius*. amicus tamen meus loco *sic* reponit adverbium *hic*. recte. *Iohns*. Rectius in prima expositione τὸ *sic magis*, pro *eo magis* substitisset vir doctus, et amici sui coniecturam repudiasset. Similis haec formula alii *tum magis* apud Ouid. IV. Fast. 354. neque etiam *Iohns*. nos docet, an *hic* notet tempus, an locum. magis tolerabile esset *hoc magis*. Sed *sic magis*, vt *sic tutius* supr. 384. vt vulgo legitur. Ego, partim *Heinsium* sequens, malim legere.

*Sic magis, vt nudis incumbant
vallibus, aestu*

*Ad ventos, clarique faces ad
solis, et omne*

Exsudent vitium.

Eo sensu, vt praecipiat, aestu, id est flagranti calore, ducendas canes in valles nudas, id est, vel ab arboribus, et sepiibus etc. liberas, ne umbram faciant, vel etiam in quibus nihil substratum habeant. nam vtroque modo nuda tellus, humus, montes etc.

dicuntur. vt Ouid. III. Trist. XI, 75.

*Nudos sine fronde, sine arbore
campos.*

Quibus *umbrosae valles contrariae apud eundem* I. Art. Am. 289. vid. et notas ad XIV. Met. 100. ibid. 237. et alibi: et nemorosae valles Epist. XVI, 53. vbi vide. in his vallibus cubent, et se ad ventos et solem exponant, et quasi apricentur. *ad ventos* dictum, vt apud Horat. I. Od. 23. *Vepris inhorret ad ventum foliis*, vbi consulendae eruditissimi Bentlei notae, quibus facile esset plura adiicere, sed vid. Gronou. ad Senec. IV. de Benef. 6. et notas ad Val. Flacc. III, 264. et Ouid. III. Amor. VII, 41. et alibi. per ventos vero hic tepidi et serenum inducentes intelligi debent, ne repugnent vs. 420. *Burm.*

aestus] *Heins.* legebat, *aestu Aprico*. sed longe nimis haec a vestigiis scriptae lectionis recedunt. *Idem.*

423. *Exudent vitium*] *Heinsius*, *Exudet*. Sic Virgil.

— *atque exudet inutilis
humor.*

Iohns. Cur non addit locum, vbi *Heinsius* ita correxerit?

Quae facta est medicina, vadis; nec non
tamen illum

425 Spumosi catulos mergentem litoris aestu
Respicit, et facilis Paeon adiuuit in artes.
O rerum prudens, quantam experientia
vulgo
Materiem largita boni, si vincere curent
Desi-

certe in ora codicis ita emendauit, et ad Claud. II. in Eutrop. 18. ubi tamen *malis pro vadis* profert. Vtrumque vero recte dicitur, *vitium exsudat*, et *canes exsudent vitium*. vid. Seru. ad Virgil. I. Georg. 88. et cum accusatio construi docuit etiam Heinfl. ad Prudent. II. Cathem. 68. Rittersh. ad Gunther. VI, 606. contra *exsudat vestibis aurum* dixit Stat. VI. Theb. 107. vide etiam Calpur. IV. Eclog. 104. Seren. Semon. cap. 25.

Farrage quae tremulis pro-
sunt sudantia flammis.

Burm.

latentibus] Heinfl. malebat *iacentibus*. sed hoc *vadis* non conuenit. recte explicat Iohnf. venas, per quas diffunditur medicina. *Burm.*

424. *Vadis*] Venis, quae sunt quasi totidem sanguinis aluei riuicue. *Iohnf.*

426. *Facilis*] Paeon facilis in artes. idem mihi videtur velle, quod supra,

— — *nec expertes fallit Deos.*
Paeon paratum quouis loco

facilemque peritis se adiutorem dat. *Iohnf.* Ego more Gratii dictum puto, *facilis in artes*; id est ipse Deus venatus deditus, *facilis*, id est benignus, pronus in artes venatorias, et ideo etiam medicinae Deus venatus studiosos adiuuat, in medendis canibus: ita Dii *faciles* Ouidio et aliis passim dicuntur. *Faciles Naides* Nemes. Cyn. 94. Scallig. malebat *faciles*. *Burm.*

427. *O rerum*] Vfus Genitiui Graecanicus. *Barth.* Vid. supr. vf. 333.

quantam] O. Lib. *quantum*. nec interpretes animaduertunt. *Iohnf.* *Quantam* *Barth.* et Heinfl. etiam correxit.

428. *Curent*] Nempe mortales. *Iohnf.* Immo vulgus, venatores scilicet. neque opus puto probari recte dici, *vulgus curent*, magis quam *turba ruunt*, et sexcenta talia. vulgum vero vocat, quia venatores plerique indocti, et rudes. experientia enim magistra imperitorum et stultorum etiam passim dicitur. *Burm.*

Defidiam, et gratos agitando prendere fines!
 430 Est in Trinacria specus ingens rupe, cauique
 Introrsum reditus circum atrae moenia
 filuae

Alta

429 Gratos] Qui rependant laborem pretio. *Barth.*

fines] Prendere fines est idem, quod metam optatam contingere, voti compotem fieri, eodem modo, vt post longam nauigationem *prendere portus*, de quo vide ad Valer. Flacc. VII, 83. et Statius I. Silu. II, 203. *coeptique laboris Prendisti portus.* ita *prensa tellus* Ouid. II. Amor. IX, 31. vbi vide. prenduntur vero fines *agitando*, non deducta locutione ab agitatione curruum in hippodromis, vt Iohnf. quod nimis angustum, sed in genere: semper agendo, meditando, exercendo, vt ita defidiae opponat industriam viri experientis et rerum prudentis: et ita centies scriptores *agitare* vtuntur. Vt Flor. I, 1. de Romulo, *moenia nouae urbis agitabat*, id est quotidie de ea condenda cogitabat, consilia captabat. apposite Ouid. II. Fast. 291. de primis mortali-
 bus.

Vita ferae similis, nullos agitata per vsus,

Artis adhuc experts, et rude vulgus erat.

Manilius saepe eleganter hoc verbo vtitur, vt lib. V, 309.

Sollertes animos, agitataque pectora in vsus.

et lib. III, 26.

Foecundumque solum varias agitare per artes.

vnde a re rustica metaphoram duci posse docemur, vt Columell. II, 1. *cultibus et agitationibus agrorum fatigationem succedere* ait. Celsus saepe de experientia, qua medicinae auctores artem promouere studuerunt, vtitur. vt Praefat. lib. I. *donec maiore literarum disciplina agitari coepit.* et mox *Clarissimi viri quaedam agitare conati.* et ibid. bis terue praeterea. et alii. *Burm.*

430. *Est in Trinacria]* Aetnam innuere videtur per Trinacriam rupem, quamquam nemo haec Aetnae miracula attribuerit. *Vlit.*

431. *Reditus]* Flexus, et Maeandri. *Iohnf.* Heinsius malebat. *Introuersum aditus.* Sed rectius Iohnf. fere vt in Labyrintho Mela lib. I, 9. *unum in se descensum habet, istius pone innumerabiles vias, multis ambagibus huc et illuc remeantibus.* et postea. *subinde redeunte flexu.* *Burm.*

moenia filuae] Naturalem saxorum structuram, murorum instar

Alta premunt, ruptique ambustis faucibus
amnes.

Vulcano condicta domus, quam subter eunti

Stagna

instar sublimem dicit. *Barth.*
Moenia pro montibus poni
docuimus ad Ouid. IV. Met.
646. *Burm.*

432. *Alta premunt*] Id est,
presse circumiacent. *Vlit.*

ruptique] Erumpentes se,
effusi, feruentes scilicet ebul-
lientesque. *Iohns.* *Ruptos amnes*
posses torrentes explicare, qui
saepius *abrupti* dicuntur, vt
sit simplex pro composito.
rumpuntur vero saxis et ex-
stantibus in monte rupibus.
Ita *ruptum* et *abruptum coe-
lum.* vid. ad Sil. Ital. III, 196.
sed tamen *rupti* amnes etiam,
et puto melius, pro erum-
pentibus possunt capi, vt Vir-
gil. III. Georg. 428.

*Qui dum amnes vlli rumpun-
tur fontibus.*

vbi vid. *Comm.* idem IV.
Georg. 368. *unde altus primum
se erumpit Enipeus.* vbi alii co-
dices, *se rumpit.* *Burm.*

faucibus] Ita *fauces* pro hia-
tibus dixit Sil. XII, 127. *Caec-
cas stagnante voragine fauces
Laxat, et horrendos aperit tel-
luris hiatus.* *Burm.*

433. *Vulcano condicta domus*] *Ita Propert.* IV. IV, 5. *Silvani
ramosa domus.* vnde apparet,
totum illum locum, non so-
lum templum, *domum* dici. vn-
de mox *loci mala* dicitur. *Burm.*

condicta] Constituta, desi-
gnata. non tamen satisfacit
mihi omni ex parte. *Iohns.*
An maluisset *condigna?* sed
ego vim elegantem agnosco
in hac voce, vt ipsi quasi con-
stituta fuerit. vide de vi verbi
Gronou. I. Obseru. I. ita *con-
dictas vltimos,* de amantibus *Ne-
mes* IV. Ecl. 8. *Burm.*

subter eunti] *Heinf.* tenta-
bat, *qua sulphure inunctis sta-
gna sedent venis, oleoque* etc.
ego nihil moueo. Vulcano
subeunti hanc specum, sedent
ibi stagna, id est, in depressio
loco sunt, vt ipsi semper ad-
sint ad cudendum ferrum,
haec vero stagna venis et
oleo viuo semper madent. *sede-
re* de locis depressis, humilibus
obuium est. vid. ad Silu. VI,
647. *viuum oleum* vero bitu-
men siue naphtham esse cum
aliis credo. et similem esse
Auerni veteris descriptionem
apud Sil. XIII. vf. 133.

— *Tum sulfure et igni
Semper anhelantes, bitumine
campos*

Ostentant etc.

Viuum vero oleum non alia
ratione dictum, quam *viuus
lapis, viua aqua,* semper fluens,
viuum sulfur, et similia passim
Poëtis et aliis dici solent. vid.
Heinf. ad Ouid. III. Am. VI, 59.
datiui

Stagna sedent, venis oleoque madentia viuo.
 435 Hinc defecta mala vidi pecuaria tabe
 Saepe trahi, victosque malo grauiore
 magistrōs.

Te primum, Vulcane, loci, pacemque
 precamur,

Incola

datiui vero *eunti* vis est, vt ipsius in gratiam semper ibi sint stagna sedentia, quae rupiis amnibus et torrentibus opponuntur. *Burm.*

435. *Defecta*] Bene ad defectiōnem adaēta. *Barth.*

mala] Ita *malam pestem* dixit supr. 387. et ita *ignem malum* Iouis dicit Stat. V. Silu. I, 152. pro noxio, vbi et addit *deficere* arborem illo igne. *Burm.*

vidi] haec nihil certi euincunt, non magis quam Faliscum fuisse Gratium ex eo, quod *nostros Faliscos* dixerit, assertum iri puto. Absit itaque, vt temere quicquam secus suspicemur, aut poētica magis quam historica fide oculatum testem dignemur. *Vlit.* Et cur non potuit Gratius in Sicilia fuisse, et ibi vidisse hanc medendi rationem? vel potuit vidisse pecuaria, quae eo traherentur, et sana deinde redibant domum. infra tamen oculato teste Poēta nostro vtitur Vlitius contra Aristotelem et alios vs. 444. et 459. an ergo immemor sui fuit Vlitius? *Burm.*

436. *Trahi*] Non aequē conuenit hoc verbum cum *Magistros*. Solenne tamen hoc Poētis, nec exemplis opus. *Iohns.* Sed debet subintelligi victos fuisse magistrōs gregis malo grauiore, quam vt ordinariis remediis sanarent. *victi* sunt, quorum ars non sufficebat medendo gregi. ita Ouid. VII. Met. 528.

Exitium superabat opem, quae victa iacebat.

Nec multum dissimiliter idem Trist. III, 593. *vincitur ars vento.* ita *medicamenta vinci* dixit Celsus VII, 33. et *vinci nauis*, et alia dicuntur, quae succumbunt, nec resistere possunt. vid. ad Ouid. I. Trist. X, 8. et ita, *potentia morbi cura maior*, inf. 479. et similia vbique. *Burm.*

437. *Te primum, Vulcane*] Id est, principem, inquit Barthius, vt Maroni, *Troiae, qui primus ab oris*, etc. Quod quia pro principe etiam non exposuerit Seruius, commentationem eius meris ineptiis fartam esse pronuntiat. Nemo, qui vel poētam vllum legit, nescit ab inuocatione numinis

Incola Sancte, tuam, des ipsis vltima rerum
Auxi-

ordiri sacrificia sua sacrificos. Ideo primum Vulcanus hic inuocatur, quia *Vulcano condita domus*. Ordo autem verborum hic est: *Te primum Vulcane, Incola sancte loci, pacemque tuam precamur*. Vlit. Sed cur non alteram et meliorem Seruii explicationem addit? qua Aenean primum in eam regionem, quae Italia dicebatur, venisse dicit, quo nomine ea regio, ad quam adpulit Antenor, non censebatur. hic vero *primum*, vt Deum loci, inuocat Vulcanum, deinde ceteros non praeteriturus: nam solitos fuisse veteres multos Deos precari, sed vnum semper, vt res et locus postulabat, primum, deinde multos nominatim, et saepe *Dique Deaeque* omnes addere: qui mos notissimus hic illustrari minime meretur. vid. Seru. ad I. Georg. 10. et 20. sic Ianus primus saepe inuocabatur. de quo vide Scriuer. ad Martial. VIII, 8. *Burm.*

438. *Incola*] *Incola* hic dicitur, non respectu Siculorum, apud quos indiges Deus erat, sed respectu loci istius sacri, et domus, quam inhabitabat: ita Tibul. IV. I.

*Aetnaeae Neptunius incola
rupis.*

sed quod magis, vt de Deo, huc quadrat Horat. I. Od. 16.

*Non Dindymene, non adytis
quatit*

*Mentem sacerdotum incola
Pythius,*

*Non Liber aequae: non acuta
Sic geminant Corybantes aera,
Tristes vt irae.*

Quorum versuum sensum ineptum esse Bentleius iactat, si legatur *sic geminant*. quia debet inde sequi, non Corybantes geminant aera, vt tristes irae geminant aera: quo nihil vidi magis: cum pateat satis, repeti debere *mentem*, et post *aequae* vocabulum *quatit*: quia Poëta lyricus noster saepe duo triaue verba geminat, quae vel vni tantum rei conueniunt: et recte exposuit ab effectu Gronou. I. Ob. 23. non ita geminant, impellunt aera, vt expellant mentem, quam tristes irae eadem quatunt et agitant. dubium autem est, an *mentem sacerdotum* intelligendae sint, an *Pythius incola sacerdotum* quatit mentem, vt Steph. I. Schediasm. 5. exponit. Sed incola Pythius, etiam Templi Delphici incola potest intelligi, vt ita domos et sedes Deorum vocari templa in Ioue Fulgatore cap. XIV. ostendimus. *Burm.*

des ipsis vltima] Certissima,
post

Auxilia: et, meriti si nulla est noxia tanti,
 440 Tot miserere animas, liceatque adtingere
 fontes,

Sancte,

post quae nulla alia tentare sit necesse. *Titius*. Emacula, *des ipse his*. Barth. Heinſius, *lapsis*. recte. *Iohnſ.* Vid. ad Ouid. II. Trist. 86. et ad II. Fast. 638. et I. Trist. V, 35. Graeu. malebat *fessis*, quod eodem redit. *Burm.*

439. Si nulla] *Meritum* hic pro peccato, crimine, in malam partem capiendum. Ouid. II. Trist. 546.

Distat et a meriti tempore poena sui.

Liu. XXV, 6. *quod ob meritum nostrum succensetis?* et ita saepe alii. Heinſius pro *noxia* rescribent in ora Codicis *Gratia*. sed non video tunc sensum. *Noxiam* vero et *noxam* idem saepe notare ostendimus. vid. ad Vell. Pater. I, 12. et alibi. Gronou. ad Senec. Troad. 403. et Barth. I. Adu. 15. Dicere vult auctor, non meruisse canes hoc malum. sed verba tamen obscura sunt. *Noxiam meriti* dixisse puto, ut *mentem animi*, *fluminis fluctus* etc. ita saepe Lucretius, *graminis herbam*, *mare ponti*, et similia Poëtae, qui duo verba fere idem significantia coniungunt hoc modo. sensus

ergo esset, si nulla culpa peccati est. *tanti* etiam quid hic notet, obscurum. nam diminuere tentat canum culpam, quare forte posset capi, ut solet, *est tanti*, scil. ut tu irascaris, ut Ouid. I. Ep.

Vix Priamus tanti totaque Troia fuit.

et ita passim. si nulla culpa tanti est, ut tot animae periant. *Burm.*

440. Tot miserere animas] Ita ego reponendum curavi, cum antea legeretur *miserere*. *Titius*. *Miserere* Heinſ. ad Ouid. II. Trist. 638. et certe nescio, ubi *misereri* cum accusatiuo iungatur: nam in Val. Flacc. II, 92. *miserentque fouentque cunctantem*, accusatiuus a τῶ *fouent* regitur. nec opus ibi *miserantque* corrigere, quod verbum etiam datiuo et genitiuo iungi obseruarunt viri docti. v. Cl. Drak. ad Sil. XI, 381. Munker. ad Hygin. 98. sed omnia fere exempla sunt inferioris aevi: si *Gratii* aeuo vsitata fuisset constructio cum datiuo, *miserere animis* legerem. vid. eundem ad Hygin. 58. et nostra ad Quint. Decl. 372. *Burm.*

Sancte, tuos. ter quisque vocant, ter pin-
guia libant

Tura foco: struitur ramis felicibus ara.

Hic dictu mirum, atque alias ignobile
monstrum

Aduer-

441. *Ter quisque vocantes*] Lib. Vet. *Vocantes*. Sed Barthii coniecturam praetulit Vli-
tius, itaque nunc obtinet ista
lectio. Non tamen Vetus dis-
plicet. *Iohns*. Et veterem
lectionem probat Heins. ad
Ouid. II. *Fast.* 638. et ad V.
Met. 212. vid. supr. ad vs. 12.
et ita centies apud Poetas.
Burm.

pinguia tura] Positum esse
potest pro magna copia, vt
ita *pinguia* dicuntur crassa, vt
pingue aurum Perf. *Sat.* II, 52.
vid. *Marcil. pinguis cortex* Perf.
I, 96. et *pinguis toga* Suet.
Aug. 82. vid. vtrouique *Casaub.*
Alio modo dixit Ouid. II. ex
Pont. III, 99. *facere altaria*
pinguia ture; cum magna co-
pia tus libatur. et sic contra
tenue oliuum dixit pro parco,
modico vs. 395. vel *pinguia*,
quia solent vinum, oleum, lac
et similia infundere turi ar-
denti. Ouid. XIII. *Met.* 636.

Ture dato flammis, vinoque
in tura profuso.

Et ita passim, quia alendae
flammae inferuiebant. vt in
alia re *Seuerus de Aetna* 390.
Pingue bitumen adest, et quid-
quid cominus acres Irritat flam-

mas. possent et odora expli-
cari, vt ita supr. vs. 81. *pin-*
guem plumam explicuimus.
Burm.

442. *Ramis felicibus ara*] omne genus arborum felici-
cium, quaeque religiose ad-
hiberi poterant, intellexisse
videtur. Quibus opponuntur
omnes illae, quae *ferales* di-
cuntur, vt *cupressus*, *taxus*,
aliaeque rogorum pyris ex-
truendis damnatae. *Plinius*
lib. XVI. cap. 26. *Infelices au-*
tem existimantur, damnataeque
religione, quae neque feruntur
vnquam, neque fructum ferunt.
Virgilius Georg. II, 81.

Exiit ad coelum ramis felici-
bus arbos.

id est, fertilibus, et bene ac-
crescentibus in nouas frondes.
Verum enimvero conuenien-
tissima longe etiam huic loco
interpretatio *Seruii* est ad illa,
quae modo adducebam. *felices*
oliuae] *arboris festae*. *Felices*
igitur *rami* sunt festi, siue sacri.
Vlit. Vid. et *Seru.* ad *Virg.* I.
Georg. 154. et *Comm.* ad II.
Georg. 314. *Burm.*

443. *Ignobile*] Ignotum, in-
cognitum. Nam *nobilis* inter-
dum nihil, nisi multis notum
valet.

Aduersis specubus, ruptoque e pectore
montis

445 Venit, ouans austris, et multo flumine
flammae

Emicat: ipse manu ramum pallente sacerdos
Termini-

valet. *Barth.* *Alias*, est aliis locis.

444. *E pectore montis*] Non ex superioribus Aetnae crateribus, sed indidem fere, vnde fons viui olei, *ruptique am- bustis faucibus amnes* emanant. *Vlit.* Vid. *Barth.* I. Ad. 16.

445. *Ouans*] *Ouare* dicitur de omni exultatione, et sono grauiore: vid. ad Val. Flacc. III, 692. apud quem ita *Africanus ouare* dicitur II, 507. deinde pro *ouans austris* *Heinf.* malebat *auris*. vid. ad *Claud.* I. Rapt. 171. certe quid *austris* opus sit *Vulcano*, non video. an quia vento tepido exsudent vitium scabiosae canes? vt *supr.* vl. 420. cogitent acutiores. *an antris*, vt iungatur, cum *venit antris*, *ouans*, id est, magno cum strepitu, vt postea, vbi defugit a sacris, iterum *antro* reconditur vl. 459. posset et legi, *venit ouans, antris* *it multo flumine flamma.* *Burm.*

et multo flumine flammae] Vid. *Gifan.* Ind. *Lucret.* in *liquidus*, et in *flumen*. vbi multis aliis rebus accommodari docet, et ita metallorum liquefactionem *flumina* dici ostendit *Heinf.* ad *Claud.* I.

de Rapt. 240. et ita *fluere incendia*, et *ignes* vidimus in *Ioue Fulgerat.* c. IX. et ad *Val. Flacc.* IV, 660. vnde apparet, male tentasse locum *Cl. Gronouium*, qui *lumine flammae* hic volebat. *Burm.*

446. *Ipsē*] De Dei aduentu iam locutus. ideoque Sacerdos, post Deum, non recte hoc pronomine *ipse* ornatur, quasi eius aduentus, maioris esset maiestatis et praesentis remedii pignus. quare legerem *Flammae: Emicat inde* etc. post aduentum Dei Sacerdos profanos arcet. ita *supr.* vl. 388. pro *ille* rescribendum *inde* credimus. et ita *Sibyll.* apud *Virgil.* VI, 40. *Deus ecce, Deus:* exclamat, et non vultus, non color vnus vati manet; vt hic *pallens* Sacerdos emicat, etc. quae ex *Virgilio* fere expressa. si vero *ipse* retinendum est, distingue post *ipse.* deinde, *manu* etc. *quatiens; procul.* *Burm.*

manu pallente] Quia omnes vates et Sacerdotes, Deo intrante eorum pectora, *pallentes* inducuntur. vid. ad *Valer. Flacc.* I, 129. Ceterum *Graecae* linguae peritissimi, nouitii *Poetae*

Termiteum quatiens. procul hinc extorri-
bus ire

Edico, praesente Deo, praesentibus aris,
Quis scelus aut manibus sumptum, aut in
pectore motum est,

450 Inclamat. cecidere animi et trepidantia
membra.

O quif-

Poëtae nostri interpretes, supr. ad vf. 200. docent nos horribile aliquod arcanum. Gratium nempe saepe Graeca vocabula Latinis literis descripsisse, et ideo, *pallente* a graeco *πάλλω* deducunt: vah! quantum est sapere! sed an hoc umquam voci potuit accidere, quae a Graecis translata, in usu numquam fuit Romanis? et an Romani, ut *Dorcacas* dixerunt, ita *Pallo* et *Pallere* pro vibrare vsurparunt? *Burm.*

449. *Manibus sumtum*] Hein-
sius legit.

*Quis scelus aut manibus, fonti
aut in, etc.*

Nimirum displicebat illi *sumptum*, quod tamen est sanissimum, ne dicam elegans. manus enim instrumenta sunt, quibus omnia propemodum perficimus. Sumitur itaque manibus, quicquid ministerio manuum agitur. *Johns.* Vid. *Heinf.* ad Ouid. VIII. Met. 698. non audeo etiam mouere *sumtum*, et inter singularia Gratii refero. sic fere *sumere auda-*

ciam dixit Iustin. XXVII, 2. et *sumere praedam* Nemesian. Cy-
neg. 50. 191. 199. qui ea locutione delectatus videtur. ita *sumere bellum*, de quo vide ad Ouid. Epist. XVI, 371. *sumere fastus* idem Naso II. Amor. XVII, 9. et multiplex huius verbi usus fuit. Nihil ergo aliud his verbis voluit Poëta, quam quod alii passim, ut *pura mente*, et *manibus* quaerentes auxilium adessent sacris: nam eodem ordine habebatur cogitatum scelus et peractum. Iuven. Sat. XIII, 209. *nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum, Facti crimen habet.* eo refer et illa Tibulli III. IV, 15.

*Si mea nec turpi mens est
obnoxia facto,*

*Nec laesit magnos impia
lingua Deos.*

Burm.

450. *Cecidere animi*] Om. Lib. *animi*. at Vlitius *animis* scribendum iubet, i. e. vna cum animis. Vei, *cecidere animi et trepid. mem* quid si *minis* legeretur? audito nempe illo
sacerdo-

O quisquis misero fas vnquam in supplice
fregit,

Qui pretio fratrum, meliorisque ausus amici
Sollicitare caput, patriosue laceffere Diuos;
Illum agat infandae comes huc audacia
culpae,

455 Discet, commissa quantum Deus vltor in ira
Pone sequens valeat: sed cui bona pectore
mens est,

Obsequiturque Deo, Deus illam molliter
aram

Lambit, et ipse, suos vbi contigit ignis
honores,

Defu-

sacerdotis edicto, collapsa ex-
templo cecidere fontium mem-
bra. *Iohns. Minis* Heinſius in
ora codicis: sed recta est lectio,
animi et membra. ita Ouid. VII.
Met. 347. *Cecidere animique ma-
nusque*; et animo et corpore
trepidasse indicat. an Latine
dicatur *membra cecidere animis*,
vehementer dubito. Sed *cadere
animus alicui*, et *cadere animo
aliquis* saepe occurrit. *Burm.*

452. *Fratrum*] Dubium est,
an amicus melior fratre intel-
ligatur, vt saepe fit, an *melior*
illo scelerato, vel an *melior* fit
(vt *senior* pro *senex* etc.) bo-
nus, fidus amicus. vel optimus.
vid. ad Nemes. Cyneg. 140.
Burm.

454. *Comes huc audacia cul-
pae*] Videtur legi debere *hinc*:

dictum est autem, quomodo
ab Horatio IV. Od. 4.

Culpam poena premit comes.
Titius. *Huic* Heinſius ad Ouid.
VIII. Met. 59. male. debet sub-
intelligi *si*: si illum audacia,
comes culpae, huc agat, discet
quantum etc. vid. supr. ad vs.
60. et 357. et alibi saepe.
Burm.

455. *Commissa*] Noue dictum.
vt *commissa piacula* apud Vir-
gilium. ob offensas commissas,
quae iram merentur. *Iohns.*

457. *Deus illam molliter*] *Vulcanus*, idem qui *ignis* in
sequenti versu. Extructam
enim rite aram flammae spon-
te sua incendunt. *Iohns.* Vide,
quae diximus in Ioue Fulger.
cap. 9.

458. *Ignis honores*] *Vidui-
mam*. Virg. lib. III. Aen. 118.

Sic

Defugit ab sacris, rursusque reconditur
antro:

460 Huic fas auxilium et Vulcania tangere dona.
Nec mora; si medias exedit noxia fibras,
His laue praesidiis, adfectaque corpora
mulce.

Regnantem excutiens morbum. Deus
auctor, et ipsa
Artem

*Sic fatus meritos aris maesta-
vit honores.*

et vl. 547.

*Iunoni Argivae iussos adole-
mus honores.*

Titius. Ita mox 492. vid. ad
Petron. cap. CXXXIII. et
Brouk. ad Tibul. IV. VI, 1.
vbi videbis *tus* debere hic in-
telligi: ita et Ouid. II. Trist.
76. *sic capitur minimo Turis ho-
nore Deus.* vti tibi legendum est,
non *odore.* Propert. IV. VI, 5.

*Costum molle date, et blandi
mihi turis honores.*

Burm.

459. *Defugit ab sacris*] Ra-
riorem credo constructionem
a sacris defugere, licet *fugere
ab aliquo* viderimus ad Ouid.
Epist. XIII, 4. ita et Claudian.
III. Rapt. 356.

*Et ipse fugit sacra Polyph-
mus ab umbra.*

Effugere ita construit Petron.
cap. CXVIII. *Effugiendum est
ab omni verborum, ut sic dicam,
vilitate.* Burm.

460. *Huic fas*] Vt ante de
scelesto dixit *illum* agat, ita

hic de puro integroque vitae,
huic; quae inter se debent
congruere. Burm.

461. *Nec mora*] Ita Gesne-
rus. recte. olim *Haec mora.*
Iohns. Vid. supr. vl. 300.

his faue] Notandum, mi-
grare Gratium canonas Legis
Pediae, in *E* correpto. Sunt
tamen exempla non pauca
etiam correpti. Martial. lib.
XV, 109.

*Lector salve: taces dissimu-
lasque? Vale.*

Barth. Miror, neminem Bar-
thio oblocutum, cum *laue* le-
gatur vulgo, von *faue*. vide,
quae diximus, ad Val. Flac.
V, 595. *lauere* vero dixisse
Poetas, docent viri docti ad
eundem Poetam IV, 229. et
quia multa verba fuere olim
duplici modo flexa, hinc syl-
labas illas modo a Poetis cor-
reptas, modo productas puto.
in exemplis Barthii omnia
non huc faciunt. in Martialis
loco, non *salve*, sed *solue* le-
gendum. Burm.

463. *Regnantem excutiens*
mor-

Artem aluit natura suam. Quae robore
pestis

465 Acrior, aut leto propior via? sed tamen illi
Hinc venit auxilium valida vehementius ira.
Quod primam si fallet opem dimissa facultas,
At tu praecipitem, qua spes est proxima,
labem

Adgre-

morbum] Late grassantem. Virgilius II. Georg. 306.

— *inde secutus*

*Per vamos victor, perque alta
cacumina regnat.*

Titius.

464. *Aluit*] Heinsius olim coniecerat *acuit*, sed induerat iterum vocem. et recte. nam naturam loci intelligit, quae adiuvit et aluit artem sanandi pecora, igne nimirum illo, et sulfure et bitumine semper exundante. ita supr. vs. 426. Paean etiam *adiuvat*. de τῶν *acuere* vid. supr. 338. *Burm.*

quae robore pestis] Id est, pestilentia; quamvis ita sumi hanc vocem negent Viri docti. Ouid. ita palam *Metam.* VII, 552.

*Peruenit ad miseros damno
graviore colonos*

*Pestis, et in magnae dominatur
moenibus urbis.*

Vlit. in *Add.* Nihil hoc probat. Pestem enim, quae in genere omnes noxios et letiferos morbos notat, pro pestilentia, a Poëtis praesertim, ut genus pro specie poni, nemo

negavit. vid. *Saluag.* ad Ouid. *Ibin.* 577. hic vero sensus est; quae pestis, id est, quod genus morbi aut mali, est vehementius aut acrius hac scabie? *Burm.*

465. *Leto propior via*] Id est, praesentior, magis festinata, ut *Tibull.* II. VI, 20.

Hic cruor et caedes, mors propiorque venit.

De via mortis vid. supr. vs. 357. et alibi. *Burm.*

467. *Dimissa*] *Dimissa* facultas esse potest, neglecta haec obuia medendi facultas. ita supr. vs. 76. non *parua facultas*. *Dimissa* vero, ut *dimittere curam* dicimus. vid. ad Ouid. *I. Met.* 209. *bellum VIII. Met.* 47. pro relinquere utitur hoc verbo Ouid. *Med. Fac.* 51. destituta ergo hic exponi, vel debet sumi pro irrita, quae effectum nullum habuit in initio morbi: tunc praecipitem et in peius vergentem labem aggredere alia medicina, quam nunc tradit. *primam opem* dixit etiam in alia re vs. 14. an vero legendum *divina facultas*? *Burm.*

Adgredere. in subito subita est medicina
tumultu.

470 Stringendae nares, scindenda ligamina ferro
Armorum, geminaque cruor ducendus ab
aure.

Hinc vitium, hinc illa est avidae vehementia
pesti.

Ilicet auxiliis fessum solabere corpus:
Subsiduasque fraces, diffusaque Massica
prisca

475 Sparge

469. *Tumultu*] Omne, quod praecipiti festinatione fit, et ratione non iubente, *tumultus* vocabulo notatur. *Sensuum tumultum* Horat. II. Od. 16. vid. ad Claud. I. in Rufin. 20. malim vero, *in subito subita haec medicina tumultu*, et in parenthesis ponere. *Burm.*

470. *Stringendae nares*] Leviter ferro vulnerandae, ut sanguis effluat. *Titius.*

ligamina] Musculos armorum dicit, quibus, velut ligaturis membra connectuntur. *Barth.*

474. *Subsiduasque fraces*] Sortes olei, quae subsidunt, et adimum feruntur. *Johns.* Gell. XI, 7. docet *stoces* vocari feces e vinaceis expressas, sicuti *fraces* ex oleis: supra *amurcae unguen* vino et pice misceri dixit vs. 416. *Burm.*

diffusaque M. p. Sparge cado] Ita (*defusa*) lego, utcunque codices *diffusa*. *Johns.* Accedo

viro docto, nam ita et Scaliger correxerat; aliud enim est *diffundere vinum*, nimirum cum in cados et vasa, vinum pressum ex lacubus funditur: vid. Scal. ad Manil. I. pag. 39. Plin. XIV, 9. *protinus diffusum lagenis suis deferuere passi*. Horat. I. Ep. V, 4.

Vina bibes iterum Tauro diffusa.

vbi vid. commentatores: *defusa* sunt ex vasis ad usum; ut hic *cado* additum probat. vid. ad Horat. II. Sat. II, 58. *diffusa* olim vina, et condita nunc *defusa* iubet spargi. ut Ouid. V. Fast. 511.

Quaeque puer quondam primis diffuderat annis,

Promit fumoso condita vina cado.

Si quis tamen hic codicibus inhaerens, *diffusa* retinere velit, ita capiat, ut vina olim *diffusa*, nunc spargat ex *prisco cado*. *spargere* vero capiendum,

475 Sparge cado. Liber tenues e pectore curas
Exiget: est morbo Liber medicina furenti.
Quid dicam tuffis, quid moesti damna
veterni,

Aut

dum, vt supr. 356. per ora
vulnerum factorum, et 395.
Burm.

475. *Liber tenues e pectore
curas*] *Tenues*, quae facile se
infinuant. *Iohns.* Hoc sensu
tenues curas posse dici, pro-
bandum fuerat: supra v. 395.
tenuis oliuum pro exiguo, non
multo, et infr. 522. *tenuis riuu*
occurrunt, quare ex auctoris
vsu *tenuis curae* hic sunt non
graues, aut quae admodum
solicitem debent habere, ita
vt ex hypothese loquatur, et
grauitatem morbi, vt venato-
res, videntes scabiem latius
serpere summo cum dolore
et cura, credunt, hoc voca-
bulo eleuet, ab effectu scilicet
medicinae, cuius certus est.
Vinum omnes tuas curas, ex
opinionem tuam graues de mor-
bo insanabili, sed quia certa
est medicina, tenues exiget,
et expellet animo. alio sensu
tenuem curam dixit Ouid. IV.
ex Pont. IV, 37.

*Quae tibi tam tenui cura
limantur, vt omnes
Illius ingenium corporis
esse negent.*

vbi est subtilis, quae in po-
liendo carmine multa medita-

tione adhibetur: et eo fere
sensu Perf. Sat. V, 93.

*Non Praetoris erat stultis
dare tenuia rerum*

Officia.

Sed Philosophi est, sapientiae
praecepta et officia in omni
vita accurate descripta, etiam
in minima re tradere, vt recte
Casaubonus: sic et *tenuis
Athenas* apud Martial. VI, 64.
interpretantur subtiles, doctas;
nam et praecepit, *tibi cor li-
mante Minerva*, fere vt in Oui-
dii loco: quamquam non
ignorem Pricaeum ad Apulei.
Apol. p. 76. *Athenas tenuis*
ab aere explicare, vnde acu-
men ciuibus istius vrbs fuit
quasi naturale. sic *tenuem la-
borem* apud Manil. IV, 387.
Scaliger ἀκριβῆ, περίεργον in-
terpretatur, quomodo et v. 864.
tenuem rationem dixit.
sed in his omnibus exilitas
quaedam intelligitur, quae
crassis et magnis rebus oppo-
nitur. *Burm.*

477. *Moesti damna veterni*] *Quorsum Moesti* dicitur. an
quia canem moestum et κα-
τηφῆ reddit? an deplorat va-
tes damna veterno criunda?
Iohns. Haerent hic interpre-
tes in epitheto hoc explicando,

Aut incuruatae si qua est tutela podagrae?
Mille

nec vident, quare *moestus* dici mereatur veterinus. Immo vehementer inter se dissident medicorum filii, quale genus morbi sit, *veterinus* veteribus dictus. his hydropem, aut certe eius speciem, illis lethargum adfirmantibus. vide Mercurial. VI. Var. Lect. 16. et Salmaf. ad Tertull. Pall. pag. 429. Hos vero omnes refellit Zarottus lib. I. de medica Martialis tractatione cap. 2. qui *Carum* esse contendit, a qua opinione non alienus olim fuisse videtur Foësius, qui in Oeconomia Hippocratis *Carum*, quem dicunt *νοσώδην*, parum a veterino differre ait: Gorraeus in definitionibus, non certam morbi speciem, sed torporem, somnolentiam, ignauiam, multis morbis communem esse credit. hic tamen, ubi inter tussim et podagram ponitur, certus morbus designari debet. Sed haec in medio, et doctioribus artis medicae viris diiudicanda relinquimus. An vero aptum epitheton adhibuerit Gratius, merito dubitari videtur, cum illud potius melancholiae et similibus morbis accommodatum videri possit. Nisi dicamus, torporem illum, quem ex veterino siue Caro oriri vult Zarottus, recte ita describi posse. An potius credamus Poëtam

communi epitheto, et quod omnibus grauibus morbis aptari possit, vsum, vt ita *tristes morbi* Ouidio VII. Met. 601. Nemes. Cyneg. 202. et aliis passim. An etiam Graecum voluerit hic epitheton exprimere *συγερὸν*: nam, vt notant Grammatici, Virgilius Homeri *συγερὴν Εριφύλην* vertit VI. Aen. 445. *moestam*; qui etiam I. Georg. 124. *Grauem* veterinum dixit, vt noster *moestum*, ob grauitatem et vehementiam. Sic et Apollon. Rhod. I, 6. *συγερὴν μοίραν* dixit, quam Poëtae Latini passim *tristia fata* dicunt. et apud eundem Apollonium lib. II, 244. *συγερὸν* de homine Scholiastes interpretatur *ἐπίπονον*, ubi paullo ante praecesserat *ἀσχαλώωντος γέροντος*, id est *moesti*, vt idem Scholiastes explicat. et quia hanc vocem Grammatici a *σὺξ* deriuant, vel contra a *συγερὸς σύγα* deducunt, vt Hoezl. ad Apollon. I, 6. hinc forte eo respiciens Statius VIII. Theb. 44. *moesta otia* dixit, quae Pluto agit apud inferos; et hinc omnia horrenda, vt Graeci *συγερὰ*, *moesta* et *tristia* Poëtae Latini solent vocare: vt Virgil. I. Aen. 206. *moestum timorem* dixit; et haec forte causa impulit ingeniosissimum Heinsium, vt apud Tibul. III. Eleg. III.

Mille tenent pestes, curaque potentia maior.
Mitte

Eleg. III, 35. pro *tristes sorores*, rescribendum cenferet, *Stygiae sorores*, sed Broukhufius optime tamen *tristes* adferuit. et hoc sensu voce *moesti* saepe vsus Val. Flac. qui lib. II, 493.

*Auxerat haec locus, et facies
moestissima capri*

Litoris.

eodem libro 360.

*Moesti steterant formidine
luci.*

Vbi loca, quae horrorem et formidinem incutiunt, ita dicuntur. immo non Poëtae soli, sed ita et Tacitus I. Annal. 61. *Incedunt moestos locos visu ac memoria deformes*. Sed finis non esset. consulere etiam de hoc loco visum fuit doctissimum Boerhauium, qui Lethargum intelligi volebat, qui a marcore et inexpugnabili dormiendi necessitate describitur a Celso III, 5. vnde et vsus veterno pinguescere, cum grauissimo somno premuntur, dicuntur a Plinio VIII, 36. Quia vero hic morbus ex pituitae inertis colluvie oritur, quae *λευκοφλεγματίας* dicitur, inde pallido inflati timore sunt, vt *aquosus albo corpore languor* Horat. II. Od. II. dicitur; indeque euenisse credit, vt postea veternum et intercutem promiscue permutarint. Vt apud Plaut. Menaech. V, 4. rogat quis me-

dicum, num *aegrum intercutis an veternum teneat*? Cum vero *λευκοφλεγματίας* semper in soporem letalem exit, hinc frigidi, pallidi, deiecti, suspiriosi, adeo moesti hominis exprimunt imaginem, vt lac lacti non magis fit simile. et ita proprie *moestum veternum* dici posse, credebat vir ille non medicae solum, sed variae eruditionis laude toto orbe celeberrimus. *Burm.*

478. *Aut incuratae*] Veteris, quae difficilius curatur. si *incuruatae* legas, dicitur ab effectu, quia nimirum podagra laborantes incuruatos ingredi cogit. *Titius*. Heinzius in ora Codicis legebat *incuratae*, id est incurabilis. vt ita Horat. I. Epist. XVI, 24. *incurata ulcera* dixit. et de hoc morbo Ouid. I. ex Pont. III, 23.

Tollere nodosam nescit medicina podagram.

Sed ego epitheton, quod tristem, et vulgarem huius morbi effectum egregie exprimit, non moueo: curuos enim et *contractis membris* vt Seren. Samon. cap. XLIII. dicit, ex podagra fieri constat, quae *incuruata* dicitur, quia incurvat homines, vt *pallida mors*, et sexcenta talia apud Poëtas. sic *inclinata senectus*, quae senes inclinat et curuat, apud Calpurn. Eclog. V, 23. et ita

480 Mitte age: non opibus tanta est fiducia
 nostris;
 Mitte animae ex alto ducendum numen
 olympo,
 Supplicibusque vocanda sacris tutela
 Deorum,

Idcirco

centies alii *contractus artus* in podagra agnoscunt. et hinc *replicari* corpora dixit Seren. Samon. LIV. vbi vide Constantinum. *Burm.*

479. *Curaque potentia maior*] Validior est vis morbi, quam vt interdum superari queat. *Titius.* *Potentia* hic est infanabilis vis morborum. Eo fere sensu dixit Liuius lib. XXV, I. *Vbi potentius iam esse id malum apparuit, quam vt minores per magistratus sedarentur.* vid. supr. ad vl. 436. *Burm.*

480. *Mitte age*] Ita omnes libri. at mihi Barthiana coniectura magis placet. *mitte, anime*; videtur enim Gratius rei magnitudine deterritus reprimere se, animumque vltiora conantem sistere. *mitte*, inquit, anime, age, mitte plura conari. *Iohns.* Heinsius corrigebat, *Mite, anime* (non o. r. e. f. nostris) *Mite animae ex alto* etc. vt fit, *numen mite animae*, pro cani. vt supr. 411. *una redimenda anima pernicies*, et 440. *tot miserere animas.* certe eodem modo *numen mite* saepe Ouid. vid. ad XI. Met. 134. et II. ex Pont. II, III.

Mite, sed iratum merito mihi numen adora. Martial. X, 92. *agelli mite paruuli numen.* *Ducere ex coelo* videtur indicare sacra, qualibus Iouem eliciebant, de quo in Ioue Fulger. cap. IX. hoc *deducere coelo* vocat Ouid. III. Fast. 317. et 321. *trahere superis sedibus* 324. in vulgata lectione sensus est admodum obscurus et intricatus. Scaliger etiam *mitte anime* correxerat. Sed quid *mitteret*, curamne medendi, vel spem? non fatis haec capio. *Burm.*

482. *Supplicibusque vocanda sacris*] Merito *supplicia* vocantur haec sacra, quibus tutela et pax deorum petitur. *Pax* enim haec non semper ab offenso et infenso Numine, sed solemniter, vt placidum ac propitium sit, petebatur. *Vlit. tutela Deorum*] Tutela hic non est ἐπισκοπή, sed pro protectione ponitur. Ita mox 496. *tua magna fides, tutelaque, Virgo.* Non aliter, quam tutelae nauium diis suis inscribebantur, quorum protectioni committebantur. *Vlit.*

Idcirco aëriis molimur compita lucis,
Spica-

483. *Aëriis*] Vt altae arbores a Poëtis *aëriæ* vocantur. *Compita moliri aëriis lucis*, est in compitis ludos consecrare, quibus sacra fiant Diis. *Barth.* Heinſius corrigebat, *aërii m. c. luci.* *Burm.*

molimur compita] *Compita* hic sunt *medii discrimen luci*, vt mox vocat: si quando pro conuentu hominum sumuntur, id fit quotidiana figura, qua loca pro hominibus, qui in illis sunt, sumuntur. ita *conuiuia* pro conuiuis Ouid. III. Amor. I, 17. ita *siluæ* pro feris mox et passim. *compita* vero haec illustrari possint ex Ouid. V. Fast. 130. et sqq. vbi de sacris compitalibus, quae Praestitibus Laribus solebant fieri, dicit cum Lare stetitſe canem, et

*Compita grata Deo, compita
grata cani.*

Vbi recte ex Persii interprete adnotat illa Neapolis, *pertusa compita sunt, in quadriuiis quasi turres, vbi sacrificia pro finita agricultura rustici celebrant.* et postea non in vrbe tantum, sed in viis publicis fieri docet. et ita *peruia compita* Calp. Ecl. IV, 126. ad quae Baccho ludi fiebant. et eo forte, vel certe ad similia rusticorum sacra respicit *Tibul.* I. XI, 51.

*Rusticus e lucoque vehit, male
sobrius ipse
Vxorem plastro progeniemque domum.*

Vid. ibi Broukh. talia ergo compita fiebant etiam in nemore Aricino, quibus pro anno reddebant honorem, vt mox adiicit. his compitalibus sacris lustratio canum fiebat, vt sequentia docent, et forte eo respicit Propert. IV. I, 23.

*Parua saginati lustrabant compita porci,
Pastor et ad calamos exta libabat ouis.*

Burm.

aëriis lucis] Quae proxima versu *nemora alta*, nimirum vocat. Hinc Statio Hercule Surrentino libro III. Silu. I, 55. *profugis cum regibus altum Fumat Aricnium Triuiæ nemus.* Ita emendaueram ex hoc Gratii loco, vbi *nemora alta* vocat. Nam vulgo inepte legitur, *aptum*. Vlit. In loco Statii *altum* in Gronouii editionem vnde irreperit, nescit Marklandus ad Statium: sed a Vlitio suo forte accepit. Heinſius malebat, *regibus orbum.* sed *aptum*, quia illis solis patet hoc sacerdotium, qui manu fortes pedibusque fugaces, vt Ouid. III. Fast. 271. non vnicuique ergo hoc Sacerdotium aptum est, non

Spicataeque faces sacrum, ad nemora alta,
Dianae,

485 Sisti-

timidis, non segnibus. exempla, credo, nemo doctior desiderabit. *Burm.*

484. *Spicataeque faces*] *Spicatae faces* fiebant ex ligno solido, in astulas et aristas quasi vndique inciso ac exasperato, quibus flamma facilius concipitur et nutritur. Nec aliter sensit Seruius, cum *inspicere* exposuit *incidere ad spici imaginem*. Tales in Dianae nemorali sacro adhibuisse, ex hoc Gratii loco discimus. Verba enim eius, ut vulgo se habent, ita construenda sunt: *Spicataeque faces, sacrum Dianae, sistimus ad nemora alta*. Faces hae sacrum Dianae erant. *Vlit.*

nemora alta] *Istud Sacrum*, cum *faces* connecti per appositionem, vix ferendum censeo; adeoque tuam, Turnebe, lectionem, an emendationem, lubens amplector, *Nemorale* legentis pro *nemora alta*. Sic omnes auctores, qui de hac re egerunt. *Iohns.* *Nemorale* etiam Barth. ad Stat. IX. Theb. 627. facilis illa aberratio librariorum, qui vnam vocem in duas dispefcunt: vel contra vnam in duas contrahunt: ita pro *stabula alta, stabulata* apud Ouid. VIII. Met. 555. et pro *stabula auia, stabularia* VI, 598. reperitur in co-

dicibus: apud Tacit. VI. Ann. 48. pro *pericula varia*, est in MSS. *pericularia*. et talia passim in scriptis obseruare licet. quare ego *nemora alta* (quae dici vulgo probandum vix puto; vid. ad Ouid. I. Met. 591. et III, 179. et Virg. III. Georg. 393.) retineo, sed aliter distinguo et explico.

Idcirco aëriis molimur compita lucis,

Spicataeque faces: sacrum ad nemora alta Dianae

Sistimus etc.

Ut *moliri* ad *compita* et *faces* pertineat. *sistere* vero ad *sacrum*, quod pro sacrificio potest sumi, vel pro ara, fano vel loco, in quo sacrificium futurum est. nam teste Festo *sistere fana*, est loca futurorum fanorum constituere: hinc *sistere sacrum locum* hic est, designare sacro futuro compitalitio: ut *sacrum* pro sacro loco sumi docuimus ad Quinctil. de Inst. Orat. I. cap. 4. p. 39. qui et VII, 3. dixit *sacrilegium est, surripere aliquid de sacro*, id est de sacro loco. vid. et ad Ouid. IV. Fast. 497. sic apud Sil. Ital. VIII, 231. male Hein- sius sollicitat scriptorum codicum fidem,

*Ast ego te, compos pugnae,
Karthaginis arce*

Marmoreis sistam templis.

et *sta-*

485 Siftimus, et solito catuli velantur honore;
 Ipsaque per flores medio in discrimine luci
 Strauere arma, sacris et pace vacantia festa.
 Tum cadus, et viridi fumantia liba feretro
 Prae-

et *statuam* legi iubet. *sistere* enim est, quasi in basi firma et solida collocare. vt apud Sueton. Aug. 28. *Rempub. in sua sede sistere.* Tacit. XV. Ann. 18. *tropaea et arcus sistere*, et ita *sistere templa* etc. obuium. Vt autem hic *nemorale sacrum* corrigunt, ita contra apud Statium I. Silu. III, 76. pro *nemoralem Phoeben*, male Morell. *nemore almam* corrigit, vbi Geuartius videndus Lect. Pap. cap. 29. *nemora vero alta*, quia dea est, montium siluarumque potens. vid. sup. 105. *Burm.*

485. *Honore*] Vittis ac taeniis ornantur, quomodo et aliae victimae. *Titius.* Id est fertis et floribus, vt solet in his sacris fieri. *Burm.*

486. *Discrimine luci*] Heinf. *lucis.* et tunc intelligendum esset crepusculum, vel superscripserat *grassante morbo*, vt construendum esset, luci, medio in discrimine, id est, grassante morbo, strauere per flores ipsa arma vacantia sacris et pace festa. *discrimen luci* est pro compitis ipsis, quae moliti erant sacrificaturi, ad quae viae per lucum coibant. et has vias *discrimina*

vocat, quorum medium erat compitum, locus sacro destinatus, vt ita *discrimina* capitis: vid. ad Ouid. II. Art. 330. et eo sensu VIII. Met. 577. *spatium discrimina fallit* fumo, pro fretis inter insulas, quae eas discernunt, vt viae in silvis. et I. ex Pont. VIII, 91. *minimum nos inter et hostem Discrimen murus portaque clausa facit:* et ita *medium discrimen* luci est quasi, vbi diuiditur in partes: vt Ouid. I. Fast. 459.

Postera lux hiemem medio discrimine signat,
Aequaque praeteritae, quae superabit, erit.

Burm.

487. *Sacris*] Tertio casu, *vacantia sacris, et festa pae*, id est solemnique quiete. *Vlit.* Est hoc epitheton *festa* quasi proprium paci. ita Ouid. II. Met. 796. de Athenis,

Ingeniis, opibusque et festa pace videntem.

Plin. XIV. pr. *profecit vita commercio rerum ac societate festae pacis.* vbi alium locum Harduinus. *Burm.*

488. *Viridi feretro*] *Viride feretrum* intelligo ramos, vel corbes ex viridi fronde, quibus praeferebant dona et

Praeueniunt, teneraque extrudens cornua
fronte

490 Hoedus, et ad ramos etiamnum haerentia
poma,

Lustralis de more sacri, quo tota iuuentus
Lustraturque Deae, proque anno reddit
honorem.

Ergo impetrato respondet multa fauore.

At par-

munera ad sacra. *Ferculum*
quodcumque ex fronde, vt
fiscella: *liba fumantia* sunt
rosta Ouidio VI. Fast. 482. vel
cocta 532. ferebantur vero
ferculis, quia *grandia* erant,
vt Pali libata: Ouid. IV. Fast.
776. vel *candentia* eidem, ne
manus laederent, III, 761.
Burm.

489. *Praeueniunt*] *Praeue-*
niunt positum pro praeeunt,
ante pompam scilicet sacram.
vt ita passim *praeferri* dicun-
tur munera illa. vid. Suet.
Caes. 84. Ouid. II. Art. 330.

Praeferat et tremula sulfur
et oua manu.

et inde *praefericulum* dictum.
Eodem modo *praeueniens Lu-*
cifer dicitur, qui anteit diem,
Ouid. V. Fast. 548. et Virg.
Eclog. VIII. mox noster vs. 500.
praeuenientem virtutem vocat
nimium feruorem, quo prae-
currunt, sed cito deficiunt.
Burm.

491. *Tota*] *Malebat vota*
Heinsius, praeterea *lustratur*

et *reddat*: de honore vid. supr.
vs. 458. *Burm.*

492. *Anno*] *Felici omnium*
bonorum prouentu. Lucanus
III, 20.

Effusus magnum Libye dedit
imbribus annum.

493. *Respondet multa*] *Multa*
foeminino genere. benigna
exaudit, respondetque preci-
bus. vel quoad *multa*, in mul-
tis. *Iohns.* Heinsius malebat
culta, et certe *coactae* admo-
dum sunt explicationes aliae.
Nisi quod *multa Diana* expli-
cari recte possit ex iis, quae
dixi ad Valer. Flac. VI, 223.
et ita in Ennii versibus apud
Cicer. I. de Diuin. 20.

Quamquam multa manus ad
coeli caerula templa
Tendebam.

Vbi *Dauisius* perperam pro
multum capit. sic forte et
apud Tibullum I. VII, 1. pos-
set capi et legi

Illam quidem iam multa negat.
Vid. et supr. ad vs. 30. *Burm.*

Ad partes. qua poscis opem, seu vincere
filuas,

495 Seu tibi fatorum labes exire minasque
Cura prior; tua magna fides tutelaque,
Virgo,
Restat equos finire notis, quos arma
Dianae

Admit-

494. *Seu vincere filuas*] Heinſ. malebat *cingere*, ſed centies *ſiluae* pro *feris*, vt mox *faceſſere ſiluas*, et ſupr. 330. *domare ſiluas*. et ita alibi. Claudianus III. de Laud. Stilic. 250. *Teliſque domat quae Maenala The-ro.* et ita Manilius et alii *pacare nemora, montes* etc. de quibus videndus Heinſius ad idem Claud. poëma vl. 284. Egregia in lapide antiquo inſcriptio apud Spon. Miscell. Erud. Antiq. p. 88. et Fabret. pag. 689. BRARVM AC NEMORVM INCOLAM, FERARVM DOMITRICEM DIANAM DEAM VIRGINEM. male Sponius edidit PRVARVM, et peius coniecit pro FERARVM, PIRARVM. Quis enim vmquam piras incoluiſſe Dianam, aut Piras pro ſiluis poſſe capi audiuit? legendum puto VMBRARVM, quia in ſiluis umbras fatigata venatu captat: Anacreon Od. LXI. in fragmento vocat *Ἰνδῶν ἀγρῶν Δέσποιναν*. et hinc toties in lapidibus *Diana victrix*, vide Indicem Gruterianarum In-

ſcriptionum. Hinc quoque Hyrceus, Dianae comes, apud Ouid. V. Faſt. 540.

*Quam nequeam, dixit, vincere
nulla fera eſt.*

et Cephalus apud eundem Ouidium VII. Metam. 836.

— *ſiluaſque peto, victorque
per herbas*

Aura veni, dixi.

inf. 527.

— *victaeque fragoſum*

Nebroden liqueſcere ferae.

et ita *praeda victa* Nemeſ. Cyn. 198. et quae eius generis plura paſſim occurrunt. *Burm.*

495. *Fatorum labes exire*] Euadere; ita etiam ſuperius uſus eſt verbo *exire*. et Virg. V, 438.

*Corpore tela modo atque oculis
vigilantibus exit.*

Titius. Vid. ad vl. 197.

497. *Restat equos finire notis*] *Finire notis* eſt, *percenſere notis*, vt alibi de catulis loquitur. Petita metaphora a cenſoribus, qui vt equites, ita et equos eorum ſaepe notabant. *Finire* autem eſt definire.

Vlit.

Admittant. non omne meas genus audet in
artes.

Est vitium ex animo; sunt quos imbellia
fallant

500 Corpora: praeueniens quondam est incom-
moda virtus.

Con-

Vlit. Nimis hoc acutum. *notae*
sunt, quibus omnes res, et
etiam inter se, equi distin-
guuntur. vnde *primae, secun-
dae notae res, ex hac nota* etc.
vid. ad Petron. cap. LXXXIII.
Ouid. II. Amor. V, 54. et quia
hic de genere et patria equo-
rum agit, idem notat *nota*,
quod apud Ouid. I. Met. 761.

Ede notam tanti generis.

Vbi v. Ciofan. *Finire* pro de-
finire centies apud Quincti-
lian, occurrit. vid. ad lib. II.
de Instit. Orat. I. *Burm.*

498. *Audet*] Simpliciter hoc
verbo pro confidens est, vti-
tur exemplo Virg. II. Aen. 347.
Vide ad Claudian. Bell. Gild.
299. *Barth.* Recte Barthius, et
ad Bell. Getic. 139. et Stat. IV.
Theb. 439. et alibi. plena au-
tem locutio est apud Ouid. V.
Fast. 175.

— *in apros*

*Audet, et hirsutas cominus
ire leas.*

Similis vero locutio, *tantum
vellet in armis* vs. 73. Tacitus
saepe absolute hoc verbo vti
solet, vt II. Hist. 71. *aduersus
Neronem ausus.* I, 35. *ignauissi-
mus et in periculo non ausurus.*
et ita saepe. *Burm.*

499. *Ex animo*] Imbelli, vel
fallente, quod ex sequentibus
petendum est. *Iohns.* Heins.
est vitium, est animo.

*Sunt quos imbellia fallant
corpora*] Non apta bello pro-
pter infirmitatem membro-
rum, vel ob exiguitatem cor-
poris, vti narrat Caesar de
equis Germanorum in com-
ment. bell. Gall. *Titius.* Id est,
destituant, non animus, sed
vires. vt apud Phaedr. fab. vl-
tima canis senex. male vero
Heinsius tentabat, *ex alto*,
animus enim et corpus hic
opponuntur. Titius autem
videtur respicere locum Cae-
saris de Bell. Gall. IV, 2. vbi
olim *parua et deformia* lege-
batur, sed nunc *praua.* vid.
supr. ad vs. 289. *Burm.*

500. *Praeueniens quondam*]

Quandoque praeceps et prae-
feruida virtus venationi in-
commodos reddit. *Iohns.* Pos-
set et legi, *quorum est*, repe-
tito *sunt*, quorum virtus prae-
ueniens est incommoda. Sed
quondam pro aliquando, in-
terdum, potest capi. vid. supr.
194. *Burm.*

Consule, Penei qualis perfunditur amne
Theffalus, aut patriae quem conspexere
Mycenae

Glaucum. nempe ingens, nempe ardua
fundet in auras

Crura.

501. *Consule*] Suspecta voce, nec tamen occurrit, quid pro ea reponam. forte *non lege* pro *non elige*, opta tibi Theffalicum equum; ineptus ille ad venatum, licet generosissimus: ita *lectos equos* dixit Nemes. Cyn. 240. vbi vid. *Burm.*

Penei] *Peneo* malebat Heinfius, nec improbo. ita *Peneae undae* Ouid. VII. Met. 230. quis *flumen Rhenum, Metaurum* et similia ὄσα νόως ignorat? sed et saepe aliter loqui solent. *Burm.*

perfunditur] Hic pro lauatur potest sumi, vel etiam pro bibere largiter. vt ita *perfusus Baccho tempora* Tibull. I. II, 13. vbi vid. Broukh. *Burm.*

502. *Conspexere*] *Clarum videre*. Nam *conspetus* Poëtis illustrem et spectabilem valet. *Barth.* Cum admiratione videre. *Iohns.* Recte ita explicant viri docti. apposite, licet non de equo, Val. Fl. VI, 296. *conspētaque glauco Tempora neētuntur ramo*. vid. Albinou. ad Liuiam vers. 121. sed ingeniosa tamen est coniectura Heinfsii, *conspersere*. non addita tamen interpretatione,

an de maculis intelligat: sed eo magis subintelligerem *pulvere*. vt in certaminibus: quomodo *puluerem Olympicum* dixit Horat. I. Od. I. et passim bellatores *pulvere sordidos, aëros, conspersos*, Poëtae describunt. quorum loca cumulare nihil attinet. de equo generoso Ouid. VII, 542.

Acer equus quondam magnaeque in puluere famae.
et II. Fast. 360.

Inque suo noster puluere currat equus.

et eo sensu Amazonibus dat *pulvereos equos* Val. Flac. IV, 608. *Burm.*

503. *Nempe*] Elegantem usum, in similibus, huius particulae vidimus ad illa Valer. Flacc. VI, 282.

*Nempe omnes cecidere senes,
nempe omnis ademptus.*

Ante pater.

Burm.

ardua fundet in auras] Inter incedendum crura attollet, et explicabit; dixit autem *ardua*, quomodo Virgil. III. Georg. 75. *altius ingreditur*. Titius. Vid. supr. ad vs. 138. *Burm.*

Crura. Quis Eleas potior lustravit arenas?
 505 Ne tamen hoc adtingat opus; iactantior illi
 Virtus, quam filuas, durumque laceffere
 Martem.

Nec faeuos miratur equos terrena Syene.
 Scili-

504. *Quis Eleas potius lustravit arenas*] Quis aptior fuit ad certamina, quae in Elide celebrabantur. *Titius. Lustrabit* Heinſius corrigebat. de hoc verbo vid. ſupr. ad vſ. 221. *Burm.*

505. *Opus*] Venationem. *Johnſ.*

506. *Durum Martem*] Durum Martem fatiſ illuſtrauimus ad Val. Flac. VI, 545. *Burm.*

507. *Miratur*] Heinſius coniiiciebat *ſubmittat*. ſed ſi tale quid placeret, praefaret legere, *tibi mittat*: potius tamen eſt, vt *miretur* legatur. vel ſi *miratur* retinendum, ſenſus erit, Syene miratur equos, *non faeuos*, id eſt imbelles; *ſaeni* hic fortes, robuſti equi capiendi; vt apud Statium et alios ſaepe occurrit. malim tamen priori ſenſu *miretur*, vt ita *comparet, praegrauet* etc. vſ. 120. et hoc videtur ſequens *ſcilicet* requirere. ne miretur Syene equos ſuos, ſaeuos quidem et robuſtos, ſed inuſiles ad venandum in montibus et ſaxoſis locis. nam et Parthis equis gloria magna eſt, ſed tantum in patentibus campis,

et rure molli, non vt Romani iis vtantur in ſaxis Taburni etc. *Burm.*

terrena Syene] Omnino legendum, *extrema*. Vlit. in *Add. Extrema* placuit Bocharto lib. II. de Animal. cap. 9. non tamen audeo mouere receptam lectionem, et *terrenans Syenem* dictam puto campeſtrem, et ſolent talia loca oſponi ſaxoſis, et mox *mollia rura* vocat. Sic Liuius de Leucadia XXXIII, 17. et *campus terrenus omnis, operique facilis*. XXXVIII, 20. *animaduertit meridiana regione terrenos, et placide accliuos ad quendam finem colles eſſe, ad ſemprerionem arduas et rectas prope rupes*. et ita Heinſ. Syllog. Epist. t. IV. p. 282. qui docet ſic *aggerem terrenum* dici a Suet. Calig. XVII. vbi non bene Torrentius: nam *agger terrenus* oſponitur aggeri ex lapide ſtructo. et Plin. V. Epist. 6. *pingues terrenique colles, (neque facile uſquam ſaxum, ſi quaeratur, occurret,)* *planiffimis campis fertilitate non cedunt*, ſed quia equorum Syeneniſium, nec etiam Aegyptiorum vlla nobilitas, vt Bochartus d. l. oſtendit, certe

Scilicet et Parthis inter sua mollia rura
Manfit honor: veniat Caudini saxa Tiburni,

510 Gar-

certe hoc tempore; dubito an non alius locus quaerendus. Celeberrimi vero fuere Amazonum equi, in campis Themiscyriis ad Thermodonta, vt omnibus notum. iam proxima Themiscyrae est *Sidene*, teste Strabone lib. XII. p. 547. et hoc probabile facit similis corruptela apud Val. Flac. VI, 74. vbi importuna mentio *Syenes*, quam Heinſius putabat mutandam in *Sidenen*, Plinio quoque, lib. VI, 4. memoratam. qui dicit, fluuium quoque Sidenum alluere Polemonium urbem proximam Themiscyrae. vid. Dempſt. de Etrur. Regal. III. cap. 73. ita Claud. II. in Ruf. 30. *iam pascua fumant Cappadocum, vulnerumque parens Argeus equorum.* vbi Barth. et *Cappadoces equos* laudat Nemes. Cyn. 241. vbi vid. Vlit. non multum tamen tribuo huic meae coniecturae, quia Cappadoces equos admodum celebrauerit antiquitas. sed vellem de equis illis Syenensibus certiora discere. *Syene* vero terrena siue plana recte dici potest. *Burm.*

508. *Et Parthis inter sua mollia*] Malim, propter *sua mollia crura*, quia Auctore Vegetio, lib. I. cap. 56. *Parthis consuetudo est equorum gressus ad delicias Dominorum hac arte*

mollire. Sic Bochartus. Nihil tamen est mutandum: memoria enim fretus errauit maximus ille Vir. quod ipsa luce clarius erit, siquidem contextum perpenderis, qui hoc modo se habet. Parthis, fateor, suus constitit honor inter mollia rura, verum age, veniant ad loca saxosa, confragosa Caudini Taburni, nimirum deficient protinus, et excussis cadent vnguibus. *Johnſ.* Vindicat hunc locum egregie contra Bochart. Heinſius in Epistola ad Graeuum T. IV. Syll. p. 282. probante etiam Graeuio. per Parthos autem hic Nisaeum campum intelligebat, quem late ibidem Bochartus describit. *Burm.*

509. *Veniat*] Haec numeri mutatio obuia. Vid. ad Ouid. VII. Met. 655. Gron. ad Liu. XXXVIII, 29. et infinitos alios. vid. et ad Nemes. Cyneg. vs. 1. alias vidimus supra 122. 378. et ad Nemes. 118. *Burm.*

Caudini saxa Taburni] Vibio *Taburnus Samnitum* mons olivifer. Ex Marone Georg. II, 38. *atque olea magnum vestire Taburnum.* Ibidem Seruius: *per hos montes significat etiam montuosam et aspera loca tentanda esse.* Vnde constat cur saxa Tiburni mollipedi Parthorum

equo

510 Garganumue trucem, aut Ligurinas desuper
Alpes,

Ante opus excussis cadet vnguibus: et
tamen illi

Est animus, fingetque meas se iussus in artes.
Sed iuxta vitium posuit Deus. at tibi contra
Callaecis lustratur equis scruposa Pyrene.

515 Non tamen Hispano Martem tentare
minacem

Aufim

equo inuia canat esse noster. Sed quod addit, *Taburnus autem mons Campaniae*, fidem non meretur. Campania enim Vulturno amne terminatur, ultra quem Taburnus hic. *Vlit.* Campaniae iterum montem vocat Seru. ad lib. XII, 718. Cluver. in Ital. Ant. lib. III. cap. 7. citat, *Caudini in saxa Taburni*. quasi praepositio esset necessaria; ille vero ponit in Hirpinis. Sed fines horum populorum contiguorum saepe non tam accurate custodiuntur a scriptoribus, praesertim a Poëtis. *Burm.*

510. *Trucem*] Rarius est, hoc epitheton dari monti; quod hic asperum et saxosum debet indicare: aliter *trux* posset dici, quia ut Lucan. V, 379. *Calabro obnoxius austro*, et quercubus altissimis obsitus horrorem incutit mugitu suo. quo sensu *trux pelagus* Horat. I. Od. 3. dicitur. et *trux sinus Ponicus* Catul. Carm. IV. et

hinc Horat. II. I, 202. *Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum*. mugit ut taurus, qui proprie *trux* dicitur, Ouid. IV. Epist. 66. et Calp. Ecl. IV, 6c. et hinc *quercera Gargani Aquilonibus laborare* dixit Horat. II. Od. 9. *Burm.*

513. *Deus*] Vid. supr. ad vl. 350. *Burm.*

tibi] Hic *παρέλκει*, ut Calp. VII. Ecl. 34. *Sic tibi planitiem curuae situs ambit arenae*. et millies. vel venatorem Hispanum adloquitur, qui in Pyrenaeis montibus venatur. posset et legi *Lustratur*. *Burm.*

514. *Callaecis lustratur equis*] Equos Hispanos, et inter eos Callaecos, laudatissimos nemo ignorat, sed bello minaci minus aptos, quam venatui censet. Iudis Circensibus etiam nobilitatos ostendit egregie Cl. Drakenb. ad Sil. XVI, 330. *Burm.*

Aufim. Murcibii vix ora tenacia ferro
 Concedunt. at tota leui Nasamonia *virga*
 Fingit equos. Pifis Numidae soluere *iugales*,
 Audax et patiens operum genus. ille vigebit
 520 Cen-

516. *Ora tenacia*] Hinc Ouid.
 III. Am. IV, 13. *equum contra*
sua vincla (vel *frena*) *tena-*
cem. vbi vid. notas. *Burm.*

Murcibii] Cogitabam ali-
 quando *Mulciberi*: sed *Murci-*
bios vocari arbitror equos ex
Murcia Hispaniae regione,
 cuius meminit Ptolemaeus.
Titius. Fortean, *Murcinii*, a
 Μύρκινος, vt Appiano dicitur,
 vel *Myrcinii* pro Myrcinnii, a
 Μύρκιννος, quae Stephano est,
 πόλις κτισθεῖσα παρὰ τῷ
 Στρώμονι ποταμῷ. Ita vt per
Murcinios intelligat Thracios.
Murcibii autem ne fando qui-
 dem cogniti. *Vlit.* An *Marru-*
bii? dubito, quia non videtur
 de Italicis agere. de qua in
 superioribus iam egit. latet
 populi nomen, quod diuinan-
 dum superest. *Burm.*

517. *Nasamon*] Codex Lon-
 gobardicus hic loci mutilus
 erat. lacunam ex ingenio sup-
 pleuit *Vlitius*, Lucani loco
 ductus, qui sic lib. IV, 682.

— *nudo residens Massylia*
dorso

Ora leui flectit fraenorum
nescia virga.

Iohnf. Supplere haec, quae
 defunt MSS. ardui et difficilis
 laboris est. *Heinſius* legebat,

— *at tota leui Nasamones*
habenae,

vt scilicet a prioribus repeta-
 tur, *concedant ora*. tota leui ha-
 benae: et notum, habenam
 pro fraenis poni. Sed Afro-
 rum equi sunt ignari habe-
 nae, vt omnes fere scriptores
 et *Vlitius* ad *Nemes.* *Cyneg.*
 264. docent, vbi tamen ex
 Strabone et *Ammiano*, quos
 adducit, patet, infrenes qui-
 dem fuisse equos, sed habe-
 nam tamen adhibitam ex fune,
 qua ductari solebat equus,
 quam noster *leuem* vocare po-
 tuit. Et quia praecessit *Mur-*
cibii, malim hic

At tota leui Nasamones
habenae.

deinde sequentem versum ita
 formare.

Fingit equos Pifae Numidae
sollertia nudos.

Nam et nudo infedisse, non
 instrato dorso, ex *Lucani*, a
Vlitio adducti, loco et aliis
 constat. *Xenophon* alter de
 Venat. XXIV. dicit, *Libycoſ*
 pueros saepe octennes, saepe
 maiores, equis nudis, quos
 virgis, vt *Graeci* frenis re-
 gunt, venari. *Soluer* vero,
 quod in scriptis est, vel *soluet*,
 pars est τῆ *sollertia.*] *Soluere*
iugales

520 Centum actus spatiis, atque eluctabitur
iram.

Nec

iugales quid hic faciat, non video, cum praeterea Numidas equos deberet dicere: pro *nudos* si quis aliud epitheton vellet substituere, per me licet, dum aptum sit. *Burm.*

520. *Centum actum spatiis*] *ὑπερβολικῶς*. Vnumquodque certamen constabat VII. spatiis. Quis itaque credat, vnum equum XIV. certaminibus suffecisse. Siquidem toto die non plura quam XXV. decertari poterant? Scilicet hanc veniam petimusque damusque poëtae. *Vlit.* Heinsius legendum censet *Septem* loco τῆς *centum*. Sed recte *Vlitius*. *Iohns.* Vid. *Heinf.* ad *Ouid.* *Halieut.* v. 68.

iram] Sententia huius loci satis quidem clara, at in verbis difficultas: quid enim est *iram eluctari*? num, solitos retinere animos, vimque infractam? at nullum occurrit exemplum similis significationis. Malo itaque *ira* pro *iram*. error natus est ex modo scribendi. Nota enim ablativi casus, incitiam exscriptoris, conversa est in *m.* *eluctabitur ira* idem est, ac si dixisset, *eluctabitur ardens*, ardore animi nondum imminuto per spatia eluctabitur. *Iohns.* Nihil temere mutandum. Equi enim

in certaminibus illis finguntur semper magnum spirare, et, antequam emittuntur, ipsa repagula pulsare, naribus ignem efflare, et similia. haec est illa ira, quam eluctantur deinde currendo, nec tamen deficiunt tot acti spatiis. eodem modo, quo vates Calchas a Stat. II. Achill. describitur intrantem Deum fateri pallore, oris igneo rubore et sanguineo, crinibus horridis etc. qui v. 524.

*Tandem fessa tremens longis
mugitibus ora*

*Soluit, et oppositum vox elu-
ctata furorem.*

Alia forma verbo hoc usus *Pacat.* *Paneg.* cap. XXXIV. de fluuio, qui spumat decolor cruore, et cunctantes meatus, *vix eluctatis cadaueribus euoluit*, pro *vix eluctatus cadauera*. frustra itaque gloriatur se hunc locum restituisse *Iohnson* ad *Nemes.* *Cyn.* 269. Fraudi fuit viro docto, quod *eluctari* verbum neutrum crederet. Sed vide *Rhenan.* ad *Tacit.* III. *Hist.* 59. sensus vero idem, qui supra 275. *quod magnos capiat motus, magnisque superfit.* non fatiscit aut deficit in cursu. et in *Nemesian.* *Cyn.* 269. *Burm.*

Nec magni cultus; sterilis quodcumque
remisit

Terra, fuit, tenuesque sitim producere riui.
Sic et Strymonio facilis tutela Bisaltae;
Possent

521. *Nec magni cultus*] Parvo nutriuntur; vel non indigent multo studio et cura. *Tizius*. Forte ita construendum, *nec cultus magni est*: ut *tanti est*, et similia dicimus, de quo supr. ad vl. 439. in Ald. ante *nec* erat Asteriscus. *Burm.*

522. *Fuit*] Sic *Vlitius*. *Barthius* coniecit *satís* vel *cibus*. et *producere* poni volunt loco producebant. Nihil sane certi est ad hunc locum, quod afferam; aliquid tamen opinor, quod speciem veri habet. Sic itaque lego.

*Nec magni cultus: sterilis
quodcumque remisit*

*Terra famem, tenuesque sitim
producere riui.*

Nesciebat scilicet exscriptor, *produxit*, vnde τὸ *famem* pendet, subintelligi in *producere*: ipsum quoque *producere* in penultima corripí posse ignorabat. Quis nescit, omnia olim praeterita in *erunt* ex arbitrio scribentis modo longa, modo brevia fuisse? quidni et praeterita in *ere* possent eadem lege brevia reddi? Sed haec diffidenter. *Iohns*. Et merito: nullum enim exemplum proferri posse credo talis corruptionis: in *tulerunt*, et simili-

bus notum est: in *ere* ignoro: ad talia non sufficit auctoritas scribentis, sed veterum consuetudo probanda. *Burm.*

sitim producere] Non *sitim* sedare, sed producere saltem eam possunt tenui riuo, quia facile tolerant. *Producere*, pro, producebant, vel subintellecto, solent. *Vlit.* Imitatus Maronem Ecl. V, 47.

— *quale per aestum*

*Dulcis aquae saliente sitim
producere riuo.*

Idem in *Add.* Atqui in Virgilio loco legitur *restinguere riuo*. *Heinsius* legebat; *terra subit, tenuesque sitim producere riui*. *Barth.* edidit, *terra sui, tenuesque sitis p. riui?* locus hic difficilis. et vsus vocis *remisit* insolentior, quae capienda pro submisit, emisit in sinu suo. *tenues* sunt aquae paucae et exiguae. vid. supr. 395. et in *Halieut.* 18. et *Propert.* I. XI, 11. *tenuis onda. tenuesque sitis* est in *Pithoean.* editione. constructio intricatior, per Hellenismum posset expediri, *riui tenues producere sitim*. id est qui tantum differunt, non extinguunt *sitim*, quia sunt *tenues*. *Burm.*

Possent Aetneas vtinam se ferre per arces;
 525 Qui ludus Siculis. quid tum, si turpia
 colla,

Aut tenuis dorso curuatur spina? per illos
 Cantatas Graiis Acragas, victaeque fragosum
 Nebroden liquere ferae. O quantus in
 armis

Ille meis, cuius dociles pecuaria foetus
 530 Sufficiens, quâs Chaonias contendere contra
 Ausit,

524. *Possent Aetnaeas*] Clu-
 verius Siciliae lib. II. cap. II.
 sic hunc citat versum.

*Possent Aetnaeas vtinam se
 ferre per Arces.*

Iuga montis Aetnae intelligit:
 recte. His enim opponuntur
 Siculi equi, quibus, quantum-
 vis alias specie deformi, ludus
 erat Nebrodes superare mon-
 tes et damas hinnulosque inde
 pellere. *Iohns.* Heinſius *Eleas
 artes*, vel *Aetneas arces* corri-
 gebat. hoc, quod Cluveri est,
 probo. *Arces* pro montibus
 dici obuium. vid. ad Petron.
 CXVI. et Val. Flac. III, 565.
Aetnaeas pro Siculas dixit.
Burm.

525. *Qui ludus*] Interpre-
 tandum est, quod facillime
 faciant equi Siculi. *ludus io-
 cusque* esse dicitur eodem sensu
 de re nullius fere momenti,
 et quae facile fit, nullo labore,
 sed voluptatis et animi causa.
 vid. Heinſ. ad Claud. III. in
 Stilic. 156. et alios passim. ita

fere Val. Flac. III, 56. *Ludus
 et ille Deo.* *Burm.*

527. *Victaeque*] Heinſius ad
 illa Sil. Ital. XIV, 236.

*Nebrodes gemini nutrit diuor-
 tia fontis.*

malebat, *actaeque ferae*. quia
agere et *agitare feras* verba
 sunt venatoria; sed non mi-
 nus *vincere feras*, et *siluas* est
 obuium, vt vidimus supr. 494.
 Repetendum vero, per illos,
 Siculos equos, victae ferae li-
 quere Nebroden, siue fuga
 inde expulsae, siue in venatu
 occisae. *Burm.*

528. *Nebroden*] Strabo, *Ne-
 βρωδῶν ὄρη.* a *νεβρός* Hinnulus.
 montes Siciliae dicti Nebro-
 des, non tantum ex parte,
 qua in Tuscum prominet ma-
 re; sed nomen hoc ultra me-
 dium etiam insulae versus
 mare Africum ad fontes vsque
 Acragantis et Halyci amnium
 extensum fuit. *Cluuer.* *Iohns.*

530. *Quae Chaonias contem-
 dere contra*] Epiroticas, et ita
 inter-

Aufit, vix merita quas signat Achaïa palma!
 Spadices vix Pellaei valuere Cerauni,
 Et tibi deuotae magnum pecuaria Cyrrhae,
 Phoebæ, decus, nostras agere in sacraria
 tensas.

535 Venanti melius pugnat color: optima nigri
Crura illi, badiosque legunt *in pectore crines*,
 Et quo-

interpretatur Seruius Virgili-
 num illud I. Georg. 7.

— *vestro si munere tellus
 Chaoniam pingui glandem mu-
 tauit arista.*

Idque clare patet ex eodem
 Marone, qui dicit III. Aen.
 292.

*Littoraque Epiri legimus por-
 tuque subimus*

Chaonio.

Titius. Heins. *Chaonios* male-
 bat, et mox *quos*: non male:
 notanda vero locutio *conten-
 dere equos Chaonios*. pro con-
 ferre, comparare et simul in
 certamen quasi mittere. de qua
 locutione vid. Torr. ad illa
 Horat. I. Ep. X, 26.

*Non qui Sidonio contendere
 callidus ostro*

*Nescit Aquinatem potantia
 vellera fucum.*

Posslet tamen et hic capi, quos
 aufit contendere Chaonios
 contra hos equos? *Burm.*

532. *Spadices*] Aul. Gell.
 1. II. c. 26. *Phoeniceus, quem tu
 Graece Φοίνικα dixisti, et ruti-
 lus et spadix Phoeniceae συρόνυ-*

*μος, qui factus e Graeco noster
 est, exuperantiam splendoremque
 significant ruboris. Iohns.*

Cerauni] Equi Macedonici.
Ceraunii enim seu acrocerau-
 nii montes sunt, qui Epirum
 a Macedonia disterminant.
Iohns.

533. *Pecuaria Cyrrhae*] Pho-
 cencia. Ordo hic est: *Et pec-
 uaria magnum decus Cyrrhae
 deuotae tibi, Phoebæ, vix vena-
 tui apta esse. Vlit.*

534. *Tensas*] Ego figuratam
 locutionem esse puto, illos
 equos vix valere ad venatum:
agere tensas nostras in sacraria,
 est, posse adhiberi ad sacra
 nostra, siue artes nostras, id
 est, venaticas. *Burm.*

535. *Melius*] *Mellis p. color*
 Graeu. ego haec vix intelligo,
 nec, quomodo color pugnet
 venatui, capio: forte, *venanti
 niueus pugnat color.* *Burm.*

536. *Crura illi*] Ita quidem
 suppleui vulgatam, vt aliquis
 sensus

Et quorum fessas imitantur terga fauillas.

*O quantum Italiae, sic dii voluere, parentes
Praestant, et terras omni praecepimus vsu!*

540. *Nostraque non segnis illustrat prata iuuentus.*

* * * * *

*Nonnulla erosa penitus legi non potuerunt in
illo unico huius et sequentis poëmatii exemplari Lon-
gobardicis literis scripto.*

sensus fit; malim tamen: *opti-
ma nigri Crura pili*, vel *opti-
ma nigris Crura pilis*. Laudan-
tur enim badii, cruribus ni-
gris suffulti, vt plurimi sunt
apud Anglos. *Vlit.* Haec omnia
incerta. nam, cur tantum crura
nigra velit, nullam causam vi-
deo, aut badios crines, per
quos iubas deberet intelli-
gere, certe badios equos vo-
cari a cutis vel corporis colore

constat, de quibus multa Sal-
maf. Exerc. Plin. p. 935. *Burm.*

537. *Fessas imitantur terga
fauillas]* Coloris non ita arden-
tis et viuidi, sed remissi potius
et quasi conflauescentis. *Titius.*

538. Haec et caetera, quae
sequuntur, diuerso caractere
impressa, *Vlitiana* sunt. Co-
dice enim Longobardico non-
nulla penitus erosa legi non
potuerunt. *Iohns.*

M. AVRELIII OLYMPIII
NEMESIANI

POETAE CARTHAGINIENSIS

CYNEGETICON

SIVE

DE VENATIONE

LIB. I.

EIVSDEM DE AVCVPIO FRAGMENTA DVO.

W. AVRELLI COMMENTII

IN NEMESIUM

CYNEGETICON

D. P. V. E. N. A. T. I. O. N. E.

L. I. B. I.

EDITUM DE AUCTORITATE REGIAE

M. AVRELII OLYMPII
N E M E S I A N I
POETAE CARTHAGINIENSIS
C Y N E G E T I C O N .

Venandi cano mille vias: hilaresque labores,
Discursusque citos, securi proelia ruris,
Pandi-

I. *Venandi cano mille vias*] dictum est *mille vias*, quomodo a Virgilio, *tibi nomina mille, mille nocendi artes*: neque aliter Ovidius III. Art. 367.

Mille face esse iocos.

Titius. Exordium huius Poë-
matis merito accusat Scaliger:
quid enim duos diuersos nu-
meros in propositione necesse
habebat ponere, *cano* et *pandimus*, cum liberum haberet,
vtrum vellet eligere iam inde,
priusquam inciperet? Sed quis
sponsorem dabit, Nemesianum
non scripsisse, vt disertis litte-
ris in antiqua Editione, typis
est excusum, *pandimur*? quod
ego quidem omni sacramento
contendam, a Poëta perscri-
ptum esse. Nam oestro Aonio
ait se concuti, Deumque pandere
pectus suum, vt ingrediatur.
Et hanc lectionem qui improbet,
neminem tam improbum futurum speramus,

cum cogitabit, quam magna
et quam Deo iam plena sint
illa: *Aonio ab aestu pectus
mihi aestuat*, et *Helicon vocat
ire per ingentes agros*, quae
ἑρόσσυτον mortalem sonant.
Barth. Sed si Deus intrat, ob-
fessus adhuc est spiritu illo et
aestu Poëta, et prius eluctari
illum furorem, vt Calchas ille
apud Stat. II. Ach. 525. debuit,
antequam *pandimur* exclama-
re posset: et quis eo sensu
vmquam dixit *pandimur*? va-
riatio vero illa numeri paul-
lum diuersa ab illa, quam vi-
dimus ad Grat. vi. 509. sed
tamen frequens etiam aliis,
Cicer. V. Fam. 14. *nec possum
te, si concedis, quod sentimus,
vt liberius dicamus, non accu-
sare.* vbi plura exempla ad-
duxit Cortius. Ouid. IV. Fast.
863. *Dicta Pales nobis, idem
Vinalia dicam.* vbi *dicemus* de-
bebat esse. Propertius I. VII. 5.

Pandimus: Aonio iam nunc mihi pectus ab
oestro

Aestuat. ingentes Helicon iubet ire per agros:
5 Castaliusque mihi noua pocula fontis alumno
Ingerit, et late campos metatur apertos:
Imponitque iugum vati, retinetque corymbis
Impli-

Nos, ut consuemus, nostros
agitamus amores,

Atque aliquid duram quae-
rimus in dominam.

Nec tantum ingenio, quantum
seruire dolori

Cogor.

Stat. Epistola ante lib. III. Sil-
var. Metium celerem, quia se-
qui non poteramus, sic profecu-
tus sum. sed modus esto in
magna exemplorum copia.
Canere vero et pandere, iti-
dem iungit Auien. terr. def.
vl. 895.

Inuentore canam Phoebus, Mu-
sisque magistris

Omnia veridico decurrens car-
mine, pandam.

Burm.

hilarisque labores] Hilarosque
malebat Heinfl. qui Prudentio
etiam Hamart. 374. hilaram
plebem dedit. vid. et ad Ne-
mes. Ecl. I, 12. idem est, quod
laetae venantibus artes Gratio.
Burm.

3. Ab oestro] Furore poë-
tico. Barth.

4. Ingentes] Recte ingentes,
vt venatoribus mos: ita Mae-
nalis ingens Ouid. V. Fast. 89.
mare ingens et aequor passim.

ita iuga longa in venatu saepe
Poëtae v. ad Ouid. IV. Ep. 40.
et V, 20. Helicon vero poni-
tur pro incolis, vt Apollo et
Musae; et ita centies loca,
pro qui in illis solent versari.
Burm.

5. Castalius] Castalique
Meurs. Scriuer. Heinfl. sed re-
petitio illa litera i ingrata.
posset et legi.

Castaliusque mihi noua pocula
fontis alumni

Ingerit.

vt fons alumnus fit, qui alit
vates. de voce alumnus vid.
ad Ouid. IV. Met. 421. et ali-
bi. Apollinem vero vocari
alumnus fontis Castalii non
placet, nec quemquam ita
locutum noui. sed quo minus
Castalius, Apollo ipse fit, non
intercedo. Burm.

6. Ingerit] Statim praebet:
copia enim hoc verbo signifi-
catur. Catull. Epig. XXVII.

Minister vetuli puer Falerni
Inger mi calices amariores.

Titius.

7. Imponitque iugum vati]
Eodem sensu dixit Virgil. VI.
Aen. 80. fera corda domat. Ti-
tius. In currum se subdi a Musis
et eorum

Implicitum, ducitque per auia, qua sola
numquam

Trita rotis. iuuat aurato procedere curru:
10 Et parere deo: virides en ire per herbas
Imperat: intacto premimus vestigia musco.
Et quam-

et eorum fonte Castalio ait, ut Propertius *equum* se dixit *Aonium*. Barth.

8. *Qua sola n. trita rotis*] Hac sententia plures vtuntur ad sui operis commendationem; sed aut nesciuit aut dissimulauit Nemesianus, Gratium multo ante hoc eodem titulo poëmatium edidisse, nam alioqui quo ore hoc de se affirmare audeat? *Titius*.

9. *Curru*] Elegantissimus versiculus, qui pompam procedentis currus ob oculos gravitate dictionis ponere satagit. Pindarus Isthm. II. οἱ μὲν παλαιοὶ Φῶτες, ὅσοι χρυσαμπύκων ἐς Δίφρον Μοισᾶν ἔβαινον, hoc est, Poëtae. *Barth. currus* saepe apud Poëtas notat ipsa carmina, opus, aut spiritum illum, qui eos impellit. Ouid. II. Art. 426.

Interior curru meta terenda meo est.

Ita rota I. Art. vl. 39.

— *Haec nostro signabitur area curru,*

Haec erit admissa meta terenda rota.

et 264.

Praecipit imparibus vecta Thalia rotis.

vid. et Propert. III. I, 11. et quae passim obuia. Sic Pindarus Ol. IX, 120. optat ut sit

Εὐρησιεπὴς ἀναγεῖσθαι

Πρόσφορος ἐν Μοισᾶν Δίφρων.

et Pyth. X, 102. ἄρμα Πιερίδων τετραόρον. haec satis ostendunt, Poëtam gloriari de carmine suo, a Deo ipsi inspirato. recte ergo Barthius exposuit locum, quem et vide ad Grat. Cyn. 150. et Claud. I. de Laud. Stilic. 23. *Burm.*

10. *Et parere Deo*] Ob id, quod ait Ouid. III. Art. 549.

Est Deus in nobis, sunt et commercia coeli:

Sedibus aetheriis Spiritus ille venit.

Titius.

11. *Intacto premimus*] Similis gloriatio Propertii III. I, 17.

Sed quod pace legas, opus hoc de monte Sororum

Detulit intacta pagina nostra via.

Heins. omisso versu seq. ita fingebat,

Imperat, intactoque premi vestigia musco.

Obuia Calliope. Fas est insistere prato

Complacito.

Meurs.

Et quamuis cursus se ostendat tramite noto;
 Obuia Calliope, facies insistere prato
 Complacito, rudibus qua luceat orbita fulcis.

15 Nam

Meurs. in versu inserto legebat, *cursus ostendat*, et mox *facias*: ut sit sensus, quamuis obuia Calliope ostendat cursus, id est materiam promptam et aptam carmini offerat, ut postea per partes variarum fabularum deducit, tamen intacta potius persequi est animus. non male, si ad ipsam Calliopen sermo dirigatur, cum Vlitio,

*Et quamuis cursus ostendas
 tramite noto*

*Obuia Calliope, facies in-
 sistere prato.*

Quamuis Musa me ad aliam carminum vulgatam magis et a Poëtis pluribus celebratam materiam instiges, et quasi manu ostendas vias notas, facias potius me insistere placitae mihi materiae: non vult eadem semper orbita, ut Poëtarum vulgus, decurrere. *Burm.*

13. *Facile est*] Ita ego. *facies* A. et P. *Vlit.* *Facias* etiam Scaliger, posset et cum Vlitio *quo luceat* legi, pro *ut*, quemadmodum saepe apud Ovidium. vid. ad Epist. XVIII, 203. et XX, 23. et alibi. *Burm.*

14. *Qua luceat*] Calliope facias, me insistere prato complacito, *qua luceat orbita rudibus fulcis*, hoc est, qua illam ego primis fulcis lucentem

faciam. *Rudibus* est adhuc insolitis teri. Sic Claudianus Praefatione Raptus

*Inuenta secuit primus qui naus
 profundum,*

*Et rudibus remis sollici-
 tauit aquas.*

Virg. Georg. II, 211.

*At rudis enituit impulso vo-
 mere campus.*

Quem respexit Nemesianus hoc loco. Propertius lib. II. Eleg. XX, 39.

*Et qui mouistis duo littora,
 cum rudis Argus
 Dux erat, ignoto missa
 columba mari.*

Idem lib. III. XX, 17.

*Ergo ego nunc rudis Adriaci
 vehar aequoris hospes.*

Sic *rudimenta* sunt initia omnium rerum. Pari modo usurpatum τὸ *luceat*, quod omnia noua *lucere* videantur, translatione ab metallis, et aliis rebus, quae hoc proprie recentes solent. Vel *luceat* dictum pro *eluceat*, ut apud Gratium v. 87.

*Lineaque extritis lucent anco-
 nibus arma.*

Barth. Quem et vide XV. Adu. 8. et notas ad Val. Flac. I, 69. vbi *ignarae Cereris terrae.* et ita *rude solum* Ouid. III. Am. VI, 12. *Luceat* vero *orbita*, quia semitam facit lucidic-

15 Nam quis non Nioben numeroſo funere
moeſtam
Iam cecinit? quis non Semelen, ignemque
iugalem,
Letalemque ſimul, nouit de pellicis aſtu?
Quis magno recreata tacet cunabula Baccho?
Vt pater omnipotens maternos reddere
menſes

20 Digna-

lucidioſem, vid. Barth. ad illa
Claudiani conf. Olybr. 101.

— *curſuque rotarum*

*Saucia diuiduis clareſcunt nu-
bila fulcis.*

Burm.

16. *Ignemque iugalem*] *Ignem
iugalem* Nemeſianus eum dicit,
qui praelatus in nuptiis ſo-
lemnium more veterum. *Barth.*

17. *De*] Abundat haec par-
ticula, *De pellicis aſtu.* nihil
eſt quam pellicis aſtu. Vide,
quae ad Virgilio Ceirin notaui-
mus. *Barth.* Et ad Claud. Praef.
lib. II. in Eutr. v. 25. et Adu.
XVII, 17. ſed *de* etiam poteſt
notare propter, vt *de cauſſa*
Cicer. VI. ad Fam. 10. vbi v.
Manut. vid. ad Nemeſ. Ecl.
II, 11. *Burm.*

pellicis] Iunonis. Vlitius *Pel-
licem* pro nouerca accipit; non
tamen ſatiſfacit. aut igitur ſim-
pliciter ſignificat, *quae pellexit.*
Iuno enim induxit Semelem,
orare Iouem, vt liceat ſibi cum
eo concumbere, eadem induto
maieſtate, qua ipſam ſe am-
plecti ſolebat. aut acerbitatem

Iunonis exoſus Poëta nomen
pellicis Iunoni magis tribuen-
dum cenſuit. *Iohnſ.* Addendae
notae Barthii ad Stat. VII.
Theb. 160. an legendum, *de
pellicis aſtu*, id eſt, Semeles
ardore, cupidine cum Ioue ea
ſpecie concumbendi, qua cum
Iunone conſueuerat. et ita
vulgata Pellicis ſignificatio ſer-
uaretur.

18. *Recreata*] Denuo crea-
ta. Gloſſae. *Recreatio*, *παλιγγενεſία*.
Lucretius lib. V, 323.

— *recreari cum recipit res.*
Creari autem naſci eſt. Ouid.
IV. Trift. X, 91.

*Nec ſtirps prima fui, genito
ſum fratre creatus.*

Barth. Renouata. Ereptus
enim erat ab alio Semeles,
et inſutus femori Iouis. Ouid.
Metam. III, 310. *Iohnſ.*

19. *Reddere*] Reſtituere, quos
rapuerat. Sed non inſuper pu-
tandum, quod in vetere libro
legitur, *Maternis addere men-
ſes dignatus.* *Maternis*, quos
interruperat Iuppiter, ſuo in
femore concluſo Baccho ad-
dere

20 Dignatus, iusti complevit tempora partus?
Sunt qui sacrilego rotantes sanguine thyrsos
(Nota nimis) dixisse velint, qui vincula Dirces,
Pisaeique tori legem, Danaique cruentum
Imperium, sponsasque truces sub foedere
primo,

25 Dulcia funereis mutantur gaudia taedis.

Bibli-

dere dignatus est. *Barth. Mazernos addere* Heinf. volebat. qui deerant Baccho, ante tempus matri excusso. ceterum haec sublegit Statio, qui lib. VII, 166.

— cui tu dignatus limina vitae,

Praereptumque iter, et maternos reddere menses.

vbi vid. *Barth. Maturos* etiam coniecerat Heinf. *maternis addere* mihi non displicet sc. mensibus maternis addere menses, qui restabant, iusto tempore parturiendi. *materna tempora complere* dixit Ovidius. *Burm.*

21. *Sunt, qui sacrilego]* *Penthe* thea intelligit. Ouid. I. III, 712.

Prima juum misso violavit Penthea thyrsos

Mater.

Ipsam Ovidium vide I. III. vs. 716. ita lege hos versus,

— cunctae coeunt, trepidumque sequuntur;

Iam trepidum, iam verba nimis violenta locutum.

qui iam agnoscit, se nimis violenta locutum esse. *Iohns.* Sed an *locutus*, est agnoscens

se esse antea locutum? imo iam videns imminere necem, minora et minus violenta loquitur. vid. notas doctorum ad ipsum locum. *Burm.*

22. *Dixisse]* Id est, cecinisse. Ita mox: *Biblicos indictum nulli scelus.* *Vlit.* *Duxisse* malebat *Barthius. Vlit. in Add.* Obuia haec commutatio. vid. *Broukh.* ad Prop. I. VII, 1. et II. X, 12. vtrumque habet, quo se tueatur. vid. inf. ad *Nemes. Ecl.* I, 63. et alibi saepe. *Burm.*

23. *Pisaei]* *Oenomaus* Pisae rex filiam habebat pulcherrimam *Hippodamiam*, quam multis precibus ambigentibus legem fixit, qui se pernicitate quadrigarum superaret, filiam duceret. Qui non, Amorem irritum lueret vita. Interemit multos. *Barth.*

24. *Sponsasque]* *Danaidas.* *Iohns.*

foedere] Nihil magis obvium in amatoriae rei Poëtis, quam concubitum *foedus* vocare. Ouid. II. Art. 578. *veniunt ad foedus amantes.* *Epist.* IV, 147. *properataque foedera iungi.*

Biblidos indictum nulli scelus : impia
Myrrhae

Connubia, et saeuo violatum crimine patrem
Nouimus, vtque Arabum fugiens cum car-
peret arua,

Iuit in arboreas frondes, animamque
virentem.

30 Sunt

iungi. vbi alii *gaudia*. et ita centies. *Dulcia* gaudia vero proprie dixit. vid. ad Ouid. IX. Met. 557. *Burm.*

26. *Biblidos*] Haec Mileti filia fuit, quae propter amorem Cauni fratris ipsa se interfecit. Ouid. Metam. IX. *Titius.*

27. *Connubia*] Concubitum. Sic *coniugium* vsurpat Tibullus lib. III. Lucret. lib. III, 773.

*Denique connubia ad Veneris,
partusque ferarum
Esse animas praesto deridiculum esse videtur.*

Barth. Credo innuere locum Tibulli III. IV, 74. et 79. sed ibi aequae commode, quam in alio loco II. II, 19.

*Flauaque coniugio vincula
portet Amor.*

de legitimo amore exponi potest. vide Broukhusium. verum tamen est, has voces, *nuptias*, *coniugium* etc. poni pro coniunctione qualibet. Vid. Munker. ad Ouid. Argum. IV. Met. fab. 12. et comm. ad Petron. XXV. et ita *coniux* pro amica, vid. Broukh. ad Tibull. III. II, 4. *Burm.*

27. *Saeuo*] *Vlitius foedo* vel *scaeuo*. quam emendationem confirmat Ouid. X. vl. 319.

— *Foedoque repugnat amori.* *Iohnf.* Amor certe foedus erat. sed crimen amore foedo commissum, *saeuum* recte dicitur. quod *maius scelus odio* Ouidio dicitur X. Met. 315. et ipse *amor saeuus* passim dicitur. vid. Ouid. XVII. Amor. 190. quia vulnus dat, quod etiam saepe *saeuum* vocatur. *Burm.*

violauerat] Virgilius Ceiri. *Coniugium charae violauerat
Amphitrites.*

Violare enim proprie ad castitatem laesam pertinet. *Barth.*

28. *Carperet*] Pedibus scilicet. Virgil. lib. VI, 629.

Sed iam, age, carpe viam. *Barth.* Quod plene effert Ouid. I. Trist. X, 23.

*Nam mihi Bistonios placuit
pede carpere campos.* et II. Art. 230.

*Si rota defuerit, tu pede
carpe viam.*

et centies. *Burm.*

29. *Iuit in arboreas*] Admodum eleganter. Mutata est tota in arboreas frondes. *Barth.*

Ita

30 Sunt qui squamosi referant fera sibila Cadmi,
 Stellatumque oculis custodem virginis Ius,
 Herculeosque velint semper numerare
 labores,
 Miratumque rudes se tollere Terea pinnas
 Postepulas, Philomela, tuas. sunt ardua mundi
 35 Qui male tentantem curru Phaëthonta
 loquantur,
 Extin-

Ita saepe Ovidius in Metam. vid. IV, 396. VIII, 254. et alibi. Heinf. malebat hic, *irit in arb.* Burm.

animamque virentem] Nymphae enim in arboribus, quarum vita viret et fenescit cum illis. Merito ergo *animam virentem* dixit, quae cum virente arbore viret, marcescente moritur. *Barth.* Vid. et *Barth.* ad Stat. VI. Theb. 95. et 113. Heinf. ad Ouid. Fast. IV, 232. et alios multos. *Burm.*

31. *Stellatumque oculis*] Cuius vniuersum corpus oculis oblitum erat, vt coelum stellis. *Barth.* Participium esse sine verbo ait Seru. ad IV. Aeneid. 261. male. nam et *stellantes gemmas* dixit Ouid. I. Met. 723. qui *stellatum* Argum dicit ibid. 664. vide de hac voce Iuret. ad Symmach. III. Ep. 2. et Salmaf. ad Poll. Gallien. Iun. cap. 2. et Weitz. Ind. in Dracont. qui vs. 538. *stellare agros floribus* dixit. *Burm.*

33. *Rudes*] Heinsius malebat, *rudi se tollere Terea pinna.*

certe elegantius. Ouid. II. Metam. 709.

Hinc se sustulerat paribus caducifer alis.

Ep. XVI, 71.

— — — *Et se Protinus aethera tollit; in astra via.*

et ita saepe, vid. ad Grat. 311. sed Nemesianum non semper fas emendare ad prioris aevi elegantiam. Praeterea non apte satis cohaerere puto haec superioribus, cum *numerare* praecesserit, quod ad *Terea* nihil facit. forte repetito ἀπὸ τῆς κοινῆς, *sunt qui*, legendum,

Mirenturque, rudes sustollere Terea pinnas.

Sustollere in vsu fuisse vidimus ad Ouid. XIII. Met. 542. posset et *mirari*, vt a τῶν *velint* regatur. *Burm.*

34. *Ardua mundi*] De hac phrasi vid. quae notauit Iuretus ad Symmachum. *Barth.* inf. 288.

35. *Male tentantem*] Infelicitate, et aduersa fortuna. *Barth.*

Obuia

Extinctasque canant emisso fulmine flammam,
Fumantemque Padum, Cygnum, plumamque
senilem,

Et flentes semper germani funere filias.

Tantalidum casus, et sparsas sanguine mensas,
40 Condentemque caput visis Titana Mycenis,
Horrendasque vices generis dixere priores.
Colchi-

Obuia haec sunt, sed malim explicare, frustra, inani labore, vt Flor. III, 5. de Mithridate, *male tentatum veneno spiritum ferro expulit.* vid. ad Ouid. IX. Met. 190. nec omnia exempla a Barthio adducta eandem vim vocis *male* exprimunt. *Burm.*

37. *Cygnum, plumamque Padum, et Cygnum* volebat Heinl. *Burm.*

plumam senilem] Canam. Ouid. II. Met. 373.

— — *Caranaeque capillos*
Disimulans pluma.

Notissimum, luctu sorores Phaethontis iisse in arbores. *Silvas* vocat arbores, vt Grattius. *Barth.*

38. *Funere*] Heinsius, vel *in funere*, vel *germani funera* volebat. ita Ouid. Remed. 127. *in funere flere.* et in Ibid. 16. *funera flere*, et alibi. vtroque casu dici *flere adempto*, et *ademptum*, vt et *dolere* et *morerere*, vidimus ad Ouid. VII. Met. 720. et IV. Trist. X, 79.

sed et idem dixit Remed. 777. de Achille, *Hoc et in abducta Briseide flebat Achilles.* licet ibi paullum alio sensu: quare, cum ita variant Poetae, temere puto aliquid nouari. *Burm.*

39. *Mensas*] Thyesteas. *Iohns.*

40. *Prioris*] Si ita legatur, non video nominatiuum, qui τῶν *dixere* coniungatur, nam si repetatur, *sunt qui, dixere* non conueniet praecedentibus, *referant, velint, loquantur* etc. quare cum Heinlio *priores* lego. et *generis* intelligo, Tantalidarum vel Pelopidarum, ex quorum genere fuit Agamemnon et Menelaus: horum *vices* dicit *horrendas*, quia Agamemnon a Clytemnestra occisus,

— *propter quam tota Mycenis*

Infamis stupro stat Pelopea domus.

vt canit Propert. III. XVII, 20. et *saenam Pelopis domum* dixit Horat. I. od. 6. Adde Orestis et aliorum casus. *Burm.*

Colchidos iratae sacris imbuta venenis
Munera non canimus, pulchraeque incendia
Glaucēs,

Non crimen Nisi, non saevae pocula Circes,
45 Nec nocturna pie furantem busta sororem.
Haec iam magnorum praecepit copia vatum,
Omnis

42. *Colchidos*] Medae. *Iohns.*
Vid. ad Ouid. VII. *Metam.* 493.
sacris] *Sacra venena* sunt
magica, vt ostendimus ad Val.
Flacc. VI, 477. *Dira* vocat Ho-
rat. Ep. V. *Burm.*

43. *Pulchraeque incendia*] Pi-
thoeo restitutionem hanc de-
bet autor noster, ante quem
vulgo, *ingentia*, nullo sensu
legebatur. *Vlit.* Heinſius ten-
tabat, *pulchraeque ingalia Glau-
ces.* sed *incendia* non debere
moueri, persuadebunt notae
ad Ouid. VII. *Met.* 394. *Burm.*

44. *Crimen Nisi*] Nescio,
cui bono tanta cum ambitio-
ne, et tam operose collectis
exemplis illustrare lectionem
vitiosam, *crimen*, quam deinde
ipse reiicit Barthius. sed haec
eius consuetudo, qui ex col-
lectaneis et aduersariis suis,
eadem bis terue ad diuersos
scriptores ingerit lectoribus,
cum facilius posset eo remit-
tere lectorem. Sic iisdem fere
auctorum locis τὸ *crimen* illu-
strat ad Claudian. III. *Conf.*
Honor. 65. et ad Stat. I. *Theb.*

231. Apud Ouidium etiam
saepe deprehendimus *crinem*
et *crimen* permutari a scribis.
Burm.

45. *Pie furantem*] Horat.
III. *Od.* II. *splendide mendax.*
Barth.

nec nocturna pie furantem]
Antigonen dicit. Nam Cleon
post Ereoclem Thebanus rex,
occisos a se mutuo fratres, al-
terum certe sepultura arcebat,
Furata ergo noctu Antigone
cadauer sepeliit, vt potuit.
Barth. Et hinc possent de-
fendi *furtiui rogi* apud Ouid.
Epist. XIV, 125. et ita Lucan.
IX, 147.

*Nam corpus Phariaeue canes,
auidaeque volucres
Distulerint, an furtiuus, quem
vidimus ignis*

Soluerit ignoro.

Idem lib. II, 167.

*Miserorum dextra parentum
Colligit, et pauido subducit
cognita furto.*

Burm.

46. *Praecepit*] *Anticipauit,*
vt loquitur Aufonius. *Virg.* III.
Ecl. 98.

— *si lac praeceperit aestus.*

Omnis et antiqui vulgata est fabula secli.

Nos saltus, viridesque plagas, camposque
patentes

Scrutamur, totisque citi discurremus aruis:

50 Et varias cupimus facili cane sumere praedas:

Nos

47. *Antiqui vulgata*] Imitatio est Virgiliana, ex III. Georg. 3.

*Cetera, quae vacuas tenuerunt
carmina mentes,*

Omnia iam vulgata.

Vnde etiam facile fuit apud Manilium lectionem veram confirmare, qui lib. III, 28.

— *speciosis addere rebus*

Carmina, vulgatum est opus.

Nec opus cum Barthio lib. IX. Adu. 4. corrumpere in *vulgatum*, quod verbum nobis vellem explicuisset, et exemplis illustrasset. An credebat, eadem forma dici *vulgaris* et *vulgarus*, qua *hilaris* et *hilarus* et similia? *Vulgata* vero dicuntur omnium, non modo doctorum, sed etiam vulgi ore celebrata et nota. vid. ad Quinctil. VII. de Instit. Orat. 3. *Antiquum* vero *seculum* vocat fabulosum, vel certe maiorum. vt fere Terent. Eun. II, 2. dixit *seculum prius*, id est praeteritum, cui saepe *nostrum* opponitur. *Burm.*

49. *Totisque*] *Notis* volebat Heinf. sed nihil opus. vid. ad Ecl. II, 69. *Burm.*

50. *Facili cane*] *Facilis* canis est *docilis*, quae vox ideo

saepe cum illa commutatur. vid. ad Ouid. I. Art. 267. et ita apud Gratium 160. opponitur *facilis* canis *intractabili*: et in genere *facilis* pro celeri, agili, apto ad omnia ponitur. vid. ad eundem Poëtam. I. Art. 160. inf. vs. 191. *Queant iam nunc faciles vt sumere praedas.* vid. inf. vs. 106. vbi *curso facili* canis dicitur. vbi vide comm. ita *facilem equum* velocem exponit Schol. Vossii ineditus apud Iuuen. VIII, 58. et eadem ratione etiam *facilis saltus* dicitur Claud. bel. Get. 178. vt vidimus ad Phaedr. I, 12. vbi et ostendimus, dici *leuem cursum* cerui, et *curso leuem* ceruum. vid. et inf. vs. 146. *Burm.*

sumere] *Sumere* eic capere. *Barth.* Vid. inf. 191.

sumere praedam] Vere, nec poëtice tantum. Praedatoria autem haec venatio antiquissima est, cum venantibus non aliud adhuc propositum esset, quam *feras interficere*, et *ditescere praeda*, vt ostendit Lucret. lib. V, 1248. *Vlit.* Vid. ad Ouid. III. Amor. VIII, 50. et ad Phaedr. II, 1.

Nos timidos lepores, imbelles figere damas,
 Audacesque lupos, vulpem captare dolosam
 Gaudemus. nos flumineas errare per umbras
 Malumus, et placidis Ichneumona quaerere
 ripis

55 Inter arundineas segetes, felemque minacem
 Arboris in trunco longis praefigere telis,
 Impli-

51. *Nos timidos lepores*] Hoc perpetuum leporum epitheton. Calpurnius. *Leporem paventem*. Barth. *Molles* vocat Propert. II. XV, 23. vbi et vs. 29. *Incipiam captare feras*, vt hic *vulpem captare*. Burm.

53. *Flumineas umbras*] Id est arbores, filuas, vel etiam fruticeta ad ripas fluminum. vid. ad Val. Flac. V, 149. et Gratii Cyn. 37. Burm.

55. *Segetes*] Καταχρησικῶς. quia crescunt more segetis. *Iohns*. Immo, quia densa sunt arundineta, et similia quasi agro confito, qui emittit densam segetem. ita *seges* pro agro ipso confito poni docuit Broukhuf. ad Tibull. IV. I, 172. nam Arundinem serebant in humidis agris, bipalio prius subacto solo, et ex vna stirpe numerosa surgit, et recisa secundus renascitur. vid. Plin. XVI, 36. iure ergo *seges* vocatur. et ita *messis* eodem sensu occurrit int. vs. 292. Burm.

felemque minacem] Heinf. malebat *melemque*, quam Grat. 402. *lucifugam* vocat, quia ca-

vis condita latet, vt hic in trunco arboris. Sed intelligit felem siluestrem et feram. Burm.

56. *Praefigere*] Quid sibi vult illud *prae*, nescio. malo *perfigere*. difficulter enim, nec nisi grauitur vulnerati pereunt. *Iohns*. *Praefigere* retinendum: vult enim, telis in trunco latentis, caput, quod exstat, figere, vt mucro teli eo induatur; et telis praefigere, et deinde circumferre quasi tro-paeum: nam illa vis praepositionis *prae*: vt ita caput *praefixum* hastis circumferre saepe occurrit: Suet. Caes. LXXXV. Virgil. IX, 466. et centies alibi. sic apud Plaut. Milit. I. I, 26. in MS. ex Vet. Edit. est, *vel Elephanto in India, quo pacto pugno praefigisti brachium*, vbi alii *perfregisti*. praeterea *praefigi* dicebantur spolia ex hostibus, et praeda venatu capta, quae foribus adfixa suspendebantur. Manil. IV, 181. et ita hic *praefigere* felem, in trunco arboris posset capi. ita Val. Flac. I, 837.

Galeis

Mox vestros meliore lyra memorare
triumphos

Adcingar, diui fortissima pignora Cari,

65 Atque

Barth. Ouid. Ep. VII, 57.

*Nec violasse fidem tentantibus
aequora prodest.*

Vid. ad Val. Flac. I, 197. et
529. *Burm.*

procellas] Recte hoc Neme-
sianus; non ideo tamen apud
Stat. IV. Silu. IV, 99. vbi
vulgo,

*Dic, Marcelle, ferat fluctus
adsueta minores*

*Nosse ratis, nondum Ioniis
credenda periclis.*

corrigen- dum, *Ioniis procellis*
cum doctissimo Marklando:
qui fatetur *periclis* posse ferri:
non enim ad vnam formulam
loquendi omnes cogendi Poë-
tae. et *pericula* latius patent,
quam *procellae*: nam et ex
fluctibus, vorticibus, scopulis
pericula imminent nauibus,
etiam tranquilla tempestate,
sic apud Manil. I, 404. de
Argo Naue, *Emeritum magnis
mundum tenet acta periclis.*
ita Gemblacensis et Slusii co-
dex, vbi reposuerunt *procellis*.
nam post *pericula* magna Ar-
go flammifero confedit olym-
po. et imitari videtur Virgi-
lium VI. Aen. 83.

*O tandem magnis pelagi de-
functis periclis.*

et ita ille saepe. iterum Val.
Flac. I, 153.

*Non Iuuenem in casus eadem-
que pericula Acastum.*

Abripiam.

Vbi *tuta freta* illis opponit.
item lib. V, 271.

*Ipsae, ego quas mecum per mille
pericula traxi,*

Defecere Deae.

Burm.

63. *Meliore lyra*] Vetus li-
ber, *maiore*. Quod correctores
cur mutarent, causam non ha-
bebant. Et *magnus* alioqui pro-
spectatissimo et optimo. *Barth.*
Et haec verba sollemniter mu-
tare solebant librarii. Hora-
tium forte respexit, qui IV.
od. 12. *Concines maiore plectro
Caesarem.* Vid. ad Phaedr. IV,
pr. *Meliore* vero hic retineo
propter triumphos, qui me-
lioris lyrae carmen exigunt,
faustioris. hic enim praelia
ruris et ferarum bella canit,
mox post bella, quibus maie-
statem Romanam vindicarunt
Imperatores, multis victoriis
partam pacem meliori omine
canet: vt ita *meliores Dei* etc.
v. ad Val. Flac. II, 152. ita
prosperiore lyra canere Ouid.
III. Art. 50. ita *melior Deus*
Calpur. I. Ecl. 73. *Burm.*

64. *Diui fort. pign. Cari*] Imperatores, qui vita functi
essent, diui appellantur, pro-
pterea

65 Atque canam nostrum geminis sub finibus orbis

Litus,

pterea quod ἀποθέωσιν essent consecuti. *Titius*. Honorem defunctorum viventi Principi dat, *diumm* vocans. Sed *diumm* ideo vocat Carum, quod Imperium iam in fratres filios diuiserat, ipse expeditionem obiens in Orientem. Quare filiis administrantibus Imperium iam quasi diuum numero accesserat Carus. *Barth.* Quae ridicula et plane ἀνισώγητα sunt. Primum hoc errat, quod Caesarem et Imperatorem, et Gallicanum vel Caesareum imperium a Romano, absolute κατ' ἐξοχήν Imperio dicto, non distinxerit. Secundum, quod Numerianum aequae ac Carinum imperium administrare dixerit, oblitus, Carino Gallis praefecto, Numerianum cum ipso Caro in Orientem profectum. Tertium, quod si filiis suis, simulac expeditionem in Orientem susceperat, cessisset imperium Carus, nunquam ipse imperator fuisset, quia cum ipso imperio eam susceperit. Tolerabilior fuisset, si primae coniecturae, honorem scilicet defunctorum viventi Caro datum, propius institisset; aut Calpurnii Ecl. I. diligentius considerasset, ubi Carum iam primum Imp. factum, aliquoties Deum vocat. Sed et Au-

relius noster statim abhinc: *Paene prior genitore Deo*. Caro scilicet, qui hanc appellationem ambiisse, aut saltem amasse videtur. Vnde et nummi eius, ut viri docti testantur inscripti: ΘΕΩ ΚΑΡΩ. Alius: DEO ET DOMINO CARO AVG. Item alius, quem citat Casaubonus: DIVO CARO PARTHICO. Qui tamen an vivo Caro cusus sit, magno opere dubitem. Aut sit sane. Nam ne sic quidem Diuum Carum pro vivo accipere hic licet apud Aurelium. *Vlit*: Accedo Vlitio, nam Diuos etiam viuentes appellatos vix puto. vid. Rittersh. ad Opiian. I, 3. *Burm.*

65. *Nostrum*] Ut mare mediterraneum *nostrum* semper vocare consueverunt: ita Mela, Florus, et alii magno numero. vid. Freher. ad Aufon. Mosell. 286. *Burm.*

geminis sub finibus orbis] Imperii extensionem ad utrumque orbis latus dicit. *Barth.* *Fines* sunt cardines, vid. ad Ouid. II. Met. 160. est idem, quod dicit Petron. CXIX. *qua sidus curvit utrumque*, ubi vide. Claud. praef. II. in Eutrop. 35.

Vtraque te gemino sub sidere regia damnat.

Litus, et edomitas fraterno numine gentes,
 Quae Rhenum Tigrimque bibunt, Ararisque
 remotum
 Principium, Nilique bibunt ab origine
 fontem.

Nec

Gemini malebat *orbis* Heinſius. eadem redit, forte *s* ex ſequenti *ſub* adhaeſit. *Burm.*

66. *Edomitas*] Proſus quaſi eradicatas ex ſuis imperiis. *Edomare* ſuſtollere exponit Schol. Horat. lib. IV. Carm. 5. *Barth.* Hinc patet, nihil mutandum in Ouid. III. Art. 114.

— *nunc aurea Roma*

Edomiti magnus poſſidet orbis opes.

Vbi vide. *Burm.*

fraterno numine] Numen hic non Diis fratrum victoriae fauentibus, ſed iſtis fratribus attribuitur ab autore noſtro, quos mox vocat *bona numina terrae*. Vlit.

67. *Bibent*] Ex illo Maronis I. Ecl. 63.

*Aut Ararim Parthus bibet
 aut Germania Tigrim.*

Barth.

68. *Principium*] Id eſt fontem: Mela I, 9. *Ereſiae actas a ſeptentrione in meridiem nubes ſuper principia eius praecipitant.* *Burm.*

bibunt] Plane inſiceta geminatio huius eſt verbi. *Barth.* Et Heinſium offenderat haec repetitio: et in vno codice emendarat *habitant*: in altero

Tigrimque, Albimque, Ararimque. Sed facile eſt aliud quid ſupponere: ſed quis auctoris manum diuinabit? forte ante oculos habuit illud Virgilii VII. Aeneid. 717.

*Qui Tiberim Fabarimque
 bibunt.*

Ideoque potius in ſecundo verſu mutarem *bibunt*, et cum Iohnſ. legerem, *Nilique vident ab origine fontem*, vt remotiſſimas gentes et adhuc intactas et ignotas augureretur a Numeriano et Carino edomitum iri. Sic Lucanus X, 191.

— *Spes ſit mihi certa videndi
 Niliacos fontes.*

et 296.

*Nec licuit populis paruum te
 Nile videre.*

Claudianus de Nilo 12. *Nec contigit ulli hoc vidiffe caput. nec diſſimili modo Ouid. IV. Met. 294. ignota videre flumina.* ſic Virg. Ecl. X, 47.

*Alpinas, ah dura! niues et
 frigora Rheni,*

Me ſine, ſola vides.

Videre vero Nili fontibus conuenit egregre, quia latent reliquis terrae incolis. firmat denique hanc coniecturam, quod

Nec taceam primum quae nuper bella sub
arcto

70 Felici, Carine, manu confeceris, ipso
Paene prior genitore deo: utque intima frater
Perfidus, et veteres Babylonos ceperit arces,
Vltus Romulei violata cacumina regni.

Imbel-

quod *bibere* et *videre* alias etiam confuderint librarii. vid. ad Ouid. III. Met. 416. et de verbo *videre* ad V. Trist. V, 51. ita *cernere Thulen* Claud. III. de Laud. Stilic. 156. vbi etiam sequitur *bibere Rhodanum*. corumpendae forte lectioni ansam dedit Claudiani locus a Barthio laudatus, et alius Lucani, quem forte noster imitatus est, lib. X, 40. *Nilumque a fonte bibisset*, et ita fere Poëtae passim. *Burm.*

Nilique bib. ab origine fontem] Quia ignota Nili origo, remotissimas gentes ea describebant. Claudian. in Olybr. 37.

— *Calido si quis coniunctus in axe*

Nascentem te, Nile, bibit.
Barth.

69. *Primum*] Heinf. mallet, *extrema*, vel *extremam sub arcto*. certe incommoda vox illa *primum*, praecipue quia mox prior repetitur, sed nihil succurrit, quod substituam, nisi *primus confeceris* quis malit. vel *summa q. n. bello sub arcto*, vel *summam Arcto*. Nam hae voces *primus* et

summus confundi solent a librariis, ita apud Virg. X, 476. pro *tegmina summa*, quidam libri *prima* habent. Arcton vero et septemtrionem esse altissimam mundi creditam partem probari non opus est. Ouid. IV. Trist. III, 3. *summum axem* vocat. et ita alii. *Burm.*

71. *Deo*] Elisionem τ̃̃ o neglexit. *Barth.* Cogitabam, *duxque intima fr.* vel potius *viue intima*. nam millies pro *vi*, ut supposuere librarii. vid. ad Phaedr. I, 2. Ouid. VI. Met. 690. XVII. Ep. 186. Quinctil. X, 1. et alibi saepe. qui hiatum malit, poterit similem adducere ex vs. 150. *Burm.*

72. *Babylonos*] *Babylonos* pro *Babylonis*, et in Accusativo *Babylona* in vsu esse Poëtis docet Heinf. ad Claud. IV. Conf. Honor. 652. vbi et nos quaedam adiiciemus. *Burm.*

73. *Cacumina regni*] *Cacumina regni* vocat imperatores, ut *culmina rerum* Albin. ad Liuiam 347. vbi vide; et ad Claud. I. in Rufin. 22. de morte Cari egimus in Ioue Fulgerat. cap. 9. *Burm.*

Imbellemque fugam referam, clausasque
pharetras

75 Parthorum, laxosque arcus, et spicula nulla.

Haec

74. *Imbellemque fugam Parthorum*] *Imbellem* fugam expliculo, quod non, ut solerent, in fuga sagittas retro mitterent, sed immemores artis pristinae fugerent effuse, et bona fide, non respicientes. Pari fere modo dixit Pacat. Paneg. cap. XXII. *imbelles arcus etiam fugientis Albani*. de voce *imbellis* vid. Broukh. ad Propert. IV. VI, 36. *Burm.*

75. *Laxosque arcus*] *Laxati arcus* apud Parthos indicium pacis. *Barth.*

spicula nulla] *Barthius muta* e MS. quod impense arridet. quid, quaeso, est hoc? *referam spicula nulla*. cur non et arcus nullos, i. e. perditos, ut *Vliti*us explicat? *Barthii* seu *lectionem*, seu *coniecturam* libens amplector, quam docte illustravit *Gronovius* ad *Statii Sylvas*. (Diatr. cap. 41.) Sic enim ille: *muta spicula* sunt quiescentia, quae non per aërem sonanti arcu impulsa stridorem edunt. *Lucan.* IX, 827. *Scythicae strideret arundinis aër*. *Suauiter Eurip.* τοξήρεις Ψαλμύς, dixit in *Hercule Fur.* 1064. *Homerus Iliad.* A. 94.

Δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένητ' ἀργυρεοῖο βιοῖο.

Stridentis sibila teli *Silius IX*, 247. *Dion. Perieg. de Parthis* vi. 1046.

Αἰεὶ δ' ἠχῆσσαν ἀνὰ χθόνας
δῦπος ἀκόντων

Ἡ βελέων.

Iohns. Vereor, ne acutum hoc nimis sit, et tamen *nulla* aliter explicarem, ac *Vliti*us: vel, ut omnia in vanum effuderint, et ideo forte legendum,

*Imbellemque fugam referam,
exhaustasque pharetras
Parthorum, laxosque arcus et
spicula nulla.*

Ita *exhaustam pharetram* dixit *Ouid.* I. *Met.* 443. ut contra *plenas pharetras* *Val. Fl.* I, 708. vel *clausas* retineo, quas melius *imbelli fugae* conuenire crederem: ut *fugae studio* obliti *moris sui* fuerint, id est, *tela ex pharetra* depromere, et *arcus tendere*, et ideo *nulla spicula* emiserint. et hunc *verum esse sensum* puto. *clausas Pharetras* illustravimus ad *Ouid.* I. *Amor.* II, 21. in quo loco notandum, tria hic *Parthorum segnitiae* contraria dici: *Cupidinem soluta Pharetra* primum legisse *spicula*, tum *lunauisse*, siue *tetendisse arcum*, demum *certas sagittas habuisse*. quare nihil nouandum censeo. *Burm.*

Haec vobis nostrae libabunt carmina Musae,
Cum primum vultus sacros, bona numina
terrae,

Contigerit vidisse mihi. iam gaudia nota
Temporis impatiens sensus, spretorque
morarum,

80 Prae-

77. *Bona numina terrae*] *Iupiter, in coelis, Caesar regit omnia terris. Bona, propitia. Barth.*

78. *Nota*] Poterat probabilis videri ista scriptio, nisi vetus editio praeferendam suaderet aliam. Illa diserte habet, *vota*: ut mihi quidem dubium non sit *voto* a Nemesiano esse relictum. *Barth.* Illa *gaudia nota*, deberent explicari, quibus antea saepe frui solebat. sed *praesumere nota* an dici posset, nescio. cum *nota* praeteritum tempus respiciant, *praesumere* futurum. quare resumere intermissa, vel *nota* potius dixisset. accedo igitur *Barthio*, et *voto* praefero: *praesumere* est idem, quod *praecipere*, ut ita *praecepta gaudia sumere* Ouid. XI. Met. 310. quae ante mente formauerat tacita, ut ait III. Amor. VII. adde elegantem, licet in incesta cupidine, locum de Tereo, apud Ouid. VI. Met. vf. 467. et seq. qui *moras male fert*, et *vota* sua sub mandatis Procnes agit, et qui *praccon-*

tractat Philomelam. *Praesumere* vero elegans verbum. Virgil. XV. Aen. 18.

Arma parate, animis et spe praesumite bellum.

Quod imitatus Tacitus XI. An. 7. *quem illum tanta superbia esse, ut aeternitatem vitae spe praesumeret. spe* vero et *voto* idem est. denique Plinius III. Ep. I. *Hanc ego vitam voto et cogitatione praesumo.* et ut hic *voto praesumere*, quae credimus fore, *gaudia*; ita eleganter de longa *spe*, re non sequente, dixit Stat. I. Theb. I, 322.

— *spes anxia mentem Extrahit, et longo consumis gaudia voto.*

Burm.

79. *Temporis impatiens*] Id est mens moram ferre nequiens, et, ut in alia re Ouid. I. Art. 186. *Male ferens damna morae.* et *impatiens morae.* Sil. VIII, 4. vid. Cl. Drakenb. ad lib. V, 253. et X, 244. *Burm.*

80 Praesumit: videorque mihi iam cernere
fratrum

Augustos habitus, Romam, clarumque
senatum,

Et fidos ad bella duces, et milite multo
Agmina, quâs fortes animat deuotio mentes.
Aurea purpureo longe radiantia velo

85 Signa micant, sinuatque truces leuis aura
dracones.

Tu modo, quae saltus placidos filuasque
pererras

Lato-

80. *Videorque mihi*] Non
aliter Horatius III. od. 4.

— *Et videor pius*

Errare per lucos.

Titius. Vid. ad Petron. cap.
CXXV.

81. *Clarumque*] *Clarus* est
proprium senatus epitheton,
vt Horat. IV. Od. 6. *Claros pa-*
tres dixit, et accommodate ad
nostrum Claud. conf. Olybr.
19. *Claro cingatur Roma senatu.*
sed hoc obuium, ideoque li-
brariorum supini errores hinc
ablegandi, nec intempesti-
vis coniecturis indulgendum.
Burm.

82. *Multo*] Heinſius lege-
bat *fulta*. *Burm.*

83. *Animat*] Incendit, qua-
ſique inflammat, et viuentes
facit. *Barth.* Vid. ad Claud. III.
Rapt. 386.

animat deuotio mentes] Ni-
hil magis obuium his tempo-
ribus, quam ſe *deuotos* impe-

ratori vocare et domui Augu-
ſtae: ſed ſtrictè magis de mi-
litibus explicandum, qui ſe
sacramento imperatori *deuoue-*
bant, vt de Eumenis militibus
ait Iuſt. XIV, 4. et hinc *deuo-*
tio eſt ipſum ſacramentum, et
in codice paſſim *deuotio* et *de-*
voti milites. vid. lib. III. Cod.
tit. 27. *quando liceat ſine iudice*
ſe vindicare, ob publicam deuo-
tionem. plura ſunt obuia, quae
petes ex Iacob. Gothofr. com-
mentario ad L. VII. C. Theod.
de diuerſ. reſcr. Ita Eumen.
Paneg. pro Inſtaur. Schol. IV.
Deuotiſſimarum hiberna legio-
num dixit. *Burm.*

85. *Sinuant*] Hinc *undantes*
anguibus haſtas dixit Claudian.
II. in Ruſin. 177. vbi vid.
Comm. et in his poſterioris
aeui Poëtae luxuriare vehe-
menter ſolent. *Burm.*

86. *Placidos*] Et hic *placi-*
tos Heinſ. malebat. et contra
ferae

Latonae, Phoebe, magnum decus, eia age
fuetos

Sume habitus, arcumque manu: pictamque
pharetram

Suspende ex humeris: sicut aurea tela,
sagittae:

90 Candida puniceis aptentur crura cothurnis:
Sit

ferae filuae saepe dicuntur, et *agitare*, *mouere* filuas dici venatores saepe ad Gratium vidimus. *Burm.*

87. *Latonae, Phoebe, m. d.]* Vetus noster liber inuersa habet haec duo verba, *Phoebe Latonae*. cur aliter voluerint correctores, causam nondum reddiderunt. *Barth.* Ego, si transponenda essent verba, malim, *Latonae magnum, Phoebe, decus.* *Burm.*

88. *Sume habitus]* Habitum venatoris. *Titius.*

90. *Cothurnis]* Merito. et hos inter fuetos venatici habitus posuit noster, forte an imitatus Maronem Aeneid. I. ubi venatricis habitu Venus ait:

Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,

Purpureoque alte furas vincire cothurno.

Adnotante recte Seruio: *Cothurni sunt calceamenta venatoria, crura quoque vincientia. Ένδρομίδας* vocat Callimachus

et Nonnus. Festus *semiplotia soleas dimidiatas, quibus vtuntur in venando*, vocat. *Vlis.*

aptentur crura cothurnis]

Hypallage, pro cothurni aptentur cruribus: nam crura aptari non possunt, sed, vt sunt, debent vinciri et muniri cothurnis. ita recte Suet. Tib. LXXIII. dixit. *Digito aptare annulum, et aptare vincula collo.* Ouid. X. Met. 381. et *opus*, id est, *alas, puero* II. Art. 65. et Nemes. Ecl. IV, 58. *Calamos aptare labris.* diuerso quodam sensu idem I. Amor. XIV, 14. *Miles armiferas aptat ad arma manus.* posset et locutio haec sine Hypallage sumi pro armantur, vt Ouid. dixit *aptare pinnam armamentis* XI. Met. 456. vbi vide, quae de hoc verbo diximus. hac autem in re respondet verbum *aptare* Graecis *ἐνάπτεσθαι* et *κατάπτεσθαι*, quibus non vtuntur de quoquam vestitu, quo totum corpus induitur; sed pars, vt de zona, pera, pelle Leonina etc. docente Eustath. ad Dionys. Perieg. 946. *Burm.*

Sit chlamys aurato multum subtemine lusa,
 Corrugesque sinus gemmatus baltheus artet
 Nexibus : implicitos cohibe diademate
 crines.

Tecum

91. *Chlamys*] Ita et Dido Aeneid. IV, 137. *Sidoniam chlamydem circumdata* venatum exiit. Et primo quoque Aen. vs. 320. Venerem venatricis habitu se obuiam ferentem Aeneae chlamyde indutam fuisse, illa arguunt: *nodoque sinus collecta fluentes*. Est autem chlamys vestimentum apertum, oblongum, et in angustum desinens: cuius superiores anguli fibula infrenantur, colloque circummittuntur. Chlamydis inferior pars firmatis instar ita dependebat, vt, si quis se ad agendum quicquam, prompte accingeret, manu facile colligeretur, sinistra potissimum. militiae id maximum habebat usum, vt non modo non caudam illam pro impedimento traherent, sed etiam inuoluto chlamyde brachio ictus, scuti vice, exciperent. Liuius lib. XXV, 16. de Ti. Graccho in Lucanis circumuento: *Inter haec dicta paludamento circumlaeuum brachium intorto (namne scuta quidem secum extulerant) in hostes impetum fecit*. Itaque et venatorio modo colligenda chlamys. *Vlit.* Quod de *chlamyde contorta* dixi,

confirmat elegantissimus nequitiarum Arbiter cap. LXXX. *intorto circa brachium pallio composui ad praeliandum gradum*. *Vlit.* in Add. De hoc more chlamyde brachium involuendi vid. ad Petron. LXXIII. et LXXX.

subtemine lusa] Virgil. II. Georg. 464. *Illusasque auro vestes*. Titius. *Variegata, scutulata*. *Barth.* Vir illustris Spanhem. ad Call. Hymn. in Dianam II. *fusa* legit, et hunc habitum Dianae late explicat: et certe *fusa* melius τῶ multum conuenit. et mox *corruges sinus* dicit. *chlamys aurato subtemine* dictum, pro quae habet subtemen auratum, vt *lato venabula ferro*, et infinita talia. vide et Spanh. ad vs. 216. vbi Atalantae statuam exhibet hoc habitu. *Burm.*

92. *Corrugesque sinus*] *Sinus* saepe pro ipsis vestibis sumi vidimus ad Petron. cap. CXXII. hic tunica, siue chlamys intelligitur, certe vestis venatoria, cuius rugae zona constringi debent. vid. ad eundem cap. XL. *Burm.*

Tecum Naiades faciles, viridique iuuenta

95 Puben-

94. *Tecum Naiades faciles*] Epitheton est ex Marone Ecl. III.

Et quo (sed faciles Nymphæ risere) sacello.

Titius. *Et faciles Hamadryades* Propertio II. XXV, 76. plenius dixit *facilem amori* Tibul. I. III, 75. et hoc quidem obvium: sed corruptus in hac voce Propertius hac occasione emendandus: ita legitur vulgo lib. III. XII, 30.

Nec quae sit facies, nec quae sint verba rogandi

Inuenias: caecum versat amator iter.

Quae certe ego non intelligo. Passeratius explicat, amatorem, cum videat mulierem Romanam in publico, lautissimo ornatu, et stipatam agmine comitum, et fucatam et personatam illam vix de facie nosse, nec ipsi rogantia verba, quibus eam sollicitet, suppetere, et ideo rectum iter non instituere. quae omnia ex verbis istis, ne fideulis quidem extorqueri posse puto. Nihil de fuce, aut persona, quae prohiberet faciem cernere, sed de veste pretiosa, coma odorata, et agmine comitum loquitur, quae prohibent familiariter eam alloqui, et se insinuare illi: cum Sparta, ubi puella mixta iuuenibus ludis se exercebat, faciles daret aditus, qui hinc pote-

rant ingenium puellae, an facilis esset amatori, vel dura cognoscere. Interpretes tacent, nisi quod Gebhardus in Commeliniano legi, *nec quae sit faciles*, doceat. Vnde posset legi,

Nec quae sint faciles, nec quae dent verba roganti

Inuenias.

Id est fallant et destituant operam amatorum. vel quod malim,

Nec quae sit facilis, nec quae sit acerba roganti.

Cum non videas mulieres Romanas, nisi cum procedant tanta cum pompa, nescias, quaenam sint faciles, quaenam roganti, id est noctem petenti, acerba et dura sit. et ideo caecum iter ad vota est amatoribus. Sic certe sensus mihi egregius inde existere videtur, qui in vulgatis nullus apparet. nam de facie non agitur, quam satis videre poterant amatores, sed quia nullus usus et familiaritas intercedebat, ingenium non poterant nescire. et quid sunt *verba rogandi*? an illa possunt idem notare, quod *verba rogantia, precantia*, et similia apud Nasonem? *Acerba* autem est, quae tentanti conuicia et amara dicta regerit, et negat. Horat. I. Sat. III, 85.

Quod nisi concedas, habere insuavis, acerbus.

Ita

95 Pubentes Dryades, Nymphaeque, vnde amni-
bus humor,

Adsint, et dociles decantet Oreadas Echo.

Duc age, Diua, tuum frondosa per auia
vatem:

Te fe-

Ita *acerbe loqui* Suet. Caes. LXXV. et *acerbitates verborum* Cal. II. eadem vis vocis *amarus*, vt apud Ouid. II. Art. 151.

Este procul lites, et amarae iurgia linguae.

Burm.

viridi iuuenta] Quae in flore sunt annorum, *viridia* dicuntur. Sic et *χλωρὰ* Graecis. Theocr. Cynisca Id. XIV, 70. οἷς γόνυ χλωρόν. Sic *μέλι χλωρόν* apud Homerum Iliad. Δ. τυρός χλωρός Aristoph. Rannis. πῦρ χλωρόν Aeschyl. Barth. Eadem et plura ad Rutil. I, 116.

96. *Docilis Echo*] Epithetationem, quo Echo insignitur, explicat nobis Maro IV. Georg. 49.

— *aut vbi concava pulsu*

Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago.

Titius.

decantat] *Decantare* est magna voce in publico cantare: vt ita *decantare elegos* cum magno eiulatu Horat. I. Od. 33. sic Aur. Vict. de viris Ill. 34. *Appius Claudius epulandi decantandique ius tibicinibus in publico ademit.* vbi illa verba in publico forte a Glossatore ad-

scripta fuere. desunt certe in Codice Bibliothecae Academiae. Lucan. V, 293.

Et non admissae dirimit suffragia plebis,

Decantatque tribus.

In quo loco est *ὀξύμωρον*. dirimere enim non potest comitia, nisi admissa plebe. sed ille ne admittit quidem eam ad suffragia, et creat pro arbitrio magistratus. *Decantare* vero *tribus*, est iactare nomina tribuum, quasi earum haberet rationem, cum tamen nomina earum non mittat in urnam: ita *decantare augurium*, est iactare publice, sed sine effectu, cui apponit *disciplinam augurii tenere* Cicero I. de Diuin. 47. *Burm.*

97. *Duc age*] Ex formula fere, quia *sequimur* addit. vid. ad Val. Flac. I, 343. *Burm.*

frondosa per auia] Nota, vocabulum *auia* nouo quodam modo hic vsurpari, quod alioqui *ἐπιθετικῶς* sumi conuenit. *Titius*. Loca a viis remota. Virg. lib. IX, 58.

Aditumque per auia quaerit. Barth. Vid. ad Grat. 343.

Te sequimur: tu pande domos et iustra
ferarum.

Huc igitur mecum, quisquis percussus
amore

100 Venandi, damnas lites, auidosque tumultus,
Ciuiles fugis strepitus, bellique fragores,
Nec praedas auidus sectaris gurgite ponti.
Prin-

98. *Domos ferarum*] Lucret. lib. I.

Fruudiferasque domos auium.
Gratius 235.

— *Iuxtaque domos quaesita
ferarum.*

Barth. vbi vide.

99. *Huc*] Omnes Cod. *Hinc.*
Iohnf. Markl. ad Stat. I. Silu.
461.

Huc igitur mecum, quisquis etc.
Optime. sed *huc* iam Vlitius
ediderat, et, *huc mecum veni*,
exposuerat Iohnf. *Burm.*

100. *Auidos*] Recte *auidos*:
omnis enim vrbanus tumul-
tus habendi caussa vertitur.
Barth. Recte coniecit Vlitius
rabidos, vel *pauidos*. *Auidus*
enim iterum occurrit verfu
fere proximo. Iohnf. Ego *pa-
uidos* praeferebam, quod me-
lius tumultibus conuenit, vt
praedis auidus mox. eadem est
vorum harum confusio apud
Horat. I. Od. 28.

Exitio est auidis mare nautis.
Vbi *pauidis* in Codice inuenit
Crucquius, quod licet perpetuum sit nautarum epitheton,

hic locum non habet: et apud
eundem Art. Poët. 172.

*Dilator, spe longus, iners aui-
dusque futuri.*

Vbi *pauidus* restituit Cl. Bent-
leius non male. qui tamen
hoc loco *auidus* probat ad I.
Od. XXVIII, 18. vid. inf. vñ.
271. similem diuersitatem.
trepidum tumultum eodem
sensu dixit Lucan. I, 297. et
VII, 127. vbi alii Codices,
rapido confusa tumultu: quia
etiam *tumultus* dictus a *timore
multo*, vt Cicero et alii, hinc
pauidus rectius, quam *auidus*,
coacta et dura expositione,
dici meretur. *auidam vitam*
dixit Gratius 308. eo sensu,
quo Barthius. *Burm.*

102. *Nec praedas auido*] *Aui-
dus* Pythoe. Steyn. Aldin. nec
mutandum erat. Quod autem
Vlitius his verbis *piscationem*
significari contra Barthium
contendit, a loco alienissimum
mihi videtur. aduerte modo
seriem rerum. *Huc*, inquit Ne-
mesianus, *mecum veni, qui-
cunque lites, tumultus, ciuiles
strepitus, bellique fragores auer-
saris,*

Principio tibi cura canum non segnīs ab
anno

Incipiat primo, cum Ianus temporis auctor
105 Pan-

faris, nec *sectaris* piscationem. Quicquamne frigidius aut dici aut fingi potest? Per *praedam* intelligas rapinam; sed et latiori sensu etiam *merces externas* includat. *avidum* autem vocat *pontum*, quia nauigantes, ipsos simul et praedas saepe inhiantibus demergit vndis. *Iohns.* *Auidum mare* multis ad d. Horatii locum I, 28. adstruxit Bentleius. sed ego hic *avidus* praefero: et licet de piscatore possit intelligi, vt ita *praemia parua sequi* dixit Ouid. Remed. 208. et Prop. IV, 2. dixit, *praedari pisces calamo*, et quae forte plura sunt: quia tamen, vt recte Iohnson animaduertit, inter lites, bella et tumultus haec ponantur, ego et de Pirata capi posse rectius puto, qui *sectatur mari praedam*; cum piscator potius *scrutari* dicatur, et ita hic tunc *scrutaris* praestaret legi. Stat. VIII, 720. *vixerat ille diu pauper scrutator aquarum.* et III. Silu. I, 84. *scrutatoresque profundi.* vid. Pricae. ad Apulei. Apol. p. 84. ita de venatore, qui praedam petit *scrutari* supra vl. 49. sed et illi proprie *sectari* dicuntur. vid. Clar. Drakenb. ad Sil. XIV, 262. ideoque *sectaris*, de

quocumque capias, retinendum. Sed Piratae, qui proprie inde *praedones* dicti, auidi *sectantur praedas.* vid. Seru. ad Virg. VII. Aen. 361. et ita in iure l. I. §. 3. ad L. Rhod. et 3. §. I. De Incend. et latronibus, qui terra praedas agunt; opponuntur. l. 9. ff. ex quib. caus. mai. et 118. de V. S. et passim. possit et de *mercatore* cum Barthio et Titio, vel *nauta*, qui trans mare currit, intelligi, vt per *praedas* intelligat lucra, quo iure, qua iniuria facta. vt ita *cupidos* dixit Manil. I, 294.

*Summa tenent eius miseris
notissima nauis,*

*Signa, per immensam cupidos
ducentia pontum.*

Vbi *cupidi* sunt auari, auidi, qui lucra sequuntur, et mercaturae causa nauigant. Vnde *avidas* arripuerint nouae editionis architecti, nescio. *Burm.*

103. *Anno primo*] Hoc est, anni principio. *Barth.*

104. *Ianus*] Ideo Ianum Romani primum in anno colunt, quia is primus, cuius inter Italicos Deos historia exstabat. *Barth.*

105 Pandit inocciduum bis senis mensibus
aeuum.

Elige tunc cursu facilem, facilemque recurfu,
Seu Lacedaemonio natam, seu rure Molosso,
Non humili de gente canem. fit cruribus
altis,

Sit rigidis, multamque gerat sub pectore lato
110 Costarum sub fine, decenter prona carinam,
Quae sensim rursus sicca se colligat aluo,
Reni-

105. *Inocciduum aeuum*] *aeuum inocciduum* est perpetuo reuolutum orbe. *pandit* autem *Ianus*, quia Ianuarius primus est anni mensis. *Iohns.*

106. *Facilem*] Vid. supr. ad vs. 50. potest hic dictum esse, vt Britanni *bello faciles* dicuntur Tacito in Vit. Agric. XXV. pro promptis in bellum, et ita alibi loqui amat ille. sed videtur esse *bello* in datiuo positum: quare et hic *cursu* pro *cursui* esset capiendum: sed parum refert. vid. ad Grat. 207. *Burm.*

110. *Costarum*] Vbi vtrunque terminantur et desinunt costae. *Iohns.*

prona carinam] Ita *nauem* quoque pro ventre *αἰσχρολογικῶς* posuit Plautus Menaech. Act. II. Sc. 3. vs. 51. Et Iulia Augusti filia *naum* vocabat vterum. *Vlit. in Add.* Adde Barth. ad Stat. XI. Theb. 512. quod vero Iulia dicere solet, se non nisi *plena naui tollere vectores*, nihil huc facit. nec

nauem vocat vterum, sed ludit in comparatione illa, qua merces domini primum imponebatur naui; sicut illa onus ex marito primo suscipiebat, et dum demum vectoribus et alienis mercibus locum dabat. eodem modo vt Lucretius non corpus *nauem* vocat: sed vt naus vento et velis, ita corpus anima regi dicit: nec Plauti loco vllam obcaenitatem subesse ostendit Gronouius. Ego distinguerem, *costarum sub fine, decenter prona, carinam.* *Burm.*

111. *Sicca*] *Sicca* est macra, vt ita *sicca* corpora passim dicuntur, et *arida*; et mox 136. *macie tenues, succique inanes.* apud Plaut. Mil. III. I, 192. puellam, quam volebat Palae-
strio *siccam succidam*: est ita succidam, vt tamen non disfluere pinguedine, aut malum odorem spargeret. alio sensu siccum puellum dici vidimus ad Ouid. Epist. XV, 134. vid. et Gonsal. ad Petron.

Renibus ampla satis validis, diductaque
coxas,

Cuique nimis molles fluitent in cursibus
aures.

Huic parilem submitte marem, sic omnia
magnum,

115 Dum superant vires, dum laeto flore
iuuentus,

Corporis et venis primaeui sanguis abundat.
Namque

LXXXII. eleganter vere se colligat dicit, id est, sensim contrahatur et gracilior fiat. ita Calpurn. Decl. II. *Illic effusorum, illic collectiora corpora nascuntur.* vid. ad Quinctil. Decl. II, 11. *Burm.*

112. *Renibus*] Et hinc renes libidinis sedes, quam alii lumbis attribuunt. Auson. Ep. XIII. *utere vene tuo.* *Burm.*

113. *Nimis molles*] Pro valde, nihil tritius apud optimos Auctores. *Iohns.* Verum est, *nimis* pro valde saepe sumi, praesertim huius aevi scriptoribus. nescio tamen, an non lateat epitheton, quod cursibus accommodavit Poëta: forte *citis m. f. in cursibus aures.* ut *citi discursus* initio operis. *Burm.*

114. *Submitte marem*] Admitte, iunge. *Iohns.* vid. ad Grat. 165.

omnia] Graecanicum. πάντα καλός, πάντα ὁμοίος. Virgil. IV, 558.

Omnia Mercurio similis;

libro IX, 651.

Omnia longaevo similis.

Barth. *Sunt omnia magna Scalliger.*

115. *Dum superant vires*] Superfunt, suppetunt. sic utitur verbo Maro II. Georg. 331.

— *Superat tener omnibus humor.*

iuuentus] *Heinsius iuventas.* iuuentutis nimirum Dea, pro iuuentute posita. *Iohns.* Vid. *Heins.* ad Ouid. IV. Met. 17. et ita edidit *Pithoeus.*

116. *Corporis*] Post hanc vocem locanda distinctio. In editione veteri *abundans* legitur, quod nobis non displicet. *Barth.* et ita *Aldus.*

primaeui] Adolescentis. *Primaeui* sunt, qui in primo aevo et flore annorum. Virg. lib. X, 345.

Hic Curibus fidens primaevo corpore Lausus.

Auctor Phoenicis.

Ast ubi primaeua cepit florere Iuuenta.

Pedo

Namque graues morbi subeunt, segnisque
senectus:

Inuvalidamque dabunt non firmo corpore
prolem.

Sed

Pedo in Maecen. obit. 3.

*Mene, inquit, iuuenis primaevi,
Iupiter, ante*

*Augustam Bruti non ceci-
disse fidem.*

Et *primum aeuum* Iuuentas
ipsa. Val. Flac. VII. Arg. 338.

*Occidis! heu primo potes hoc
durare sub aeuo.*

Barth. Eadem videbis ad Ru-
til. I, 172.

abundat] Heinſ. malebat
inundat. Scal. et *vernus pri-
maeui ſ. abundat*: eſt vero
imitatio Virgilii ex lib. II.
Aeneid. 638.

— *Vos o, quibus integer aevi
Sanguis, ait, ſolidaeque ſuo
ſtant robore vires.*

Val. Flacc. I, 336.

— *O ſi mihi ſanguis
Quantus erat etc.*

Vid. ad eundem lib. IV, 192.
dictum vero eſt *abundat venis*,
pro in venis, vt ſaepe. *Burm.*

117. *Subeunt*] A Marone
habet Georg. III, 67. *ſubeunt
morbi triſtiſque ſenectus*. Vnde
et illa poſtea, quae ſequun-
tur. *Segnem* Noſter dixit ſene-
ctutem, ex alio eiſdem libri
loco, vſ. 95.

*Hunc quoque, vbi aut morbo
grauis, aut iam ſegnior annis
Deficit, abde domo, nec turpi
ignosce ſenectae.*

Vbi perperam *ſenectae non
turpi* ignoſcendum ariolantur
interpretes: perperam, et *tur-
pi*, eodem ſenſu legunt; in-
ducti, ni fallor, eo, quod *do-
mo, in domo* interpretatur Ser-
uius. Quod non aliter acci-
piendum, quam mox apud
Nemeſianum, vſ. 141. *Abda-
turue domo*. Vlit. Clam obre-
punt canibus. *Iohnſ.* Vid. ad
Grat. 311.

118. *Dabunt*] *Generabunt*.
Barth. Quinam, quaeso, da-
bunt? an morbi? eo quidem
ſenſu *dabunt* idem erit, quod
reddent, efficiunt? languet au-
tem illud *inuvalidum non firmo
robore. inuvalidus* enim ille eſt,
cui non *firmum* eſt *robur*. an
canes? ita quidem puto. *Da-
bunt* vero eſt *creabunt*. Ita Ca-
tullus, in nuptias Iuliae et
Manlii. *ludite, vt lubet, et bre-
vi Liberos date*. Virg. Aen. I,
274. *partu dabit Ilia prolem*.
Inuvalidum autem mendae ſu-
ſpectum habeo pro *inuvalidi*.
Iohnſ. *Dabunt* certe canes,
licet *ſenectus* praecedat, quod
hic per ſenes explicandum.
ſic ſaepe praecedit nomen
collectiuum, et deinde plura-
lis ſequitur, etiam mutato ge-
nere: vt Ouidius I. Met. 162.
propago cum praeceliſſet, ſe-
quitur

Sed diuersa magis foeturae conuenit aetas.

120 Tu, bis vicenis plenis iam mensibus, acrem
In Venerem permitte marem: sit femina,
binos

Quae tulerit soles. haec optima cura
iugandis.

Sed non Spartanos tantum, tantumue
Molossos

Pascendum catulos: diuisa Britannia mittit

125 Veloces, nostrique orbis venatibus aptos.
Nec tibi Pannoniae temnatur stirpis origo,
Nec quorum proles de sanguine manat
Ibero.

Quin etiam siccae Libyes in finibus acres
Gignun-

quitur, *scires e sanguine natos.*
vbi vid. not. Val. Flacc. I, 154.
proles, deinde *miseros cerno.*
ita saepe Gratius et alii. potest
tamen ferri *inualidique*, licet
non necesse. v. ad Grat. 509.
Dare vero recte exponunt.
Ouid. Ep. VI, 122.

*Pignora Lucina bina fauente
dedi.*

Claud. Gigant. 56. *dederitque
alios intervita partus: Ergo
quod dederit natos* etc. vid.
Barth. ad VI. Conf. Hon. 136.
Burm.

120. *Bis vicenis mensibus*]
Sub finem anni tertii. *Iohns.*
Immo initio anni quarti, post
quartum anni quarti mensem,
nisi me calculus fallit. *Burm.*

plenum] Maturum. Virg. VII,
53. *plenis nubilis annis.* Barth.

122. *Quae tulerit soles*] An-
nos. *Titius.* Vid. ad Petron.
cap. XLII.

124. *Diuisa Britannia mittit*]
Longe dissita a nostro orbe.
Titius. Nota allusio Maronis
Ecl. I, 67.

— *Toto diuisos orbe Bri-
tannos.*

Barth.

125. *Nostris orbis*] Italiae:
ibi enim, relicta Africa, com-
moratus est Nemesianus. *Iohns.*

128. *Siccae Libyes*] Amm.
lib. XXII. cap. vlt. *Aridiorem*
etiam *Libyam* vocat Regni Cy-
renaici portionem, quae pro-
prie *Libya* ab aliis dicitur.
vid. ibi notas virorum docto-
rum. *Burm.*

Gignuntur catuli, quorum non spreueris
vsum.

130 Mox quum se bina formauit lampade
Phoebe,

Ex quo passa marem genitalia viscera
turgent,

Fecundos aperit partus matura grauedo

Con-

129. *Catuli*] Ita namque et *catulos*, Britannos de generosissimis bellatoribus dixit Gratius. *Vlit.* vid. ad Grat. 178.

130. *Formauit*] Malebat *renouauit* Heinf. et ita saepe Poëtae, vt noster inf. 186. *reparauerit ortus*, sed *formare se* est plenam formam sumere, cum his fuerit plenilunium: vt *pleno robore artus formare* infr. vs. 287. de equo languente et redeunte ad vires priores. ita apud Ouid. I. Met. 363.

Ovтинam possim populos reparare paternis

Artibus, atque animas formatae infundere terrae!

Vbi in primo versu multi codices etiam *populos formare*, sed quia sequitur *formata terra*, quod idem est quod *renovata, reparata*, nihil mutandum docui. Ita saepe luna dicitur coire in orbem iunctis cornibus, et orbem efficere, implere etc. vid. Ouid. II. Met. 344. VII, 530. et alibi. *Burm.*

131. *Passa marem*] Virgil. Georg. III, 60.

Aetas Lucinam iustosque pati Hymenaeos.

Barth. Vid. ad Grat. 281.

132. *Faecundos aperit partus*] In Veteri Codice est, *Faecundo se aperit partu matura grauedo.*

Nemini dubium esse debet, Nemesianum reliquisse

Faecundo se aperit partu matura grauedo.

Quod longe elegantissimum est, ductum a floribus, qui edituri rosam aperiant folia. Horatius carmine Seculari.

Rite maturos aperire partus

Lenis Ilythyia, tuere matres.

Barth. *Matura grauedo* est Ouidio *maturum pondus* IX. Met. 683. quod satis illustraui ad Phaedr. I, 18. vbi hic locus adscribi potest. *Grauedo* ex more huius aevi pro *Grauiditate*. v. Daum. Epist. ad Reines. Ep. 60. *Grauitatem* dixit Ouid. IX. Met. 287. *Tendebat uterum grauitas mihi.* in Barthii emendatione debet aliquid diuersi esse a codicis scriptura, ita vt errarint operae, vel in lectione codicis,

Q 4

vel

Continuo, largaque vides strepere omnia
prole:

Sed, quamuis auidus, primos contemnere
partus

135 Malueris, mox non omnes nutrire minores.
Nam tibi si placitum populosos pascere
fetus,

Iam macie tenues, succique videbis inanes,
Pugnantisque diu, quisnam prior vbera
lambat,

Distrahere inualido lassatam viscere matrem.

140 Sin vero haec cura est, melior ne forte
necetur,

Abda-

vel in emendatione. nam plane eadem est codicis lectio, et eius emendatio. forte in codice fuerit *natura*, quod in *matura* mutauit. ex Horatii vero loco posset quis fingere scripsisse

Maturos aperit partus fecunda grauedo.

Burm.

134. *Sed*] Veterem lectionem restitui. Solus Vlitius edidit *ut*. Iohns. Forte *at* voluerit, et operae aberrauerint. nam *sed* est verus lectio, quam in editione Iohns. videbis et in aliis. *Burm.*

primos contemnere] Hoc etiam hodie venatoribus nostris strenue obseruatur. Quamquam ego contrarium expertus norim, optimos etiam canes primam fortunam nobis dedisse, et

laborum patientissimos. *Barth.* Qui ad Grat. 303. *contemnere foetus* citat, ut et hic in notis Vlitius; sed mox sequitur. *Burm.*

139. *Lassato viscere*] Vbera nunc *Viscus* appellat. *Titius.* *Viscera* in singulari numero vulgo vitilitigent Grammatistae. Sed *viscus apricum* dixit Lucilius, citante Carisio lib. I. Priscianus lib. VI. p. 221. Ouidii versum adducit VI, 291.

E quibus vna trahens haerentia viscere tela.

Claudianus Hystrice 38.

— *Inuendunt taurinos viscere nervos.*

Barth. Vid. et ad Claud. d. I. 140. *Melior*] *Melior* hic optimus sonat. Virg. Georg. I, 286.

— *Nona fugae melior, contraria furtis.*

Sic

Abdaturae domo, catulosque probare vo-
luntas,

Quis nondum gressus stabiles, neque
lumina passa

Luci-

fic *melius* pro bene posuit Sam-
mon. Serenus cap. 29.

*Quodque satis melius verbis
dicemus Horat. I.*

Barth. Vid. ad Grat. Cyneg.
452.

141. *Abdaturae domo*] Amo-
veatur, excludatur. Sic Tibull.
lib. II. Eleg. I.

*Et procul ardentis hinc, pre-
cor, abde faces.*

Iohnf. Vid. Vlit. supra ad vs.
117. adfentior facile viris
doctis, et ablatium esse *domo*
puto, sed tamen abdere cum
datiuo construi, et pro in lo-
cum aliquem dare, docui ad
Vellei. Paterc. II, 91. etiam
dici posse. ita mox 155. *por-
tare cubili*. vbi recte Titius il-
lud adfert, *it clamor coelo*, ex
Virg. V. Aen. 451. pro in coe-
lum. inf. vs. 202. *venit venis*.
Horat. Od. I, 24. *compellere
gregi*, pro in gregem: item
Virgil. I. Aen. 289. *coelo acci-
pies*, vbi Seru. *in coelum*. Ouid.
V. Fast. 655. *Thybri iactatur
imago*; et similia passim ob-
via. *Burm.*

probare] Huius verbi vis est
exigere, experiri, et experi-
mento capto cognoscere et
iudicare probos, et approbare.

vt ita huius verbi vsum contra
Scioppium adseruit magnus
olim praeceptor meus, Grae-
vius ad Cicer. III. Verr. 30.
et ad Isidori Glossar. in *detectus*.
et ita Suet. Caes. XLV. dicit,
*Caesarem non a moribus, neque
a fortuna, sed a viribus pro-
basse militem*: id est non anxie
in delectu in mores et opes
inquisivisse, contentum legisse
fortes. et ita in August. 35.
lecti et probati senatores. Gell.
XII, 8. *Virginem, quam proba-
verat elegeratque exploratissimo
iudicii tempore*. Calpur. Ecl.
VI, 8.

*Tu quoque laudatum posses
Alcona probare.*

vbi est re ipsa experiri, qua-
lis fit. *Burm.*

142. *Passa*] Aperta: a *pando*.
Quando catulis panduntur
oculi. *Barth.* Heinſius proba-
bat *pansa*, quia ita saepe repe-
ritur in veteribus codicibus,
vel a superscripta lineola. vid.
Heinſ. ad Prudent. Cathem.
Hym. XII. vs. 170. et Gifan.
Ind. Lucret. in *dispansus*. sed
purioris aevi scriptoribus vix
vsitatum puto. vid. Heinſ. ad
Ouid. III. Am. II, 45. *Burm.*

Luciferum videre iubar, quae prodidit vsus
Percipe, et intrepidus spectatis adnue dictis.

145 Pondere nam catuli poteris perpendere
vires,

Corporibusque leues grauibus praenoscere
cursu.

Quin

143. *Luciferum iubar*] *Iubar*
pro Lucifero proprie vsurpari
notat Seru. IV. Aen. Illud
vsurpatum paucis, hoc nomen
masculino genere. Vetus Epi-
gramma.

*Quaeque meat cursim aureus
astra iubar.*

Seuerus in Aethna 332.

*Purpureoque rubens surgat
iubar aureus astro.*

Barth. Ita quidam codices hoc
verbum adiectiuo modo exhibent
apud Virgil. III. Georg. 324.

Lucifero primo cum sidere.

Iubar vero varie sumitur. pro
fereno sole vidimus ad Val.
Flac. V, 309. vid. Seru. ad
Virg. IV. Aeneid. 130. et Pier.
Sed Poetae confundunt, et
aurorae, diei, soli, Lucifero etc.
tribuunt. ita Ouid. V. Fast. 547.

*Quid solito citius liquido Iu-
bar aequore tollit*

*Candida Lucifero prae-
ueniente dies?*

Vbi a Lucifero distinguitur.
Lunae tribuit Petron. cap.
LXXXIX. de genere masculi-
no eadem fere notat Barth.
Adu. 3. et ad Stat. I. Theb. 343.
Burm.

144. *Spectatis*] Vsu compro-
batis. *Barth.* Id est praecipis,
quae tibi vt vsu edoctus ma-
gister do. *dicta* enim ita sumi
docui ad Ouid. Trist. III. III,
61. idem IV. Fast. 664.

Edidit a dextro talia dicta toro.
Burm.

146. *Grauibus*] A grauitate
corporum futuri cursus cele-
ritatem praenoscere potes.
Barth. Ordo hic et sensus
est: ex grauibus corporibus
agnosces leues cursus, aut vt
Barthius construit. *Vlit.* Et
catulos *cursu leues* futuros ex
grauitate corporum *poteris*
praenoscere, quamuis non-
dum experiendi detur copia.
Vetustiss. Edit. *cursu.* *Vlitius*
cursus praeponit, alteram au-
tem lectionem pro corrupta
habet. rationem saltem adiun-
ctam oportuit. *Iohns.* Parum
interesse saepe, an legas *leues*
cursus, an *leues cursu* docui ad
Phaedr. I, 12. Mart. IV, 19.

*Sive leuem cursu vincere quae-
ris Atham.*

Hic tamen *leues cursu* malim
cum Iohnsonio. poteris illos,
qui sunt corporibus graues,
praenoscere leues cursu, scilicet

Quin et flammato ducatur linea longe
Circuitu, signetque habilem vapor igneus
orbem,

Impu-

cet futuros. Haec enim vis
τῆς *praenoscerē*. Ouid. I. Fast.
159.

Promissumque sibi voluit praenoscere coelum.

Burm.

praenoscerē] Praegrauibus corporibus noscere leues cursus. Elegantissime hoc extulit. *Barth.* Quem et vide XV. Adu. 8.

147. *Quin*] Expressit etiam haec Demetrius Constantino-
polititanus. Εἰ ἐπιθυμῆς καλῆς
κύνας κτᾶσθαι, ἕτως αὐτῆς
δοκίμαζε· σεφανοειδῆ κύκλον
ποιήσας ἀπὸ χόρτου, ὅσον περι-
γραφήν τροχῆ ἀμάξης, θῆς
τὰ σκυλάκια εἰς μέσον τῆ
κύκλου· τὴν δὲ κύνα ἔχε ἰδίαν·
ὑφαπτε δὲ τὸν χόρτον. ὑφα-
πτομένῳ ἀπόλυε τὴν κύναν καὶ
ἰδὴς ὅτε εἰσέρχεται ἀνὰ μέσον
τῆ πυρὸς μὴ φοβημένη, ἀλλὰ
φίλτρῳ κατεχομένη τῶν ἰδίων
τέκνων· ἐπιλέγεται δὲ φυσικῶ
τινι πόθῳ καὶ διακρίσει τὰ
βελτίονα καὶ ἐξάγει. Ita haec
legenda censeo, quae an male
citauerit *Barthius*, (XV. Adu. 8.)
aut vtrum ab alio perperam
descripta habuerit; nondum
comperi. Nec etiam fatis cer-
te scio, editusne hic liber De-
metrii, an MS. penes illum

fuerit. *Vlit.* Porro autem du-
catur linea circularis, fatis pa-
tens, flammis accensa. *Iohns.*
Ille Demetrius, a *Barthio* iacta-
tus, videtur idem esse, quem
edidit *Rigaltius* inter rei acci-
pitrariae scriptores. haec certe
ibi leguntur paucis mutatis
pag. 261. et agnoscit *Vlitius*
in Add. ad vl. supr. 113. *Burm.*

148. *Signetque*] *Pith.* edidit,
signet habilem, quem secutus
Barthius. *Scaliger* iam *signetque*
emendauerat. *Burm.*

vapor igneus] Ignis ipse.
Sic *Maro* *vaporem* pro igne
posuit lib. V, 682.

— *Lentusque carinas*

Est vapor.

Lucretius lib. V, 340.

*Sed periisse hominum torrenti
secla vapore.*

Barth. Vid. *Cerdam* ad *Virg.*
d. l. et *Barth.* Adu. XXXVII, 6.
et ad *Ouid.* II. Met. 811. ad-
notata. *Burm.*

habilem] aptum instituto
operi dicit orbem. Vt *Maro*
de vitibus *Georg.* II, 92.

Pinguibus hae terrae habiles.
Quomodo *Columella* lib. III.
cap. 2. *habilem arbori et iugo*
dixit. *Barth.* Vid. ad *Ouid.* II.
Met. 531.

Impune in medio possis consistere circo.

150 Huc omnes catuli, huc indiscreta feratur
Turba, dabit mater partus examine honestos,

Iudicio natos seruans, trepidoque periclo.
Nam postquam conclusa videt sua germina
flammis,

Continuo saltu transcendens feruida zonae

155 Vin-

149. *Possis*] Eleganter τὸ
ut omissum subintelligendum
est. *Barth.* Heinf. malebat, ut
medio.

150. *Catuli*] Elifio neglecta
vocalis. *Barth.* Vid. supr.
vf. 71.

151. *Honesti*] Generosi.
Barth. *Honestus* est hic, non
humili de gente, ut supr. 108.
vid. ad Petron. LV. *ira spadice-
ces honesti* Virg. III. Georg. 82.
Scaliger malebat, *examen ho-
nesti, exitio natos seruans*. Hein-
sius, *partus examini honestos*.
an, *dabit matris partus examen
honestos*. i. e. matris examen,
seruans natos, dabit, id est,
ostendet tibi honestos catulos,
quos eximios iudicio suo pro-
babit: *examen* et *iudicium* hic
idem fere notat. *seruans natos*
vero debet coniungi τῷ *exa-
men*. *Burm.*

trepido] *Trepidus* hic non
est, timens, sed qui timetur:
ut *nescius*, tam qui nescit,
quam qui nescitur: *notus*,
qui noscit, et qui noscitur.
Phaedrus Fab. XI.

*Virtutis expers, verbis iactans
gloriam,*

Ignotos fallit, notis est derisui.
Vlit. Ita *trepidus metus* Ouid.
III. Trist. I. *seruare* vero *pe-
riclis*, pro a periclis dixit Vell.
Paterc. II, 82. vbi vide notas,
et ad cap. 28. hic vero est du-
plex constructio: iudicio, id
est per iudicium seruans, et
a periculo, vel potest vtrum-
que capi, per iudicium suum
et periculum, quod ipsa ma-
ter subit, seruans natos. forte
quis mallet etiam, *trepidansque
periclo*, ut matris sollicitudo
indicetur. *Burm.*

153. *Sua germina*] Potuisset
dicere *pignora*. quod erat vfi-
tatis. *Titius*.

154. *Transcendens*] Hic pro
transiliens ponitur. ut infr.
308. *lini transcendere septa*.

feruida zonae vincla] Ele-
ganter circulum seu zonam
flammae dicit, quae in orbem
colligata quasi compescit in-
tus canes. Sic *zonae* in coelo
circuli dicuntur. *Barth.*

155 Vincla, rapit rictu primum, portatque cubili;
Mox alium, mox deinde alium. sic conscia
mater

Segregat egregiam sobolem virtutis amore.
Hos igitur genetrice simul, iam vere sereno,
Molli pasce sero. passim nam lactis abundans

160 Tempus adest, albent plenis et ouilia
mulctris.

Inter-

155. *Portatque cubili*] Ad cubile: sic Virg. Aen. V, 451. *it clamor coelo.* Aen. I, 181. *omnem Prospectum late pelago petit.* Titius.

158. *Genetrice simul*] More Graecorum; sic illi vsurpant suum ἀμα: neque aliter Tacitus IV. Ann. 55. *Laodiceni simul Magnetibus.* Sic deest σύν apud Thucydidem ibi, καὶ ἡ ἑτέρων αὐτῶν, αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐλάω. pro σύν αὐτοῖς. atque hoc sunt imitati Latini, vt hic Nemesianus, et Virg. IX, 815.

*Tum demum praeceps salu
fese omnibus armis
In fluuium dedit.*

hoc est cum omnibus armis, vt exposuit Seruius. Titius. Vid. ad Val. Flac. I, 408. et IV, 88. scabiem hanc, quae pro elegantia vulgo habetur, non nili mortuo Cicerone infecisse Linguam Latinam censet Cl. Bentleius ad Cicer. III. Tusc. Disp. 18. ex Virgilio tamen loca adducit Heinf. ad Ouid. I. Fast. 177. alia loca aurei aevi reperies in citatis

doctorum virorum notis. vid. et ad Stat. V. Silu. I, 213. Gronouium. *Burm.*

159. *Molli pasce sero*] *Pasce sero. passim.* Ita distinguendum. Inepte vulgo: *pasce sero passim. Nam lactis abundans* etc. Quod sero pascendum catulos dicat noster, re et verbo imitatur Maronem Georg. III, 405. *Spartae catulos acremque Molossum Pasce sero pingui.* Seruius: *sero*] *Aqua lactis, quae pingues efficit canes.* Vlit. Heinsius distinguebat, *pasce sero: passim nam lactis abundans Tempus adest.* vt ita Ouid. XIV. Met. 274.

Mellaque vimque meri, et cum lacte coagula passo: sed ibi caseus intelligendus, quem canibus dari nescio. et in multis ibi deest copula *et*, vt posset construi *cum lacte passo* (a pati) *coagula.* vt *vnas passas* dicit Plin. XIV, 1. *a patientia nomen acinis datur passis.* vid. et Seru. ad Virg. Georg. II, 93. si distinctio Vlitii placet, *passim* ita explicanda, nusquam

Interdumque cibo Cererem cum lacte
ministra,

Fortibus vt fucis teneras complere medullas
Possint, et validas iam tunc promittere vires.
Sed postquam Phoebus candentem feruidus
axem

165 Contigerit, tardasque vias, cancrique mo-
rantis

Sidus init, tunc consuetam minuisse saginam

Pro-

nusquam deficere lac vere, sed vbiq̄ue reperiri, non tantum in ouilibus, sed in pratis et montibus, vbi pascuntur. sed nescio, an non *pascere passim* rectius dicatur, vt Barth. explicat, id est, quocumque in loco fit: vbiq̄ue, vt vidimus ad Phaedr. V, 1. ratio additur, quia hac tempestate anni nusquam deest lac. *passim tempus adest* non videtur eleganter dici, sed non contentam acrius. *Burm.*

161. *Cibo Cererem cum lacte*] Heinsius *cibos* legebat, vt *Ceres cum lacte* per adpositionem fit positum. Et certe intricata aliter constructio. forte later hic epitheton τῆς *Cereris*, qua far siue furfureum panem designauit; de quo nos ad Phaedr. IV, 17. nisi ille demum canibus adultis datus fit. nam vs. 166. per *saginam*, farreos panes Vlitius intelligit; certe mox reddi *tenues cibatus* vult. ita vt hic non quidem panis furfureus, sed

tamen fortior cibus indicetur, lacte mollitus. constructio autem erit, *ministra Cererem cum lacte cibo*. da panem lacte mollitum, in cibum, vt ministrare vitiis Grat. 314. vbi vide. *Burm.*

163. *Promittere*] *Promittere* est prae se ferre. Iuuen. Sat. II, 12. *promittunt atrocem animum*, vbi Schol. ineditus *ostendunt* explicat. vid. ad Grat. 21. *Burm.*

165. *Cancrique morantis*] Non quia tum longissimus dies est, sed quia incrementa dierum tarde consummantur, et deminuuntur, vt vix percipi possit, et quasi sistatur hic sol. *Vlit.*

166. *Saginam*] *Sagina* non hic simplicem cibum, aut *tenuem cibatum* denotat, cui opponitur: sed fortem maxime et robustam alimoniam; quam *fortem escam* vocat infra: *fortemque dari de frugibus escam*. Vlit. *Sagina* hic pro simplici cibo; de canibus venaticis loqui-

Profuerit, tenuesque magis retinere cibatus :
 Ne grauis articulos deprauet pondere moles.
 Nam quum membrorum nexus nodosque
 relaxant,

170 Infirmosque pedes, et crura natantia ponunt.
 Tunc

loquitur, qui non faginantur. *Iohns.* Vario sensu *fagina* sumitur sine dubio. et pro cibo, quo faginantur, et etiam pro ipsa corporis mole, quae augetur fagina. vt Iustinus bis XXI. et XXVII, §. et hinc variae doctorum explicationes, quid apud Plautum Mostel. I, I. sit *caedere faginam*. quod Salmasius capit pro cibum caedere et comedere. Et ex eo Tollius apud Auson. Ephemerid. vi. 9. corrigit, *multa quod potas, nimiaque caedis Mole faginam*. cum vulgo *tendis faginam* recte sit editum, id est molem corporis auges te faginando. *tendis* pro extendis, distendis, vt apud Ouid. X. Met. 506. *tendit onus matrem*. id est eam facit plenior et tumentem ventre. vide, quae ibi diximus. apud Plautum vero *faginam caedere* caperem pro faginatum animal caedere. pro nimio cibo dixit Iust. XXXIV, 2. *sensu hominis nimia fagina careret*. et ita Amm. Marcell. XXII, 12. *in dies paene singulos milites carnis distentione fagina victantes incultius*. et cap. 15. *vt pedibus vulneratis cruor egestus,*

fagina distentum faciat leuem. hic quia *consueta* additur, hoc sensu capienda vox est, pro consuetum faginandi modum minuere. Salmasius d. l. loco (ad Solin. p. 798.) memoriae vitio *consuetam retinere faginam* citat. *Burm.*

168. *Ne grauis*] Edit. Steyn. hunc versum sic exhibet.

Ne grauis articulos deprauet pondere molles.

Quod cur in contextum illico non admittatur, nullus video. en sententiam. ne grauis (nempe cibatus, vel fagina; vtrumque enim praecesserat) suo pondere luxatos vel distortos reddat molles catulorum articulos. Xenophon. αἰ βαρεῖαι πλησμοναὶ τῶν σκυλακίων διασρέφουσι σκέλη. *Iohns.* *Moles* satis Ausonii locus vindicat, et *moles* passim de corpore magno occurrit: vel *moles* de fagina ipsa, quae ingeritur, *πλησμοναὶ* Xenophonti. *Burm.*

170. *Crura natantia ponunt*] Incerta prae infirmitate, vacillantia. Pithoeus male edidit, *nutantia*. contra Aldin. et Steyn. Editiones, et ipsas leges metricas. *Iohns.* Nihil facilius

Tunc etiam niueis armantur dentibus ora.
Sed neque conclusos teneas, neque vincula
collo

Impatiens circumdederis, noceasque futuris
Curfi-

cilius permutatione literarum
u et *a*. nec ideo Poëtam dam-
nare metricae ignorantiae
fas puto. ita dissident viri
docti ad Cicer. I. de Nat. Deor.
43. vbi *Democritus nutare*, vel
*nutare, videtur in natura Deo-
rum.* et apud Stat. X. Theb.
293. admodum haeret Bar-
thius, cum legeret, *sanguineis
nutant tentoria riuus*. vbi recte
Heinsius restituit, *sanguineis-
que natant tentoria riuus*. vt
passim *nutare loca* madida di-
cuntur, et quae laxae et late
conspiciuntur quasi fluere;
nec constringi aut cohiberi.
vid. ad Calp. II. Ecl. 77. *Crura
natantia* vero sunt titubantia,
vacillantia. vt *mens natat* Ma-
nil. IV, 257. vbi vid. Scaliger.
et vbi editor in vsum Delphi-
ni imperite exhibet *mens nutat*.
membra natant Stat. IV. Ach.
839. vbi vid. Barth. et ad I.
Achill. 161. Scaliger legebat,
*infirmique pedes, nutantia crura
reponunt*, forte quia legerat
apud Virg. III. Georg. 76. *mol-
lia crura reponit*. vid. et ad
Calpurn. Ecl. VI, 44. *Burm.*

171. *Armantur*] Arma ca-
num dicuntur dentes, vt et
aliarum ferarum. Vnde *exar-
matae*, quibus dentes excussi.
Vlit. vid. ad Val. Flac. V, 597.

niueis dentibus] Vt Virgilius
albis dentibus. qualia epitheta
quidam carpserunt. Quincti-
lianus lib. VIII. cap. 6. Poëtis
permittit, non oratoribus, quia
nihil efficiunt, nec sine illis
minus dicitur. Ego vero non
semper otiosa esse credo, sed
albos illos dici, quando ad
morsum stricti et parati sunt.
non tecti cute vel labris, vt
quietis canibus esse solent,
sed irritatis albi illi dentes
terrorem iniiciunt, et hinc in
exuuiis, quibus Heroës arma-
bantur, Maro eos, vt terribi-
liorem speciem darent, ponit.
vt lib. VII. Aen. 667.

*Tegumen torquens immane
Leonis,*

*Terribili impexum saeta cum
dentibus albis*

Indutus capiti.

et lib. XI, 680.

— *caput ingens oris hiatus,
Et malae texere lupi cum den-
tibus albis.*

Omnia illic ad terrorem com-
posita. ita Nicand. Alexiph.
223.

— *λοξοῖς δὲ κόραις ταυρῶ-
δεα λεύσσω,*

Θήγει λευκὸν ὀδόντα.

Sed haec nos latius abduce-
rent a Poëta nostro. *Burm.*

Curfibus imprudens. Catulis nam faepe
remotis

175 Aut vexare trabes, laceras aut pandere valuas
Mens erit, et teneros torquent conatibus
artus;

Obtunduntue novos adroso robore dentes,
Aut teneros duris impingunt postibus
vngues.

Mox quum iam validis infistere cruribus
aetas

180 Passa,

174. *Catulis*] Proprio signifi-
ficatu: de teneris enim, non
de adultis loquitur. Illi quip-
pe omnia inconsulte agunt,
et nihil non appetunt: *aut*
vexare trabes laceras, (ita di-
stingue) nec festucas metue-
re; *aut pandere valuas*, qui-
bus capite saepe intercludun-
tur. *Vlit.* Parum refert, an
laceras trabes, an *valuas* iun-
gas. sunt vero, quae rimosae
sunt et hiantes, vt ita *lacerae*
naues passim, et *lacerae tabu-
lae* Ouid. II. Met. 428. *Burm.*

175. *Pandere*] Heins. ad
Ouid. III. Met. 89. *mandere*
rescribat. et certe ita *man-
dere humum* Grat. 239. *pandere*
vero, si retinendum, expli-
candum est, si rimae sint, eas
rodendo maiores facere, vt
pateant foramina magna, per
quae euadant. *Burm.*

176. *Et*] Vetus liber, *a*,
scribendum, *ah*. Quod Poëtis
familiaris, cum de rebus tene-

ris mentionem faciunt. *Barth.*
Forte distinctione posita; *mens*
erit. At teneros torquent. etc.
et ita etiam variatio tempo-
rum tollitur. *Burm.*

177. *Robore*] Ligno quouis
duriori. *Iohns.*

178. *Impingunt*] Infigunt.
Iohns. Heins. d. l. *Infringunt*
legebat. de quo verbo vid. ad
Ouid. V. Met. 83. *Burm.*

179. *Mox cum*] Hos tres
versus, vt facillimos praeterit
Vlitius, cum tamen vix, ac
ne vix quidem intelligendos
censeam. Quos tamen ita pri-
stino nitori, ni fallor, resti-
tuas, mutata tantum littera.
lege *spectauerit*, loco τ̄ *spe-
ctaueris*. ne quis duriusculum
putet, verbum *spectauerit* con-
iungi cum *aetas*, adeat Virg.
Aen. I, 265.

Tertia dum Latio regnantem
viderit aetas.

iam, opinor, nihil vltius le-
gentem morabitur. *Iohns.* Im-

180 Passa, quater binos voluens ab origine
mensis,

Illaeſis catulos ſpectaueris vndique membris,
Tunc rurfus miſcere ſero Cerealia dona
Conueniet, fortemque dari de frugibus
eſcam.

Libera tunc primum conueſcant colla ligari,
185 Con-

mo vero moratur duplex illud participium *paſſa* et *voluens*: diſtinctio Barthii quidem huic ſubuenit ſcrupulo, ſed conſtructio intricatior eſt, niſi ſuppleatur hoc modo, mox cum aetas, voluens quater binos menſes ab origine, *paſſa* eſt inſiſtere membris iam validis, et tu, qui aliſ eos, ſpectaueris catulos illaeſis vndique membris, tunc etc. niſi hoc modo capias, non video ſenſum: vult enim nutritorem canum diligenter ſpectare, an vndique ſint illaeſa membra; itaque *ſpectauerit* minus commode ad aetas refertur: aut ſubueniendum huic loco eo modo, quem ad Phaedr. III, 20. oſtendimus, vt nominatiuus ille aetas abſolute ponatur, quaſi dixiſſet, cum aetate iam octo menſium exacta ſpectaueris illaeſis catulos membris, tunc etc. Poſſet et diſtinctio iuuari, ſi ita legas. *Mox quum* (iam validis etc. menſes etc.) *Illaeſis canibus ſ. v. membris, Tunc.* vt, reliquis in parentheſi po-

ſitis, *quum* iunxeris τῶν ſpectaueris. Burm.

180. *Paſſa quater binos*] Diſtingue, *Paſſa*; q. b. v. *Voluens*, eſt alluſio Graeci περιπλομένων ἐνιαυτῶν. Barth.

183. *Fortem*] Quae roboraret eos et confirmet. Barth. VI. 162. *fortes ſucos*, et ita *fortes herbae* Ouid. Medic. fac. 35. et alibi. *validi ſucci* VII. Metam. 316. et *pollentes herbae* paſſim: vid. Broukh. ad Tibull. I. IX, 17. male ergo hic Heinſius, *toſtiſque dari de frugibus*. quia ſcilicet far torrebant. Burm.

184. *Libera colla*] Graeciſmus. canes conueſcant ligari libera colla, et clauſi teneri. Barth. Hinc forte apud Ouid. I. Art. 41. poſſet lectio Douzae probari,

*Dum licet, et collo paſſim
potes ire ſoluto.*

vbi vulgo *loro*. ridere vero nuper libuit, cum viderem Petr. Auellan. in Locis Auctorum Reſtitutis cap. 13. *lorum* interpretari de veſte laxa et ſoluta, qua cuſtode remoto

185 Concordes et ferre gradus, clausique teneri.
Iam quum bis denos Phoebe reparauerit
ortus,

Incipe non longo catulos producere cursu;
Sed paruae vallis spatio, septoue nouali
His leporem praemitte manu, non viribus
aequis,

190 Nec cursus virtute parem; sed tarda
trahentem

Membra: queant iam nunc faciles vt sumere
praedas.

Nec

utebantur adolescentes. Saltem explicuisset de loro, quod pauperes loco bullae gerebant, vt ex Iuuen. Sat. V, 164. et eius Scholiaste vulgo traditur, vel de eo loro, ex quo forte pendebat bulla, vt illa cerui sacri apud Ouid. X. Met. 114. sed haec nihil ad Ouidium faciunt. qui metaphoricè libertatem, qua, nulli addictus puellae, iuuenis fruatur, indicat; nihil de virili toga aut bulla somnians. et tentor valde, an non rectius legeretur, *Dum liber, et loris passim potes ire solutus*, vel *solutus*, id est nullis vinculis adstrictus. *Lora* enim sunt, quibus canes retinentur, vt apud Senec. Hippol. 32. quae mox *vincula* vocat, et *habenae*. et ita de bobus sub iugo arantibus Auctor Moreti. in fin.

— — *rectusque galero*
Sub iuga parentes cogit lorata
iuuencos.

Haec *ἐν παρρηγῶν*, quia post emissum Ouidium id mihi demum incidit. *Burm.*

186. *Reparauerit*] Ouidianum. *Barth.* Vid. supr. ad vs. 130.

187. *Producere*] Proprium in hac re verbum vidimus ad Valer. Flac. VII, 376. *Burm.*

189. *Non viribus aequis*] Non *passibus aequis* dixit Virgilius. *Titius.* Vid. ad Nemes. Ecl. III, 60. *Burm.*

190. *Virtute*] Viribus. *Barth.* Hinc *virtus virium* posset firmari, de qua Cl. Perizon. in Curtio suo vindicato. sic inf. 281. et passim apud nostrum et Gratium. *Burm.*

191. *Sumere praedas*] Supr. vs. 50. et Ecl. III, 7. *praedam* habet Pith. *Burm.*

Nec semel indulge catulis moderamine
cursus;

Sed, donec validos etiam praeuerrere
fuescant,

Exerceto diu, venandi munera cogens

195 Discere, et emeritae laudem virtutis amare.

Nec

192. *Nec semel*] Et ne semel quidem catulos effraeni cursu emicare permittite, sed *paruae vallis spatio septouae novali exerceto diu*, donec assuescendo valeant etiam *validos* lepores *praeuerrere*. *Indulge moderamina* (sic enim lege loco τξ *moderamine*) *cursus catulis* idem est, quod indulge habenas vel fraenos equis. *Johns.* *Moderamina* Heinsius etiam corrigebat. Sed si *cursus* in acculatio capias, sensus est, nec semel indulge cursus, moderamine, id est moderamine aliquo, certo; nimirum leporem, non viribus et virtute praevalentem, praemittendo, ita apud Ouid. XIII. Met. 362. *ingenium eget moderamine*. *Indulgere* vt Barth. capit, absolute poni vidimus ad Grat. 295. et Calp. Ecl. III, 37. *Burm.*

indulge] Absolute, non addito accusandi casu, quod indulgeat canibus. Lucretius lib. V, 1367.

— *Fructusque feros mansuescere terra
Cernebant indulgendo, blandaque colendo.*

Barth.

194. *Munere*] Vid. ad Grat. 260.

195. *Emeritae*] Spectatae. *Johns.* *Emeritae* est, iam exhibitae virtutis laudem, quam ipso cursu et lepore apprehenso, labore defuncti, consecuti sunt. vid. ad Ouid. XV. Met. 186. vt *praemia meritae palmae* apud Virg. V, 70. vbi est *emeritae*, quam consecuti sunt, et Seruius *palمام*, explicat *virtutem*, a praecedenti id quod sequitur: et ita *meritum mundum* pro merito dixit Manil. I, 404. V. Huet. plura vide apud Drakenb. ad Silium lib. VII, 19. et ad Calp. Ecl. I, 87. vbi alio sensu haec vox occurrit. *Emeritum* etiam dici vetus, praeteritum, docet Broukh. ad Propert. IV. V, 16. licet ibi malim legere, *cornicum immeritas eruit ungue genas*. Ita enim omnes editi et scripti. *immeritas* vero dicit innocentes, quae non meruerunt a lenis erui, vt Ouid. I. Art. 339.

*Quid fodis immeritis, Phineu,
sua lumina naris?*

Prop.

Nec non consuetae norint hortamina vocis,
Seu cursus reuocent, iubeant seu tendere
cursus.

Quin etiam docti victam contingere
praedam,

Exanimare velint tantum, non carpere
sumptam.

200 Sic

Prop. eleg. praecedenti vs. 21.
*Saepe illa immeritae caussata
est lumina lunae.*

Neque hic cornix, vt auis in-
auspicata, est traducenda, sed
quia erat concordiae etiam
maritalis symbolum, quod ipse
fatetur Broukh. ad Tibul. II.
II, 21. vbi vide, quos adducit.
quibus adde Horapol. cap. 8.
et quae ibi notant interpretes,
et hinc forte prouerbum il-
lud, *cornicum oculos configere*,
vbi concordia turbatur, et li-
tibus ianua aperitur: licet
adhuc obscuritas quaedam sit
in hoc dicto. *Burm.*

197. *Iubeant*] Magistri vi-
delicet, quod eleganter omi-
sit. *Barth.*

seu] Heinsius malebat, *seu
cursu reuoces, iubeas seu r. c.* in
vulgata lectione *reuocent* et
iubeant, debent referri ad
hortamina. sed hortamina, siue
voces hortantium, *reuocare cur-
sus*, vt *iubeant tendere* vel *in-
tendere* cursus, vt inf. 253. an
eleganter dicatur, aut Latine
dubito: quare credo, totum
locum ita posse constitui, *Nec*

*non consuetas norint, hortami-
na, voces, seu rursus reuocent,*
i. s. r. cursus. vt Nemes. Ecl.
II, 6: *rursus remeare.* Claud. I.
in Rufin. 357. *reuocataque se-
cula rursus.* Centum superfunt
exempla huius pleonasmii. *rur-
sus* vero et *cursus* confusa apud
Sil. VI, 258. vbi Drakenb.
apud Propert. II. XX, 33. ite-
rum esse permutatas voces
docet. apud Xenophont. vero
de Venat. p. 985. vide formu-
las, quibus hortantur inten-
dere cursum: εὕγε κύνες, εὕγε
ὦ κύνες, ἐπεσθε ὦ κύνες. re-
vocant vero his vocibus Τῆμ-
παλιν, Τῆμπαλιν, ὦ κύνες;
et plura ibi occurrunt in rem.
Burm.

198. *Victam*] De *vincendi*
verbo vid. Casaub. ad Sueton-
nii librum primum. *Barth.*
Vid. ad Grat. 494. illa Casaub.
ad Suet. Caes. I. huc non per-
tinent. ibi enim pro exorare
poni docet, qui sensus hic ab-
surdus foret. *Burm.*

199. *Non carpere sumptam*] Haec propria Vertragorum
laus, vt illaesum leporem
R 3 dente

200 Sic tibi veloces catulos reparare memento
Semper, et in paruos iterum protendere
curas.

Nam tristes morbi, scabies et fordida venis
Saepe venit, multamque canes discrimine
nullo

Dant

dente ferant. Quapropter ferri
non potest edita apud Martia-
lem lectio lib. III, 47.

*Leporemque laesum Gallici
canis dente.*

Scribendumque, *illaesum*, ex
charactere, quem statim ex
Apophoretis adduxi XIV, 200.

*illaesum leporem qui tibi
dente refert.*

Vel si qui aures delicatas adeo
habent, ut metro magis, quam
lectionis veritati auscultent,
an *presum*, vel tale quid ma-
lint, ipsi viderint. Cuius ne
religiosus adeo fuisse censea-
tur, ecce et alios *δισυλάζοντας*,
quos editorum conuiuentia
haecenus fere vulgatis inse-
ruit. lib. I. Epigram. 67.

*Aliena quisquis recitat, et
quaerit famam.*

Quamquam scio in melioribus
libris id emendatum. Verum
lib. II. Epigram. 17.

*Non tondet, inquam; quid
ergo facit? radit.*

Non modo multae Editiones,
sed et ipse codex MS. Biblio-
thecae Leidensis ita scriptum
exhibet. *Vlit.* Omnia, quae
ex Martiali loca profert, cor-
rupta sunt, imprimis ex lib. I.

Epig. 67. legendum *petit fa-
mam* cum Castal. I. Obseru. 8.
in altero II. Ep. 17. legen-
dum *inquit, ergo quid facit?*
Nec video, cur *illaesum* lib. III.
Ep. 47. praestet, ut etiam ad
Grat. 203. corrigebat. *laesus*
enim probabat cursu esse ca-
ptum, non in cubili sedentem.
Si ergo non carptus, lacera-
tus, sed modo leuiter laesus
esset, pretium addebatur le-
pori apud delicatos: nec ideo
semper eodem modo cogitur
loqui, et quidem contra me-
trum, quia alibi *illaesum* dixit.
laesus ibi est, quod hic *sumpta
praeda*, apprehensa, quod vix
fieri potest, nisi leui cum vul-
nere saltem. *carpere* hic est,
ut *carpere escam* Phaedr. I, 28.
vbi vide. *Burm.*

200. *Sic*] Legendum puto
Hinc: ex illis generosis, quos
ita educaſti et exercuisti, ut
iam praecedentibus versibus
docui, cura semper sobolem
nouam tibi subnasci. *Burm.*

202. *Nam tristis*] Perperam
vulgo distinguitur: *Nam tri-
stis morbi scabies*, etc. *Tristis*
valet *tristes*. *Vlit.* Corrupe-
runt locum, qui *tristes morbi*
et *ſca-*

Dant stragem: tu sollicitos impende labores,
 205 Et sortire gregem suffecta prole quotannis.
 Quin acidos Bacchi latices Tritonide oliua
 Admiscere decet; catulosque canesque ma-
 ritas

Vnguere profuerit, tepidoque ostendere soli,

Auri-

et scabies postulare pluralem
 veniunt crediderunt. sed ita
 Virgil. III. Georg. 564.

*Ardentes papulae, atque im-
 mundus olentia sudor*

Membra sequebatur.

Liuius XXXVII, 9. *Naues et
 praesidium excessit.* Cicer. III.
 Tusc. 5. *corpora et natura valet.*
 plura dicam ad Claudian. I.
 in Ruf. 53. ita contra apud
 Grat. 369.

*Inde emissa lues, et per con-
 tagia morbus*

Venere in vulgus.

Vlitius malebat, *morbi venere.*
 vbi etiam τὸ venit videbis vin-
 dicatum. *Burm.*

204. *Dant stragem*] Mallet
 forte aliquis. *multamque cani
 d. n. dat stragem.* nam ita com-
 muniter loquuntur. apud Flor.
 I, 18. dubius est sensus, *con-
 sternati equi fugam stragemque
 late dederunt,* an equi fugerint
 et perierint, an dederint stra-
 gem reliquis, quos turbabant.
 et ita *dare stragem* dicitur, qui
 alios occidit, aut auctor est,
 vt pereant, vel qui ipse etiam
 inuoluitur stragi. sic domus
dat ruinam Virg. II. Aen. 310.
 quae ruit in se: quare nihil

muto. et ex reliquis sensus
 est in dubiis talibus colligen-
 dus. *stragem canum* dixit etiam
 Ouid. VII. Met. 536. *Burm.*
impende] Desumptum ex Vir-
 gil. III. Georg. 74.

*Præcipuum iam inde a tene-
 ris impende laborem.*

Burm.

205. *Sortire*] Sorte comple-
 Virgilianum ex Georg. III, 70.

*Semper enim refice, ac ne post
 amissa requiras.*

*Ante veni, et sobolem armenta
 sortire quotannis.*

Barth.

206. *Quin acidos*] Oliua vo-
 catur *Tritonis*, quia Tritonidi.
 i. e. Palladi sacra. cum ante oli-
 ua subauditur. *Iohns.* De Acido
 vid. ad Petron. XXXI. neque
 opus est hic cum, vt supr. 158.
 Vlitius notabat, subaudire:
 nam *miscere* cum ablatiuo con-
 strui vidimus ad Ouid. VI. Fast.
 170. *Burm.*

208. *Ostendere soli*] *Osten-
 dere* est exponere soli: Varro
 de Re Rustica I, 25. apud Dio-
 med. lib. I. p. 372. *Lacus opti-
 mus vino sit et ostentus soli.*
 Vbi legendum locus, vt in ca-
 pite praecedenti, *ager soli osten-*

Auribus et tineas candenti pellere cultro.

210 Est etiam canibus rabies, letale periculum,
Quod seu coelesti corrupto sidere manat,
Quum

ius. nam ex Catonis illa cap. 6. desumpta sunt. *Burm.*

209. *Tineas candenti pellere cultro*] Gesnerus ὁ πένυ ricinos intelligi putat. Isidoro autem ricinus est, vermis canis, vocatus eo, quod haeret auribus canum. Gesnerum errasse censet Vlitius, quia ricini vermium genus reptile, non volatile est. Qui itaque candorem cultri fugiant, cum capite ipso infixi adeo inhaerent? Ergo per tineas hoc loco muscas caninas intelligere conuenit; quia alatae sunt, et colore tineis haud abfimiles, ita dictas a Poëta: quae ut reliquum muscarum genus quavis ventilatione abigantur; cum ricini, si vel manu vellantur, vlcera faciunt. modum tamen sanandi a Nemesiano praescriptum inauditum alias asserit Vlitius. quid si istud remedium ab ipso tantum sit male intellectum? Et illud *candenti* non *candidum* denotaret, sed *ab igne calidum*? hoc ad delendos ricinos, quantumuis infixos valet; et quid, quae aeso, candido opus est cultro pellendis tineis? *Iohns.* De tineis vid. Barth. ad Claudian. I. in Eutr. 114. et notas ad Seren. Samon.

cap. XXX. qui primam syllabam produxit, quare alii *taeniam* legunt. malim etiam legere *candenti vellere*, vel *euel- lere cultro*. tineas etiam apibus infestas memorat Virg. IV. Georg. 246. *tineas* siue *ti-neolas* aliis pediculos vocari dicit Veget. de Mulomed. II. cap. 44. *candens ferrum* recte explicare Iohns. puto: nam ibidem vrendas esse aurium laesarum partes vicinas docet. *Burm.*

211. *Quod*] Nihil familiarius Poëtis, quam *fidus* de sole dicere. vide ad Petron. c. XIX. ita *pestilens fidus* Iust. XIX, 2. et Petron. II. est, quod hic *corruptum* dicitur: quamuis durius dictum videatur, et duo illa epitheta offendant. forte scripserit,

*Quod, seu coelesti corruptio
sidere manat.*

ita morbus *corruptio corporum* dicitur Ciceroni IV. Tusc. 13. et ita *corrupti boues* morbofi Phaedr. II, 8. et Ouid. Ep. XX, 117.

Parce, precor, tenues corrumpere febris artus.

Quod, hic non ad *periculum* refertur, sed transitioni inseruit. *Burm.*

Quum segnes radios tristi iaculatur ab
aethra

Phoebus, et attonito pallens caput exerit
orbe:

Seu magis ignicommi candentia terga Leonis

215 Quum quatit, hoc canibus blandis inuisce-
rat aestus:

Exhalat seu terra sinu, seu noxius aër

Causa

212. *Segnes radios*] *Segnes* hic proprie, nam notat *sine igne*, docente Servio ad Virg. XII. Aen. 525. ita *segnis stella* Claud. Phoenice 36. et Val. Flac. I, 482. vid. ad Nemes. Ecl. I, 49. *Burm.*

213. *Orbe:*] Scribendum; *orbi*. *Attonito orbi*. Horridum autem *fidere corrupto*. Sed sciendum, *fideris* vocabulo hoc loci aërem designari, quem ait segnibus Phoebi radiis corruptum et quasi putidum fieri. *Barth.* Dubium, an *orbis* pro terra, vel ipsius solis orbe capiendum. possit tamen et legi *ore*, nam voces illae de sole et luna solent saepe commutari: vid. ad Val. Flacc. II, 57. et Ouid. IV. Fast. 944. ut ita *os solis attonitum* ex ipso pallore arguatur. ita pavor *os attonitum* Medae dabat apud Val. Flacc. V, 375. et *attonitum vultum* III, 530. dixit idem: Non damno tamen *orbi*; vide ad Nemes. Ecl. II, 75. huc etiam potest facere Ouid. Rem. 257.

Nec subito Phoebi pallidus orbis erit.

Burm.

214. *Seu magis*] *magis* pro *potius*. Vid. ad Grat. 90.

215. *Hoc canibus*] *Putat*, corruptum *fidus*. Vel *aestus* si sumatur primo casu, *hoc*, *puta* letale malum, casu quarto. *Vlit.*

quatit] Idem, quod Senecae *premit*. *Iohnf.* Ouid. I. Art. 68. *Cum sol Herculei terga leonis adit.*

blandis inuisceerat] Intra viscera immittit, nota verbum, qua forma dicitur *illatebrare*, *insinuare*, *illabi*, *illuminare* etc. *Canes blandos* vocat ab eo, quod esse solent, si hoc morbo careant. *Titius.*

216. *Exhalat seu terra sinus*] Ita omnes libri. tu tamen lege *sinu*. *s* enim a sequente voce adhaesit. *Iohnf.* Ita iam olim correxerat Heinsius ad Ouid. IV. Met. 393. qui, cum tot alias eius ex notis istis emendationes adduxerit *Iohnson*, hic memorari merebatur:

R 5

prae-

Caussa mali; seu, quum gelidus non sufficit
humor,

Torrida per venas concrescunt femina
flammae.

Quidquid id est, imas agitat sub corde
medullas,

220 Inque feros rictus, nigro spumante veneno,
Profilit, insanos cogens infigere morsus.

Disce

praecipue cum ad Grat. 375.
ex Heinſio emendationem
producat, qui ibidem hunc
quoque locum tractauit. ille
subintelligebat malum, seu
terra ſinu exhalat malum, etc.
Scaliger hunc locum ita con-
ſtituebat,

*Hos canibus blandis immiſerit
aeſtus;*

Exhalat ſeu terra ſinu etc.

Inter *ſinus*, et *ſeu* erat aſteri-
ſcus in Aldina. *Burm.*

217. *Non ſufficit humor*]
Cum omnis ſuccus flammae
vi exhaustus eſt. *Barth.* Ego
explicare malim, cum cani-
bus gelida aqua deficiat, qua
ſitim reſtinguant, ita vt ala-
tur magis magisque ſitis calenti
et feruenti per ſolis aeſtum
aqua. ita apud Ouid. II. Faſt.
264.

*De nullo gelidae fonte biban-
tur aquae.*

Nihil enim magis ſitim leuat.
vnde Horat. I. Ep. XVIII, 104.

*Me quoties reſcicit gelidus, Di-
gentia, riuus.*

et ita millies Poëta. *Burm.*

218. *Concreſcunt*] Mox idem
redit verbum vſ. 126. ideoque
hic Heinſ. malebat *crudeſcunt*,
vel *inoleſcunt*. *Burm.*

219. *Imas medullas*] Intima
viſcera. *Iohnſ.*

220. *Nigro*] Liuenti, noxio;
venenum omne *γερικῶς* ap-
pellatur *nigrum* a Poëtis, quaſi
letale, funeſtum. Virg. IV.
Aen. 514.

*Pubentes herbae nigri cum
laëte veneni.*

Titius.

221. *Cogens*] Nimirum *ca-
nes*. *Iohnſ.* Sed quis erit no-
minatiuus *τῶν* agitat et *proſi-
lit*? vel *quidquid id*, vel po-
tius *canis*. *canis* rabie iam ple-
nus. et tunc malim *conans in-
figere morsus*, nam mox ite-
rum *cogens* ſequitur. de ver-
borum horum commutatione
vide Broukh. ad Propert. I.
III, 12. ita apud Germanic.
Arat. 15. *Haec ego dum Latiis
conor praedicere muſis. cogor*
erat in MS. Puteaneo, ſed
male. *Burm.*

Disce igitur potus medicos, curamque
salubrem.

Tunc virofa tibi fumes, multumque domabis
Castorea, attritu filicis lentescere cogens.

225 Ex ebore huc trito pulvis sectoue feratur,
Admiscensque diu facies concrefcere
vtrumque:

Mox lactis liquidos sensim superadde
fluores,

Vt non cunctantes haustus infundere cornu
Infero possis, furiasque repellere tristes,

230 Atque iterum blandas canibus componere
mentes.

Quin

223. *Tunc virofa tibi*] Plinius *fibras* dixit, quas Graeci *Castores* vocant, et *Castorea* testis eorum, atque late de iis agit lib. XXXII. cap. 2. Expressit autem noster ipsa Maronis verba Georg. I, 58. *virofaque Pontus Castorea*. Vbi nugatur Seruius, quod *virofa*, *venenata* aut *fortia* interpretatur. *Virus* pro graeolentia saepe sumi ad Gratium vl. 355. et 415. probavi. Hinc *virosum castoreum* merito dicitur, quod vt sit βαρύσμον, βρωμῶδες, δριμύ (i. e. graeolens, factidum, acre) ad bonitatem eius requiritur a Dioscoride lib. II. cap. 26. Plinius interpretatur: *odori grauis, gustu amaro et acri*. Vlit.

228. *Non cunctantes*] Lactis nimirum admistione liquidos,

et in canum gula non haesuros. *Iohns*.

229. *Furiasque repellere tristes*] Morbum, qui canes in rabiem agit. *Titius*.

230. *Componere*] *Componere mentem, mores* et similia vidimus ad Ouid. III. Art. 501. adde multa, quae congeffit Opitius ad Disticha Catonis in praefatione pag. 119. nescio tamen, an recte apud Cicer. II. Tusc. 21. reponat Davisius in secunda editione hoc verbum pro *animum comprimere*, quod respondet rectius τῷ imperare, quod ibi bis terue praecedit, et *armare* et similia, quae maiorem vim exigunt, quam est in illo componere, *Burm*.

Quin et Tuscorum non est extrema voluptas
Saepe canum: sit forma illis licet obsita
villo,

Diffimilesque habeant catulis velocibus
artus;

Haud tamen iniucunda dabunt tibi munera
praedae.

235 Namque et odorato noscunt vestigia prato.
Atque etiam leporum secreta cubilia
monstrant.

Horum animos, moresque simul, naresque
sagaces

Mox

231. *Quin et Tuscorum*] Cur hos a reliquis separauerit Nemesianus, ne indicta causa condemnetur, ipse rationem eloquitur, quod

Diffimiles habeant catulis velocibus artus.

Vlit. Ego puto, haec incidisse Nemesiano, cum iam de canibus finierat, et ideo antequam ad equos transfiret, *Quin et* etc. interiecisse. *Burm.* non extrema voluptas] Id est non summa, quam capit venator ex bellicosis canibus: vel non minima, utroque enim modo exponi potest. sed hoc malim: quia sequitur *licet*, et *tamen*: non est parua voluptas Tuscorum canum, licet deformes sint, tamen dabunt tibi munera. *Burm.*

232. *Saepe canum*:] Vetus scriptura,

Saepe canum, sit forma: illis licet obsita villo.

Quam nullo pacto dubitandum est esse legitimam. *Barth.* *Sit G. est. A. P. et Steyn. et B. Vlit. Sed forma illis* Scalig. parum referre arbitror, *est an sit* legas, quum hoc aevo *licet* etiam cum indicatio iungerent. vid. *Reines.* et *Daumii* Epist. 104. et 106. *Apulei. II. Metam. licet salutare non erit.* Sed tamen, quia *est* praecedit, et *habeant* sequitur, malim *sit*, nec sine necessitate ad hiatus refugiendum puto. *Burm.*

234. *Praeda*] Scribendum est, *praedae*. *Barth.* *Heinsius* per appositionem malebat, *praedam*: vel *praedae*, scilicet captarum ferarum, dabunt tibi non iniucunda munera; *praeda* *A. Steyn. et P.*

237. *Animos*] Vno versu omnem canum virtutem complexus est: animi, audacia, prompti-

Mox referam: nunc omnis adhuc narranda
supellex

240 Venandi, cultusque mihi dicendus equorum.
Cornipedes igitur lectos det Graecia
nobis,

Cappadocumque notas referat generosa
propago:

Armata et palmis nuper grex omnis auorum.
Illis

promtudo ad dimicandum,
mores, quae discere possunt,
deinde sagacitas in odorando.
Patet hinc, optimam partem
Nemesiani scriptorum inter-
iisse, nam inprimis ista scitu
erant digna. *Barth.* Vid. *Grat.*
154.

238. *Supellex*] *Arma* toties
nominata *Gratio*, retia rara,
plagae, lato venabula ferro,
et talia. *Barth.*

241. *Cappadocumque*] In his
patriae suae laudem mire ex-
tollit, virtutemque praedicat
eorum popularis *Oppianus*,
(lib. I, 197.) qui praestantis-
simi equi notas in Cappadoce
absoluit: adeo ut eo forte re-
spexerit noster. *Vegetio*, *Cap-
padocum generosa nobilitas*. *So-
linus* cap. de Cappadocia:
*Terra illa ante alias altrix
equorum, et prouentui equorum
accommodatissima est*. Sed no-
ster de Cappadocibus in Grae-
ciam transcriptis loquitur.
Claudianus de laudibus *Sere-
nae* 190.

— *delectus equorum,*
*Quos Phrygiae matres, Ar-
gaeaque gramina pastae
Semine Cappadocum sacris
praesepibus edunt.*

Idem equum *Honorii* ita allo-
quitur, in *Epigrammate*:

*Seu te Cappadocum gelidae sub
valle natantem*

Argaeae lauere niues, etc.

Vlit.

242. *Armata*] *Depositum
vlcus et immedicabile heic
latere ait Nic. Loënsis Miscell.*
lib. IV. cap. 7. Sane non fa-
cile quis genuinum eruerit
absque libro. In nostra ea
opis est antiqua editio, ut
non profus desperemus. Ita
enim habet illa:

*Marte det et palmis nuper
grex omnis auorum.*

Olfacimus Nemesianum; reli-
quisse. *Marte decet palmis grex
nuperus omnis auorum*. Nimi-
rum vox *nuperus* primum an-
sam correctoribus dedit ad
corrumpendam locum, quam
non concoquere potuerunt.
Barth. *Variae* sunt ad hunc
locum

Illis ampla fatis leui sunt aequora dorso,
Immodicumque latus, paruique ingentibus
alui,

245 Ardua

locum doctorum coniecturae; quibus (quia nec iudicium, nec verisimilitudinem, nedum veritatem sapiunt) inter variantes lectiones locus tantum dabitur. Gronouium (lib. III. Obs. 13.) vero lubentissime audimus. Non est iactatus magis, nec desperatus in Nemesiano locus: videbamus tamen non incommode cogitasse:

*Armenti, et palmas numeret
grex etc.*

Armentum. vt Colum. l. VI. c. 6. *maxime curandum, vt praedicto anni tempore, tam foeminis, quam admissariis, desiderantibus coeundi fiat potestas; quoniam id praecipue armentum, si prohibeas, extimulatur libidinis furii, unde etiam veneno inditum est nomen ἰκπομῶνές.* Statius Lib. VIII. *plena armenta viris.* Dein. *palmas numeret,* est multas habeat. *Iohns.* Sollicitum et *Heinsium* hic locus habuit, qui tentabat,

*Aemathiae et palmae cui par
grex omnis auorum.*

vel *Marmaricae,* vel *Sarmatiae.* *Barth.* ad Stat. I. Ach. 420. corrigebat,

— *notas referat generosa
propago*

*Maternas. Palmas numerat
Epeirus auorum.*

firmans coniecturam ex illis *Gratii* in fine.

*Quis Chaonias contendere
contra*

*Ausit, vix merita quas signat
Achaia palma.*

Mihi ex vitiosa scriptura editionis veteris, quam laudat *Barthius,* facilius videtur medicina, si legatur:

*Martius et palmas superans
grex omnis auorum.*

Vel *superet.* vel latere puto nomen patriae generosorum equorum, quos Graecis et Cappadocibus adiunxit, et forte, vt *Vlitius* suspicatur, equos, qui nuper palmam in ludis reportauerant, indicat. in *Aldina* erat *Asteriscus* ante *armata.* *Burm.*

243. *Sunt aequora dorso]* Planitiem et spatium dorsi fati amplum, nunc aequor vocat. *Titius.*

244. *Immodicum]* Excessum nominauit, vt nullam in necessitate virtutis dubium relinquatur. *Barth.*

ingentibus] *Ingentibus* hic est, etiam illis, qui sunt ingentes, alui tamen esse debent breuiores. *Burm.*

245 Ardua frons, auresque agiles, capitique
decoro

Altus honos, oculique vago splendore
micantes:

Plurima se validos cervix resupinat in
armos:

Fumant humentes calida de nare vapores;
Nec pes officium standi tenet: vngula
terram

250 Crebra ferit, virtusque artus animosa fatigat.
Quin etiam gens ampla iacet trans ardua
Calpes

Culmina, cornipedum late fecunda pro-
borum.

Namque

246. *Vago*] *Vagus splendor* est irrequieti animi indicium, vid. ad Val. Flac. VI, 584. Vbi *vaga lumina*. hoc vero laudatur in equo, vt et in auribus et pedibus mox 249. deinde *lumina viuida* vocat vl. 256. *Burm.*

247. *Plurima*] Hoc est, maxima eius pars. Sic Virgilius *montem plurimum urbi imminere* dixit. *Barth.* Vid. ad Grat. 30.

cervix resupinat] Incuruat se. *Iohns.*

250. *Vngula terram*] Hoc est, quod dixit, *nec pes officium standi tenet*. atque infra, *nec crure quiescit*. Virg. sic III. Georg. 87.

— — *Cauatque
Tellurem et solido grauiter se-
nat vngula cornu.*

Dictum est autem *crebra*, pro *crebro*, nota figura Graecorum exemplo. *Titius.*

virtusque artus animosa fatigat] *Παραφράσεις* illud Maronis: *et tremit artus*. Nam tremor ille et instabilitas *περὶ θυμῶν* indicium est, non timoris. *Vlis.*

251. *Trans ardua Calpes culmina*] Carthagine in patria sua scribenti haec Aurelio Hispania a laeua trans fretum opposita erat, eiusque proximum Afris promontorium Calpe, cui obiacet Abyla, quae duae sunt Herculis columnae

Namque valent longos pratis intendere
curfus.

Nec minor est illis, Graio quam in corpore,
forma.

255 Nec non terribiles, spirabile flumen, anhelii
Prouol-

columnae. De iis Auienus Periegesi 165.

— scopuli stant ardui
vtrimque,

Vnus in Europam, Libyam
procul aspicit alter.

Sic deserta freto procera ca-
cumina celsis

Emicuerunt iugis, sic coelum
vertice fulcit.

Maura Abila, et dorso consur-
git Iberica Calpe.

Idem Ora Maritima hinc obiter restituendus 86.

Hic sunt columnae pertuicacis
Herculis,

Abyla atque Calpe: laeua
dicti cespitis,

Libyae propinqua est Abila.

Quod ipse paulo post 342.
confirmat, et interpretatur:

Sunt parua porro saxa pro-
minentia

Abila atque Calpe: Calpe in
Hispano solo,

Maurusiorum est Abila.

Vbi tamen miror parua saxa
vocari, quae ardua, et procera,
et *nubes subeuntia* dixerat Periegesi: nisi forte et hic, *alta*
reponendum sit. *Vlit.* In Auieni loco malim, *sunt parua porro saxa*. nam ita produnt Geographi, olim cohaesisse, sed vi

vndarum diuulsos montes, et inter se fere pares esse. *Burm.*

253. *Intendere*] Vid. ad Val. Flac. VII, 114, Sup. 197. dixit *tendere*. *Burm.*

254. *Graio quam in corpore*] Particulatim de Achivis, Magnesiis, Thessalicis ac Thracicis mentionem habet Oppianus. *Titius.*

255. *Spirabile numen*] *Vlit.* tiana lectio est, quae nunc contextum infidet; Veteres enim Editi hoc modo, *numen anhelae*. recte *Vlitius* emendauit *anhelii*. non insolens enim mutatio. *Gratii* codices, *ipsae* pro *ipsi*. 290. V. male autem exponit. Sic enim ille. Ordo verborum hic est. terribiles quoque apparent, cum lucem atque ignem anhelio flatu prouoluunt. *Terribiles* enim est quarti casus, et cum *flatus* coniungendum; *anhelii* autem praecedit verbum, quod autem *lumen* loco *τὸ numen* inferendum duxit, nollem factum, ob *lumina* proximo versu. Scribe igitur *flumen*. Ordo autem verborum hic.

Prouoluunt flatus, et lumina viuuda torquent
Hinnitusque cient tremuli, frenisque re-
pugnant.

Nec

hic. Quin etiam anheli et ardententes prouoluunt terribiles flatus, quasi flumen spirabile. copiam et vehementiam spiritum per nares exundantem comparat flumini ex urna prouoluto. legi potest *fulmen*, sed prius placeat. *Iohns.* Haec potuit *Iohns.* debere *Barthio*, qui ad *Stat. VI. Theb. 439.* legit.

Nec non terribiles, spirabile flumen, anheli

Prouoluunt flatus.

et ita *Scaliger* et *Heinsius*, qui et *fulmen* habebat in ora codicis alterius. sed *spirabile* magis flumini conuenit, et notat crassum vaporem, quem naribus euomunt: *humentes vapores* vocauit *vs. 248.* et conuenit hoc etiam verbo *prouoluunt*, quo et *uitur* *Ouid. VIII. Met. 586.* ubi alii codices *deuolui.* sic de tauro *Colchico* *Val. Flac. VII, 572.* *Atro voluens incendia fluctu.* vid. ad *Grat. 445.* ubi *flumen flammae. lumen* ex *Virgilio* petierunt, qui *III. Aen. 600.* ubi *coeli spirabile lumen:* ubi alii codices *numen.* *Burm.*

anheli] Non a fatigatione, sed animositate, et ingenii spiritu ardententes intellige. *Anhelus* itaque hoc sensu dicitur,

qui quasi nimio ardore et conatu laborat, adeo ut quantumuis patulae nares, nimio tamen spiritu anhelent. Ita accipiendum, quod *Maro Georg. I, 250.* et *Aen. V, 739.* dicit: *equis Oriens afflauit anhelis.* *Vlit.*

256. *Lumina viuuda torquent*] Superius: *oculique vago splendore micantes.* Ita *anguis ille* *Georg. III, 433.* *flammantia lumina torquens.* Ex quo libro quia plurima mutuatur noster, etiam hoc fortean desumpsit. *Vlit.*

257. *Tremuli*] Tremorem numerari inter indicia viuidissimi in equis vigoris, probat *Broukhuf. ad Propert. IV. I, 43.* *Burm.*

frenisque repugnant] *Ouidius II. Met. 87.*

— — *ubi acres*

Incaluere animi, certuque repugnat habenis.

Vlit. Ouid. Remed. 514.

Propositis frenis saepe repugnat equus.

et *IV. Trist. VI, 24.*

Et domitus freno saepe repugnat equus.

Burm.

Nec segnes mulcent aures, nec crure
quiescunt.

Sit tibi praeterea sonipes Maurusia tellus

260 Quem mittit, modo fit gentili sanguine
firmus:

Quemque coloratus Mazax deserta per arua
Pauit, et assiduos docuit tolerare labores.
Nec pigeat, quod turpe caput, deformis et
aluus

Est ollis, quodque infrenes, quod liber
vterque,

265. Quod-

258. *Nec segnes mulcent aures*] Dubito de hoc verbo: nam *mulcere aures* dicitur, qui cantu vel sono grato alicuius aures ferit. vt Ouid. V. Met. 561. et II. Trist. 358. nec, qui possit equus suas aures mulcere, video. an *tollunt*; aut *motant*? certe simile vocabulum desidero. Videant acutiores. *nec* vero debet resolui in *et non*, vt dictum fit pro, *et mulcent aures non segnes*. vid. Seru. ad Virg. III. Georg. 96. *Burm.*

260. *Firmus*] Non claudicet adulterio matris. Hoc est, non ex confuso semine aliarum gentium equorum fit prognatus. Hoc dicit *firmum sanguinem*. Barth.

261. *Coloratus*] Solis aestu infuscatus. *l. n. s.* Vid. Gronou. Diatr. Stat. cap. 10.

Coloratus Mazax] Mauritaniae populi sunt, et Mauris

hic ab Aurelio accensentur. Dicuntur autem *Mazaces* plerisque, *Mazices* Ammiano, et *Mazici* in veteri Chronico, Graecis sunt *Μαζικες* et *Μαζικους*. Apud Oppianum tamen ediderunt *Μαζικης* in catalogo equorum: quod proxime accedit Latinorum terminationem, qui *Mazaces* dixerunt. Lucanus lib. IV, 681. *tremulum cum torfit missile Mazax*. Quem vestigiatis de more expressit Claud. lib. I. de laud. Stilic. 356. *pavidus proiecit missile Mazax*. Vlit. Vid. Salmaf. Exerc. Plin. pag. 226. et Heinf. ad Claudiani locum a Vlitio adductum.

264. *Quodque infrenes*] Idem contemptui quoque duxit in iisdem Claudianus de bello Gild. 439. *sonipes ignarus habennae*. Hinc *Numidae infreni* Maroni Aen. IV, 41. Lucano lib. IV, 683. *Massylia frenorum nescia*.

265 Quodque iubis pronos cervix diuerberet
armos.

Nam

nescia. Nescio itaque, quod fibi velint illa Strabonis lib. XVI. de Mauris: μάχονται δ' ἰππότεαι τὸ πλεόν ἀπὸ ἀκοντος, σχοινοχαλίνοις χρώμενοι τοῖς ἵπποις καὶ γυμνοῖς. Quibuscum pugnans fere ea, quae de iisdem et vicinis eorum eodem viuendi instituto videntibus subiicit: μικροῖς ἵπποις χρώμενοι, ὀξεῖσι δὲ καὶ εὐπειθέσιν, ὡς ἀπὸ ῥάβδου οἰακίζεσθαι. Si enim virga reguntur, quod freno opus? Et sane omnes fere eae gentes infrenibus equis vsae. Suspectam mihi vulgatam insuper facit varia scriptorum codd. lectio, quae habet: τὸ πλεόν σχοινομάλοις χρώμενοι. Unde conicere liceat: ἀνευ χαλίνων; vel ἀχαλινωτοῖς χρώμενοι τοῖς ἵπποις. Verum quoque postmodo περιτραχήλια illis attribuit, ἀφ' ὧν ὁ ῥυτὴρ ἀπήρτηται, nihil ad frenum pertinet, sed vel ἐπιφατνίδιον δεσμὸν intelligit, vel quo equi duci solent, quam ὀλκὴν etiam vocant. Ammianus habenam dixit lib. XIX, 81. *Fugaci equo nudo et infreni calonium quidam sedens, ne labi possit, ex more habenam, quae ductabatur, sinistra manu artius illigauit.* Vlit.

uterque] Maurusius et Mazax. Barth. locus suspectus.

265. *Quodque iubis*] Iubas etiam indiscretas et incomptas relinquebant equis suis Numidae, ἔκωμας κτενίζοντες, ἔχαιτας ὑποπλέκοντες, vt Aelianus ait. Iubae autem pronos armos non facile attingunt, nisi cum demissa et prona ipsa quoque cervix est. Liuii verba sunt: *deformis et ipse cursus rigida ceruice et extento capite currentium.* Hoc ipsum hic est, quod notatur. Vlit. Gronouius autem ad hunc locum scribit. Si memineris, quid *diuerberare* sit, satis intelligas, *ceruicem armos diuerberare iubis* dici non posse: non enim flagellare, percutere, est *diuerberare*: sed euentilare, discutere, agitando digerere et componere. Scribe igitur,

Quodque iubas pronis cervix diuerberet armis.

Et mihi sane, quo diutius vim verborum inspexi, eo verior et doctior visa est coniectura. *Johns.* Sed *diuerberare* est proprie, quando aliquid instrumento scindimus quasi obstitans aliquid, vt ferro, telo, ictu etc. *diuerberare auras, umbras* etc. obuium est. Iam vero armos non transeunt iubae, et ita non diuerberant, quare forte melius legeretur,

Nam flecti facilis, lasciuaque colla secutus,
Paret in obsequium lentae moderamine
virgae.

Verbera sunt praecepta fugae, sunt verbera
freni.

Quin et promissi spatiosa per aequora campi
270 Cursibus adquirent commoto sanguine
vires,

Paullatimque auidos comites post terga
relinquunt.

Haud

*Quodque iubis pronos cervix
euerberat armos.*

De quo verbo vid. ad Ouid. XIV. Met. 577. est vero idem quod Calp. VII. Ecl. 60. *hirtae iactantur per colla iubae*, ait. *Burm.*

266. *Lasciuaque colla*] Infraenum equorum more. *Barth.*

secutus] Non intelligo, quid sit *sequi colla lasciu*. malim, *lasciuaque colla solutus*. id est sine loro et freno. vid. supr. ad vl. 184. vbi *libera colla* dixit. et hoc sequentia exigunt. *Burm.*

267. *Lentae moderamine virgae*] Martialis IX, 23. *Massy-laeum virga gubernat equum*. Claudianus Bel. Gild. 440. *Virga regit*. Strabo ἀπὸ ῥαβδῶν οἰακίσεσθαι illos dixit. *Vlit.*

268. *Fugae*] *Fugere* pro *currere*, et *fuga* pro *curso* solenne poetis. v. Georg. III, 142. *carpere prata fuga*, post 201. *Iohnf.* Virga loco calcarium incitant, et loco freno-

rum reprimunt cursum. *fugax* equus pro celeri, veloci passim apud Ovidium et alios. vid. ad Epist. IV, 46. vbi et *sequacem* contra dici, qui frenis paret, videbis. vid. et ad X. Met. 664. et ad Val. Flac. III, 584. *Burm.*

269. *Promissi*] Quid sibi vult *promissi*, nescio. lege, *permissi*: incitati, σὺδέντες, laxis quasi habenis lati. vt Gratius: *qualis spatiis permissa Lechaeis Thessalium quadriga decus*. *Iohnf.* *Permissi* Heinsius quoque emendarat. Nemes. Ecl. I, 7. *viridique gregem permitttere campo*. et vl. 121. *in Venerem permittte marem*. ita apud Val. Flac. I, 574. *Carbasa permissa profundo*. dubium tamen adhuc est, an *promissi campi* non coniungendum, pro *lati*, vt *promissi crines*, barba *promissa* et similia passim obuia. mox *latum campum* vocat 289. *Burm.*

271. *Auidos*] *Victoriae*. In *Vet.*

Haud secus effusis Nerei per caerula ventis,
 Cum se Threicius Boreas super extulit antro,
 Stridentique sono vastas exterruit vndas,
 275 Omnia turbato cesserunt flumina ponto:
 Ipse, super fluctus spumanti murmure
 feruens,

Con-

Vet. Ed. *pavidos*. Id quod nos non recipimus in alterius locum. *Barth.* Vid. supr. vs. 100.

272. *Haud secus effusis*] Comparatio dilucida et perspicua, nec inferior habenda ipsa fere Virgiliana, Vlitio videtur. Vnum tamen me male habet, maris mentionem septies spatio septem versuum molestissima occurrere. v. 272. *per caerula*. 274. *vastas vndas*. 275. *turbata ponto*. 276. *super fluctus*. 277. *pelago*. 278. *suo aequore*. in versu autem 273. subintelligitur *mare* post *super*. *Iohns.* Sed mirari potius debuisset Poëtae copiam, qui tot diuersis vocibus mare exprimit, nec molestus est repetitione eiusdem verbi. sed qui his offenditur, parum Poëtarum lectioni se aduertum fatetur. vid. ad vs. 270. *Burm.*

274. *Exterruit*] Eleganter imperium suum ostendens in alios ventos, quos sibi cedere iubet, reuerentiam et vim suam porrigit. Ita egregie explicuit Gronovius illa Senecae in *Medea* 214.

Armata peltis quidquid exterreret cohors.

Quocumque venit, terrorem secum trahit; cui obloqui non debebat Philosophans, nisi exemplum verbi *exercere*, quod ille praefert, adduceret, quo ostenderet, Amazonas exercuisse agros. Ita *exterrere hostes* *Grat.* 45. et *Ouid.* I. Art. 13. et II. *Trist.* 35. de Ioue fulgurante

Hic ubi detonuit, strepituque exterruit orbem.

Burm.

276. *Ipse, super fluctus*] Boream ipsum humana figura per mare volitantem describit. *Titius.* Nereus videlicet, quem modo nominauit. *Nerei per caerula.* *Barth.* Nescio, an potius Boreas intelligatur, vt *Iohnson.* (*Titius*) et debeat conuenire τῶν εuntem, quae vox ad maiestatem quamdam pertinet, vt recte notat *Barthius* ad *Stat.* X. *Theb.* 677. *Burm.*

murmure feruens] *Heinsius* malebat *marmore*, et ita foret imitatio *Lucretii* ex lib. II, 766.

S 3

At mare,

Conspicuum pelago caput eminent: omnis
euntem

Nerei-

*At mare, cum magni moue-
runt aequora venti,
Verritur in canos, candenti
marmore, fluctus.*

In quibus duobus versibus, *mare*, *aequora*, *marmor* et *fluctus* occurrunt: de vno mari quatuor voces. Ita Senec. Hippol. 1007. *mare*, *sulum*, *pelagus*, *freia*, *pontum*, sex in versibus. an et haec Iohnsonii delicatas aures offenderent? cerrum vero est, saepe *murmur* et *marmor* confusa in scriptis: vnde apud Lucan. IX, 349. *Pontus Audit ventosa perflantem marmora concha*, recte restituerunt pro *murmura*: quis enim *perflare murmura* credat Latine et eleganter dici? nec quia hic *pontus* praecedit, *marmora* debet proscribi, vt iam vidimus Poëtis hoc vsitatissimum esse, talia vocabula cumulare: nam et ita apud Lucretium esset ineptum, quater idem dixisse, ac si esset, *mare*, cum venti mouent *mare*, verritur in *mare* canum, candenti *mari*; quae non debent Poëticae vbertatis conscios inducere, vt loca sana corrumpant. *marmor* ergo, quod pro mari centies Poëtis ponitur; posset satis defendi. vide Cerdam ad Virgil. I. Georg. 254. si vero non simpliciter liceret *marmora* di-

cere de mari, quia candet, et aequale etiam est et leue, non fas esset quoque *aequora* dicere, in qua voce similis est metaphora; vnde saepe etiam dixerunt *aequora ponti* et *maris*. vid. ad Val. Flac. II, 375. et quae adiecit exempla Cl. Markl. ad Stat. III. Silu. II, 43. sic ergo et *marmora ponti*, et *aequora ponti* possumus dicere, et simpliciter *marmora* et *aequora* aequo iure: epitheta vero nihil mutant in his vocibus, nisi quod aliquid adiiciant. Ita vt *insidum marmor* dixit Virgil. d. I. Lucretius dixit *insidum mare* II, 557. et vt Virg. VII. Aen. 28. *in lento luctantur marmore tonsae*. Ita Valer. Flac. I, 313. *tonsas in marmore summo praetentant*, et ante eos Ennius apud Gell. II, 26.

*Verrunt exempro placide mare,
marmore flauo*

Caeruleum spumat mare.

Qui locus posset in primis firmare correctionem Heinsii, quia, licet *marmor* fere de placido aequore dicatur, et si etiam, cum remi id verrunt, in superficie eius spuma nascatur, tamen etiam Boreaturbante aequale *marmor*, *spumans* cernitur eodem modo, vt apud Lucretium *candens*. His defendi satis posset Heinsii cor-

Nereidum mirata suo super aequore turba
 Horum tarda venit longi fiducia cursus :
 280 His etiam emerito vigor est iuuenilis in aeuo.
 Nam quaecumque suis virtus bene floruit
 annis,

Non

sui correctio. nec tamen facile vulgatam lectionem turbarem, et de Borea furente caperem hoc modo, *ipse spumanti murmure feruens super fluctus eminet caput* etc. ut *murmur* de sono, quem *stridentem* vocauit modo, capiamus. nam et saepe Poëtae hanc vocem dant ventis. ut Virgil. Ecl. IX, 58. *ventosum murmur*. et X, 68. *caeca volant murmura*. Ouid. I. Trist. II, 25. ut quidam codices, *fremunt immuni murmure venti*. *spumans* vero *murmur* dictum sit de rabie et furore, quo correpti spumas agunt ore suo. Lucan. V, 190.

*Spumea tunc primum rabies
 vesana per ora*

*Effluit, et gemitus, et anhelus
 clara meatu*

Murmura.

Idem IX, 927.

*Plurima tunc voluit spumanti
 carmina lingua*

Murmure continuo.

Boreas ergo, hic ut furens, eodem modo ut homo rabidus, describitur, qui feruet murmure spumanti, id est ore, quo murmur efflat, spumanti. et ita *furentes ventos*

passim dici notum est. vid. ad Sil. Ital. XIV, 74. Cl. Drakenborch. *furere* vero et *fervere* saepe in idem recidit, et a librariis aliquando permutata haec fuere verba. ita apud Senec. S. de Ira, 1. *minime humana feruens cupiditate*, vbi MS. *fuens*. Sed in haec praeter morem longius excessimus. *Burm.*

277. *Caput eminet*] Per Graecismum capiendum, ut conueniat τῷ ipse. *Burm.*

279. *Horum tarda venit*] Serius virium perfectionem et nanciscuntur, et amittunt. Ut tardius adolescentiam consummant, ita nec senio nisi tarde conficiuntur. *Vlit.* Idem fere sensus, qui in illis Tacit. de Germanis cap. XX. *sera iuuenem Venus, eoque inexhausta pubertas.*

281. *Suis annis*] Quibus virtus illa propria est. hi *veri anni* Ouidio II. Art. 61. dicuntur, in iuuentute, quae ipse flos aetatis. *Burm.*

virtus] Hic poni videtur *Virtus* abstracte pro equo animoso, *virtutis pleno*. Iohns. *Virtus* hic dicitur, ut *virtus cursus* supr. vs. 190. et 250. *virtus*

Non prius est animo, quam corpore, passa
ruinam.

Pasce igitur sub vere nouo farragine molli
Cornipedes, venamque feri, veteresque
labores

285 Effluere adspecta nigri cum labe cruoris.
Mox laetae redeunt in fortia pectora
vires.

Et ni-

us animosa, et ita passim.
Burm.

282. *Non prius*] Barth. XV.
Ad. 10. distinguebat hoc modo,
*Non prius est, animo quam,
corpore passa ruinam.*
hoc sensu. corpora non prius
deficere, quam animos. Sed
eodem fere redit, licet rectius
puto, animus diutissime illis
remanet, nec nisi cum effoe-
to corpore cadit, non antea.
Burm.

283. *Farragine molli*] Vir-
gilius lib. III. Georg. 205.

*Tum demum crassa magnum
farragine corpus
Crescere iam domitis finito.*
Diuersam tamen noster *farraginem*, ac ille, intellexit.
Hic enim, vt alias fere, pur-
gationi inferuit farrago, qua
opus est ante missionem san-
guinis. At vero apud Maro-
nem *farrago* nihil aliud est,
quam id, quod ex pluribus *fa-*
tis pabuli causa datur iumentis,
exponente Festo. *Vlit.* Vid.
ad Iuuen. vf. 86. comm. et

Casaub. ad Perf. V, 77. et su-
pra ad vf. 166.

284. *Veteresque labores*] Mor-
bum, quo equus laborat, nam
sanguinis missio multos mor-
bos depellit. *Titius.* Heinsius
coniiciebat, *veteresque vapores.*

285. *Adspecta*] Heinf. *ad-*
fecta nigri cum tabe veneni,
sed verbum desiderat senten-
tia. Nisi *afsecta* ab *afsectare* in-
tellexerit. Sed et sic durior
erit locutio. *adspecta* vero ma-
iorem domino curam com-
mendat, ne hoc famulis com-
mittat, sed ipse adsit, vbi equis
sanguis emittitur. Vel inesse
potest huic verbo vis admi-
randi; vt hac adhibita medi-
cina miretur languescenti-
bus equis vires novas redire.
ita apud Virgil. I. Aen. 420.

— *Aduersasque adspectat de-
super arces;*

Miratur molem Aeneas.

Burm.

labe] Cum corrupto nigro
cruore. *Barth.*

Et nitidos artus distento robore formant.
 Mox sanguis venis melior calet: ire viarum
 Longa volunt, latumque fuga consumere
 campum.

290 Inde vbi pubentes calamos durauerit aestas,
 Lacten-

287. *Formant*] V. *firmant*.
 Quod non placet. Nam illud
 simul decorem equi demon-
 strat. Et talium acuminum
 adfectatio crebra in hoc et in
 omnibus Afris. *Barth.* *Fir-*
mant Heinf. malebat. male.
formant est, pleni iterum et
 pingues (distento robore scil.)
 formam sibi reddunt simul
 cum pectore forti. ita se *for-*
mare Luna supra 130. cum
 plena fit, dicitur. *Burm.*

288. *Sanguis venis*] Malim,
mox sanguis melior venis calet,
 qui gravior auribus sonus.
Burm.

ire viarum longa volent] Sic
 dictum, quo modo ab Horatio
 IV. Od. 4.

— — *Et curae sagaces*
Expediunt per acuta belli.

Et a Lucretio I, 660.

Ardua dum metuunt, amit-
tunt vera viai.

ac rursus IV, 616.

— *dum transit clausa via-*
rum Vox.

Titius. Vid. supr. 34.

289. *Fuga consumere cam-*
pum] *Cursu*: Virgilius I.
 Georg. 286.

Nona fugae melior, contra-
ria furtis.

pro *consumere* autem Virgilius
 dixit *transmittere* IV. Aen. 153.

— *alia de parte patentes*
Transmittunt cursu campos.

Titius. Eleganter. Ita Valer.
 Flaccus de Argo. *Barth.* Ne-
 scio, quem Valerii Flacc. lo-
 cum innuat Barthius, nisi lib.
 I, 832. sed ibi Chaos dicitur
 tam ingenti ore esse, vt
 omnem posset mundum *con-*
sumere, id est deuorare, quo
 sensu hic capi non potest.
 Sed *consumere campum* est to-
 tum celerrimo cursu penetra-
 re, decurrere quasi vno saltu.
 et ita omnia consumimus,
 quae auide in vnum quasi
 collata, arripimus, vt nihil
 restet postea, non per partes
 carpimus. ita Quinctil. IV, 1.
degustanda haec prooemio, non
consumenda. vide de eius ver-
 bi vsu, quae plura ad Petron.
 XXXIII. et Val. Flac. d. 1. ad-
 notauimus. *Burm.*

Lactentesque vrens herbas siccauerit omnem
Messibus humorem, culmisque armarit
aristas:

Hordea tum, paleasque leues praebere
memento.

Puluere quin etiam puras secernere fruges
295 Cura sit, atque toros manibus percurrere
equorum,

Gaudeat vt plausu sonipes, laetumque
relaxet

Corpus, et altores rapiat per viscera
fucos.

Id curent famuli, comitumque animosa
iuuentus.

Nec non et casses idem venatibus aptos,
300 Atque plagas, longoque meantia retia
tractu

Addi-

291. *Lactentesque*] Lacte ple-
nas Virg. Georg. 3:4. et deinceps. *Johns.* Vid. ad Seren. Sa-
mon. cap. 20.

292. *Culmisque armantur aris-
tae*] Expressit Virgilianum il-
lud VII, 720.

*Vel cum sole nouo densae
torrentur aristae.*

Titius.

295. *Atque toros manibus*] *Ceruicem.* vt de Leone Vir-
gil. XII, 6. *gaudetque comantes
excutiens ceruice toros.* *Burm.*

298. *Comitumque animosa*

iuuentus] Ita dignius hercule
venationis *συρρυγοι* vocentur.
Virgilius Aen. IV, 130. *de-
lectam iuuentutem* cum Aenea
venatum educit: quos et *co-
mites* non semel vocat. Gra-
tius 332.

*Ille tibi egregia iuuenis de
pube legendus.*

Burm.

300. *Plagas*] Egregie sane
casses, plagas et retia distin-
guit; et *retia* definit *longo
tractu meantia.* Sed haec qui-
dem, et quae interponuntur
iis *casses*, apud Gratium vl. 28.
detexui; de plagis hic restat
dicen-

Addiscunt raris semper contexere nodis,
 Et seruare modum maculis, linoque tenaci.
 Linea quin etiam, magnos circumdare
 saltus

Quae

dicendum. Eae a cassibus differunt, quod illi concaui sint; sunt enim, ut ipsa retia, planae ac rectae: a retibus, quod illa longo tractu tendantur; hae nonnisi in viarum angustiis, quae reti continuari non possint, obiciantur. ideo ἐνόδια vocant Graeci. Horatius Epod. II.

*Aut trudit acres hinc et hinc
 multa cane.*

*Apros in obstantes plagas;
 Aut amice leui rara tendit
 retia.*

Quibus aperte plagas a retibus distinguit. Vnde lucem trahit vexatissimus, et nemini interpretum non male tentatus Virgilii locus Aen. IV, 13. *Retia rara, plagae.* Seruius: *Multi diuidunt, ut sic retia rara, maiora; plagas vero minora intelligant.* Verissima illorum, quotquot fuerint, sententia est. A qua omnes tamen postmodò aberrarunt. *Alii enim, ut addit Seruius, plagas per definitionem accipiunt, ut intelligant, quae sunt retia rara plagae.* Differunt itaque a retibus non tantum, quod in viis tendantur, sed etiam magnitudine. Isidorus cap. de Retibus lib. XIX. *mi-*

nus autem recte emplagium dicitur a plagis. Ex quibus verbis ἐτυμολογίαν plagarum expiscatus mihi haud inepte videor, ἀπὸ τῆς πλαγῆς, quia transuersae et obliquae in viis tenduntur. *Obstantes plagas* merito dixit Horatius. *Vlit.*

301. *Nodis*] Inde *nodosas plagas* dixit Ouid. Fast. VI, 110. et *nodosa lina* III. Met. 153. et VII, 807. vid. ad Grat. 32. *Burm.*

302. *Maculis*] *Maculae* sunt casses retium. *Barth.* Meurfius ad Lycoph. 105. *Maculas* videtur de pinnis vel plumis, quae lineae inferebantur, et formidinem faciebant, capere. sed rectius alii foramina, siue aperturas in retibus, inter nodos interpretantur; ut Reines. Epist. ad Daumium LXI. *Casses retium* an recte dicantur, dubito, cum cassis sit distinctus ab aliis retibus; ut ostendit Vlitius ad Grat. 28. *Burm.*

303. *Linea*] Sunt nec numero, nec eruditione contemnendi, qui *lineam* absolute pro formidine poni putent.

Quae possit, volucresque metu concludere
 praedas,
 305 Digerat innexas non vna ex alite pinnas.
 Namque vrsos, magnosque fues, ceruosque
 fugaces,
 Et vulpes, acresque lupos, ceu fulgura
 coeli
 Terrificant, linique vetant transcendere
 septum.
 Has igitur vario semper fucare veneno
 310 Cura tibi, niueisque alios miscere colores,
 Alternosque metus subtemine tendere longo.
 Dat

Sed ne mihi met ipsi placeam
 nimis, non video, qui *linea*
 absolute pro formidine accipi
 possit. Linea enim nihil, nisi
 funiculus e lino. Ita Gratius
 vs. 27. *illa usus linea longi*; de
 peridromo. Nec hic quidem
 apud Aurelium aliter sumi
 potest; dum periphrafi, qua
 formidinem circumloquitur,
 inferuit. *Vlit.*

304. *Volucresque*] *Volucrem*
praedam appellat a velocitate
 pedum, ne fortasse de auibus
 accipias. Virgilius I. Aen. 317.
 — *Volucremque fuga prae-*
vertitur Ebrum.

Barth.

309. *Vario*] Diuerficolori.
Iohns.

fucare] Colorare. *Idem.*
veneno] Colorato pigmento.

Ita saepe Poëtae tincturam
 purpurae aut cocci *venenum*
 dicunt. *Barth.*

311. *Tendere*] Ita ego: *Sub-*
tegmina tempore A. et P. *sub-*
temine tempore. G. *iungere* coni.
 Gronou. *ponere* B. in Adu.
 XV, 8. *Vlit. Subtegmina tem-*
poris. Steyn.

tempore * longo] Barthius
 hic desperat de restituendo
 hoc loco. Postmodo in Ad-
 versariis conicit: *subtemine*
ponere longo. Quid tamen
 promptius, quid propius anti-
 quam scripturam, et verita-
 tem, nisi ipsa sit, quam si re-
 ponam, *subtemine tendere lon-*
go? Atque ita audacter edidi.
Vlit. Recte puto emendasse
Vlitium. et *subtemen longum*
 puto esse seriem, funem lon-
 gum, cui innectuntur pinnae,
 siue

Dat tibi pennarum terrentia millia vultur;
 Dat Libye, magnarum auium fecunda
 creatrix;

Dantque grues, cycnique senes, et candidus
 anser

315 Dant, quae fluminibus crassisque paludibus
 errant,

Pellitosque pedes, stagnanti gurgite tin-
 guunt:

Hinc mage Puniceas natiuo munere
 fumes:

Namque illic sine fine greges florentibus
 alis

Inuenies auium, suauisque rubescere luto,
 320 Et

sive formidines. *linea* a Gratio vs. 28. dicitur. illum vero tendi, id est extendi in longum, et variis coloribus metus, id est, pinnas auium, iubet alternari. *Burm.*

314. *Cycnique senes*] Quia iuniorum pinnae caniores sunt, Barth. XV. Adu. 8. sed an *candidus anser* recte dicatur, dubitavi, neque hoc epitheto vulgo anserem ornari sciebam. Vnde olim conieceram *garulus anser*. sed potuit genus anserem intelligere, quales apud Germanos fuisse dicit Plinius lib. X, 22. *qui candidi et minores, Gantae vel Ganzae* vocantur. imo et Lucret. IV, 687. *Candidum anserem* dixit. vbi Pius ad argenteum in Ca-

pitolio anserem respici putat. possunt et intelligi tantum plumae albae ex anserem decerptae, cum reliquae coloris fuscioris relinquuntur. *Burm.*

315. *Crassisque paludibus*] Limosis ob coenum aquae commixtum. Gratio 53.

Crassaeque modum fecere paludes.

Titius.

316. *Pellitosque pedes*] Tenui membrana coniunctos digitos habentes, cuiusmodi anatum genus et anserem. *Titius.*

317. *Natiuo munere*] Barthius *murice* coniiicit. docte et ingeniose. *Iohns.* et ita *Hein-*
fius.

320 Et sparfos passim tergo vernare colores.
 His ita dispositis, hiemis sub tempus
 aquosae
 Incipe veloces catulos immittere pratis,
 Incipe cornipedes latos agitare per agros:
 Venemur, dum mane nouum, dum mollia
 prata
 Nocturnis calcata feris vestigia seruant.

320. *Vernare*] Vernant vid. ad Ouid. X. Met. 166.
 omnia, quae speciem veris, *Burm.*
 et ea tempestate prouenien-
 tium et florentium praebent. 323. *Cornipedes*] Heinf. *cor-*
 ita *vernans gramen* Calp. V, 19. *nipedem* volebat, ob sonum,
 credo, sequentis *latos*. *Burm.*

